

INTERDISCIPLINARY
GENDERED
TALKS

PROCEEDINGS
BOOK

Laura GRÜNBERG
Corina ILINCA
(editors)

INTERDISCIPLINARY GENDERED RESEARCH SERIES

INTERDISCIPLINARY GENDERED TALKS: PROCEEDINGS BOOK

This volume is the result of the International Conference “Interdisciplinary Gendered Talks” organized in March 2023 in the framework of the activities undertaken by the *Gender Equality Plan* of the University of Bucharest (<https://gep.unibuc.ro/>) in collaboration with the UB Institute of Research (ICUB), where a Gender Studies Platform has been initiated (<https://icub.unibuc.ro/the-gender-studies-platform>).

The aim of the conference was to offer an academic space for presenting engaging, thought-provocative and cutting-edge interdisciplinary research in Gender Studies. More than 30 participants (researchers, academics, students) from inside and outside Romania attended the hybrid event and presented a wide range of gender sensitive interdisciplinary research outcomes and/or future plans.

Editors

I N T E R D I S C I P L I N A R Y G E N D E R E D
R E S E A R C H S E R I E S

Editors Series:

Laura GRÜNBERG
Corina ILINCA

Interdisciplinary Gendered Research Series is a recent collection of publications offered by the Bucharest University Press. Gender Studies are a representative part of the interdisciplinary movement that offers theoretical and methodological benefits in understanding the intricate social worlds we live in. In the last decades Gender Studies emerged and established itself as an autonomous academic field of studies and at the same time, gender awareness has been more and more integrated into various disciplinary fields such as history, literature, science, psychology, sociology and economics. The collection intends to capture the distinctive interdisciplinary nature of Gender Studies by inviting academics, researchers, PhD students to share their gender sensitive researches.

Proposals for publications, in Romanian or English, to be made at plan.egalitate@unibuc.ro (title, 250 words of summary, detailed contact).

INTERDISCIPLINARY GENDERED TALKS: PROCEEDINGS BOOK

Laura GRÜNBERG
Corina ILINCA
(editors)

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI
BUCHAREST UNIVERSITY PRESS

Editura Universității din București – Bucharest University Press
folosește sistemul de *peer review* dublu anonim.

Coperta: EUB-BUP
Redactor: EUB-BUP
Tehnoredactor: EUB-BUP

Imagine copertă: "pastel_coloured_watercolour_background_0507" (Sursa www.freepik.com)

The volume was financed by the ATHENA project – “Implementing gender equality plans to unlock research potential of RPOs and RFOs in Europe”, Horizon 2020, Coordination and support action, SwafS-09-2018-2019-2020 “Supporting research organisations to implement gender equality plans”, Grant Agreement Number 101006416.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Interdisciplinary gendered talks : proceedings book / editors: Laura Grünberg, Corina Ilinca. –
București : Editura Universității din București – Bucharest University Press, 2024

Conține bibliografie

ISBN 978-606-16-1502-5

I. Grünberg, Laura (ed.)

II. Ilinca, Corina (ed.)

316.6

37

© EUB – BUP pentru prezenta versiune

<https://editura-unibuc.ro/>

B-dul Mihail Kogălniceanu 36-46, Cămin A (curtea Facultății de Drept), Corp A, Intrarea A, etaj 1-2,
Sector 5, București, România; tel.: + (4) 0726 390 815

e-mail: editura@g.unibuc.ro

Librărie online: <https://editura-unibuc.ro/magazin/>

Centru de vânzare: Bd. Schitu Măgureanu, nr. 9, parter

(holul Facultății de Sociologie și Asistență Socială);

tel. + (4) 021 305 37 03

TABLE OF CONTENTS

Laura GRÜNBERG, Corina ILINCA	
Preface	9
Barbara J. RISMAN	
Research on Gender as Intellectual Activism: An Introduction to Interdisciplinary Gendered Talks	11
EXTENDED PAPERS	
Jeff HEARN	
Men and Masculinities – A Necessary but Tricky Topic for Gender Equality	19
Ana-Maria COLTUC OLOGEANU	
Egalitatea de gen și politicile educative din România. Studiu de caz – Strategia Națională pentru Educație Parentală 2018-2025	33
Ana-Maria RENȚEA	
“Soul Doctors”: Gender Strategies Employed in Romanian Female Plastic Surgeons’ Practice	59
Gabriel OANCEA	
<i>O terra incognita</i> : studiile de gen în cadrul sistemului de justiție penală din România	77
Radu DUMITRESCU, Adrian DAN	
Engendering the Medical Profession in Romania: Is There any Fairness of Those Imbalances?	93
Ananya ACHERJEE, Eswarappa KASI	
Unheard Voice of Tribal Women: An Ethnographic Exploration from the Countryside of India	113
Valentin MAIER	
The Statistics of Female Students in the Romanian Higher Education (1948-1989)	131
Diana BUHUȘ	
Expresii <i>Queer</i> în cultura asiatică. Exploring <i>Bromance & BL</i>	143

Emanuela IGNATOIU-SORA	
Intersectionality: The Pros and Cons of a Conceptual Transplant	167
Ana-Luana STOICEA-DERAM	
Surrogacy Motherhood: What Does It Mean, What It Involves	187
 ABSTRACTS OF THE WORKS PRESENTED AT THE CONFERENCE 	
Simona-Nicoleta VULPE	
Doctors, Monks, and Marie Curie. Gender Representations in Religious Articles on Scientific Controversies	199
Ana-Maria RENȚEA	
Election or Subjection? The Gender Issue in Cosmetic Surgery: A Female Plastic Surgeons' View	200
Ananya ACHERJEE, Eswarappa KASI	
Unheard Voices of Tribal Women: An Ethnographic Exploration from the Country Side of India	201
Fotarisman ZALUCHU	
Stunting and Gender In-equality, Indonesia Case Study	202
Angelica MARINESCU	
Francophony, Media and Gender Studies	203
Adrian-Nicolae DAN	
Violence Against Women in Roma Families	204
Carmen VOINEA	
Consumul cultural al tinerilor și tinerelor din orașele mici și mijlocii. Perspective feministe	205
Nicoleta Elena APOSTOL	
Gender and Work in the Context of Cognitive Capitalism	206
Nancy (Athanasia) KATRAKI	
Self-narration in Art: Gendered Violence & Trauma	207
Dragoș OBREJA	
Online Gender-Swapping and the Fight Against Hegemonic Masculinity	208
Olivia SCHNEIDER	
Hidden in Plain Sight: A Gendered Perspective on Sex Workers' Access to Health Care in Malta	209
Diana BUHUȘ	
Reprezentările <i>gender</i> în cultura Hallyu a Coreei de Sud	210
Corina ILINCA	
Inclusion of an Intersectional Disadvantage Factor in Quantitative Research	211

Riddell ALICE	
Digital and Material Culture of Gendered Safety Practices in Urban Spaces	212
Monica MANOLACHI	
Representations of Food in Contemporary Prose by Romanian Women Writers	213
Theodora-Eliza VĂCĂRESCU	
Women in Social Research in Central and Eastern Europe. Edited Book Project	214
Cristina GUDIN	
Elena Caragiani-Stoenescu, the First Aviator Woman in Romania	215
Ştefania MATEI, Cosima RUGHINIŞ	
Urban Gender Displays and Contrast Structures	216
Veronica OANCEA, Cosima RUGHINIŞ	
Older Women's Experiences of Social Media Use: A Case Study of a Romanian Digital Community	217
Ionela BĂLUŢĂ	
(Un)Doing Gender Studies. Attacks on Gender Studies: Academic and Political Stakes	218
Anca MIHAI	
Reflections of the Women Who Experienced (at Least Once) the Flooding of Their Home in Rural Areas	219
Valentin MAIER	
Evoluţia populaţiei studenteşti feminine în învăţământul superior românesc (1948-1989)	220
Laura GRÜNBERG, Diana Elena NEAGA	
What Is Feminism? Perceptions among Primary and Secondary School Students in Romania	221
Roxana MARINESCU	
Gender Equality Plans: On the Path Towards Feminist Universities in Romania	222

LAURA GRÜNBERG, CORINA ILINCA*

PREFACE

This volume is a Proceedings book of the International Conference *Interdisciplinary Gendered Talks*, hosted by the University of Bucharest in a hybrid format on March 10, 2023. The conference was initiated in the context of the activities of the first Gender Equality Plan of UB developed as part of the EU Horizon 2020 project Athena “Implementing gender equality plans to unlock research potential of RPOs and RFOs in Europe” (gep.unibuc.ro). It is just one of the outcomes of the launching in 2022 of the Platform for Gender Studies within the Research Institute of the University of Bucharest (icub.unibuc.ro/the-gender-studies-platform), a platform that aims at gathering and setting a community of interdisciplinary researchers interested in the area of Gender Studies in our university but not only.

More than 30 participants – students, professors, researchers from Romania but also from other countries attended the conference (see the abstracts and works presented at the conference in this proceedings book) and proposed a wide spectrum of gendered themes. We have the privilege to have as special guests from abroad two prestigious researchers in the area of gender studies: Professor Barbara Risman, University of Illinois Chicago, United States of America, and Former editor in chief of the *Gender & Society* journal, and Professor Jeff Hearn, Hanken School of Economics, Finland.

The volume also represents the first publication from a new collection (*Gender Studies. Interdisciplinary dialogues/Studii de Gen. Dialoguri Interdisciplinare*) to be launched by the Publishing House of the University of Bucharest. We hope it will be an extra incentive for those interested in the area of Gender Studies and that future exiting and provocative publications, coming from various disciplines and perspectives, will enrich and enlarge this collection.

* Laura Grünberg, professor, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest, coordinator of the GEP-UB. E-mails: laura.grunberg@unibuc.ro.
Corina Ilinca, lecturer, Faculty of Sociology and Social Work, Coordinator of the Gender Studies Platform – ICUB. E-mails: corina.ilinca@unibuc.ro.

We are grateful to all the participants and presenters to the *Interdisciplinary Gendered Talks* Conference for their ideas and interest to participate to the conference. We also thank Professor Carmen Chifiriuc, Vicerector of the University of Bucharest and Director of the Research Institute of the University of Bucharest (ICUB) and Dr. Diana Alexandra Dumitrescu, for the support in establishing the Platform for Gender Studies and in organizing the conference. We consider our joint efforts important for sharing interdisciplinary research interest in the area of Gender Studies and, especially in times of gender backlash, increasing the academic community trust in the value and quality of the domain of Gender Studies.

BARBARA J. RISMAN*

RESEARCH ON GENDER AS INTELLECTUAL ACTIVISM: AN INTRODUCTION TO INTERDISCIPLINARY GENDERED TALKS

In the spring of 2023 I was privileged to be able to attend a conference on Gender Studies at the Social Sciences Division of the University of Bucharest. The conference was stimulating and the number of engaged participants was impressive. We had a full day of in person presentations, including keynotes by myself and Professor Jeff Hearn. But that was only the beginning, the online conference went on long into the night. The energy and commitment to studying gender and social change was exhilarating.

In my keynote presentation, I suggested that in order to make lasting change that will allow women more equality we must take seriously the complex system of gender as a social structure. We must conceptualize gender as a dynamic and changing social structure of inequality that intersects with other systems of inequality. Just as every society has an economic structure, so too every society has a gender structure with social processes that occur at the individual, interactional, and macro levels of analysis. There are both material and cultural aspects at each level of analysis, and so change reverberates in complicated ways, like a game of dominoes; when any one thing changes, it can set off a chain reaction.

In this short introduction, I will reiterate a short part of my talk at that conference to present a way to think about gender that can help us evaluate what kinds of change each paper is describing. While I have access to all the abstracts in English, I can only discuss in any depth the four papers that are published in English. I will end discussing how this, and other research, might inform future efforts at movements toward gender equality.

* College of Arts & Sciences, Distinguished Professor of Sociology, University of Illinois at Chicago.
E-mail: briman@uic.edu.

Gender as a Social Structure

In every society bodies are assigned a sex category from which gender as an intersecting system of inequality is built. A gender structure has implications for individuals themselves, their identities, the formation of their personalities, and therefore the choices they make. The individual level of analysis has long been of interest to social scientists, and often presumed to be at least partly the explanation for gender patterns, and therefore inequality. The empirical evidence suggests that gender socialization is indeed sticky. Little girls are trained to care about emotions and nurturing and boys about logic and efficiency. For example, Erin Cech (2021) argues that even today, many women choose “feminine” (and therefore lower paying) jobs and men choose more “manly” jobs because they have been raised to follow their gendered passions. Still, this gender socialization is not an explanation for why women face all sorts of obstacles in their professional careers. The power of the gender structure goes far beyond the shaping of selves. The individual impact of gender structure is but one component of its power and influence. Every time we encounter another human being, or even imagine such an encounter, the expectations that are attached to our sex category become salient to us and whether we meet such expectations or not, we are held accountable by ourselves and others. For example, when male scientists ignore the suggestions of their female colleagues, or worse yet, sexualize and harass them, this is the power of an interactional level of analysis. But the power of the gender structures goes far beyond both the shaping of our selves, and the interactional expectations of others. Societal institutions, from religion to the workplace are deeply gendered. Organizations require work hours and time commitments that depend on “ideal workers” (Acker 1990) who have wives to take care of them and their children. This presumption of the “ideal worker” embeds male privilege and female disadvantage into the very organization of the workplace. But male privilege goes even beyond the rules and regulations that privilege workers with no carework responsibilities, cultural logics and beliefs about men as leaders and women as carers prop up the systems that advantage men. While such beliefs may vary along race and class lines, they are often built into organizational rules and the cultural logics that accompany formal rules and regulations. At every level of analysis – the individual, interactional and macro – there are material realities (e.g. things we can see, feel and touch) and there are cultural phenomena (internalized selves, expectations for others, cultural beliefs). To change patriarchal societies, to bring women into an equal status in both the public and private sphere, we must pay attention to each level of analysis and

attendant material and cultural realities (For more detail see Risman 2004, 2018). The following is a graphic representation of the model.

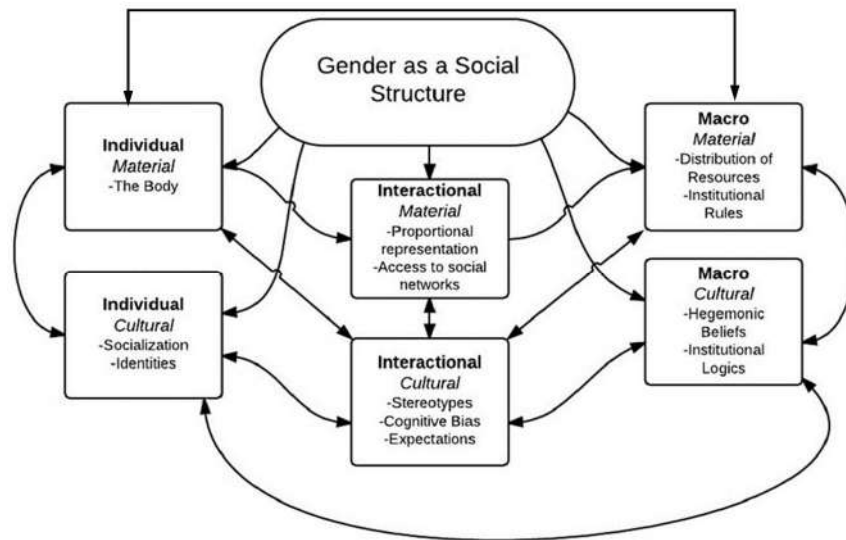

Figure 1. Model of Gender as Structure
(Risman 2018)

Introducing the Abstracts in this volume

In this volume, there are 27 abstracts, and the breadth of topics is wide. The topics include controversies about science, ethnographies of Indian women, proposals for a book on teen development, gender inequality in Indonesia, media studies, violence against women in Roma families, intimate partner violence, care work, online gender-swapping among gamers, and sex workers in Malta. Other topics include queer culture in Asia, measuring intersectional disadvantage with quantitative measures, self-defense, representations of food in contemporary prose, intersectionality as a concept for European analyses, cosmetic surgery, women researchers in Central and Eastern Europe and a paper about the first female aviator in Romania. But that's not all. There are also papers on men's role in gender equality movements, urban gender displays, older women's use of social media in Romania, gender equality policies in Romania, attacks on gender studies in the academy, women's experiences of their homes flooding, girls' views of feminism, and the possibility of gender equality plans in Romania. The breadth of topics represents the vitality of gender analysis in Romania and across the world.

A Gender Structure Organizational Frame for these articles

It is useful to focus on just what parts of the gender structure each project discusses. Some of the abstracts are too brief for me to identify this so I will discuss here only those where I have enough information to categorize them as about the individual, the interactional or the macro levels of analysis.

One of the abstracts focused on how people come to be gendered actors. Professor Mihaela Frunza proposed an edited book about the psychological development of teenagers. Such a book might help us to better understand the internalization of masculinity and femininity.

Several of the projects focused on the gendered pattern of contact at the interactional level of analysis. Professors Ananya Acherjee and Eswarappa Kasi write about how women in rural India cope with discriminatory conditions. Professor Adrian-Nicolae Dan writes about violence against women in Roma families. Professor Nicoleta Elena Apostol writes about how hegemonic masculinity at workplaces continues to disadvantage women software engineers even when their workplaces are gender integrated. Dragoş Obreja shows how interaction online continues to be gendered and he suggests that gender-swapping is a subversive way to combat that. Professor Alice Riddell suggests that women in Brooklyn, New York use safety gadgets as self-defense weapons when threatened. Professor Ana-Maria Rentea's research focuses on how women patients respect their female plastic surgeons less than male ones, and how the women surgeons work to overcome that interactional disadvantage. Professor Theodora-Eliza Văcărescu proposes a book about women in social research in Central and Eastern Europe which would provide some information about their numbers and placement in the scientific system, needed information about the material experience at the interactional level of analysis. Dr. Fotarism Zaluchuthey provides information about an intervention in daily life for women and men that may reduce stunting of children growing up in poverty in Indonesia.

Many of the abstracts focus on the macro level of either cultural logics that justify gender inequality or the material consequences of that inequality. The following abstracts focus on culture and cultural logics. Professor Simona-Nicoleta Vulpe documents the images in orthodox Christian magazines that reinforce beliefs of men as experts about vaccinations and climate change. Similarly, Dr. Angelica Marinescu introduces gender into media studies, also focusing on cultural images and beliefs. Professor Nancy Athanasia Katraki focusses on how self-narration in art produces cultural meanings. Professor Diana Buhus writes that gender identities in Asian cultures must be understood outside Western

cultural representations. Professors Ștefania Matei and Cosima Rughiniș provide a study of gender displays on billboards and commemorative statues in Romania. They show how gender essentialist beliefs are reproduced. The next set of abstracts focus on institutions, how they operate, and sometimes how to change them. This is a focus on the material conditions of the macro level of analysis. Professor Corina Ilinca offers an idea for creating an index to measure intersectional disadvantage with quantitative analyses, providing research tools to study the material conditions of inequality at the societal level. Similarly, Professor Emanuela Ignățoiu-Sora discusses the usefulness of transplanting the concept of intersectionality to the European context. Four abstracts focus directly on the educational system. Professor Ana-Maria Coltuc Ologeanu writes about how international regulations on gender equality in education are imported, or not, into Romanian legislation and practice. Professor Ionela Băluță analyzes the attacks on teaching gender identity and the attempts to politically control knowledge production. Professors Laura Grünberg and Diana Elena Neaga write about the perception of feminism among primary and secondary school students in Romania and offer a training program they have developed for the project. Finally, Professor Habil. Roxana Marinescu discusses the European Union GEP (gender equality plans) and how they challenge us to change universities, making equality central to their function.

I want to end with a brief discussion of the paper by Professor Jeff Hearn which was presented as the other keynote at the conference. He argues no discussion of gender equality can ignore men, as organizations are not gender neutral, but built by and for men. He presents the key themes in critical studies on men and masculinities which include a focus on men's motivations for engaging in gender equality politics and how to encourage such engagement. He also writes about men's resistance to equality and their use of gender essentialism to justify male dominance. Professor Hearn provides a graphic display of data that suggest younger people today are less invested in being only masculine (if male) and only feminine (if female) than those in older generations, and so ends with a glimmer of hope for the future.

These conference that spawned this book and the paper here all give me hope. Each author focuses on gender and takes as their starting point that inequality is problematic. To bring a concern with equality to research on gender is itself empowering. To do so shows a commitment to use scholarship in the interest of women's freedom. Moving forward toward gender equality is not a given in the 21st Century. We have seen many nations move backwards. We need this attention to all levels of the gender structure. We must raise boys and girls to

believe they are equal. We must end interactional sexism, change misogynist culture, and re-structure social institutions so that women and men have equal opportunity to success in their private and public lives. The gender structure has been patriarchal for all of history, and so revisioning it is radical work all by itself. May these authors continue to do this work, and to make small gains, and slowly research evidence can be used to help push us to a more just world.

REFERENCES

- Acker, Joan, 1990, "Hierarchies, Jobs and Bodies: A Theory of Gendered Organizations", *Gender & Society*, 4(2), 139-158.
- Cech, Erin A., 2021, *The Trouble with Passion: How Searing for Fulfilment at Work Fosters Inequality*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Risman, Barbara J., 2004, "Gender as a Social Structure: Theory Wrestling with Activism", *Gender and Society*, 18(4), 429-50.
- Risman, Barbara J., 2018b, "Gender as a Social Structure" in Risman, B., Froyum, C. and W. Scarborough (eds), *Handbook of the Sociology of Gender*, Springer International Publisher.

EXTENDED PAPERS

JEFF HEARN*

MEN AND MASCULINITIES – A NECESSARY BUT TRICKY TOPIC FOR GENDER EQUALITY

Abstract. In this short presentation I raise the question of how do men and masculinities fit, or not, into debates, policies and practices on gender equality. This includes recognising the different positive and negative motivations, and related masculinities, for men to become interested and involved in gender equality, including some of their potentials and dangers. I also discuss briefly positive actions that can be taken by men in everyday life, organisational processes, and research content.

Introduction

When talking in policy debates on gender equality or gender equality+ or when engaging in more academic analyses of gender power relations, it is instructive to ask: what is (the elephant) in the room, but so often unspoken? One simple answer is: men and masculinities. Naming men as men, as an unmarked, often, if not always, privileged and yet gender-diverse social category, may seem odd, awkward, painful, uncomfortable, even self-indulgent. Indeed, gender inequalities, and equalities, clearly concern women and girls, but also men, boys and LGBTQIA+ people.

You might imagine it might be difficult to talk about gender equality and gender power relations, without discussing men and masculinities, but that is not so. There are, for example, many excellent documents on gender equality, but that are silent or virtually so, on men and masculinities. This situation can be summed up as that of an “absent presence” (Hearn 1998) of men and masculinities or as the denial of concepts and perspectives that are hidden in plain sight (see, for example, Messerschmidt 2019) from much gender equality work and much gender power

* Jeff Hearn is Professor Emeritus, Hanken School of Economics, Finland; Professor of Sociology, University of Huddersfield, UK; Senior Professor, Human Geography, Örebro University, Sweden. He was formerly Professor of Gender Studies, Linköping University, Sweden, and Senior Professor, Gender Studies, Örebro University. E-mail: hearn@hanken.fi.

analysis. Indeed, it is worth asking how can it be possible to gender inequalities or transform gender power relations without changing men and masculinities? Changing men is a major political priority, at all levels of societies and politics.

To put this another way, institutions, organisations, social movements and social structures are never gender-neutral phenomena to or onto which women, and girls, can then simply be added – and stirred. Accordingly, research, scholarship, and universities, as well as academic disciplines, cannot be understood, neither historically nor currently, as gender-neutral, that are then available for changing by the addition of more women, often young women, into the mix.

Thus, this short contribution aims to examine some complexities in the relations and involvement of men and masculinities in gender equality, with particular focus on gender power relations – what is in effect a distinctive tricky issue for gender equality. In the remainder of this text, I briefly review of some key themes that have been developed in Critical Studies on Men and Masculinities. The paper continues with more focused attention to some of the variety of motivations for men to become interested and involved in gender equality and related concerns, as well as some motivations to resist and oppose such investments. Some of the implications of these different positionings of men for academia are also spelt out, before outlining some key challenges now and in the future.

Critical Studies on Men and Masculinities

Having outlined the problematic of the relation of men, masculinities and gender equality, let us consider some basic issues. First, policy and practical work on men and masculinities needs to be located within Intersectional Gender Equality work and the empowerment of the women, girls and further genders. Similarly, academic Critical Studies on Men and Masculinities (CSMM for short) is part of Women's Studies, Gender Studies, along with Queer Studies and kindred critical traditions and disciplines, such Intersectionality Studies and Postcolonial Studies, rather than as a separate "discipline" – there lies the road to so-called "Men's Studies" and ruin.

More substantively, both policy development and research analyses of men and masculinities demand attention *both* to social structures, contexts, power and privilege of men and masculinities, and to intersectional, gender- and sexuality-diverse, differences amongst men and masculinities, and also boys. To put this a little differently, "men" are an incredibly persistent powerful, though not all-powerful, often taken-for-granted (absent) presence and social category, a social

bloc, a real reality, pervading power relations in society and also academia, to be *named*, as in *naming men as men* (Hanmer 1990; Collinson and Hearn 1994) – even whilst this is often not done. And at the same time, with their simultaneous differencing and deconstruction, “men”, as well as boys and masculinities, are not essentially anything, such that the social category of men needs *deconstructing*. To be more precise, the category of “men” is incredibly diverse, from doing violent/brutal/hypermasculinist *masculinities* to those *questioned* as being “men” at all or those struggling with “being men”, for example, through *dis-identification*. Without this deconstructive turn, there is always the danger of *re-binarising/re-essentialising* men and masculinities. This dialectical approach can be labelled deconstructive materialism.

To spell out this line of argumentation on the analysis of men and masculinities further, it is important to consider how much contemporary theorising over the last 45 years or more has developed from various critiques of sex/gender role theory and movements to power-laden analyses of masculinities. Over recent decades there has been a marked tendency to bring the concept of masculinities, rather than that of masculinity in the singular, more fully into critical view, and thus onto various policy and research agendas. Masculinity now routinely understood differently from sex/gender roles – in the plural, as masculinities, as relational, and located within an explicitly critical gendered framing. Seen thus,

Masculinities refer to patterns of gender practice that are structured, institutionalized, relational, embodied, dynamic, contested, intersubjective, performed, and performative. Masculinities are constructed *in relation to* societal definitions of men and males within gender orders, and whilst analytical distinctions can be made between people called men and males, such distinctions, as well as the term masculinity itself, are sometimes not unproblematic. Masculinities can be performed and sustained by men, women, and further genders, and can be understood as comprising signs, discourses, practices, and performances, that obscure contradictions (Hearn, de Boise and Goedecke 2023).

Men and masculinities are understood as gendered, socially constructed, rather than as “naturally just like that”. This is clear when reviewing how men and masculinities are across history and culture. Men and masculinities are variable, contested and changing across time, space, within and beyond societies, and across in the life course. A central aspect of such analyses is the differential relations of men and masculinities to gendered, and indeed gendered intersectional (intersecting with other social divisions), power, as, for example, with the analysis of dominant, hegemonic, complicit, marginal, subordinated masculinities (Kimmel, Hearn, and Connell 2005; Flood, Gardiner, Pease, and Pringle 2007). Moreover, in recent

years, queer, de/postcolonial and posthumanist/new materialist approaches to men and masculinities, even with their diverse and perhaps contradictory forms and implications, have had considerable and growing impacts on CSMM (Gottzén, Mellström, and Shefer 2019; Mellström and Pease 2023).

More personally, there are a number of further key issues and problematics that I have personally found useful, theoretically and empirically. A first point is that the very concept of “masculinities” needs to be treated with caution (alternatives include manhood and manhood acts). The term can be used quite variously by different scholars and commentators, and should be treated with caution, not reified. Second, men and masculinities are understood as both material and discursive, as material-discursive or even material discursive (Hearn 2014), thus demanding material-discursive analysis. Third, despite a variety of critiques, including from some feminist analyses, the notion of patriarchy or rather patriarchies can be helpful a frame for analysing men and masculinities, and especially so if seen through a transnational/postcolonial/decolonial lens, as with the concept of trans(national) patriarchies (Hearn 2015). Fourth, attention needs to be directed to both the hegemony of men and the possibility of the abolition of “men” as a social category of power. In sum, a critical approach to men and masculinities is assisted by recognising that the personal is political is work is theoretical.

Change, and why change?

Having briefly reviewed some analytical, theoretical and methodological issues, let us now turn to the more practical questions of personal, political and social change: to put this directly, why might men be interested in change and greater engagement in gender equality? Looking back, there has been a long debate on such questions. For example, in 1987 I concluded the book *The gender of oppression* by listing the positive “reasons for men and boys to change against patriarchy”:

- love, emotional support, care for and from men;
- privilege and emotional development from work with children;
- improved health;
- transforming work under capitalism;
- avoidance of other men’s violence;
- reduction of likelihood of nuclear annihilation.

Looking at these kinds of reasoning now, several motivations were missing. Perhaps the most obvious omission concerns the environment, as one motivation for men and boys to change against patriarchy is, or should be, to avoid ecological disaster and bio-environmental damage more generally – that indeed threatens men’s and boys’ well-being, even survival. Other key areas of change that are in at least many men’s and boys’ interests are the reduction of gendered racism and averting the negative effects of ICTs, for example, in terms of surveillance. To put this a little differently, the agenda now, for changing men, has to be understood in transnational and global terms, not only locally and nationally.

A compact way of conceptualising some of the main motivations for men to engage with gender equality and related policy and personal agendas was provided by Mike Messner (Messner 1997), and elaborated since by Linn Egeberg Holmgren and myself (Egeberg Holmgren and Hearn 2009, 2017) (see Figure 1). These three motivations can be summarised as: first, reducing privileges and working for gender equality as part of broad social and gender justice; second, taking differences between men into greater account; and, third, attending to the costs of masculinity that follow from patriarchal relations, such as worse health and risks of violence. These different positions can be embraced wholeheartedly and/or in various combinations and permutations, in different contexts and moments.

Figure 1. Messner’s triangle of motivations for engagement
(Messner 1997; Egeberg Holmgren and Hearn 2009)

The three main motivations outlined also suggest more specific possibilities for how to engage men – in workplaces and other organisations, including universities and higher education institutions. One positive motivation can develop from allyship with existing solidarities and social justice, extending to feminisms – not as a heroic narrative, but rather alongside acknowledgement of vulnerability and not know the solutions to the problems of injustice. Positive engagement can be at all organisational levels, and in relation to all aspects and activities of work and organisations. This includes the possibility and facilitation of profeminist leadership and management, not least as men continue to dominate leadership and management positions, especially at the top, in most organisations.

As noted, a second motivational direction foregrounds difference and the variety of intersections, of age, class, gender/sexual identity, racialisation, for example. Here, difference may be related to an agenda of justice or self-interest, whether more individual or more collective.

And the third motivation is directed more to the benefits of gender equality for men and men's quality of life, or perceived quality of life. Put simply, men's pro-gender equality attitudes tend to correlate with pro-gender equal practices (Levtov et al. 2014), and then in turn happier, healthier and less violent lives. This can include changing the relations of work, care and home, fearing less violence from other men, and improved relations with women, LGBTQIA+ people, and children, and also between men (see Holter 2014).

Some complications

There are also, however, further complications to be noted. This rather simple set of positions and motivations, whether in general political terms or more specifically in relation to academia, research and teaching, needs some further elaboration. First, it needs to be emphasised that all three of these main motivations, including the more positive attempts to stop men's privileges, can be approached, and experienced, with some degree of ambivalence. Ambivalence is a powerful and emotional positioning that deserves much more critical attention than assuming that motivations are simple, straightforward and unified. In fact, engaging with ambivalence can be one source for change. Furthermore, it is important to add that taking "the costs of masculinity" position on its own and in isolation from the other positions can lead to a men's rights politics and policy, which cares not for feminism, gender justice and even social differences and inequalities.

Second, there are complications especially with regard to the top apex on stopping men's privileges and seeking gender justice. In particular, this apex, at the top of the triangle, is far from unified, and may include within it contradictory versions of gender change, and thus diverse versions of what might be called, for short, "male feminism or male feminists". These can range from reform (pro)feminism, stressing the need to abolish numerical gender imbalance (in representative numbers) to resistance (pro)feminism, seeking to abolish patriarchy, and then rebellion (pro)feminism, aimed at abolishing current gender categories (Lorber 2011). In effect, men can agree on the need for gender justice, gender equality and support for feminism, but disagree, sometimes intensely, about what that means in practice, politics and theory/izing.

Third, there is the rather obvious dynamic, sometimes tension, between words and deeds. In the mid-1970s, the Swedish government funded a research programme on masculinity and fatherhood which led to a report by the psychologist Lars Jalmert (1979, 1984). In this work, he coined the expression "in principle men", whereby Swedish men tend to agree on general ideas of gender equality but do not always live in accord with them. More recently, research in Nordic countries has shown that more of the "in principle" men have become more active participants in gender-equal activity, especially in the domestic sphere (see Holter 2005). More broadly, many contradictory trends and tendencies remain – as shown by many of the IMAGES surveys and the subsequent reports (IMAGES 2023; Levtov et al. 2014), where, across many societies, some degree of support for gender equality can co-exist with patriarchal attitudes and practices. These kinds of contradictions can mean that some men are active supporters of gender equality, some are more passive, and some are active in words, but passive in deeds. This last group is especially difficult to deal with, especially when working within work or political contexts with a strong gender equality ideology. Indeed, a gender equality ideology of words rather than deeds can provide a platform for some men to speak authoritatively in contradiction to feminist politics.

And then there is the other side of the coin ...

Having said this, it is important to acknowledge and address "the other side of the coin", namely some or many men's resistance, often profound, to engaging positively with gender equality and kindred issues. Resistance can be by overt and explicit opposition and voice – resistance by persistence – and/or implicit

antagonism, avoidance and silence – resistance by distance (Collinson 1994). The argumentation for such positionings can be idealist, realist or rationalist (cf. Schubert 1960), and can include: an “idealist” superordinate position, as with “men are essentially men, men know best”; a “realist” position highlighting difference, as with “men are simply individuals” or sometimes groups of individual interests; and a “rationalist” position of supposed social “neutrality”, as with “gender is not important” (see Figure 2).

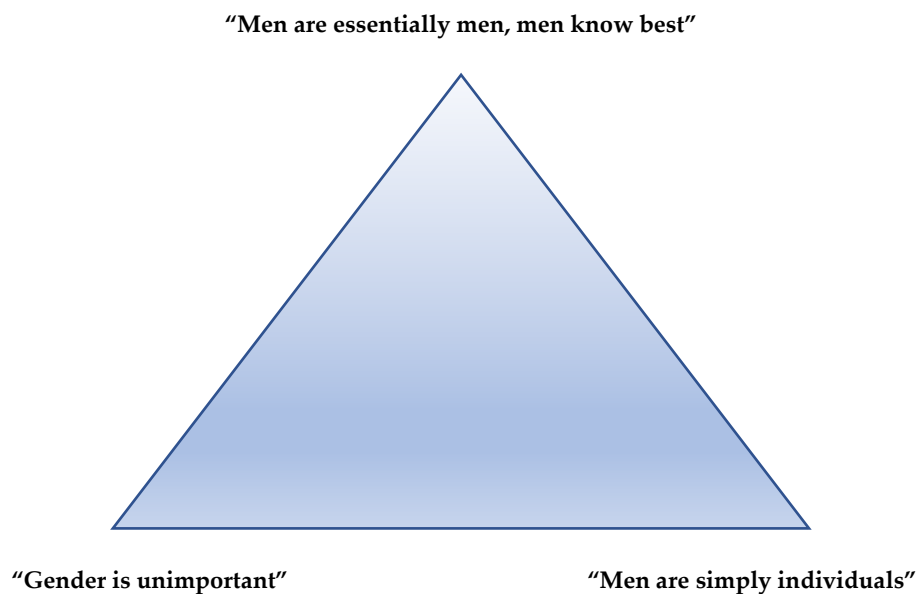

Figure 2. Triangle of motivations for resistance
(Egeberg Holmgren and Hearn 2017)

Implications for academia

The motivations outlined, even when conceived in relatively simple terms in Messner’s broadly positive three-point triangle model, also have implications for rethinking men’s relations to academia, research and teaching, for example, in promoting more just teaching and research, or overcoming neglected perspectives, say, of refugee men and masculinities, or even considering the changing life priorities in relation to men and masculinities (see Figure 3).

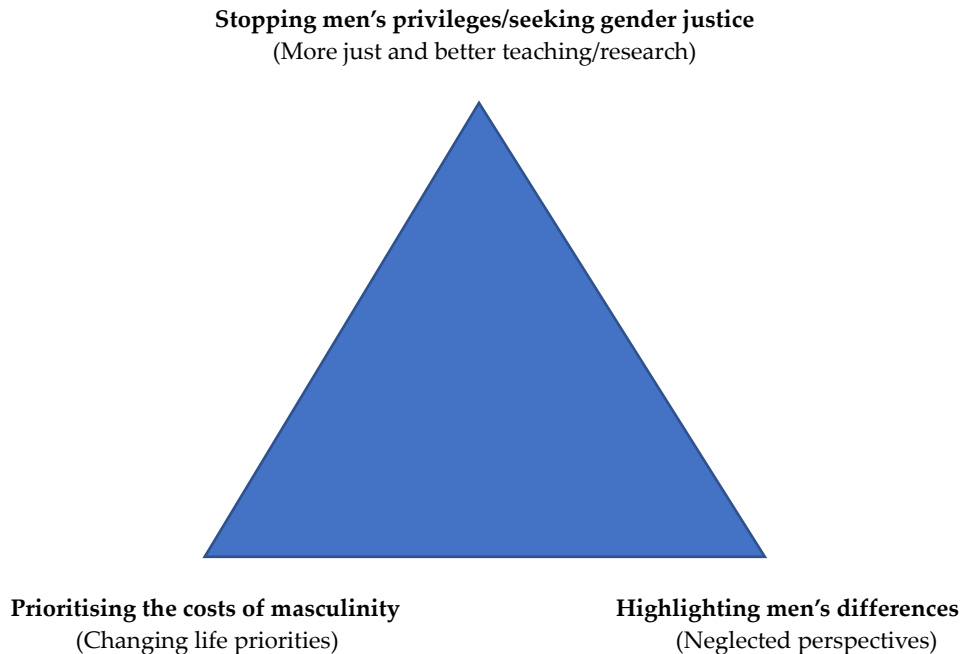

Figure 3. Implications of Messner's triangle of motivations for research and teaching

Intersectional gender power and hierarchy, including those of men and masculinities, pervade research, teaching, knowledge-making, and supervision (see Drew and Canavan 2020; Hearn 2020). A wide range of strategies and possibilities exist for changing men and masculinities in developing what might be called intersectional gender equality knowledge content. One way, especially in teaching, is to use the history of academic disciplines to show, often rather easily and clearly, how sexist knowledge content has been normalised and mainstreamed. It is often much easier to critically interrogate such knowledge content from the past than to recognise gender inequality, sexism and patriarchal practice in knowledge content in the present. This approach feeds into the question of which theories, approaches and methods are promoted and indeed ignored, and which are promoted and ignored by whom, as, for example, by academic gatekeepers, professors and funders.

More specifically, men and masculinities need to be named but not essentialised in research and teaching content, for example, what cases are used in teaching, and with what kind of assumptions and messages, explicit or implicit, about men, boys, masculinities and gender more generally. As such, men and masculinities need to be deconstructed, not represented as basically one thing. Three further key issues in academia are the need for men to: support and

respect for feminism and gender studies; urgently work in policy and practice against violence, bullying and harassment (UniSAFE 2023); and develop intersectional gendered analysis of what may appear “ungendered” fields and questions, such as finance, transport, energy, water and many environmental matters.

Some changes and challenges now and for the future

When facing the problematic of men, masculinities and gender equality, there are many changes and challenges now and for the future (see, for example, *Rapporteur conference report 2020*). As intimated, gendered changes and challenges are often contradictory. On the positive side, there is evidence of greater diversity and fluidity in masculinities and femininities amongst younger generations of both women and men. This is especially important in working in academia, with large numbers of younger generations in universities and higher education. For example, a UK survey (Moore 2016) found significant declines of masculinity and femininity across generations, with 56% of men in the 65+ age group identifying as “completely masculine” and only 2% in 18-24 age group (see Figure 4).

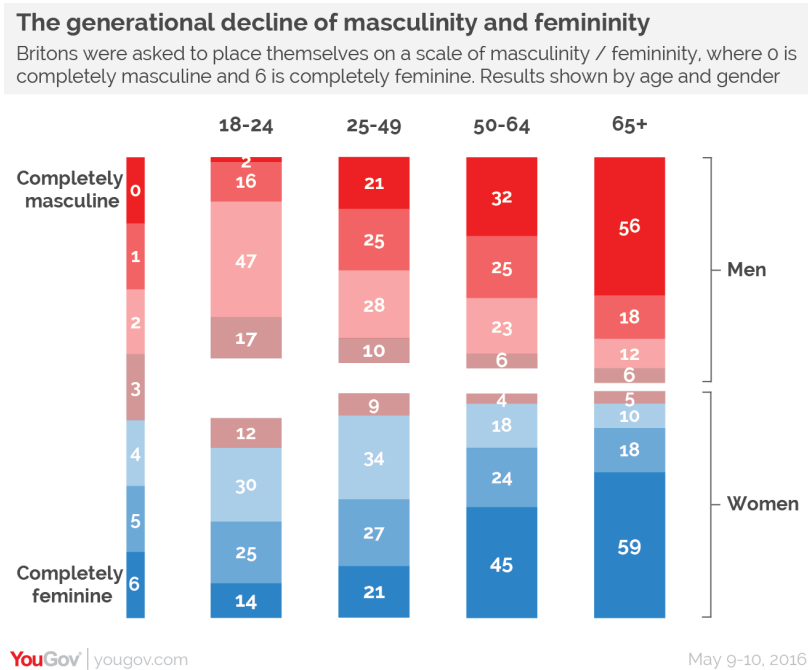

Figure 4. The generational decline of masculinity and femininity (Moore 2016)

Somewhat in parallel, as regards sexuality and sexual orientation, the UK Stonewall/IPSOS survey (Kelley and De Santos 2022) found that about 40% of Generation Z (16-26 years) expressed having same-sex attraction, with only 53% an exclusive interest in the “opposite sex”. Yet, at the same time as many young men support greater gender equality, they may also continue to support tough guy manhood (Heilman, Barker and Harrison 2017). And at the public political level, there is also evidence of declining faith in democratic institutions amongst younger generations (Foa and Mounk 2016). The so-called “backlash” is ever-present, as if it ever went away.

There are many more specific challenges. In the *5th international conference on men and equal opportunities* held in 2020, Gary Barker of Equimundo usefully summarised five challenges for building support for and engaging men in gender equality, with an emphasis on the behavioral and interpersonal change:

... first, the challenge of making visible the societal costs of harmful, restrictive masculinity. Having harmful male attitudes is associated with: suicide ideation, binge drinking, traffic accidents, and depressive symptoms; experiencing physical bullying (2-4 times more); perpetrating physical bullying (3-7 times more); sexual harassment and other violence against women or girls (3-6 times more). A second challenge is convincing men that gender equality has not been achieved, even with the gender unemployment gap (11% in EU), gender wage gap (16% in EU), women doing more care work (1.2-2 times in Europe), and men’s violence against women. Third, the Men’s Rights backlash is real and not going away, as with Incels, MGTOW, the Manosphere, and many young men thinking feminism has gone too far. Next, care work needs to be looked at beyond parental leave. Such leave only goes so far. Under COVID, men are doing more care work, but inequality continues. There is the need for men to support childcare and elder care and see the unpaid and paid care work agenda as their agenda too. A final challenge is including vulnerable men and men’s vulnerabilities, and doing so in a relational, intersectional way – for example, understanding men’s health and lower life expectancy without it being pitted against women’s health, and attending to the needs of migrant, ethnic minority, low income men. (*Rapporteur conference report, 2020, p. 11*)

Looking at the challenges more broadly, more globally, there are further challenges. These include the pervasive and growing impacts of the digital world, AI, deepfakes, holograms, immersive realities, and other advanced technologies on sociality, gender and sexuality, violence and violations, authoritarian masculinism, xenophobia and racism (see MenEngage Alliance 2021). Huge challenges also persist globally in terms of vast intersectional gender inequalities in wealth, extractivism, slavery, (post)colonialism, (neo-)imperialism and decoloniality (Ratele 2021), not least in migration (Wojnicka and Nowicka 2022), wars and armed conflict (Duriesmith 2017). And last, and perhaps most importantly, are the challenges of climate change, the environment, ecology and the planet, and how men and masculinities are

centrally implicated in the future of the Earth (Enarson and Pease 2016; Pulé and Hultman 2021; Hearn 2022).

It is good to ask men directly and simply: so where do you stand?

Note

This paper is an elaboration of the keynote at the Interdisciplinary Gendered Talks Conference, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest, Romania, 10 March 2023.

Acknowledgements

I would like to thank Gary Barker and colleagues at EQUIMONDO and the IMAGES survey for reflections and information on these issues.

REFERENCES

- Collinson, D.L., 1994, "Strategies of resistance: power, knowledge and subjectivity in the workplace" in J.M. Jermier, D. Knights and W.R. Nord (eds.), *Resistance and power in organizations*. London: Routledge, 25-68.
- Collinson, D.L. and J. Hearn, J., 1994, "Naming men as men: implications for work, organizations and management", *Gender, Work & Organization*, 1(1), 2-22.
- Drew, E. and S. Canavan (eds.), 2020, *The gender-sensitive university: a contradiction in terms*. London: Routledge.
- Duriesmith, D., 2017, *Masculinity and the new war: the gendered dynamics of contemporary armed conflict*. London: Routledge.
- Egeberg Holmgren, L. and J. Hearn, 2009, "Framing 'men in feminism': theoretical locations, local contexts and practical passings in men's gender-conscious positionings on gender equality and feminism", *Journal of Gender Studies*, 18(4), 403-418.

- Egeberg Holmgren, L. and J. Hearn, 2017, "Erkekleri feminizmin içinde ve dışında çerçevelemek" [Framing 'men in and not in feminism'], (trans. G. Akşit and B. Varışlı), *Fe Dergi: Feminist Eleştiri [Feminist Critique]*, 9(2), 85-101.
- Enarson, E. and B. Pease (eds.), 2016, *Men, masculinities and disasters*. London: Routledge.
- Flood, M., J.K. Gardiner, B. Pease and K. Pringle (eds.), 2007, *Encyclopaedia on men and masculinities*. London: Routledge.
- Foa, R.S. and Y. Mounk, 2016, "The democratic disconnect", *Journal of Democracy*, 27(3), 5-17.
- Gottzén, L., U. Mellström and T. Shefer, (eds.), 2019, *Routledge handbook of masculinity studies*. London: Routledge.
- Hanmer, J., 1990, "Men, power and the exploitation of women" in J. Hearn and D. Morgan (eds.) *Men, masculinities and social theory*. London: Unwin Hyman/Routledge, 21-42.
- Hearn, J., 1987, *The gender of oppression: men, masculinity and the critique of Marxism*. New York: St. Martin's Press.
- Hearn, J., 1998, "Theorizing men and men's theorizing: men's discursive practices in theorizing men", *Theory and Society*, 27(6), 781-816.
- Hearn, J., 2014, "Men, masculinities and the material(-)discursive", *NORMA: The International Journal for Masculinity Studies*, 9(1), 5-17.
- Hearn, J., 2015, *Men of the world: genders, globalizations, transnational times*. London: Sage.
- Hearn, J., 2020, "Men and masculinities in academe: extending gender-sensitive perspectives, processes, policies and practices" in E. Drew and S. Canavan (eds.) (2020) *The gender-sensitive university: a contradiction in terms*. London: Routledge, 97-109.
- Hearn, J., 2022, "The place and potential of crisis/crises in critical studies on men and masculinities", *Global Discourse: An Interdisciplinary Journal of Current Affairs and Applied Contemporary Thought*, 12(3-4), 563-585.
- Hearn, J., S. de Boise and K. Goedecke, 2023, "Men and masculinities: structures, bodies and identities", in E. Zurbriggen and R. Capdevila (eds.) *The Palgrave Handbook of psychology, power and gender*, New York: Palgrave Macmillan.
- Heilman, B., G. Barker and A. Harrison, 2017, *The man box: a study on being a young man in the US, UK, and Mexico*. New York: Promundo. <https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2017/03/TheManBox-KeyFindings-EN-Final-2-9.03.2017-POSTPRINT.v3-web.pdf>.
- Holter, Ø.G., 2005, "On the daddytrack", *Kilden Newsletter*, 11 May. <https://kjonnsforskning.no/en/2005/05/daddytrack>.
- Holter, Ø.G., 2014, "What's in it for men? Old question, new data", *Men and Masculinities*, 17(5), 515-548.
- IMAGES: International Men and Gender Equality Surveys (2023) New York: Equimundo. <https://www.menandgendersurvey.org/>.

- Jalmert, L., 1979, *Små barns sociala utveckling: kritisk granskning av forskning*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Jalmert, L., 1984, *Den Svenske mannen*. Stockholm: Tiden.
- Kelley, N. and R. de Santos, 2022, *Rainbow Britain*. London: Stonewall. https://www.stonewall.org.uk/system/files/rainbow_britain_report.pdf.
- Kimmel, M., J. Hearn and R. Connell (eds.), 2005, *Handbook on men and masculinities*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Levtov, R., G. Barker, M. Contreras-Urbina, B. Heilman and R. Verma, 2014, "Pathways to gender equitable men: findings from the International Men and Gender Equality Survey in eight countries", *Men and Masculinities*, 17(5), 467-501.
- Lorber, J. (ed.), 2011, *Gender inequality: feminist theories and politics*. New York: Oxford University Press.
- Mellström, U. and B. Pease (eds.), 2023, *Posthumanism and the man question: beyond anthropocentric masculinities*. London: Routledge.
- MenEngage Alliance, 2021, *Ubuntu declaration and call for action*. <https://menengage.org/wp-content/uploads/2021/08/Ubuntu-Declaration-Call-to-Action-MenEngageAlliance.pdf>.
- Messerschmidt, J.W., 2019, "Hidden in plain sight: on the omnipresence of hegemonic masculinities", *Masculinities: A Journal of Culture and Society*, 12(Autumn), 14-29.
- Messner, M.A., 1997, *Politics of masculinities: men in movements*. Thousand Oaks, CA: Sage/Rowman & Littlefield.
- Moore, P., 2016, "The decline of the manly man", YouGov. <https://today.yougov.com/topics/society/articles-reports/2016/05/23/decline-manly-man>. Also see: https://d25d2506sfb94s.cloudfront.net/cumulus_uploads/document/qt2m65xllg/tabs_OP_Gender_20160511.pdf.
- Pulé, P.M., and Hultman, M. (eds.), 2021, *Men, Masculinities, and the Earth: Contending with the (m)Anthropocene*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Rapporteur conference report: 5th international conference on men and equal opportunities: men who care*, 2020, Rapporteur: J. Hearn. Tallinn: Ministry of Social Affairs, Estonia. https://helda.helsinki.fi/dhanken/bitstream/handle/10227/394327/5th_icmeo_report_jeff_hearn.pdf;jsessionid=F117918580E91A8860F5DDB0B92E661F?sequence=1.
- Ratele, K., 2021, "An invitation to decoloniality in work on (African) men and masculinities", *Gender, Place & Culture*, 28(6), 769-785.
- Schubert, G.A. Jr., 1960, *The public interest: a critique of the theory of a political concept*. Glencoe, ILL: Free Press.
- UniSAFE, 2021, First page, <https://unisafe-gbv.eu/>.
- Wojnicka, K., and M. Nowicka, 2022, "Understanding Migrant Masculinities through a Spatially Intersectional Lens", *Men and Masculinities*, 25(2), 232-251.

ANA-MARIA COLTUC OLOGEANU*

EGALITATEA DE GEN ȘI POLITICILE EDUCATIVE DIN ROMÂNIA. STUDIU DE CAZ – STRATEGIA NAȚIONALĂ PENTRU EDUCAȚIE PARENTALĂ 2018-2025

Abstract. The article explores the way and form in which international regulations on gender equality in the field of education are present in Romanian legislation, and are known, understood, and accepted by society.

Thus, the paper aims to analyze the recommendations of the CEDAW Committee for Romania, the document of the National Parental Education Strategy 2018-2025, as well as the reactions that appeared on the level of society with the publication of the strategy. Therefore, there will be presented a) a review of the main legislative acts on gender equality carried out at the international level and ratified by Romania, b) a brief analysis of public policies and national strategies in the field of education with specific references to the National Parental Education Strategy, and c) the analysis of the public discourse generated by the publication of the National Parental Education Strategy 2018-2025.

Introducere

Pe 24 iulie 2017, Comitetul pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor (CEDAW) a publicat concluziile și recomandările elaborate în urma evaluării celor două rapoarte periodice (nr. 7 și nr. 8) ale României. În analiza realizată de Comitet unor domenii importante precum justiția, reprezentarea politică a femeilor, sănătatea, activitatea ANES, violența pe criterii de gen, căsătoria și viața de familie se regăsește și educația. Astfel, raportul notează faptul că singurele progrese, în ceea ce privește egalitatea de gen în educație realizate de România sunt reprezentate de „Strategia Națională privind reducerea părăsirii timpurii a școlii și inițiativele în curs de desfășurare care vizează egalitatea de gen în

* PhD Candidate, Faculty of Political Science, University of Bucharest E-mail: coltuc.ana-maria@fspub.unibuc.ro.

manualele școlare” (Comitetul pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii, 2017, p. 9). Raportul manifestă preocuparea în ceea ce privește prezența în mass-media a imaginilor „stereotipice și uneori degradante ale femeilor”, mai ales ale femeilor de etnie romă, ratele îngrijorătoare de abandon școlar și nivelul scăzut al performanței școlare în zonele rurale în rândul fetelor, în special în comunitățile de romi, lipsa educației despre egalitatea de gen în programele școlare și pregătirea necorespunzătoare a profesorilor, absența perspectivei de gen în strategiile guvernamentale, absența măsurilor care să prevină căsătoriile sub vârsta de 18 ani și școlarizarea fetelor romi, prezența „discursului stereotip al figurilor politice și al actorilor religioși non-statali” în ceea ce privește sănătatea sexuală și reproductivă a femeilor și a rolurilor și responsabilităților acestora în societate și în familie (Comitetul pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii, 2017, p. 5). Raportul menționează o serie de recomandări importante pentru Statul Român în ceea ce privește egalitatea de gen în domeniul educației: formarea profesorilor „cu privire la drepturile femeilor și egalitatea de gen” și „finalizarea” revizuirii manualelor școlare cu scopul eliminării stereotipurilor de gen și etnice, reformarea programelor școlare prin crearea de „module obligatorii privind educația pe probleme de gen”, prezentarea importanței rolurilor pe care le-au avut femeile în istorie precum și valoarea pe care acestea au adus-o culturii și științei românești (Comitetul pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii, 2017, p. 10).

La un an de la prezentarea Raportului de către Comitetul CEDAW, Ministerul Educației Naționale a pus în dezbatere publică, pe 11 iunie 2018, Strategia Națională de educație parentală 2018-2025 ce propunea, printre altele: eliminarea stereotipurilor de gen conform standardelor recomandate de Comisia Europeană și de Organizația Națiunilor Unite și includerea educației de gen în cadrul curriculum-ului de formare a părinților. Publicarea strategiei pe site-ul MEN a generat reacții în lanț din partea diversilor actori, cunoscuți sau mai puțin cunoscuți, aceasta fiind retrasă de pe site pe 5 iulie, fără nicio explicație din partea Ministerului Educației Naționale.

În lumina evenimentelor prezentate, în cadrul articolului îmi propun să analizez opozițiile față de Strategia Națională de Educație Parentală pentru a reflecta asupra factorilor care au împiedicat implementarea abordării integratoare de gen (*gender mainstreaming*) în politicile educative din România postcomunistă. Pe de o parte, așa cum voi arăta pe scurt în prima secțiune a studiului meu, cadrul legislativ internațional a fost introdus într-o logică *top-down*, majoritatea politicilor de egalitate de gen rămânând politici pe hârtie (I. Băluță, 2014: a, b). Pe de altă parte, în ultimii ani campaniile anti-gender, prezente și în spațiul românesc, coagulează

noi actori și noi forme de opoziție la politicile de *gender equality+* (Verloo et al. 2018). Studiul de caz asupra atacului care a dus la retragerea Strategiei Naționale de Educație Parentală va permite identificarea actorilor și a discursurilor anti-gender. De asemenea, pornind de la cadrul teoretic și de la cele două axe ale analizei (conceptul de *gender mainstreaming*, rolul egalității de gen în arhitectura democratică și campaniile anti-gender), propun ipoteza că mobilizarea împotriva Strategiei Naționale pentru Educație Parentală se înscrie într-un proces de de-democratizare a societății românești.

În ceea ce privește structura studiului, în prima parte a acestuia voi prezenta succint definiția principiului politic *gender mainstreaming* și voi puncta contribuția perspectivei de gen în analiza inegalităților de gen în educație, precum și a felului în care politicile educative integrează o abordare de gen. Următoarea parte a contribuției mele va descrie contextul social anterior publicării strategiei (campaniile anti-gender prezente în România, activitatea propagandistică a Coaliției pentru Familie, Referendumul pentru modificarea căsătoriei în Constituția României), al factorilor politici (lipsa de reacție MEN), al actorilor care s-au implicat în dezbateră din jurul Strategiei (Coaliția pentru familie, reprezentanți ai cultelor religioase: BOR, Biserica Catolică din România, biserici neoprotestante, Academia Română, Federația Națională a Asociațiilor de Părinți, UNICEF, FONPC) și al mass-media (evz.ro, hotnews.ro, mediafax.ro, newsweek.ro, adevărul.ro), ce au activat în perioada 11 iunie 2018 – 5 iulie 2018, odată cu publicarea pe site-ul MEN a Strategiei Naționale de Educație Parentală.

Cercetarea s-a confruntat și cu dificultăți întrucât documentul oficial al strategiei a fost eliminat de pe site-ul MEN fără a putea fi consultat ulterior, iar pagina a fost ștearsă. De asemenea, de pe site-ul Ministerului Educației a fost retras Ordinul de Ministru și decizia de propunere a proiectului. Prin urmare, corpul textului a fost obținut apelând la surse secundare (holtis.ro, hotnews.ro), iar capturile de ecran au fost realizate cu ajutorul arhivelor online.

I. Legislație internațională și națională în domeniul educației de gen

Principiul egalității de gen este un element esențial pentru democrațiile contemporane, „cel mai important mecanism” (Moser & Moser 2005: 11) pentru a obține egalitatea de gen și emanciparea femeilor, acesta fiind introdus în diferite tratate europene începând cu Tratatul de la Roma din 1957, continuând cu cel de la Amsterdam din 1997, unde *gender mainstreaming* devine un element central al noilor reglementări. În acest cadru legislativ sunt create instrumentele necesare implementării acestei

strategii, se adoptă legislația specifică și sunt dezvoltate noi programe de finanțare. Sylvia Walby (2005) subliniază faptul că *gender mainstreaming* este atât o formă nouă de politică a genului, deoarece reprezintă procesul care promovează egalitatea de gen, cât și o politică practică și o strategie de gen pentru evaluarea conceptelor cheie din dorința de a înțelege, mai degrabă, în mod adecvat o lume genizată, decât pentru a instaura o teorie separatistă a genului.

Un alt aspect care merită menționat este faptul că varietatea de abordări a *gender mainstreaming* duce la crearea de politici diferite. Atât egalitatea de gen, cât și *gender mainstreaming* sunt condensate în politici care vizează teme specifice inegalității în general: nediscriminare, oportunități egale pentru bărbați și pentru femei. Drept dovadă, rolul femeii este încă asociat cu cel al mamei și al soției, fără a aduce în discuție relațiile de putere și continuă, așa cum arată studiul lui Caglar (Caglar 2013: 337), să fie reprodus în ciuda politicilor de *gender mainstreaming*, ignorând intersecția inegalității de gen cu alte forme de inegalitate.

În cazul României, parcursul politic ce vizează egalitatea de șanse și de gen a fost unul sinuos, influențat, bineînțeles, de guvernele și partidele politice care s-au succedat la conducerea țării. Creșterea (destul de mică) a proporției populației române care își dorește egalitate de gen (în termeni de șanse egale, în special pe piața muncii) a fost generată, printre altele, de accesul la studii superioare, creșterea procentului de femei pe piața muncii și scăderea procentului de familii cu număr mare de copii. Aderarea României la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007 și implicarea acesteia în procesul de integrare europeană a reprezentat un factor important în adoptarea cadrului legislativ și crearea unor instituții în domeniul egalității de șanse. Egalitatea de gen fiind inclusă în acquis-ul comunitar, România a fost obligată să dezvolte legislație și instituții specifice. Cu toate acestea, procesul dezvoltării unor politici în acest domeniu a fost unul de tip *top-down* (Gheorghiu et al. 2016: 9), iar cadrul legislativ și instituțional amintit anterior a fost în mare măsură preluat de la nivel european, rămânând însă foarte puțin implementat (I. Băluță 2014).

Egalitatea de gen în România este reglementată prin Legea 202/2002, una dintre cele mai importante pentru promovarea egalității de gen, întrucât în corpul legii se regăsesc definițiile conceptelor cheie, conform legislației internaționale. Adoptarea legii a reprezentat una dintre condițiile impuse de Uniunea Europeană în vederea aderării, fiind una dintre ultimele „prevederi legislative obligatorii transpuse în cadrul legal românesc” (Gheorghiu et al. 2016: 10). Educația se regăsește în Capitolul III – „Egalitatea de șanse și de tratament în ceea ce privește accesul la *educație*, la sănătate, la cultură și la informare” (Parlamentul României, 2002), la Art. 14 și Art. 15. Astfel, Art.14 vizează în special

educația adulților, făcând referire, cu precădere, la accesul egal al femeilor și al bărbaților la educația continuă, fiind interzisă „orice formă de discriminare bazată pe criteriul de sex” (*Legea 202/2002*, 2002). O precizare importantă ce vizează conținutul curriculum-ului de formare apare în textul republicat al legii din 5 iunie 2013. Astfel, alin. (2) dispune ca tematicile „egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați” (*Legea 202/2002*, 2002) să fie incluse în programele naționale de formare și de educație furnizate de toate instituțiile de învățământ, de organizațiile, furnizorii și actorii sociali care oferă servicii educaționale. Art. 15 se referă la obligația Ministerului Educației Naționale în ceea ce privește formarea profesorilor pe tema egalității de șanse, organizarea cursurilor, evaluarea documentelor curriculare (manuale, programe școlare) vis-a-vis de rolurile de gen în activitatea privată și publică, urmărind eliminarea discriminării între sexe și a stereotipurilor „comportamentale negative” (*Legea 202/2002*, 2002). De asemenea, sunt menționate instituțiile care au rolul de a supraveghea respectarea principiului egalității de șanse (Ministerul Educației Naționale prin inspectorate și instituții de învățământ superior).

Prevederile legale din cele două articole menționate în *Legea 202/2002* se regăsesc parțial în *Legea Educației Naționale nr.1/2011*. Astfel, printre principiile care guvernează învățământul preuniversitar și superior listate în corpul documentului la Art. 3 cu relevanță pentru studiul de față, se remarcă principiul echității (primul între cele 21 de principii), potrivit căruia „accesul la învățare se realizează fără discriminare” (Guvernul României, 2011) și principiul asigurării egalității de șanse. Nu sunt oferite explicații suplimentare în cazul niciunuia dintre cele două principii amintite: cum se va realiza egalitatea de șanse, ce presupune aceasta, cum este definită. La Art. 4, când se vorbește despre finalități, educația trebuie să urmărească formarea de competențe necesare, printre altele, pentru „educarea în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” (Guvernul României, 2011). Acestea sunt singurele menționări explicite în care poate fi regăsită terminologia specifică (similară celei din *Legea 202/2002*): egalitate de șanse, discriminare pe diferite criterii, echitate și toleranță.

În ceea ce privește strategiile dezvoltate de Ministerul Educației Naționale, acestea au urmărit, în special, identificarea nevoilor stringente în domeniul educației și realizarea unei imagini realiste asupra sistemului educațional din România în vederea propunerii de politici publice pe tematici considerate prioritare în vederea finanțării și implementării acestora. În această direcție, Ministerul Educației Naționale a inițiat diferite programe sociale ce vizează elevii aparținând diferitelor grupuri de risc: rechizite pentru preșcolari și elevi – șanse

egale la educație, masă caldă pentru elevi, Euro 200, acordarea de burse. Nu există referințe explicite la egalitatea de gen. Pentru Ministerul Educației Naționale, egalitatea și echitatea au făcut referire în primul rând la sărăcie și la etnie.

II. Cadrul social anterior publicării Strategiei Naționale de Educație Parentală

Campaniile anti-gender: rețele internaționale și contextul românesc

Începând cu finalul anului 1990, conform Kuhar și Paternotte, diferite manifestări ale unor grupări cu caracter religios împotriva libertății sexuale și a egalității de gen au fost observate în țări europene precum Franța, Italia, Slovenia și în țări din America Latină. În ciuda caracteristicilor specifice fiecărei țări în ceea ce privește relațiile de putere, a rolului îndeplinit de organizațiile religioase și a discursul politic, autorii au identificat elemente comune în „strategiile și retorica utilizate de activiștii anti-gender” (Kuhar & Paternotte 2017: 253). Denumite „campanii anti-gender” (Kuhar & Paternotte 2017: 6), acestea nu sunt manifestări izolate sau simple tendințe naționale, ci reprezintă „un fenomen organizat transnațional” (Kuhar & Paternotte 2017: 253), care tinde să devină unul global. Având în centrul reformelor *ideologia de gen* sau *teoria genului* (Kuhar & Paternotte 2017: 253), campaniile anti-gender iau naștere fie ca reacție la anumite politici propuse, poziționându-se de la început în opoziție cu actori ca activiștii LGBT, feministele și alții asemenea, fie, într-un mod mult mai subtil, ca formă de prevenție pentru blocarea implementării la nivel național a anumitor politici internaționale. În cadrul campaniilor anti-gender vom regăsi o îmbinare complexă de actori: asociații de părinți, grupuri anti-avort, demnitari religioși, conservatori, naționaliști și populiști, asociații familiale, reprezentanți ai diferitelor culte religioase și mulți alții. Aceste campanii au trecut prin modificări de-a lungul timpului, iar diferența majoră între formele anterioare și cele actuale o reprezintă, conform Graff & Korolczuk, concentrarea pe conceptul de *gen* și conexiunile pe care le au cu populismul de dreapta. Actorii campaniilor anti-gender devin apărătorii oamenilor de rând și luptă împotriva „elitelor depravate”, a „capitalismului global”, a „companiilor farmaceutice care oferă metode contraceptive”, împotriva „ONU și a Organizației Mondiale a Sănătății” (Graff & Korolczuk 2021: 7). Astfel, se produce fenomenul denumit de-democratizare, prin care un grup restrâns de actori ajunge să controleze „entitățile anterior autonome”, creându-se o nouă elită (Graff & Korolczuk 2021: 24). Întrucât calitatea democrației este evaluată în funcție de gradul de incluziune și de reprezentare a intereselor societății, inclusiv a intereselor femeilor (Krizsan &

Roggeband 2018: 91), *ideologia de gen* devine un indicator al eșecului reprezentării democratice și, în același timp, un mijloc prin care partidele populiste de dreapta încearcă să ajungă la putere.

Regăsim acest fenomen și în România, odată cu apariția pe scena politică a unor partide conservatoare ce au promovat discursuri naționaliste, a căror popularitate în rândul societății a crescut semnificativ. Pe fondul accentuării fenomenului migrației, partidele populiste de dreapta au început să susțină apărarea și celebrarea rădăcinilor creștine cu scopul creșterii apartenenței la „o comunitate a nativilor” menită să consolideze sentimentul solidarității (Soare & Tufis 2021: 3). Acestea s-au bucurat de sprijin atât din partea unor organizații religioase sau a unor grupuri din societatea civilă, cât și din partea diferiților reprezentanți ai bisericilor din România, cu scopul promovării valorilor tradiționale – în special a valorilor familiei.

Pentru înțelegerea contextului care a dus la eliminarea strategiei cu o săptămână înainte de perioada încheierii consultațiilor, fără a mai fi propusă dezbaterii publice, voi prezenta două inițiative importante ale campaniilor anti-gender din România: *Referendumul pentru redefinirea căsătoriei în Constituția din România și atacul asupra scriitoarei Laura Grünberg*.

Referendumul pentru redefinirea căsătoriei în Constituția din România

Un pas important al campaniilor anti-gender desfășurate în România a fost organizarea Referendumului la inițiativa Coaliției pentru Familie și a organizațiilor asociate cu aceasta, în 2018, cu scopul de a modifica Constituția României pentru a include o precizare care face referire la înțelegerea tradițională a căsătoriei „între un soț și o femeie” (Soare & Tufis 2021: 5). Acest lucru a fost posibil, conform Soare și Tufis, prin implicarea masivă a BOR și a celorlalte culte religioase, având sprijinul bisericilor neoprotestante americane (Soare & Tufis 2021: 5) și beneficiind de susținerea „a trei forțe politice cheie în politica românească” (Norocel & Băluță 2021: 2): PSD, PNL și ALDE, cu care Coaliția pentru Familie a semnat protocoale electorale. Această acțiune nu a rămas fără urmări, întrucât în iulie 2016 demersul de revizuire a Constituției a fost avizat pozitiv de Curtea Constituțională, iar pe 6 și 7 octombrie 2018 a fost organizat un Referendum național.

În ciuda mobilizării partidelor politice prezentate mai sus și a campaniilor anti-gender desfășurate în paralel de Coaliția pentru familie (proteste ad-hoc au fost organizate în timpul a două proiecții de film la Cinema Muzeul Țăranului Român în februarie 2018, „Soldații. Poveste din Ferentari,” și „120 de bătăi pe minut,” și campanii de discriminare la adresa scriitoarei Laura Grünberg), Referendumul

nu a întrunit numărul de voturi necesare. Norocel și Băluță asociază rezultatul Referendumului cu „un boicot” al populației, generat de asocierea acestuia cu partidul aflat la guvernare (PSD), de lipsa unei „dezbateri reale” în sfera publică și de formularea neclară de pe buletinele de vot (Norocel & Băluță 2021: 6).

Povestea „Vizita lui Dadece” a scriitoarei Laura Grünberg

Un alt moment important al campaniilor anti-gender a fost atacul inițiat de Coaliția pentru Familie împotriva așa-numitei ideologii de gen din povestea scriitoarei Laura Grünberg, „Vizita lui Dadece”, care apare în auxiliarul manualului de limba română „Să dezlegăm tainele textelor literare”, semestrul II, pentru clasa a III-a, publicat de Editura Carminis. Textul Laurei Grünberg a fost publicat inițial în Revista Fabulafia (Grünberg 2015) și prezintă dialogul dintre fetița pe nume Laura și un personaj asexuat, denumit Dadece, care chestionează într-un mod pueril rolurile de gen, așa cum sunt definite de societatea românească: fetele se îmbracă în rochițe roz, au găuri în urechi, se joacă cu păpuși blonde și stau cu mamele în bucătărie; tații se uită la televizor, mama și bunica gătesc, calcă, merg la cumpărături, iar fetițele își doresc să devină fotomodel. Factorii care au declanșat întreaga agitație mediatică au fost, în primul rând, formularea primelor întrebări pe care le primește personajul feminin al poveștii: „De ce nu Matei?”, „Nu poți să fii fetiță și să te cheme Matei?” (Grünberg 2015), iar în al doilea rând, faptul că această poveste a apărut într-un auxiliar școlar, avizat de Ministerul Educației. Prin urmare, textul prezentat pe diferite canale media de Coaliția pentru Familie drept material de propagandă pentru promovarea drepturilor minorităților sexuale a atras atenția unor asociații de părinți conectate la diferite rețele religioase. Acesta a fost prezentat la începutul lunii septembrie de avocata Ana Corina Săcrieru părinților participanți într-o conferință intitulată „Apărați copiii României! Apărați drepturile părinților!” Discursul pornește de la întrebarea prezentată anterior „De ce nu Matei?”, pe care o consideră un „îndemn adresat unui copil de a se explora pe sine, în sensul de a-și descoperi în interiorul lui o altă identitate decât cea pe care el o are” (Nicolae, 3 septembrie 2018).

Pe 18 septembrie 2018, o scrisoare deschisă a Federației Pro Vita cu privire la prezența ideologiei de gen în manualele școlare a fost înaintată Ministrului Educației Valentin Popa, prin care Federația Organizațiilor Ortodoxe Pro Vita din România solicita „retragerea din librării și din programele școlare a manualului auxiliar [...] până la o viitoare revizuire a sa, ținând cont de opinia societății civile, de ethosul românesc și de părerile specialiștilor [...]” (Mircea, 18 septembrie 2018).

III. Studiu de caz: Strategia Națională pentru Educație Parentală 2018-2025

Pe 11 iunie 2018, Strategia Națională de Educație Parentală este lansată spre dezbateră publică pe site-ul Ministerul Educației Naționale. Aceasta este considerată una dintre cele mai controversate strategii naționale în domeniul educației deoarece a generat numeroase critici în spațiul academic, în special prin discursul public susținut de doi reprezentanți ai Academiei Române, Ioan-Aurel Pop și Răzvan Theodorescu (Ioniță 2018), (Saiu 2018), (Pantazi 2018), în societatea civilă, în special cea conservatoare și conectată la rețele religioase (Săcrieru 2018), (Nicolae 2018), în cadrul anumitor asociații de părinți – Federația Asociațiilor de Părinți (Timofti 2018), în rândul Bisericii Ortodoxe Române prin purtătorul de cuvânt Vasile Bănescu (Cuvântul Ortodox, 2018), al Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București prin purtătorul de cuvânt Francisc Doboș (Mitruș 2018), al Bisericii Adventiste de ziua a șaptea prin Secretarul general al cultului Ștefan Tomoiagă (Tomoiagă 2018), al Bisericii Baptiste prin Președintele Cultului Viorel Iuga (Negruț 2018), (Știri pentru viață, 2018b), al Bisericii Creștine după Evanghelie prin Președintele Cultului Virgil Achihai (Știri pentru viață, 2018a) și al Bisericii Penticostale prin Președintele Cultului Moise Ardelean (Cultul Creștin Penticostal, 2018). Reacții au apărut și din partea societății civile, susținătoare a egalității de gen: organizații precum FONPC (FONPC, 2018), UNICEF (UNICEF, n.d.), (Preda & Ovedenie 2011), Fundația Copiii Noștri (Fundația Copiii Noștri, 2018), (AGERPRES, 2017), HoltIs, (HoltIs, 2018).

Un rol important în prezentarea diferitelor poziții l-a avut, de asemenea, mass-media, prin postările zilnice realizate de diferite site-uri de știri: evz.ro (Ioniță 2018), (Vișan 2018), (Saiu 2018), hotnews.ro, mediafax.ro (Timofti 2018), newsweek.ro (Drăgan 2020), adevărul.ro (Lungu 2018), activenews.ro (Brândușă 2018), știripentruviață.ro (Știri pentru viață, 2018a) (Știri pentru viață, 2018b).

În ceea ce privește desfășurarea cronologică a evenimentelor, Ministerul Educației Naționale postează documentul pe site-ul edu.ro pentru a fi supus consultării publice în perioada 11 iunie-10 iulie 2018. În perioada imediat următoare, mai exact pe 14 iunie, site-urile de știri (evz.ro, adevărul.ro, mediafax.ro, hotnews.ro, newsweek.ro, culturavietii.ro, alinata-familiilor.ro, cuvantul-ortodox.ro, acad.ro, activenews.ro, basilica.ro, libertatea.ro) încep o serie de prezentări, iar în spațiul public apar reacții în lanț din partea Coaliției pentru familie, a diferitelor organizații, a BOR și a Bisericii Catolice, precum și a Academiei Române. De asemenea, sunt trimise scrisori adresate Prim-Ministrului din perioada respectivă, Viorica Dăncilă. Pe 5 iulie 2018, documentul este retras de pe site-ul ministerului, motivând că instituția nu își asumă forma actuală a acestuia.

Ce propune Strategia Națională pentru Educație Parentală?

Crearea Strategiei Naționale pentru Educație Parentală a reprezentat unul dintre obiectivele proiectului „Promovarea strategiei Naționale pentru Educație Parentală”, propus de Fundația Copiii Noștri în parteneriat cu Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copil și organizația elvețiană „Formation des Parents – CH”. Documentul a fost realizat de experți în domeniul drepturilor copilului cu sprijinul UNICEF și cu participarea unor reprezentanți din toate ministerele conexe domeniului educației parentale (Ministerul Educației Naționale, Ministerul Muncii și Justiției Sociale prin ANPDCA, Ministerul Sănătății, Direcția Generală de Asistență socială și Protecția Copilului, Inspectorate Școlare Județene). Întrucât informațiile despre organizațiile și persoanele care au participat la realizarea documentului nu sunt disponibile în draft-ul SNEP, acestea au fost preluate din Scrisoarea înaintată Prim-Ministrului, Viorica Dăncilă, de către FONPC și membrii săi (FONPC, 2018).

Strategia urmărește conștientizarea părinților/reprezentanților legali/persoanei în grija căreia se află copilul „cu privire la importanța rolului pe care îl au în susținerea creșterii și dezvoltării acestuia, pentru ca aceștia să-și îmbunătățească sau să-și modifice unele cunoștințe, atitudini, înțelegeri/viziuni și practici de îngrijire și educație în conformitate cu recomandările psihologiei moderne.” (*Strategia Națională de Educație Parentală*, 2018, p. 3). De asemenea, se dorește racordarea abilităților și competențelor parentale la standardele internaționale privind drepturile copilului și constituirea unui sistem „național integrat și coerent, intersectorial de educație parentală” ([Proiect] *Strategia națională de educație parentală 2018-2025* | *Asociația HoltIS*, n.d.). Aceste obiective au apărut pe site-ul ministerului, în descrierea succintă a strategiei. Ele pot fi citite în captura de ecran nr. 2.

Precizez faptul că în urma verificărilor făcute pe site-ul ministerului, nicio menționare a SNEP nu poate fi găsită, nu există niciun Ordin de Ministru sau o decizie de propunere în acest sens. Am obținut două capturi de ecran apelând la metodele de arhivare web.

Captură de ecran nr. 1 – Strategia Națională de Educație Parentală – 11 iunie-4 iulie 2018

Noutăți		Data actualizării
11.06.2018	[Consultare publică] Strategia națională de educație parentală 2018-2025 (proiect)	06.06.2018 Ministerul Educației Naționale anunță organizarea selecției pentru ocuparea unor posturi de...
30.05.2018	ORDIN privind aprobarea Calendarului desfășurării concursului de selecție a cadrelor...	25.05.2018 ORDIN nr.3480/2018 pentru modificarea Anexei la Ordinul ministrului educației, cercetării,...
24.05.2018	[Consultare publică] Proiectul de Hotărâre de Guvern pentru aprobarea normelor	24.05.2018 [Consultare publică] Proiectul de Hotărâre de Guvern privind aprobarea Strategiei pentru...
17.05.2018		17.05.2018

Data actualizării 2018
501.969 accesări

Evaluarea Națională a elevilor de clasa a VIII-a (EN VIII)
426.406 accesări

Situația unităților de învățământ preuniversitar și a universităților din zonele afectate de condițiile meteorologice nefavorabile
389.891 accesări

Învățământul gimnazial
353.001 accesări

Admiterea în liceu și în învățământul profesional
252.878 accesări

Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 3.382/24.02.2017 privind structura anului școlar 2017-2018

Captură de ecran nr. 2 – Strategia Națională de Educație Parentală – 11 iunie-4 iulie 2018

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

ROMÂNIA

Caută: Romanian

MINISTER
ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR
ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR
MANAGEMENT STRATEGIC ȘI POLITICI PUBLICE
COOPERARE INTERNAȚIONALĂ

Acasă » Minister » Transparență instituțională » Proiecte de acte normative » [Consultare publică] Strategia națională de educație parentală 2018-2025 (proiect)

[Consultare publică] Strategia națională de educație parentală 2018-2025 (proiect)

Data publicării: 11.06.2018

Proiectul Strategiei naționale de educație parentală 2018-2025 este supus consultării publice în perioada 11 iunie - 10 iulie 2018.

Obiectivul general al strategiei este de a-i asigura fiecărui copil un mediu familial adecvat pentru a-și atinge potențialul maxim de dezvoltare și pentru a deveni un adult responsabil

Obiectivele specifice sunt următoarele:

- Constituirea și asigurarea funcționalității unui sistem național integrat și coerent, intersectorial de educație parentală
- Elaborarea și revizuirea cadrului normativ privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale și racordarea la standardele internaționale privind respectarea și promovarea drepturilor copilului
- Dezvoltarea și consolidarea abilităților și competențelor parentale ale părinților/reprezentanților legali/persoanei în grija căreia se află copilul și ale tinerilor (ca viitori părinți).

Propuneri, sugestii și observații pot fi trimise pe adresa de e-mail claudia.teodorescu@edu.gov.ro.

Captură de ecran nr. 3 – Strategia Națională de Educație Parentală – 5 iulie 2018

SNEP își construiește argumentele pornind de la o serie de studii despre serviciile de educație parentală desfășurate în diferite țări europene (Franța, Portugalia, Suedia, Spania, Italia), având în vedere datele statistice îngrijorătoare cu privire la situația copiilor din România și la respectarea drepturilor acestora (sărăcie, malnutriție, rată ridicată a mortalității infantile, abandon familial, situații de risc în familiile cu mulți copii și în familiile de etnie romă). De asemenea, documentul prezintă istoricul educației parentale în România, în care s-au implicat diferite organizații nonguvernamentale (UNICEF începând cu anul 1992, HOLT România, Fundația Salvați Copiii, care au creat parteneriate cu MEN, ISE, ARED și cu alte instituții românești).

Aceasta a pornit de la premisa că familia nu reprezintă o realitate obiectivă, ci „un produs socio-cultural” (*Strategia Națională de Educație Parentală*, 2018, p. 3), un amalgam de idei și reprezentări fluide, „o constelație de idei, de imagini și terminologii” (*Strategia Națională de Educație Parentală*, 2018, p. 3), care îmbracă forme variate în funcție de diferiți factori sociali și culturali. Prin urmare, este încurajată deschiderea părinților către oferirea de modele noi, adaptate societății contemporane. De asemenea, educația părinților este inclusă în sistemul educațional, fiind prezentată ca un element important al promovării educației pe tot parcursul vieții. În corpul documentului, la punctul 35, subpunctul 6, Convenția de parteneriat între Centrul Parteneriat pentru Egalitate și Ministerul

Educației Naționale pentru promovarea educației de gen în rândul părinților este menționată ca argument pentru implementarea unui sistem de educație parentală. În plus, primul principiu menționat în Capitolul 5 este „Principiul egalității de șanse între femei și bărbați și al promovării diversității”. Printre recomandările menționate aici o amintim pe cea care vizează eliminarea stereotipurilor de gen, conform legislației naționale anti-discriminare și standardelor recomandate de Comisia Europeană.

Educația de gen este, din nou, menționată în Capitolul 6, în cadrul măsurilor care trebuie întreprinse pentru îndeplinirea obiectivului specific 3 – Dezvoltarea și consolidarea abilităților și competențelor parentale ale părinților/reprezentanților legali/persoanei în grija căreia se află copilul și ale tinerilor, ca viitori părinți”. Prin urmare, pregătirea resurselor umane se va face prin integrarea activă a perspectivei de gen la nivelul curriculum-ului de formare.

Care au fost factorii care au generat reacții puternice la nivel social?

În primul rând, contextul socio-politic nu a fost favorabil adoptării strategiei, așa cum am prezentat anterior. Campaniile anti-gender din România nu s-au limitat doar la discurs sau mobilizare civică, ci au pătruns și în sfera politică (O. Băluță 2020: 21).

În al doilea rând, unele dintre temele abordate în document și terminologia utilizată pentru definirea acestora au generat reinterpretări și asocieri defectuoase. Cele mai vehemente critici au fost la adresa definirii familiei și crearea unei noi culturi familiale, a respectării și promovării drepturilor omului în conformitate cu standardele ONU, respectul pentru diversitate, toleranță, încurajarea egalității de gen și eliminarea stereotipurilor de gen.

Principalii actori implicați în campania pentru eliminarea SNEP de pe agenda consultărilor publice au fost: Federația Națională a Asociațiilor de părinți – prin președintele Iulian Cristache, Federația Sindicatelor libere din învățământ, Federația Sindicatelor din Educație „Spiru Haret”, Coaliția pentru familie – prin președintele Mihai Gheorghiu, Arhiepiscopia Romano-Catolică București – prin purtătorul de cuvânt Francisc Doboș, Biserica Ortodoxă Română – prin purtătorul de cuvânt Vasile Bănescu, Academia Română – prin vicepreședintele Răzvan Theodorescu.

Voi analiza discursul actorilor care și-au asumat diferite poziții publice în postările următoarelor portaluri de știri: evz.ro, adevărul.ro, newsweek.ro, hotnews.ro, mediafax.ro, acad.ro în perioada 11 iunie – 6 iulie și voi trece în revistă unele

dintre mesajele care au fost publicate pe *Platforma civică Împreună* și care au fost preluate de alte site-uri de știri. Voi folosi metoda analizei de conținut, pornind de la următoarele teme identificate pe baza cadrului teoretic și a analizei contextuale: familie, toleranță, diversitate, egalitate de gen.

Astfel, una dintre vocile care s-au împotrivit SNEP este cea a purtătorului de cuvânt al Bisericii Ortodoxe Române, Vasile Bănescu. Într-o declarație pentru Newsweek România, acesta acuză SNEP că „descrie familia ca pe o variabilă. Bisericile doresc păstrarea valorii familiei care nu este negociabilă, este formată prin căsătoria dintre un bărbat și o femeie, conform Codului Civil” (Drăgan 2020). Astfel, principalul argument pe care îl folosește este acela al statutului imuabil al familiei și al căsătoriei (o femeie și un bărbat), acestea reprezentând valori morale care nu pot fi negociate.

Academia Română a preluat principiul familiei tradiționale, atât în comunicatul de presă în care a fost enunțată poziția acesteia față de SNEP, cât și prin vocea academicianului Răzvan Theodorescu, ce vorbește despre datoria familiei normale formată din bărbat și femeie de a continua să educe copiii fără intervenții din exterior. Discursul său este presărat cu remarci insultătoare la adresa instituțiilor europene și a recomandărilor acestora: „o slugărnice a politicianilor noștri în relația cu Europa”, „o maimuțareală a unor excese europene care nu au ce căuta în spațiul civilizat. Și aici nu este vorba nici de tradiție, nici de conservatorism, nu! Este vorba despre normalitate” (Ioniță 2018). Comunicatul de presă este la fel de acid în raport cu propunerile SNEP, considerând proiectul o „trădare națională” și o încercare perfidă de transformare a copilului în „omul nou, fără familie, fără naționalitate, fără țară, fără identitate” (Ioniță 2018) și afirmă susținerea familiei tradiționale, care este celula de bază a societății.

Un argument aparent similar apare într-un comunicat de presă pe care îl face Federația Națională a Asociațiilor de Părinți împreună cu Federația Sindicatelor Libere din Învățământ și cu Federația Sindicatelor din Educație prin vocea președintelui acestora, Iulian Cristache: „Pentru noi, conceptul de familie este definit în Constituția României, nimic mai mult sau mai puțin!” (Timofti 2018). Trebuie notat că textul comunicatului celor trei federații din învățământ lasă loc dialogului, presărând materialul cu trimiteri la Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și la primul Protocol adițional la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului folosindu-le, totuși, în argumentarea necesității de „neutralitate la diferite opțiuni, opinii și convingeri privind valorile educației și familiei” (Timofti 2018). Primul paragraf al comunicatului admite necesitatea implementării unei strategii pentru educație parentală pe care federațiile doresc să o susțină în cazul în care există un punct de vedere unitar – specialiști și părinți. Spre deosebire

de discursul BOR, al Academiei Române și al Asociației Părinților, în discursul sindicatelor apar și termeni din cadrul legislativ și politic european precum toleranță, concepte europene: „suntem conștienți că la nivelul societății avem nevoie de toleranță, responsabilitate și asimilarea conceptelor europene” (Timofti 2018). La o parcurgere mai atentă a documentului se remarcă faptul că argumentele principale aduse împotriva SNEP au fost, de fapt, pozițiile publice ale celor două instituții, BOR și Academia Română față de SNEP: „Faptul că Patriarhia Română susține că documentul supus dezbaterii publice nu corespunde în totalitate cu ce s-a discutat la nivelul grupului de lucru [...] ridică un mare semn de întrebare. Faptul că inclusiv Academia Română se opune acestei strategii întărește hotărârea luată de cele trei federații, de a nu susține strategia Ministerului Educației” (Timofti 2018). Prin urmare, discursurile celor două instituții cu un statut important în societatea românească au influențat modul în care asociațiile de părinți și de profesori s-au poziționat față de SNEP.

Pentru Coaliția Pentru Familie, familia tradițională a reprezentat o temă de mare interes așa cum arată chiar denumirea organizației. În plus, activitatea de promovare a imaginii familiei tradiționale a fost intensă în perioada în care strategia a fost postată pe site-ul ministerului: membrii acesteia organizau și participau la numeroase dezbateri și conferințe de presă cu invitați din țară sau din străinătate, având ca temă centrală familia. Organizația folosește cu precădere un discurs religios în formularea argumentelor, făcând apel la principiile credinței creștine despre familie și statutul acesteia din cadrul bisericii. Au existat numeroase postări pe site, pe pagina de Facebook, precum și o scrisoare deschisă către Prim-Ministrul României, prin care a solicitat retragerea SNEP făcând apel la articole din Constituție, precum și la protocoale și articole din diferite convenții europene. Principalul argument îl reprezintă „descalificarea convingerilor conservatoare, creștine, tradiționaliste despre familie [...] cu încălcarea obligației de neutralitate a Statului” (Platforma civică pentru drepturi și libertăți Împreună, 2018). Al doilea argument, la fel de important, este asocierea SNEP cu tot ceea ce reprezintă ideologia de gen – ceea ce arată încă o dată legătura cu rețelele anti-gender internaționale.

Articolele de blog și de site, care au apărut în perioada 11 iunie-4 iulie și care s-au opus SNEP, fie au adoptat un discurs religios (cuvântul-ortodox.ro, activenews.ro, culturavietii.ro, gazetademaramures.ro, uzpbihor.ro), fie au creat sau au preluat comunicatele făcute de cele mai importante voci, menționate mai sus (evz.ro, tribunainvatamantului.ro). În special prin intermediul portalurilor de știri evz.ro, adevărul.ro, newsweek.ro, hotnews.ro, mediafax.ro, SNEP a fost adusă în dezbateră publică la câteva zile după urcarea pe site-ul ministerului,

prin publicarea unei serii de articole cu titluri vădit create pentru a atrage atenția și a influența opinia publică: „Ministerul Educației dă lovitura! Părinții și copiii români vor fi educați să accepte familia homosexuală” (Lascu, 14 iunie 2018), „Ministerul Educației a ascuns Strategia potrivit căreia părinții și copiii vor fi educați să accepte homosexualitatea” (Pena, 21 iunie 2018), „Academia Română și Biserica, șocate de promovarea educației sexuale în școli” (Ioniță 2018) (cu referire la SNEP), articol publicat pe 3 iulie, „Dăncilă pusă în fața propagandei progresiste. Se cere retragerea Strategiei pentru Educație Parentală” (Vișan, 3 iulie 2018), „Academia Română – Strategia parentală – ACT de TRĂDARE NAȚIONALĂ” (Saiu, 8 iulie 2018). Acestea reprezintă doar o parte dintre articolele publicate de evz.ro – aici ar fi util să precizați câte au fost publicate în total. Cuvintele cu puternic impact vizual și emoțional, utilizarea de majuscule, de cuvinte care șochează: trădare, șoc, propagandă, dă lovitura, frecvența mare a aparițiilor, imaginile sunt foarte asemănătoare cu alte acțiuni și strategii folosite în campanii anti-gender din alte țări (Kuhar & David 2017; O. Băluță 2020: 23).

Pe lângă familie, argumentele aduse împotriva implementării SNEP în discursurile prezente în spațiul public au vizat și conceptele toleranță, diversitate, egalitate de gen și stereotipuri de gen. Acestea au fost prezentate și combătute, de cele mai multe ori, sub umbrela ideologiei de gen și a tangenței acesteia cu educația părinților și a copiilor. Astfel, CPF se poziționează împotriva „activităților educaționale care au ca scop implementarea ideologiei de gen” (Săcrieru 2018) (educație de gen și eliminarea stereotipurilor din educație) întrucât, potrivit Anei Corina Săcrieru, egalitatea de gen face referire la definiția oferită genului de Convenția de la Istanbul (genul – un construct social). Poziției CPF i se alătură academicianul Răzvan Theodorescu (Ioniță 2018), care subliniază faptul că statul nu poate interveni în treburile părinților prin intermediul școlii. De asemenea, comunicatul de presă al Academiei Române consideră că studiile și finanțările europene ar trebui utilizate pentru eficientizarea administrării bunurilor școlii, nu pentru redactarea de strategii naționale. Poziții similare au BOR și Biserica Catolică prin purtătorul de cuvânt, Francisc Doboș, care vorbește despre „colonizare ideologică de tip gender a naturii umane” (Mitruș 2018), atunci când face referire la SNEP.

Actorii care au susținut SNEP

În ceea ce privește suportul oferit SNEP, au existat, în primul rând reacții de susținere din partea celor care au lucrat la draft-ul strategiei: FONPC (Federația

Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copil), HHC (Hope and Homes for Children), UNICEF; în dezbateră publică au intervenit și alte instituții, organizații, actori mediatici care activează în domenii conexe și care susțin egalitatea de gen ca principiu de bază al unei democrații: 70 de ONG-uri, care au și semnat o scrisoare deschisă; vice.ro, newseek.ro, hotnews.ro, educlick.ro, deceeducatia.blogspot.com, editiadedimineata.ro. În toată această perioadă nu a existat nicio reacție din partea unor instituții importante ca CNCD și ANES.

Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copii (FONPC) și alte 70 de ONG-uri au semnat și au înaintat o scrisoare deschisă (FONPC, 2018) către Prim-Ministrul României, Viorica Dăncilă, prin care au solicitat finalizarea, aprobarea și implementarea SNEP. Scrisoarea debutează cu precizarea faptului că strategia a luat naștere în urma unui „demers instituțional” la care au participat reprezentanți din ministerele care vizează domeniul educației parentale. Menționarea conceptului familiei este realizat în contextul adaptării acesteia la schimbările sociale și al prezentării situației actuale a țării (date statistice cu privire la fenomenul bullying-ului, abuz în familie sau în societate, sărăcie, părăsire timpurie a școlii, mortalitate infantilă). Este reiterată nevoia de stopare a violenței împotriva copiilor și de încurajare a acestora de către părinți să meargă la școală, făcându-se apel la documente pe care România le-a semnat și ratificat. De asemenea, este notat faptul că familia (FONPC, 2018) nu face referire doar la familia formată din doi părinți și copii, ci și la familii mono-parentale, cu părinți divorțați, la familii adoptive, la asistenți maternali etc. Scrisoarea include invitația deschisă ca doamna Prim-Ministru să participe la cursurile de educație parentală organizate de FONPC, precum și relatarea schimbării care a avut loc în familia unui băiețel din județul Vaslui ai cărui părinți au participat la cursurile de educație parentală. Aceasta se încheie cu precizarea că programele de educație parentală au primit sprijinul reprezentanților BOR (Patriarhia) și ai Bisericii Catolice (Arhiepiscopia Romano-Catolică din București).

Printre vocile care au susținut Strategia Națională pentru Educație Parentală se află Directorul regional pentru Europa Centrală și de Sud al HHC, Ștefan Dărăbuș, care a considerat că decizia Ministerului Educației Naționale a fost una politică, iar temele propuse de strategie au fost reinterpretate și direcționate spre subiecte extrem de sensibile la nivel social: „diversitate de gen sau familia tradițională” (Drăgan 2020). De asemenea, UNICEF, prin vocea lui Pieter Bult, într-o declarație oferită newsweek.ro, și-a manifestat suportul în cazul în care se dorește o actualizare a strategiei cu „modificări pertinente” (Drăgan 2020), aducând în discuție necesitatea implementării unor astfel de programe care consolidează familiile.

Autorii articolelor de pe site-urile/blog-urile enumerate și-au arătat susținerea față de SNEP prin oferirea de date statistice legate de situația copiilor din România, prin prezentarea de studii sau de informații suplimentare.

Au existat, de asemenea, și publicații care și-au păstrat neutralitatea, publicând comunicatele oficiale ale ambelor părți, fără a interveni în discursurile acestora și fără a se pronunța cu privire la ele (mediafax.ro, romaniacurata.ro).

Concluzii

România s-a angajat, după căderea regimului comunist, într-un proces de democratizare, concretizat între altele și prin consolidarea relațiilor cu instituțiile și politicile democratice internaționale, precum și prin demararea procesului de aderarea la Uniunea Europeană. Odată cu aderarea la UE în 2007, România s-a angajat să adopte și să implementeze aquis-ul comunitar, și de asemenea să respecte Tratele și legislația UE, în care egalitatea de gen este un principiu politic fundamental. Transpunerea acestui principiu, precum și al *gender mainstreaming* în legislația și politicile naționale presupune transformarea societății și a instituțiilor, astfel încât acestea să ofere atât femeilor, cât și bărbaților, drepturi și oportunități egale.

Deși pe partea legislativă și de construcție instituțională s-au înregistrat progrese, așa cum am subliniat în prima secțiune a acestui studiu, bazându-mă și pe analizele existente, procesul de implementare este unul deficitar. Foarte adesea aceste politici rămân politici pe hârtie.

În ceea ce privește politicile educaționale, analiza documentelor oficiale – în special Legea Educației Naționale nr.1/2001 – ne indică faptul că normele europene sunt cunoscute, dar prea puțin înțelese. În textul legii nu apare terminologia specifică egalității de gen, explicațiile sunt ambigue și generale și nu facilitează integrarea lor în programe, planuri de învățământ, în manuale și auxiliare.

În plan politic, în ultimii ani s-au multiplicat reacțiile de opoziție față de politicile egalității de gen (în accepțiunea lui Mieke Verloo, 2016). Campaniile anti-gender prezente în diferite țări din Europa și nu numai și-au făcut simțită prezența și în România, fapt ce a slăbit promovarea egalității de gen prin reducerea investițiilor în politici de egalitate de gen și prin nerespectarea legislației. Referendumul pentru definirea căsătoriei în Constituție a reprezentat un moment important în coagularea unei mobilizări conservatoare (Norocel & Băluță 2021).

Mai mult, promovarea identității naționale și a familiei tradiționale a făcut ca scepticismul populației față de valorile Uniunii Europene să crească. Acesta a creat terenul fertil pentru apariția unor organizații conservatoare (Coaliția pentru

Familie), care au operat ca organizații umbrelă, având influență și în sfera politică prin susținerea acordată anumitor partide. Acțiunile acestora au dus la strângerea a 3 milioane de semnături pentru organizarea Referendumului pentru redefinirea căsătoriei în Constituție, au blocat includerea educației sexuale în curriculum școlar, au organizat proteste ad-hoc în timpul a două proiecții de film și campanii de discriminare la adresa scriitoarei Laura Grünberg și au dus la eliminarea Strategiei Naționale pentru Educație Parentală de pe agenda Guvernului.

Temele identificate prin intermediul analizei de conținut, care au declanșat mobilizarea puternică împotriva Strategiei Naționale pentru Educație Parentală 2018-2025, propusă de MEN și realizată cu implicarea unor organizații „cu expertiză în domeniul drepturilor copiilor” (O. Băluță 2020: 23) au fost familia, toleranța, diversitatea și egalitatea de gen.

În ceea ce privește actorii implicați, pe scena românească s-au conturat clar cele trei categorii prezentate de Kuhar & Paternotte (Kuhar & Paternotte 2017: 260): grupurile care existau anterior reprezentate de sectorul religios (BOR, Biserica Catolică și cultele neoprotestante), grupurile care s-au format ca răspuns la anumite inițiative considerate amenințătoare pentru familia tradițională (Coaliția pentru Familie) și aliații care, fără a se asocia campaniilor anti-gender, au avut un impact major (Academia Română, Federația Națională a Asociațiilor de Părinți împreună cu Federația Sindicatelor Libere din Învățământ și cu Federația Sindicatelor din Educație prin vocea președintelui acestora, Iulian Cristache și anumite publicații mass-media evz.ro (Ioniță 2018), (Vișan 2018), (Saiu 2018), mediafax.ro (Timofti 2018), newsworld.ro (Drăgan 2020), adevărul.ro (Lungu 2018), activenews.ro (Brândușă 2018), știripentruviață.ro (Știri pentru viață, 2018a) (Știri pentru viață, 2018b). Eliminarea de pe masa consultărilor publice a Strategiei pentru Educație Parentală nu a constituit un eveniment singular, ci, dimpotrivă, acesta a fost doar un prim pas. Nu trebuie uitat faptul că, în 2020 parlamentarul PMP Vasile-Cristian Lungu propune o modificare a Legii Naționale a Educației, prin care se interzice răspândirea teoriei sau opiniei identității de gen în unitățile de învățământ, iar proiectul primește votul senatului. În plus, conceptul de *ideologie de gen* este prezent frecvent în discursurile oamenilor politici, fiind asociat cu termeni precum marxism-leninism, fascism, reeducare. Prin urmare, un grup restrâns cu vederi ultra-naționaliste ajunge să controleze entități autonome, luând naștere, așa cum afirmă Graff & Korolczuk, „o nouă elită” care duce inevitabil la fenomenul de de-democratizare (Graff & Korolczuk 2021: 24).

Astfel, ideologia de gen sau anti-genderismul devin indicatoare ale eșecului reprezentării democratice.

REFERINȚE

- Administrația Prezidențială, 2021, *Detalii. România educată*. <https://www.presidency.ro/ro/angajamente/detalii-romania-educata/?y=2018&m=1&d=22%2F/>.
- AGERPRES, 2017, *Președintele Fundației Copiii Noștri: Educația parentală trebuie să fie adaptată nevoilor*. <http://www.agerpres.ro/social/2017/06/06/presedintele-fundatiei-copiii-nostri-educatia-parentala-trebuie-sa-fie-adaptata-nevoilor-parintilor-13-51-34>.
- Alianța familiilor din România, 2018, June 21, *Strategia Națională de Educație Parentală – Spunem NU! CULTURA VIETII*. <https://www.culturavietii.ro/2018/06/21/strategia-nationala-de-educatie-parentala-spunem-nu/>.
- Băluță, I., 2014, *Gender Impact Assessment* [Exchange of good practices on gender equality]. Facultatea de Științe Politice, Universitatea din București. https://www.academia.edu/44002122/Exchange_of_good_practices_on_gender_equality_Gender_Impact_Assessment.
- Băluță, O., 2020, Egalitatea de gen. Politici publice sau un câmp de luptă discursiv și politico-religios?, *Revista Transilvania*, 11-12, 18-33. <https://doi.org/10.51391/trva.2020.12.03>.
- Booth, C. & C. Bennett, 2002, "Gender Mainstreaming in the European Union: Towards a New Conception and Practice of Equal Opportunities?", *European Journal of Women's Studies*, 9(4), 430-446. <https://doi.org/10.1177/13505068020090040401>.
- Brândușă, Ștefania, 2018, *Strategia națională de educație parentală, prin care se vrea trimiterea părinților români la reeducare, se clocește de câțiva ani. La început a fost „Modelul elvețian”, promovat de ONG-uri*. ActiveNews – Știri necenzurate. <https://www.activenews.ro/stiri/Strategia-nationala-de-educatie-parentala-prin-care-se-vrea-trimiterea-parintilor-romani-la-reeducare-se-cloceste-de-cativa-ani.-La-inceput-a-fost-%E2%80%9EModelul-elvetian-promovat-de-ONG-uri-151630>.
- Bucur, B., 2018, July 7, *Proiectul „Strategia pentru Educație Parentală” a fost retras de Ministerul Educației. Instituția nu-și asumă forma actuală a documentului*. Libertatea. <https://www.libertatea.ro/stiri/proiectul-strategia-pentru-educatie-parentala-a-a-fost-retras-de-ministerul-educatiei-2320619>.
- Caglar, G., 2013, "Gender Mainstreaming", *Politics & Gender*, 9(3), 336-344. <https://doi.org/10.1017/S1743923X13000214>.

- Comitetul pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii, 2017, *Observații finale privind rapoartele periodice combinate 7 și 8 ale României*. <http://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/09/CEDAW-RECOMANDARI-finale-7-si-8-RO.pdf>.
- Consiliul Social și Economic al Națiunilor Unite, 1997, *Mainstreaming the gender perspective into all policies and programmes in the United Nations system. Capitolul IV. ECOSOC*. <https://web.archive.org/web/20141208080853/http://www.un.org/Overview/rights.html>.
- Constituția României, 2003, http://www.cdep.ro/pls/dic/site2015.page?den=act2_1&par1=2#t2c1s0sba16.
- Council of Europe, n.d., *What is gender mainstreaming? Gender Equality*. Retrieved July 24, 2022, from <https://www.coe.int/en/web/genderequality/what-is-gender-mainstreaming>.
- Cultul Creștin Penticostal, 2018, *Comunicate*. Cultul Creștin Penticostal. <http://www.cultulpenticostal.ro/comunicate/page/7/>.
- Cuvântul Ortodox, 2018, Cuvântul Ortodox. <http://www.cuvantul-ortodox.ro/recomandari/strategia-nationala-de-educatie-parentala-marea-revolutie-culturala-la-care-men-vrea-supuna-familia-romaneasca-ministerul-educatiei-a-ret-ras-temporar-proiectul-de-pe-site-completa-opacitate/>.
- Daly, M., 2005, "Gender Mainstreaming in Theory and Practice", *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 12(3), 433-450. <https://doi.org/10.1093/sp/jxi023>
- Despre – România Educată, 2021, <http://www.romaniaeducata.eu/despre/>.
- Doar Ortodox, 2018, August 29, *Ne pasă de copiii noștri? – Av. Ana-Corina Săcrieru*. DOAR ORTODOX. <https://doarortodox.com/2018/08/29/ne-pasa-de-copiii-nostri-av-ana-corina-sacrieru/>.
- Doe, J., 2017, October 10, *Reforme în derulare și evoluții în materie de politici* [Text]. Eurydice – European Commission. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/ongoing-reforms-and-policy-developments-56_ro.
- Drăgan, F., 2020, March 12, *Scandalul retragerii Strategiei de Educație Parentală din dezbateră publică* | *Newsweek Romania*. <https://newsweek.ro/educatie/scandalul-retragerii-strategiei-de-educatie-parentala-din-dezbateră-publica>.
- FONPC, 2018, *Scrisoare deschisă către Prim-Ministrul României, Doamna Vasilica-Viorica Dăncilă*. <https://centrulfilia.ro/new/wp-content/uploads/2021/01/Scrisoare-deschisa-FONPC.pdf>.
- Fundația Copiii Noștri, 2018, *Fundatia Copiii Nostri – Promovarea Strategiei Naționale pentru Educație Parentală – Conferința finală*. <https://www.schoolandcollegelisting.com/RO/Bucharest/158982830854478/Fundatia-Copiii-Nostri>.

- Gheorghiu, A.-M., A. Panaitov, I. Băluță, A. Dohotariu, T.E. Văcărescu & I. Dumitrescu, 2016, *Cum răspunde sistemul actual nevoilor și dificultăților cu care se confruntă adolescenții din România?* (p. 129). FETE – Fete Echitate Toleranță Egalitate. <https://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2016/03/Cum-raspunde-sistemul-actual-nevoilor-adolescentelor.pdf>
- Graff, A. & E. Korolczuk, 2021, *Anti-Gender Politics in the Populist Moment*. <https://doi.org/10.4324/9781003133520>.
- Grünberg, L., 2015, *Vizita lui Dadece: Fabulafia*. <http://www.fabulafia.ro/povesti/vizita-lui-dadece/>.
- Grzebalska, W. & A. Petó, 2018, "The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland", *Women's Studies International Forum*, 68, 164–172. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2017.12.001>.
- Guvernul României, 2011, *Legea Educației Naționale nr. 1/2011*. Monitorul Oficial nr. 18. https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Legislatie/2020/LEN_actualizata_octombrie_2020.pdf.
- Guvernul României, 2014, *Strategia națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2014-2017*. Monitorul Oficial nr. 890. <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2017/09/1.-HG-Nr-1050-din-2014-Strategie-egalitate-de-sanse-2014-2017.pdf>.
- Holtis, 2018, [Proiect] *Strategia națională de educație parentală 2018-2025* | Asociația HoltIS. <https://holtis.ro/proiect-strategia-nationala-de-educatie-parentala-2018-2025/>.
- hotnews.ro., 2018, *Strategia de educație parentală, în centrul unui scandal. Părinții și sindicatele cer Ministerului Educației să o anuleze: Pentru noi, conceptul de familie este definit în Constituția României, nimic mai mult*. <https://www.hotnews.ro/stiri-educatie-22550399-strategia-educa-parental-centrul-unui-scandal-rin-sindicatle-cer-ministerului-educa-iei-anuleze.htm>.
- Ioniță, G., 2018, July 2, *Academia Română și Biserica, șocate de promovarea educației sexuale în școli*. Evenimentul Zilei. <https://evz.ro/academia-romana-biserica-socate.html>.
- Jacquot, S. & A. Mazur, 2010, *Politiques publiques et genre* (460-468).
- Khalil, Z., 2017, "Decoding Gender Mainstreaming: Gender Policy Frameworks In an Era of Global Governance", *Yale Journal of International Affairs*. <https://www.yalejournal.org/publications/decoding-gender-mainstreaming-gender-policy-frameworks-in-an-era-of-global-governance>.
- Krizsan, A. & C. Roggeband, 2018, "Towards a Conceptual Framework for Struggles over Democracy in Backsliding States: Gender Equality Policy in Central Eastern Europe", *Politics and Governance*, 6(3), 90-100.
- Kuhar, R. & D. Paternotte (Eds.), 2017, *Anti-Gender Campaigns in Europe: Mobilizing against Equality*. Rowman & Littlefield Publishers.

- Lascu, D., 2018, June 13, *Ministerul Educației dă lovitura! Părinții și copiii români vor fi „educați” să accepte familia homosexuală*. Evenimentul Zilei. <https://evz.ro/ministerul-educatiei-parintii-copiii.html>.
- Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, 2002, https://www.bns.ro/images/sindicale/Legea_nr._202r3-2002.pdf.
- Lombardo, E. & P. Meier, 2006, “Gender Mainstreaming in the EU: Incorporating a Feminist Reading?”, *European Journal of Women’s Studies*, 13(2), 151-166. <https://doi.org/10.1177/1350506806062753>.
- Lungu, V.-C., 2018, *Strategia Națională de Educație Parentală 2018-2025 – Cel mai mare experiment social de creare a omului nou în România*. Adevarul.Ro. https://adevarul.ro/news/societate/strategia-nationala-educatie-parentala-2018-2025-mai-mare-experiment-social-creare-omului-nou-romania-1_5b2cb6fadf52022f75678016/index.html.
- Margarit, D., 2019, “LGBTQ rights, conservative backlash and the constitutional definition of marriage in Romania”, *Gender, Place & Culture*, 26(11), 1570-1587. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2019.1567472>.
- Mazey, S., 2002, “Gender Mainstreaming Strategies in the E.U.: Delivering on an Agenda?”, *Feminist Legal Studies*, 10(3), 227-240. <https://doi.org/10.1023/A:1021223828355>.
- Meier, P. & K. Celis, 2011, “Sowing the Seeds of Its Own Failure: Implementing the Concept of Gender Mainstreaming”, *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 18(4), 469-489. <https://doi.org/10.1093/sp/jxr020>.
- Mircea, P., 2018, September 18, MANUALELE OTRĂVITE. *Bucovina Profundă*. <https://bucovinaprofunda.com/2018/09/18/manualele-otravite/>.
- Mitruș, A.-M., 2018, July 6, Părintele Francisc Doboș (ARCB), despre strategia națională pentru educație parentală: Biserica Catolică nu se poate asocia în nici un caz cu acest proiect „educativ”. *Meseria de Părinte*. <https://meseriadeparinte.ro/parintele-francisc-dobos-arcb-despre-strategia-nationala-pentru-educatie-parentala-biserica-catolica-nu-se-poate-asocia-in-nici-un-caz-cu-ac-est-proiect-educativ/>.
- Moser, C. & A. Moser, 2005, “Gender mainstreaming since Beijing: A review of success and limitations in international institutions”, *Gender & Development*, 13(2), 11-22. <https://doi.org/10.1080/13552070512331332283>
- Negrut, P., 2018, *Coaliția pentru Familie – Postări | Facebook – Educație parentală sau manipulare ideologică?* <https://www.facebook.com/coalitiapentrufamilie/posts/1943150059038292/>.
- Nicolae, A., 2018, September 3, *Coaliția pentru Familie: Ideologia de gen a pătruns deja în școlile românești, într-un manual de CLASA A III-a, micuții sunt învățați că poate să te cheme Matei și dacă ești fetiță. Mihai Gheorghiu: Ne aflăm în fața unui proces masiv de reeducare*. ActiveNews – Știri necenzurate. <https://www.act>

- ivenews.ro/stiri-social/Coalitia-pentru-Familie.-Ideologia-de-gen-a-patruns-deja-in-scolile-romanesti-Intr-un-manual-de-CLASA-A-III-a-micutii-sunt-in-vatati-ca-poate-sa-te-cheme-Matei-si-daca-esti-fetita.-Mihai-Gheorghiu-Ne-aflam-in-fata-unui-proces-masiv-de-reeducare-152515.
- Norocel, O.C. & I. Băluță, 2021, Retrogressive Mobilization in the 2018 “Referendum for Family” in Romania. *Problems of Post-Communism*, 0(0), 1-10. <https://doi.org/10.1080/10758216.2021.1987270>.
- Pantazi, R., 2018, *Reacție virulentă a Academiei României la Strategia de Parenting a Ministerului Educației: Proiectul – o încercare asemănătoare regimurilor totalitare de obținere a „omului nou”, fără familie, naționalitate, țară, identitate*. <https://www.hotnews.ro/stiri-educatie-22551957-reac-virulent-academiei-romniei-strategia-parenting-ministerului-educa-iei-proiectul-ncercare-asem-toare-regimurilor-totalitare-inere-omului-nou-familie-ionalitate-identitate.htm>.
- Pena, C., 2018, June 20, *Ministerul Educației a ascuns Strategia potrivit căreia părinții și copiii vor fi educați să accepte homosexualitatea*. Evenimentul Zilei. <https://evz.ro/ministerul-educatiei-homosexualitatea.html>.
- Platforma civică pentru drepturi și libertăți Împreună, 2018, *BistritaNews – Educație parentală sau manipulare ideologică?*, <http://bistrita-news.ro/index.php?mod=article&cat=44&article=23105>.
- Preda, V. & A. Ovedenie, 2011, *Studiu privind necesitatea implementării Strategiei Naționale Integrate de Formare și Dezvoltare a Competențelor Parentale*. Alpha MDN. [Proiect] *Strategia națională de educație parentală 2018-2025* | Asociația HoltIS, n.d., Retrieved October 10, 2021, from <https://holtis.ro/proiect-strategia-nationala-de-educatie-parentala-2018-2025/>.
- Săcrieru, A.-C., 2018, *Fapt divers: „Noile ideologii” și sistemul de valori al familiei „ce trebuie regândit”*, Monitorul de Suceava – miercuri, 20 iunie 2018. Monitorul de Suceava. <https://www.monitorulsv.ro/Fapt-divers/2018-06-20/Noile-ideologii-si-sistemul-de-valori-al-familiei-ce-trebuie-regandit>.
- Saiu, F., 2018, July 8, *Academia Română – Strategia Parentală – ACT de TRĂDARE NAȚIONALĂ*. Evenimentul Zilei. <https://evz.ro/academia-romana-strategia-parentala-act-de-tradare-nationala.html>.
- Soare, S. & C.D. Tufiș, 2021, “No populism’s land? Religion and gender” in *Romanian politics. Identities*, 0(0), 1-19. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2021.1953784>.
- Stanciu, B., 2018, <https://www.alianta-familiilor.ro/>. Alianța Familiilor Din România. <https://www.alianta-familiilor.ro/>.
- Știri pentru viață, 2018a, Vasile Bănescu, despre Strategia de educație parentală: „Când vorbim de familie naturală în termeni negativi, ceva nu e în ordine”. *Știri pentru viață*. <http://stiripentruviata.ro/vasile-banescu-despre-strategia-de-educatie-parentala-cand-vorbim-de-familie-naturala-in-termeni-negativi-ceva-nu-e-in-ordine/>

- Știri pentru viață, 2018b, Viorel Iuga: Manipulați și călcând în picioare drepturi fundamentale, liderii noștri au mai încercat o soluție acidă: reeducarea părinților! *Știri pentru viață*. <http://stiripentruviata.ro/viorel-iuga-manipulati-si-calcand-in-picioare-drepturi-fundamentale-liderii-nostri-au-mai-incercat-o-solutie-acida-reeducarea-parintilor/>.
- Strategia Națională de Educație Parentală*, 2018, <https://holtis.ro/wp-content/uploads/2018/06/Strategia-Nationala-de-Educatie-Parentala-final.pdf>.
- Strategii condiționalități ex-ante | Ministerul Educației*, 2018, <https://www.edu.ro/strategii-condi%C8%9Bionalit%C4%83%C8%9Bi-ex-ante>.
- Stratigaki, M., 2005, "Gender Mainstreaming vs. Positive Action: An Ongoing Conflict in EU Gender Equality Policy", *European Journal of Women's Studies*, 12(2), 165-186. <https://doi.org/10.1177/1350506805051236>.
- Timofti, D., 2018, *Federația Asociațiilor de Părinți: Nu susținem strategia educațională propusă de Ministerul Educației*. Mediafax.ro. <https://www.mediafax.ro/social/federatia-asociațiilor-de-parinti-nu-sustinem-strategia-educationala-propusa-de-ministerul-educatiei-17344540>.
- Tomoiagă, Ștefan, 2018, *Coaliția pentru Familie | Facebook – Petiția Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea către MEN în legătură cu Strategia Națională de Educație Parentală*. <https://www.facebook.com/page/967620023257972/search/?q=strategia%20naționala%20pentru%20educatie%20parentala>.
- UNESCO's promise: Gender equality, a global priority – UNESCO Digital Library*, 2014, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000226923>.
- UNICEF, n.d., *Educația parentală în România*. Retrieved August 15, 2022, from <https://www.unicef.org/romania/ro/educa%C8%9Bia-parental%C4%83-%C3%AEn-rom%C3%A2nia>.
- Verloo, M., 2016, "Mainstreaming gender equality in Europe: A critical frame analysis", *The Greek Review of Social Research*, 117, 11-34. <https://doi.org/10.12681/grsr.9555>.
- Verloo, M., C. Roggeband, S. Strid, D. Paternotte, bjarnegard, elin, zetterberg, par, N. Spierings, A. Krizsan, P. Raluca, C. Bergqvist, E. Holzleithner & Ana. kajevska, 2018, *Varieties of opposition to gender equality in Europe*.
- Vișan, A., 2018, July 3, *DĂNCILĂ pusă în fața PROPAGANDEI PROGRESISTE. Se cere retragerea Strategiei pentru Educația Parentală*. Evenimentul Zilei. <https://evz.ro/retragerea-educatia-parentala.html>.
- Walby, S., 2005, "Introduction: Comparative gender mainstreaming in a global era", *International Feminist Journal of Politics*, 7(4), 453-470. <https://doi.org/10.1080/14616740500284383>.
- Zamfir, C., 2018, *Strategia Națională a Educației parentale. Cine schimbă societatea românească și în ce direcție? Ce costuri?*, Academia Română. acad.ro.

ANA-MARIA RENȚEA*

“SOUL DOCTORS”: GENDER STRATEGIES EMPLOYED IN ROMANIAN FEMALE PLASTIC SURGEONS’ PRACTICE

This paper aims to discuss the interplay between gender and cosmetic surgery – a prominent gendered practice – from a sociological perspective by investigating the Romanian female plastic surgeons’ discourse. Drawing on participant observation, content analysis, and interviews, the study showed that female plastic surgeons use three interactional strategies to address the lack of medical authority over their (female) patients, which they experience as a gender disparity in their profession. That is, sharing personal cosmetic surgery experiences, building rapport through active verbal engagement, and offering affective support as “psychotherapists” for other women. All these produce and reproduce gender in a conventional manner that reinforces the image of the chatty and supportive woman who invests in her physical appearance. I also argue that these strategies act like “technologies of gender” (Fraser 2003) as they create feminized subjects aimed at looking and acting in specific, stereotypical ways. In analyzing how gender is enacted in the cosmetic surgery field, I mobilize the theory of “doing gender” (West & Zimmerman 1987) and the concept of interactional work (Fishman 1978).

Introduction

In 2020, more than half of the plastic surgeons in Romania were women (INS, 2021). Also, a quick search on the Romanian Aesthetic Surgery Society’s website indicates that the organization is currently run by women, whereas men have secondary leadership and administrative positions¹. Officially, Romanian cosmetic surgery

* PhD student, Doctoral School of Sociology, University of Bucharest. E-mail: ana.rentea@drd.unibuc.ro.

¹ This was available at the moment of writing this paper, that is in May 2023. The society’s board changed in July 2023. However, office is still held by a woman.

is getting a more feminine face. The same is true for medicine in general, since almost two-thirds of all active physicians in the country are women (ibid.). The rising number of female physicians (or the feminization of medicine, as this was called) is a growing phenomenon that can be seen across Europe, Latin America, and the USA (Laurence et al. 2020; Steiner-Hofbauer et al. 2023; Knaul et al. 2022).

At first sight, the influx of women entering medicine seems like a promising change and a turning point from times when women were formally excluded from medicine and particularly surgery (Wirtzfeld 2009). Nevertheless, this global trend obscures a fundamental problem: gender inequality persists within the healthcare system. Women are mainly present in the lower-paid and less prestigious medical specialties that serve basic healthcare needs, like general medicine and pediatrics (Steiner-Hofbauer et al. 2023), while men still dominate surgery (Moak et al. 2020). Furthermore, females face underrepresentation in top medical management and research positions (Laurence et al. 2020; Knaul et al. 2022; Singh et al. 2021). Not to mention health conditions that affect fertility and childbearing (Hemal et al. 2023), the challenge of balancing career and family life (Ross 2003), the lack of female role models, especially in surgery (Singh et al. 2021), and the so-called “leaky pipeline”² (Moak et al. 2020). For many women in the medical world, the glass ceiling is still a harsh reality.

Despite improvements in access, gender distribution, and policies, the overall situation of women joining medicine hasn’t greatly advanced. In fact, female condition has come to a standstill – if we consider the same old gender divisions that define the medical field – or has even worsened³. The medical literature highlights a multiplicity of gender barriers that affect women’s career prospects in medicine and surgery (Steiner-Hofbauer et al. 2023; Knaul et al. 2022; Xepoleas et al. 2020; Moak et al. 2020). However, these studies are limited in their ability to analyze the subjective gender experience lived by female doctors. Moreover, they have a rather regulatory view, with a focus on potential reforms that could be brought to the healthcare system. At this point, an in-depth interview-based qualitative sociological approach is needed. Hence, I attempt to investigate how gender is enacted in the cosmetic surgery field, as seen through the eyes of Romanian female plastic surgeons. More precisely, I am interested in how female plastic surgeons perceive their own status within the recently

² The leaky pipeline is described as “the precipitous decline in the numbers of women at each step up the professional ladder” (Moak et al. 2020: 1241).

³ There is a hypothesis stating that the feminization of medicine is causing a downturn in the privileged status of the field and the risk of turning into a “pink-collar profession” dominated by women with small earnings, similar to education and social assistance (Ross 2003).

feminized profession and how they regard the gender-dominant actors in the realm of cosmetic surgery, namely female patients⁴ and male plastic surgeons⁵. In order to do this, I bring attention to one of the obstacles reported by female plastic surgeons – the lack of medical authority – and then I discuss what they do to overcome it, individually but mostly interactionally. In this sense, I use the interactionist approach to gender, as originally theorized by West and Zimmerman (1987). The ultimate goal is to identify and analyze the ways in which female plastic surgeons contribute to the (re)production of gender idiosyncrasies through daily interactions that take place in the medical office. The strategies mobilized by female plastic surgeons include the use of their personal experience with cosmetic surgery procedures, chatter and self-disclosure, and the adoption of the “psychotherapist” role, which I will detail in the following.

For the present study, I interviewed 17 female plastic surgeons (including medical residents) aged between 27 and 58 years old from Bucharest, Cluj, and Timișoara, three cities representative of the Romanian cosmetic surgery industry. The subjects’ medical profiles varied according to the stage of their career, the environment in which they worked (private or public), their medical experience, etc. The same was true for their personal and professional trajectories, for they had different experiences under different circumstances. Some of them faced more difficulties in their attempt to become plastic surgeons, while for others the pathway was smoother. In order to analyze the data resulting from the interviews, I turned to the six-steps content analysis formula proposed by Devi B. Prasad (for more details, see Prasad 2008). I applied the content analysis also to the posts and stories shared by the interviewed plastic surgeons (and not only) on their business Instagram accounts, which I followed for almost a year and a half. Last but not least, I spent four months in a private plastic surgery clinic in Bucharest while conducting participant observation. As I was given access to consultations, post-operative check-ups, and surgeries, I could see how exactly the things expressed by the female plastic surgeons within our conversations translated into real practice. This helped me gain a deeper, unmediated understanding of the interactions involving female plastic surgeons.

⁴ According to the latest statistics, women continue to be the main consumers of cosmetic surgery (ISAPS, 2022).

⁵ Since its origins and up until recently, the plastic surgery specialty has been overruled by men worldwide (Gilman 1999; Gimlin 2012).

Gender in medicine: patient-physician communication and self-disclosure

Gender is nowadays a salient yet contested aspect of social life. On the one hand, the public debates and the mass gatherings that have been seen all across the world prove that gender is important and subject to change. In academia too, the interest in studying gender has significantly increased (Risman 2004), as seen in the variety of university programs devoted to gender. On the other hand, both gender and gender studies have faced hostility, ranging from polemic arguments about sex education in schools and tighter abortion laws to the threat of the very existence of gender studies programs, as happened in Romania in 2020⁶.

When it comes to cosmetic surgery, gender is at stake too. As previous research in the social sciences shows (Fraser 2003; Davis 1995; Bordo 1993), it is nearly impossible to talk about cosmetic surgery without referring to gender. The gendered dimension of cosmetic surgery originates from at least four aspects. First is the name of the field. The term that we hear daily is *cosmetic surgery*, but this is a rather unobjective term as it carries a poignant cultural message. In contrast with *aesthetic* and *plastic surgery*, which are neutral, scientific terms, *cosmetic surgery* is strongly connected with cosmetics and beauty, thus with females (Gilman 1999). As a matter of fact, feminist scholars – the first who studied cosmetic surgery in a critical manner – preferred this term so as to emphasize that women were principally the ones who resorted to this type of medical act⁷ (Fraser 2003). Indeed, as already mentioned, women remain today the primary recipients of cosmetic surgery, although the number of procedures performed on men has increased lately (ISAPS, 2022). This constitutes the second source of genderization. Thirdly, plastic surgeons continue to be mostly male. Even if we now live a gender turn in cosmetic surgery, with more and more women becoming the experts and more and more men becoming the patients, men are statistically still at the forefront of the cosmetic surgery profession (ibid.). Finally, cosmetic surgeries can be regarded as gender-assigned procedures, for they fall into different categories according to the gender they target. Subsequently, there are procedures addressed mainly to 1) cisgender women (breast augmentation/lift, buttock augmentation/lift, or vaginal rejuvenation), 2) cisgender men (gynecomastia or penis enlargement surgery), 3) transgender people who want a full, surgical transition,

⁶ In the end, the legislative proposal aimed at banning gender studies was declared unconstitutional.

⁷ In this article, I also opt for *cosmetic surgery* because I focus on a gendered, female perspective. However, when it comes to indicating the actors who perform cosmetic surgery, I choose the term *plastic surgeons* to the detriment of *cosmetic/aesthetic surgeons*. The first one designates the exact certification title given to those who complete a plastic surgery residency program and the real scope of their medical practice (generally, plastic surgeons have a mixed practice, dealing both with the aesthetic, elective part and the reconstructive, urgent one).

also known as gender-affirming surgery (top and bottom surgery, female feminization surgery), and 4) the common procedures (liposuction, rhinoplasty, etc) but with a predisposition to women (except for hair transplant, which is regularly undertaken by men). Therefore, the interplay between gender and cosmetic surgery is very prominent, leading to a by-default association.

Gender is embedded in everyday activities, including medical practice and, more precisely, patient-physician communication. Communication is crucial in medicine because it represents an active part of the healthcare process (Jefferson et al. 2013). Now, more than ever, physicians are expected to be skilled communicators (Levinson & Lurie 2004). Subsequently, the ability to communicate effectively and empathically appears at the top of the list of “new” qualities that make a “good physician” (Laurence et al. 2020). As a recurrent topic in the medical literature, communication is usually explored with a special emphasis on how the physician’s gender influences the interaction with the patient (Mazzi et al. 2014). Thus, clinical studies feature two constant and socially valuable observations. First, gender socialization is more powerful than any professional training. This implies that the way in which physicians perform their jobs and communicate with patients is a reflection of how they were socialized as men and women (Hall & Roter 2002). Second, patients adhere to conventional social expectations and stereotypes when they enter the medical consultation room, so they (re)act accordingly (Kadji & Schmid Mast 2021). For instance, patients expect female physicians to be empathic and offer support, which they view as traits of “feminine” conduct rather than something specific to the medical profession (Hall et al. 2011). Furthermore, patients cannot imagine having a medical visit shorter than ten minutes when they see a female physician (Schmid Mast et al. 2011). Therefore, the physician’s gender has a significant impact on how the patient behaves.

Several medical studies revealed that female physicians engage more in communication and mind not only the medical condition but the patient’s life in its entirety (Roter et al. 2002; Jefferson et al. 2013; Mazzi et al. 2014). More specifically, female physicians are patient-centered, ask for and give more psychosocial information, and have emotionally focused talks. Also, they treat their patients as equal partners and encourage them in decision-making, in contrast with male physicians, who tend to be more dominant and stress status differences (Roter et al. 2002). On the other hand, patients (both men and women) talk more, give more biomedical and psychosocial information, and make more positive statements whenever the physician is a woman⁸ (Hall & Roter 2002). Consequently, patients tend to respond to their physicians the same way the physicians respond to them.

⁸ At the same time, they are also more assertive with female physicians than with males and interrupt them more.

What is more, communication differences between male and female doctors are much the same as those between men and women in general (ibid.). In an early but still relevant sociological work, Pamela Fishman (1978) argued that, based on an unequal distribution of power, women do more interactional work than men. Thus, they ask more questions, start more topics, and use more minimal responses (like “umm” and “huh”) in order to encourage the discussion partner. In psychological research, women were shown to self-disclose more than men, especially when interacting with same-gender partners and close ones (Dindia & Allen 1992). In tune with this, a more recent, experimental study conducted by a group of economists revealed that female students prefer the more stable interactions with other familiar women (Friebel et al. 2021). Additionally, a political science analysis reported that female legislators taking the floor in the House of Commons were more likely to resort to personal and anecdotal experience in support of their arguments, while men were oriented towards facts and numbers (Hargrave & Langengen 2020). All these studies subsumed within social sciences converge on the idea that communication takes different forms depending on gender.

In the act of communication performed by physicians, one of the most debatable aspects is self-disclosure. By definition, self-disclosure refers to “revealing private information about oneself as well as expressing motives, needs, wants, goals, fears, and feelings” (Kadji & Schmid Mast 2021: 2224). Historically, self-disclosure was perceived as inappropriate in medicine (Morse et al. 2008). Today, the view oscillates between the old interpretation that it breaks personal and professional boundaries and the more recent one, according to which self-disclosure is the key to building a strong patient-physician relationship (Beach et al. 2004). Within their medical practice, physicians resort to various forms of self-disclosure, usually in a spontaneous manner (ibid.). In an experimental study, Kadji and Schmid Mast (2021) discovered that physicians who self-disclosed were seen as having more empathy, regardless of gender, and determined patients to self-disclose back (*self-disclosure reciprocity*). However, patients were more inclined to self-disclose with female physicians who self-disclosed than with male physicians who self-disclosed. This is linked to how gender expectations work, the authors tell. When female doctors open up about themselves, they conform to their gender role, which encourages patients to open back. Conversely, the tough character that men are traditionally supposed to have is at odds with male self-disclosure, which discourages patients from opening up as much as they do with female doctors. Men and women are exposed to different cultural expectations; hence, they are treated differently even if performing the same duty (in this case, the physician’s duty) (Risman 2012).

Results

Whenever I tackled the subject of gender in my conversations with female plastic surgeons, they frequently contained themselves and emphasized the bright part. Most of them admitted to having some advantages in their ordinary work with patients, especially female ones, to the detriment of male plastic surgeons. For instance, they talked about a better understanding of women's needs and wishes, the ability to put themselves in other women's shoes, and a special form of communication. As long as we advanced the subject, though, the narrative changed and made room for the unseen, adverse part. In my study visits throughout the country, I have met a few women who reported no major obstacles or other gender discontents on their way to succeed as plastic surgeons. However, the majority of them told a different story. It was a story about veiled frustration.

One of the most important elements that grants the physician a traditional authoritative status is knowledge or expertise (Foucault 1973). Implicitly, expertise includes authority. In fact, experts are generally known as those who have a superior epistemic position in terms of knowledge and skills toward the people whom they serve, or, to put it differently, as the authorities in their field (Watson 2020). Even though they are interconnected, expertise and authority should not be confused. The distinction was confirmed on the field too. Female plastic surgeons proved aware of the fact that they held medical expertise in relation to the patient, exactly like their male peers. *I am the one who owns the medical knowledge, not the patient. The patient has fragmentary information, taken from other contexts, friends, or their own but incomplete experience* (Dr. H). However, their general discourse indicated a purported inferior medical authority as compared to that of the male plastic surgeons, especially when the patients in question were women.

In female plastic surgeons' view, male surgeons are still more requested and have greater medical authority over female patients due to their historical domination over the plastic surgery profession and women also. As such, female surgeons believe that their male counterparts are more likely to influence female patients' decisions regarding cosmetic procedures, according to the beauty/sexual ideals that they have as men. *I saw that male [plastic surgeons] prefer big, "beautiful" breasts. And women agree with them: "Great, big implants!", they say. But they don't take into account that their back will start to hurt over time or that it'll be difficult to find the right shirts. These things need to be analyzed before. Men don't put in our bodies. They simply see us and think: "A Brazilian butt lift will make the perfect curvy woman"* (Dr. O). In order to counterbalance their perceived loss of authority and reinforce medical expertise, female plastic surgeons utilize three main strategies:

1. The employment of their personal experience with cosmetic surgery procedures

As women who are concerned with their physical appearance, female plastic surgeons resort to the latest beautifying non-surgical/surgical techniques and technologies to their own benefit. *Everything I have in my clinic is presented based on my own experience. There is no treatment that hasn't been tried on me before. I also had a breast augmentation two years ago. It's been a lot easier than before to talk about this procedure because I knew exactly what to tell the female patients. For example, on my first week after the surgery, I couldn't drive, and I had to pull over and call someone (Dr. A).* When immersing in the patient's role, female plastic surgeons become able to explain the difficulties involved in the recovery from a less scientific and more "human" perspective, just like the satisfaction that comes after. At this point in the interview, Dr. A softly raised her uniform shirt to show me the result which, in her words, has been such a great psychological relief to her. In addition, the use of insights from the surgeon's own experience (or the experience of his loved ones or the clinic's staff) helps female plastic surgeons be more convincing and relatable to the patient. This strategy also contributes to the legitimization of cosmetic surgery (which has always been at stake; Gilman 1999) and an accelerated "sale" of the showcased procedures. At the end of her narrative, Dr. A adds: *My patients always ask me what breast implant brand to choose. I tell them what I used for myself. By having access to everything on the market, I could have chosen anything. But I tell them why did I choose a particular brand.* Invariably, her patients end up choosing the same manufacturer and even the same type of implants under the aegis of a twofold transfer – of trust and authority – from the physician to the patient.

When it comes to non-surgical cosmetic procedures such as dermal fillers, lasers, and body shaping treatments, they are even more likely to be disclosed. In contrast with surgical procedures, which have an intimate – sometimes secret – character (Gimlin 2012), non-surgical procedures work on a different principle: a semi-public exposure. By definition, non-surgical cosmetic procedures are non-invasive medical acts, meaning that the body goes through minimal modification and not a permanent, aggressive, risky, and socially controversial one, as in the case of traditional cosmetic surgeries (Atkinson 2003). In addition, they are more rapidly and easily done, with no need for an operating theater, prior clinical tests, and long recovery (Chacon 2015). All these characteristics make them prone being openly discussed, either in the office or even on social media. In fact, photos and videos of female plastic surgeons trying a new or favorite non-invasive treatment are common on their Instagram accounts. Once self-revealing crosses the office walls and addresses a wider audience, it acts not only as a way

of getting closer to the patients and encouraging them via personal example but also as a business marketing tool (Eldaly & Mashaly 2022). However, no matter the space or the size of the audience, the goal of female plastic surgeons’ displaying their own cosmetic procedures is fundamentally the same: building customer loyalty and extending medical authority.

The act of self-disclosure is not limited to cosmetic surgery. It also occurs in general medicine and other specialties, usually with positive outcomes (Kadji & Schmid Mast 2021; Beach et al. 2004). Previous studies found that physicians who self-disclosed their healthy personal habits concerning diet and fitness (Frank et al. 2000), quitting smoking (Li et al. 1987), or alcohol abuse (Fleming et al. 1997) were perceived as more credible and motivated their patients to adopt healthy routines too. Even when physicians open up about going through the same illness as the patients, some benefits arise: patients value the physician’s advice more and feel more hopeful and directed toward adhering to treatment, while the emotional bond between the two improves (Bolger et al. 2019). Similar results arise in the female plastic surgeons’ case. Through reassurance and counseling, which are the most common forms of physician self-disclosure (Beach et al. 2004), their sense of trustworthiness significantly increases. What is particularly notable is that female plastic surgeons’ self-disclosure covers not only the cosmetic procedures that they underwent but also other personal life events that they experienced as women, mothers, or wives. The same applies to their patients.

2. Doing the talk

According to the rule of self-disclosure reciprocity (Kadji & Schmid Mast 2021), when female plastic surgeons confess themselves, female patients confess even more. During the four-month period that I spent in the plastic surgery clinic, there was something that kept continuously dazzling me: women talked a lot. Loudly and joyfully, usually within the privacy and comfort of the medical office but also in the operation room (during procedures done under local anesthesia, which kept the patient awake). I saw female communication in all its forms. From chatter to intense emotional disclosures. From one-to-one patient-physician dialogues to group conversations that included patients’ friends (as they often bring other female companions, who become the new patients) and the clinic’s staff, such as the nurses. I heard women sharing thoughts on what they like or don’t like about their bodies, beauty tricks, clothes, children, parents, romantic partners, sex, friendship, aging, illness, happiness, or death. Thus, I conceived the

cosmetic surgery office as the *locus* of female communication, which enables the creation of affective bonds, female social networks, and “sisterhoods”. Despite how empowering this may sound, what does it actually mean?

As already stated, female physicians talk more and encourage patients to talk about them, both non-verbally (they smile and nod more) and verbally, by giving and asking them a greater deal of psychosocial information (Hall & Roter 2002; Roter et al. 2002; Jefferson et al. 2013). Conversely, female physicians’ patients talk more and give more psychosocial information than male physicians’ patients (Hall & Roter 2002). In both cases, the talking done by physicians and patients reaffirms their identity as women. According to Pamela Fishman (1978), women are commonly seen as the “natural” masters of conversation; as such, female talking is not considered a true form of work. Instead, it passes as an implicit part of what it means to be a woman. Next to talking, another consequence of gender socialization targeting women is the expectation that they should be open, which is generally an accomplished reality (Kadji & Schmid Mast 2021). At the same time, the person’s gender whom they open up to plays an important role. Hence, female-female dyads report the greatest openness (Dindia & Allen 1992), as I also witnessed inside the cosmetic surgery clinic.

3. Taking up the role of the “psychotherapist”

On my first day at the clinic, I met a 48-year-old woman who was adamant about having a breast reduction since she had lost count of her bra size. The consultation proceeded as usual, including the examination of the medical tests, photos, measurements, and markings, as well as an extensive discussion about the pre-operative protocol, possible complications, and recovery. At the moment of scheduling the day of the surgery, everything took an unexpected twist. The patient insisted that the procedure had to take place after a certain date. The third time she mentioned it, she burst into tears and confessed that her brother had passed away on that day the year before. In a second, Dr. K gently touched her arm: *Come on, be strong!*. Then, they started to talk about the patient’s brother and his crucial role in her decision to undergo the current surgery. The woman stressed that she would do it both for her and for him. After hearing the story, Dr. K recalled an episode of a similar sudden death that happened in her husband’s family. The woman not only stopped crying instantly, but she left the office with a refreshed smile. I was staring at Dr. K without succeeding in articulating a word. *I sometimes do psychotherapy with my patients*, she said serenely.

One of the professional missions assumed by the first plastic surgeons was to justify the necessity of cosmetic surgery, which was not only unnecessary but also afflictive as it was done on perfectly healthy patients (Gilman 1999; Edmonds 2007, 2013). The main legitimation discourse came from psychology (Edmonds 2007) and promoted the idea that plastic surgeons are a sort of psychotherapists who can restore the physical and psychological well-being of the patient (Fraser 2003) by boosting self-esteem (Edmonds 2013) and happiness (Gilman 1999). In a vivid allegory, Ivo Pitanguy, the legendary Brazilian plastic surgeon, stated that cosmetic surgery *goes deeper than the skin [...] it goes inside the soul* (The Guardian, 2014). In this sense, I argue that open and warm discussions like the previous one precede and contribute to the therapeutic effect of cosmetic surgery just as much as actually having cosmetic surgery. At this stage, sharing similar experiences and talking are mobilized too, thus allowing a full depiction of all the strategies mobilized by female plastic surgeons in their medical practice.

Concluding discussion

Despite the feminization of the cosmetic surgery profession, Romanian female plastic surgeons' discourse signals the lack of medical authority as a pressing obstacle. Deep down, they fear that their medical opinions are less relevant for female patients than those expressed by their male colleagues and see the latter as having a perspective molded by what Eva Illouz (2012) would call the traditional cultural command over the sexual field. This kind of understanding recalls the old "male privilege" argument that was used by early feminist researchers interested in cosmetic surgery. To them, the plastic surgeon was none but the man who was altering and even mutilating the woman's body according to the patriarchal beauty standards, including his own (Kaw 1993; Wolf 2002). In a similar view, Romanian female surgeons regard the male counterpart as a supreme authority, which stems not necessarily from his medical expertise (perceived as equal to theirs) but mostly from his identity as a culturally dominant figure. At its core, the female plastic surgeons' critical stance over their male peers originates from a sense of constraint that they experience as women performing in a historically gender-biased profession (Steiner-Hofbauer et al. 2023). Even if female plastic surgeons enjoy prestige, money, and fame, they feel trapped in a "golden cage" which requires them to accommodate a highly demanding career with all the other responsibilities that they have as women, such as taking care of the family or even starting a family. *As a woman, you have a*

drawback. Time's not on your side in terms of family. When it's biologically best for you to have children, you find yourself at the pinnacle of your professional ascent. You have to choose. What will it be? To halt your ascent or focus on the family? (Dr. H, plastic surgery resident). There is no doubt that women generally experience much more acutely the conflict between family and medicine (Hoff 2019) as they still have more domestic duties than men (Xepoleas et al. 2020).

In reality, the assumption that female patients would demand and obey more the male plastic surgeon than a female one is only partially valid. First of all, the medical literature reveals that patients do not generally choose their physician based on gender (Dagostini et al. 2022), except for genitalia examinations and sexual-related issues, when they prefer a same-gender physician (Mazzi et al. 2014). In plastic surgery, patients make the selection depending on the surgeon's reputation, board certification, experience, training, or conduct, but not specifically on gender (Huis In 't Veld et al. 2017). Second, both the male and female plastic surgeons that I have been interviewing in the larger frame of my PhD research sexualize the feminine patient's body. Even if female surgeons blame the current social pressure that drives women to look flawless (them included, as already seen in their personal appeal for cosmetic procedures), they still perpetuate the idea that women need to take care of their physical beauty, particularly as they give birth and get older. At this point, a germinal form of agnotology can be traced. However, it doesn't allude to scientific, systematic knowledge, as in the original theory proposed by Robert N. Proctor⁹ (Proctor & Schiebinger 2008), but to informal knowledge that is being circulated by female plastic surgeons within the privacy of the medical office or on their social media accounts. Third, the loss of authority affirmed by female plastic surgeons should be analyzed in the context of an authority decrease that affects plastic surgeons more widely, independently of gender. As cosmetic surgery patients have become more informed, assertive, and financially autonomous (Hua 2013), they no longer exclusively depend on the information provided by the physician, which results in an authority decline and a change in the plastic surgeon's role (Jones 2009). In addition, along with the emergence of virtual reality simulator apps and other digital tools, plastic surgeons have conceded part of their authority to non-human actors (Voinea 2020). Within the full series of interviews that I conducted, I met also men who complained about the plastic surgeon's shrinking medical authority. Nevertheless, the medical

⁹ According to him, agnotology is the study of the cultural production of ignorance *en masse* with the help of science: "Ignorance can be made or unmade, and science can be complicit in either process" (2008: 3).

studies undertaken in primary care and other medical specialties showed that male physicians are typically more likely to exercise their authority (Roter et al. 2002), which makes the Romanian female plastic surgeons’ claim more reasonable.

In response to their self-proclaimed limited medical authority, female plastic surgeons undertake a significant amount of interactional work (Fishman 1978) through a set of three interpersonal strategies: sharing common medical experiences, talking, and offering emotional support. The “feminine” nature of these strategies is particularly evident in exposing cosmetic surgery procedures personally undergone. According to Suzanne Fraser (2003), cosmetic surgeries act like “technologies of gender” that create feminized subjects whenever they are undertaken by women. When these women are none but plastic surgeons, the message – both indirect and direct – about how the feminine body should look becomes even more powerful and influential. As such, I argue that the disclosure of cosmetic surgery procedures is in itself a “technology of gender” (de Lauretis 1987) that backs the medical act. Basically, by resorting to their experience as women who tried certain cosmetic surgery procedures (which is otherwise harder for a male plastic surgeon to do since most cosmetic surgeries target women) and guiding patients accordingly, female physicians encourage the call for cosmetic surgery and thus the proliferation of female socially-assigned traits, like beauty, sexual desirability, and youth (Grosz 1994; Dolezal 2010). Ultimately, by employing all the above interactional strategies, female plastic surgeons build up gender in stereotypical ways that reinforce what women are supposed to look and especially act (namely emotionally and empathically). In West and Zimmerman’s theory (1987), this is exactly what gender is about. Being a gendered person asks for interactional work done every single day in relation to others: “[gender] is more than the continuous creation of the meaning of gender through human actions. [...] gender itself is constituted through interaction” (ibid.: 129). Therefore, the strategies mobilized by female plastic surgeons can be regarded as gender-specific ones as they reiterate patterns of interaction that are usually associated with women and hence contribute to “doing gender”.

This study has the merit of uncovering the gender dynamics in the cosmetic surgery profession by exploring the female plastic surgeons’ perspective, which is a first in Romanian social sciences. However, the research has some inherent limitations. Because I am a woman and I have found it easier to get closer to my female subjects, I share “situated knowledge” (Haraway 1988). Consequently, I am more interested in reaching the females’ view. At the same time, the decision to analyze the female plastic surgeons’ position only was motivated by a methodological aspect. Up to present, I haven’t yet conducted participant

observation in a male plastic surgeon's office so as to parallel his sayings with his medical practice. In the near future, I aim to bring together the female and male plastic surgeons' conceptions about each other and the gender issue at large in order to provide a full, rich understanding of gender in cosmetic surgery, a subject that needs to be further dissected.

REFERENCES

- Atkinson, Michael, 2003, *Tattooed: The Sociogenesis of a Body Art*, Toronto: University of Toronto Press.
- Beach, Mary Catherine, Debra Roter, Susan Larson, Wendy Levinson, Daniel E. Ford, Richard Frankel, 2004, "What Do Physicians Tell Patients About Themselves?: A Qualitative Analysis of Physician Self-Disclosure", *Journal of General Internal Medicine*, 19(9): 911-916.
- Bolger, Laura, Katherine H. Hall, Martyn Williamson, 2019, "Knowing me, knowing you: a qualitative study of the effects on patients of doctors' self-illness disclosures", *Journal of Primary Health Care*, 11(4): 327-333.
- Bordo, Susan, 1993, *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the Body*, Berkeley: University of California Press.
- Chacon, Anna H., 2015, "Fillers in Dermatology: From Past to Present", *Cutis*, 96(5): E17-19.
- Dagostini, Carolina M., Yan A. Bicca, Miguel B. Ramos, Sabrina Busnello, Murillo C. Gionedis, Natália Contini, Asdrubal Falavigna, 2022, "Patients' preferences regarding physicians' gender: a clinical center cross-sectional study", *Sao Paulo Medical Journal*, 140(1): 134-143.
- Davis, Kathy, 1995, *Reshaping the Female Body: The Dilemma of Cosmetic Surgery*, New York: Routledge.
- de Lauretis, Teresa, 1987, *Technologies of gender. Essays on Theory, Film, and Fiction*, Bloomington: Indiana University Press.
- Dindia, Kathryn, Mike Allen, 1992, "Sex differences in self-disclosure: A meta-analysis", *Psychological Bulletin*, 112(1): 106-124.
- Dolezal, Luna, 2010, "The (In)visible Body: Feminism, Phenomenology, and the Case of Cosmetic Surgery", *Hypatia*, 25(2): 357-375.

- Edmonds, Alexander, 2007, “‘The poor have the right to be beautiful’: cosmetic surgery in neoliberal Brazil”, *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 13: 363-381.
- Edmonds, Alexander, 2013, “Can Medicine Be Aesthetic?: Disentangling Beauty and Health in Elective Surgeries”, *Medical Anthropology Quarterly*, 27(2): 233-252.
- Eldaly, Abdullah Sami, Sarah Magdy Mashaly, 2022, “The new dilemma of plastic surgery and social media: a systematic review”, *European Journal of Plastic Surgery*, 45: 371-382.
- Fishman, Pamela, 1978, “Interaction: The Work Women Do”, *Social Problems*, 25(4): 397-406.
- Fleming, Michael F., Kristen L. Barry, Linda B. Manwell, 1997, “Brief physician advice for problem alcohol drinkers. A randomized controlled trial in community-based primary care practices”, *Journal of the American Medical Association*, 277(13): 1039-1045.
- Foucault, Michel, 1973, *The Birth of the Clinic. An Archaeology of Medical Perception*, New York: Routledge.
- Frank, Erica, Jason Breyan, Lisa Elon, 2000, “Physician Disclosure of Healthy Personal Behaviors Improves Credibility and Ability to Motivate”, *Archives of Family Medicine*, 9: 287-290.
- Fraser, Suzanne, 2003, *Cosmetic Surgery, Gender, and Culture*, London: Palgrave Macmillan.
- Friebel, Guido, Marie Lalanne, Bernard Richter, Peter Schwardmann, Paul Seabright, 2021, “Gender differences in social interactions”, *Journal of Economic Behavior & Organization*, 186: 33-45.
- Gilman, Sander, 1999, *Making the Body Beautiful: A Cultural History of Aesthetic Surgery*, Princeton: Princeton University Press.
- Gimlin, Debra, 2002, *Body Work: Beauty and Self-Image in American Culture*, Berkeley: University of California Press.
- Gimlin, Debra, 2012, *Cosmetic Surgery Narratives: A Cross-Cultural Analysis of Women’s Accounts*, London: Palgrave Macmillan.
- Grosz, Elizabeth, 1994, *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*, Bloomington: Indiana University Press.
- Hall, Judith A., Danielle Blanch-Hartigan, Debra L. Roter, 2011, “Patients’ satisfaction with male versus female physicians: A meta-analysis”, *Medical Care*, 49(7): 611-617.
- Hall, Judith A., Debra L. Roter, 2002, “Do patients talk differently to male and female physicians?: A meta-analytic review”, *Patient Education and Counseling*, 48(3): 217-224.
- Haraway, Donna, 1988, “Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective”, *Feminist Studies*, 14(3): 575-599.

- Hargrave, Lotte, Tone Langengen, 2020, "The Gendered Debate: Do Men and Women Communicate Differently in the House of Commons?", *Politics & Gender*, 17(4): 580-606.
- Hemal, Kshipra, Juliana Remark, Wendy Chen, Debra A. Bourne, 2023, "Fertility & childbearing outcomes of female plastic surgeons: How far have we come in 25 years?", *The American Journal of Surgery*, 225(1): 13-19.
- Hoff, Timothy, 2019, "The challenges of being a female doctor", *Medical Economics*, Available at: <https://www.medicaleconomics.com/view/challenges-being-female-doctor>.
- Hua, Wen, 2013, *Buying Beauty. Cosmetic Surgery in China*, Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Huis In 't Veld, Eva A., Francisco L. Canales, Heather J. Furnas, 2017, "The Impact of a Plastic Surgeon's Gender on Patient Choice", *Aesthetic Surgery Journal*, 37(4): 466-471.
- Illouz, Eva, 2012, *Why Love Hurts: A Sociological Explanation*, Cambridge: Polity Press.
- INS, 2021, *Activitatea rețelei sanitare și de ocrotire a sănătății în anul 2020*, București: Editura Institutului Național de Statistică.
- ISAPS, 2022, *ISAPS International Survey on Aesthetic/Cosmetic Procedures Performed in 2021*. Available at: https://www.isaps.org/media/vdpdanke/isaps-global-survey_2021.pdf.
- Jefferson, Laura, Karen Bloor, Yvonne Birks, Catherine Hewitt, Martin Bland, 2013, "Effect of physicians' gender on communication and consultation length: a systematic review and meta-analysis", *Journal of Health Services Research & Policy*, 18(4): 242-248.
- Jones, Meredith, 2009, "Pygmalion's Many Faces". In Heyes, Cressida J., Jones, Meredith (eds), *Cosmetic Surgery. A feminist primer* (pp. 171-190), Surrey: Ashgate Publishing Ltd.
- Kadji, Keou, Marianne Schmid Mast, 2021, "The effect of physician self-disclosure on patient self-disclosure and patient perceptions on the physician", *Patient Education and Counseling*, 104: 2224-2231.
- Kaw, Eugenia, 1993, "Medicalization of Racial Features: Asian American Women and Cosmetic Surgery", *Medical Anthropological Quarterly*, 7(1): 74-89.
- Knaul, Felicia Marie, Héctor Arreola-Ornelas, Beverly M. Essue, Renu Sara Nargund, Patricia Garcia, Uriel Salvador Acevedo Gómez, Roopa Dhatt, Alheli Calderón-Villarreal, Pooja Yerramilli, Ana Langer, 2022, "The feminization of medicine in Latin America: 'More-the-merrier' will not beget gender equity or strengthen health systems", *The Lancet Regional Health – Americas*, 8: 1-5.

- Laurence, Dorothea, Yvonne Görlich, Anne Simmenroth, 2020, “How do applicants, students and physicians think about the feminisation of medicine? – a questionnaire-survey”, *BMC Medical Education*, 20(1): 48.
- Levinson, Wendy, Nicole Lurie, 2004, “When Most Doctors Are Women: What Lies Ahead?”, *Annals of Internal Medicine*, 141: 471-474.
- Li, Virginia C., Thomas J. Coates, Craig K. Ewart, Young J. Kim, 1987, “The effectiveness of smoking cessation advice given during routine medical care: physicians can make a difference”, *American Journal of Preventive Medicine*, 3(2): 81-86.
- Mazzi, Maria Angela, Michela Rimondini, Myriam Deveugele, Christa Zimmermann, Giuseppe Deledda, Jozién Bensing, 2014, “Does gender matter in doctor-patient communication during standard gynaecological consultations? An analysis using mixed methods”, *Communication & Medicine*, 11(3): 285-298.
- Moak, Teri N., Phaedra E. Cress, Marissa Tenenbaum, Laurie A. Casas, 2020, “The Leaky Pipeline of Women in Plastic Surgery: Embracing Diversity to Close the Gender Disparity Gap”, *Aesthetic Surgery Journal*, 40(11): 1241-1248.
- Morse, Diane M., Susan H. McDaniel, Lucy M. Candib, Mary C. Beach, 2008, “‘Enough about Me, Let’s Get Back to You’: Physician Self-disclosure during Primary Care Encounters”, *Annals of Internal Medicine*, 149(11): 835-837.
- Prasad, Devi B., 2008, “Content Analysis: A Method in Social Science Research”. In Lal Das, D.K., Bhaskaran, Vanila (eds), *Research Methods for Social Work* (pp. 174-193). New Delhi: Rawat Publications.
- Risman, Barbara J., 2004, “Gender as a Social Structure: Theory Wrestling with Activism”, *Gender & Society*, 18(4): 429-450.
- Risman, Barbara J., 2012, “Gender as a Social Structure: Crossing Disciplinary Boundaries to Advance Science and Equality”, *International Journal of Gender Studies*, 1(2): 1-29.
- Ross, Shelby, 2003, “The Feminization of Medicine”, *American Medical Association Journal of Ethics*, 5(9): 398-400.
- Roter, Debra L., Judith A. Hall, Yutaka Aoki, 2002, “Physician Gender Effects in Medical Communication: A Meta-analytic Review”, *The Journal of the American Medical Association*, 288(6): 756-764.
- Schmid Mast, Marianne, Judith A. Hall, Christina K. Cronauer, Gaëtan Cousin, 2011, “Perceived dominance in physicians: are female physicians under scrutiny?”, *Patient Education and Counseling*, 83(2): 174-179.
- Singh, Charleen, Caitlin Loseth, Noordeen Shoqirat, 2021, “Women in surgery: a systematic review of 25 years”, *BMJ Leader*, 5: 283-290.
- Steiner-Hofbauer, Verena, Henri W. Katz, Julia S. Grundnig, Anita Holzinger, 2023, “Female participation or ‘feminization’ of medicine”, *Wiener Medizinische Wochenschrift*, 173, 125-130.

- Voinea, Carmen, 2020, *The Social Practices of Cosmetic Surgery in Romania. Embodied self-development, the gaze of others, and legitimation repertoires* (PhD Thesis, unpublished), Bucharest.
- Watson, Jamie Carlin, 2020, *Expertise: A Philosophical Introduction*, London: Bloomsbury Publishing.
- Watts, Jonathan, 2014, "Why Brazil loves nip and tuck, as told by country's plastic surgery 'maestro'", *The Guardian*, Sept., Available at: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/24/brazil-loves-nip-tuck-plastic-surgeon-ivo-pitanguy>.
- West, Candace, Don H. Zimmerman, 1987, "Doing Gender", *Gender and Society*, 1(2): 125-151.
- Wirtzfeld, Debrah A., 2009, "The history of women in surgery", *Canadian Journal of Surgery*, 52(4): 317-320.
- Wolf, Naomi, 2002, *The Beauty Myth: How Images of Beauty Are Used Against Women*, New York: Harper Collins.
- Xepoleas, Meredith D., Naikhoba C.O. Munabi, Allyn Auslander, William P. Magee, Caroline A. Yao, 2020, "The experiences of female surgeons around the world: a scoping review", *Human Resources for Health*, 18(1): 80.

O TERRA INCOGNITA: STUDIILE DE GEN ÎN CADRUL SISTEMULUI DE JUSTIȚIE PENALĂ DIN ROMÂNIA

Aparent, cel puțin la nivelul geografiei, cunoaștem cam tot despre lumea în care trăim. Este suficient, de exemplu, să deschidem o hartă digitalizată și să alegem la întâmplare o zonă asupra căreia ne vom îndrepta atenția. Inițial vom avea o reprezentare bidimensională, similară cu cea a hărților odinioară tipărite. Putem vedea bunăoară care sunt orașele din zona respectivă, drumurile, apele ori să ne dăm seama de relieful zonei. Dacă vrem să aflăm mai multe, este suficient să apelăm la funcția de *zoom in*. Imediat ni se vor revela informații suplimentare, astfel încât localitățile care erau numai un nume alăturat unei forme ni se dezvăluie cu străzile lor, punctele de atracție iar, uneori, chiar și informații în timp real cu privire la trafic.

Cu cât ne întoarcem însă mai mult în timp, cu atât conturul hărților devine mai ambiguu. Să luăm de exemplu harta lui Henry Martellus din secolul al XV-lea. Cumva reușim să întrezărim conturul continentului european și nordul Africii. Ceea ce este desemnat a fi continentul asiatic este de fapt o reprezentare (cu indulgență) aproximativă. Bineînțeles, cele două continente americane lipsesc, ca de altfel și cei doi poli. Acuratețea hărților pe care le folosim este dată de faptul că în decursul timpului am acumulat extrem de multe informații prin intermediul expedițiilor sau al informațiilor culese de sateliți. Și, deși avem tendința de a fi siguri că o nouă descoperire geografică este imposibilă, credința noastră este din când în când zdruncinată, iar aceasta întrucât forțele geologice care modelează Terra sunt într-o permanentă acțiune.

Caracterul aproximativ al hărților de altădată era completat de o serie de însemnări pe care cartograful le făcea atunci când se referea la zone neexplorate. De exemplu, *hic sunt leones* (aici sunt lei), *hic sunt dracones* (aici sunt dragoni) ori

* Lector asociat, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București. E-mail: oancea.gabriel@gmail.com.

terra incognita (pământ necunoscut). Uneori, târâmurile nu erau în totalitate necunoscute, iar pe hartă se puteau găsi numele unor localități ori desene care îi înfățișau pe cei care locuiau în acele zone ori animale mitologice care ar fi sălășluit acolo. Alteori, imaginația cartografului completa realitatea, înfățișând creaturi mitice care ar fi populat acele zone necunoscute.

Scurtul nostru excurs cartografic nu este întâmplător. Dacă ne-am imagina o hartă a criminologiei din România, în dreptul zonei studiilor de gen ar putea fi menționat ca în hărțile de odinioară *terra incognita*. Poate nu o zonă complet necunoscută, întrucât au mai existat curioși care s-au aventurat în cartografierea zonei, însă despre modul în care sistemul de justiție penală se raportează la problemele legate de gen cunoștințele sunt limitate.

Așa cum altădată exploratorii căutau să câștige bunăvoința celor care puteau fi de folos în demersurile lor, arătându-le bogățiile pe care le puteau găsi în zonele neexplorate, ne propunem să realizăm o pledoarie pentru încorporarea mai substanțială a studiilor de gen în preocupările criminologice din România.

Având în vedere limitările de ordin fizic ale prezentului articol, o prezentare exhaustivă a ceea ce s-a făcut este dificil de realizat, astfel încât nu putem decât să sumarizăm cercetările anterioare, rezervându-ne și un spațiu pentru a investiga ceea ce s-ar putea face sau este imperios necesar să fie făcut. Revenind la metafora noastră cartografică, dorim să marcăm pe harta sistemului de justiție penală zonele cunoscute și, asemenea vechilor cartografi, să imaginăm/conturăm zonele neexplorate.

La un nivel simbolic, *hic sunt leones* poate să apară și pe harta noastră, în condițiile în care în România studiile de gen sau referirile la conceptul de gen (încă) este de natură a genera o serie de controverse. A se vedea în acest sens inițiativa parlamentară care urmărea interzicerea studiilor de gen și chiar referirea la conceptul de gen în cadrul programelor de învățământ. Iar aceasta nu a avut un caracter de singularitate, existând un lobby conservator puternic care caută să descurajeze orice articulare a unui discurs public cu privire la conceptele de gen, violență bazată pe gen etc. Aceasta în ciuda faptului că România a ratificat, de exemplu, Convenția de la Istanbul, privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Mai mult, dezbaterile și inițiativele subsumate combaterii violenței de gen sunt de multe ori subsumate ca aparținând unor „agende ascunse”. Faptul că prin Convenția de la Istanbul „se introduce egalitatea de gen sub pretextul prevenirii discriminării femeilor, rezultând o altoire a feminismului cu LGBTismul” sau că prin această convenție „bărbatul este un agresor aprioric, deci fiecare mamă care dă naștere la băieți dă naștere la niște apriorici agresori” sunt narațiuni destul de frecvente în spațiul

conservator. Este de așteptat ca o serie de investigații/cercetări desfășurate în cadrul sistemului de justiție cu privire la problemele legate de gen, violență bazată pe gen etc. să genereze o serie de reacții similare.

Atunci când ne referim la sistemul de justiție penală avem în vedere definiția conform căreia acesta reprezintă un sistem care reunește o serie de instituții publice (de exemplu, poliție, parchet, instanțe sau sisteme corecționale) ori alte organizații al căror scop este de a investiga infracțiunile comise și de a aplica sancțiunile penale prevăzute de lege, dar și de a preveni comiterea de noi infracțiuni și de a oferi protecție victimelor (Rush and Wild 2003).

Așadar, întrebarea la care va trebui să găsim răspunsuri este aceasta: de ce sunt importante studiile de gen pentru sistemul de justiție penală?

Ne-am structurat răspunsul în jurul a cinci argumente, fără a ne propune prin aceasta o epuizare a lor, numărul fiind ales mai degrabă din rațiuni ce țin de limitările de ordin editorial. De asemenea, ordinea menționării lor nu are vreo legătură cu o eventuală ierarhizare în funcție de importanță, toate fiind egal de pertinente din perspectiva demersului nostru.

Un prim argument ar fi acela cu privire la faptul că un element central al studiilor de gen îl reprezintă violența bazată pe gen, sprijinindu-i pe profesioniștii din cadrul sistemului de justiție penală să înțeleagă mai bine natura complexă a acesteia, inclusiv a violenței domestice, a agresiunilor sexuale ori a traficului de persoane, contribuindu-se astfel la îmbunătățirea răspunsului acestora.

Atunci când ne referim la violența bazată pe gen avem în vedere definiția conform căreia reprezintă o formă de violență orientată împotriva unui individ sau a unui grup de indivizi având la bază genul acestora (Cruz and Klinger 2011). Sub umbrela acestui termen sunt reunite atât formele de violență orientate împotriva femeilor și bărbaților, cât și cele împotriva persoanelor homosexuale, bisexuale, transgender etc.

Imaginea pe care o avem asupra fenomenului de violență de gen în România este una imprecisă, iar măsurile luate spre a o combate au fost și încă sunt luate prea târziu și (aproape) niciodată duse până la capăt. Fără a ne întoarce prea mult în trecut, este suficient să ne reamintim ceea ce s-a întâmplat în vara anului 2012, când Gheorghe Vlădan, un polițist care deținea legal o armă letală, pe fondul unei altercații cu soția sa a împușcat-o, omorând două persoane și rănind alte șase. Unul dintre factorii care au făcut posibil masacrul a fost dezinteresul autorităților care, deși știau despre suferințele victimei, le-au tratat cu indiferență, mascându-și inacțiunea și sub scuza lipsei cadrului normativ. De fapt, analizând și alte situații similare survenite ulterior, nu absența cadrului normativ a reprezentat

factorul care a facilitat tragedia, cât lipsa unei culturi organizaționale la nivelul poliției (dar nu numai) care să fie focalizată prioritar pe prevenirea victimizării.

În aceste condiții, în mod eronat, de cele mai multe ori măsurile luate nu constau în revizuirea legislației, a procedurilor, în formarea profesioniștilor din prima linie care se confruntă cu cazuri de violență bazată pe gen, ci în mult mai facila schimbare/demitere a șefilor din structurile de ordine publică.

Ceea ce trebuie subliniat este faptul că lipsa cadrului normativ au făcut posibile crimele și mutilările bazate pe gen în raport cu care reacția autorităților a fost una de (relativă) nepăsare, cât mai degrabă o anumită pudoare instituțională, care a evitat constant să chestioneze modul în care personalul se raportează la infracțiunile de violență bazate pe gen.

De asemenea, modul în care instituțiile din sistemul de justiție penală colectează datele statistice nu ne conduc la o imagine precisă cu privire la amploarea fenomenelor subsumate violenței de gen. Termenii cu care diferitele instituții operează nu sunt folosiți în mod unitar sau protecția legii penale este restrictivă în raport cu diversitatea realității sociale.

În raport cu modul în care sunt colectate și sistematizate informațiile referitoare la violența de gen din România raportările statistice actuale nu ne sunt de un real folos în conturarea unor politici în concordanță cu amplitudinea fenomenului. De exemplu, Ministerul Public utilizează în raportarea datelor statistice conceptul de „violență în familie”¹, referindu-se strict la inculpații trimiși în judecată și, corelativ, victimele acestora. Ori din punct de vedere strict statistic, în raport cu fenomenul infracțional, soluțiile de trimitere în judecată reprezintă mai degrabă o excepție. În aceste condiții, dacă reperul îl constituie numărul persoanelor trimise în judecată, datele ne pot înșela, în sensul de a furniza o viziune subapreciată asupra amplitudinii fenomenului violenței de gen. De exemplu, dacă avem în vedere faptul că la nivelul anului 2021 au fost trimiși în judecată 16 inculpați pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală (conform datelor furnizate de către Ministerul Public), am putea crede că această infracțiune este mai degrabă o excepție. De fapt, ce se află în spatele acestei cifre reprezintă la acest moment o necunoscută. Este nevoie de cercetare, pentru a putea furniza explicațiile care stau la baza acestui număr pe care îl putem aprecia ca provenind dintr-o altă realitate, în nici un caz cea din România. Dacă ar fi să conturăm o serie de ipoteze preliminare acestea ar putea fi o toleranță a autorităților în raport cu faptele de violență orientate împotriva unui membru al

¹ A se vedea în acest sens raportările Ministerului Public aferente anilor 2013-2021 și care pot fi consultate la adresa <https://www.mpublic.ro/ro/content/date-statistice-privind-victimele-violen%C8%9Bei-%C3%AEn-familie> (accesată la data de 16.06.2023).

familiei; mecanisme de raportare a infracțiunilor ineficiente sau o neîncredere a victimelor în autorități și capacitatea acestora de a interveni ori o definiție legală a termenului care face ca unele din realitățile sociale să scape raportării statistice.

Referitor la selectivitatea cu care legea penală protejează potențialele victime ale infracțiunilor bazate pe gen, dacă luăm ca reper Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, elaborată sub egida Consiliului Europei (2011), remarcăm faptul că mai sunt de făcut o serie de demersuri la nivelul alinierii legislației naționale la standardele convenției. Codul Penal care a intrat în vigoare în anul 2014 a urmărit să remedieze o serie de limitări ale legislației anterioare, instituind ca o circumstanță agravantă săvârșirea asupra unui membru al familiei a unor infracțiuni precum omorul, lovirea sau alte violențe ori vătămarea corporală. Cu toate acestea, modalitatea de formulare a conceptului de membru al familiei (art. 177 din Cod) este una restrictivă prin raportare la multitudinea de situații care ar impune protecția suplimentară a legii penale. A se vedea în acest sens impunerea cerinței conviețuirii pentru a oferi protecția suplimentară a legii penale persoanelor care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți.

Definițiile precise ale termenilor cu care operăm, caracterul sistematic al acestor definiții în sensul de a exista o coerență instituțională în utilizarea aceluiași definiții ar trebui să se constituie într-o activitate prioritară pentru a putea contura ulterior strategii instituționale bazate pe gen, adecvate la realitate.

Hic sunt leones. O posibilă problemă care se ridică este aceea a disponibilității decidenților din cadrul instituțiilor din sistemul de justiție penală de a permite eventualului cercetător să fie investigate aspectele referitoare la gen, în condițiile în care cercetarea în unele dintre aceste instituții nu este un demers tocmai facil. Cercetătorul se poate confrunta cu probleme ce derivă din lipsa încrederii în echipa de cercetare, lipsa de transparență, prejudecăți ale celor investigați, inconsistență în colectarea datelor, secretizarea cu relativă ușurință a unor informații etc. Aceasta în condițiile în care culturile organizaționale din sfera justiției penale sunt marcate de un antagonism de tipul noi (cei din interiorul sistemului de justiție penală) vs. ei (persoane din afara acestui sistem) (Sollund 2005, Apa et al. 2012, Fitz-Gibbon 2014).

Al doilea argument ar viza faptul că studiile de gen îi pot ajuta pe profesioniștii din domeniul justiției penale să pună în discuție stereotipurile și prejudecățile de gen care le pot afecta procesul decizional. Acest lucru poate contribui la reducerea discriminării bazate pe gen în sistemul de justiție penală.

Atunci când ne referim la biasul bazat pe gen avem în vedere acea preferință inconștientă spre un gen sau altul. De cele mai multe ori, acest bias se poate

concretiza printr-o favorizare a bărbaților și/sau a băieților în detrimentul femeilor și/sau fetelor (Rothchild 2007). Desigur, acesta este numai un exemplu de bias, el putându-se referi și la biasuri cognitive față de anumite categorii de gen mai specifice (de exemplu, femei rome). Se poate spune despre modul în care sunt luate deciziile în cadrul sistemului de justiție penală din România că reprezintă, la rândul său, o altă zonă neexploatăată.

Dacă ne referim, de exemplu, la cazul specific al judecătorilor din România, cunoaștem prea puține despre cum iau aceștia iau deciziile, considerându-se cu destul de multă ușurință că procesul decizional este unul care se subsumează în integralitatea lui prevederilor art. 1 alin. 3 din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurilor, conform cărora judecătorii soluționează cauzele în baza legii, cu respectarea drepturilor procesuale ale părților, fără constrângeri, influențe, presiuni, amenințări sau intervenții directe sau indirecte din partea oricărei persoane sau autorități. Cu toate acestea, cercetările derulate în ultimele decenii aveau să reliefeze că procesul de luare a deciziilor de către judecător este unul complex, existând o multitudine de factori de natură internă sau externă care se interferează cu acesta (Phelps 1949, Micle et al. 2013). Faptul că deciziile judecătorești sunt afectate de biasuri bazate pe gen este o realitate care a fost deja documentată și care considerăm că se impune a fi aprofundată și în sistemul de justiție din România (Wistrich and Rachlinski 2017, Turner and Johnson 2006).

De asemenea, nu cunoaștem aspecte specifice din România cu privire la modul în care biasul bazat pe gen se repercutează asupra modului în care sunt luate de deciziile de către reprezentanții poliției, de exemplu. Menționam anterior faptul că ceea ce s-a întâmplat la coaforul de la Perla nu a fost un caz singular. Constant mass-media raportează cazuri despre polițiști sau jandarmi implicați în cazuri de violență domestică. Cu toate acestea, existența acestor cazuri pare că a fost tolerată, măsurile fiind luate împotriva lor după ce apărut în spațiul public informațiile cu privire la implicarea lor în acte de violență domestică.

Nu există nici o cercetare care să reveleze eficiența procedurilor/protocoalelor pe care cei care sunt implicați în investigarea violenței domestice trebuie să le respecte; formările profesionale/specializările pe care trebuie să le urmeze cei care sunt implicați în investigări; modul în care se desfășoară supervizarea profesională a acestora sau dacă beneficiază sau pot beneficia de consiliere de specialitate. Aceste aspecte sunt vitale, întrucât nerezolvate/neacoperite pot contribui la perpetuarea unor situații de victimizare sau se poate ajunge la situația deloc dezirabilă pentru instituție când autorul unor violențe este chiar reprezentant al autorității.

Referitor la biasul bazat pe gen, mai trebuie menționat faptul că o serie de cercetări aveau să surprindă faptul că inculpatele care se comportau în concordanță cu stereotipurile legate de gen erau tratate mai indulgent comparativ cu bărbații aflați în aceeași situație (Visher 1983) sau faptul că, în condițiile unui statut economic mai precar sau ale lipsei de acces la resursele economice, femeile se află uneori în situația de a lua decizia să fie făcute o serie de cheltuieli cu privire la ele, cu ocazia procesului penal (de exemplu, cheltuieli prilejuite cu apărare) să fie luate de către bărbați (Daly 1987).

Cu toate acestea, nu trebuie să se considere că atunci când abordăm problema biasurilor bazate pe gen în cadrul sistemului de justiție penală avem în vedere exclusiv situația persoanelor aflate în conflict cu legea penală. Biasurile pot afecta în mod egal profesioniștii care activează în cadrul acestor sisteme. Și în acest caz volumul de cercetări din România este (încă) insuficient, fiind axat mai degrabă asupra unor dimensiuni teoretice (Ștefan 2012, Constantin 2013), lipsind abordările practice care să își propună, de exemplu, investigarea politicilor de gen ale instituțiilor din sistemul de justiție penală ori situația hărțuirii sexuale la locul de muncă.

Până în prezent, locul cercetătorilor și, respectiv, adresarea întrebărilor incomode cu privire la situația femeilor angajate în sistemul de justiție penală au revenit în mass-media, care a abordat situația persoanelor candidate de gen feminin ce doresc să fie admise în cadrul Academiei de Poliție (Adevarul.ro, 2012), ori a agresiunilor sexuale exercitate de către superiori (Știrile ProTV, 2019, Iacob 2022).

Un al treilea argument considerăm că este cel referitor la faptul că studiile de gen îi pot ajuta pe profesioniști să înțeleagă impactul de gen al încarcerării, inclusiv impactul asupra familiilor și copiilor. Aceste preocupări ar putea contribui la creșterea gradului de adecvare a politicilor și programelor, astfel încât să fie redus impactul negativ al încarcerării asupra comunităților.

Dacă revenim la harta noastră imaginară, studiile de gen și problematica încarcerării reprezintă un spațiu întins, despre care în contextul specific al României cunoaștem foarte puțin. Cei care au mai explorat problemele legate de gen în mediul penitenciar s-au aplecat (mai degrabă secvențial) asupra situației deținuților politici din perioada represiunii politice survenite după cel de-al Doilea Război Mondial (Dobre 2011, Cormoș 2009), problematica maternității în raport cu mediul penitenciar (Obrinteschi 2021, Andrea and Cristina 2020) ori a deținuților transgender (Micle et al. 2020).

Această situație de fapt poate fi explicată în principal prin faptul că, în mod tradițional, femeile au fost plasate în mod constant pe o poziție secundară în

raport cu bărbații de către administrațiile penitenciare. Penitenciarele poartă în chiar ADN-ul lor instituțional amprenta masculinității.

Acum două secole, când s-a „născut” închisoarea modernă, aceasta s-a făcut avându-se în vedere încarcerarea bărbaților sau, așa cum s-a afirmat în repetate rânduri, a fost o instituție proiectată de către bărbați pentru bărbați (Abbott 2014, Sloan 2018). Faptul că femeile-deținut au o serie de nevoi speciale ce derivă din identitatea de gen nu a fost recunoscut până în urmă cu aproximativ câteva decenii.

Este suficient să afirmăm că în decursul secolului al XIX-lea condițiile în care erau deținute femeile erau de cele mai multe ori mult mai precare comparativ cu cele ale bărbaților, neexistând o preocupare reală în raport cu procesul de reabilitare a acestora. Uneori, rigorile disciplinare erau chiar mai severe comparativ cu cele din penitenciarele de bărbați, existând o viziune conform căreia femeile erau „mai rele decât bărbații”, fiind caracterizate printr-o depravare morală și deviance sexual (Moloney et al. 2009, Zedner 1991, Carlen and Worrall 2004).

Situația lor avea să cunoască o oarecare ameliorare spre sfârșitul secolului trecut, în mare parte ca o consecință a mișcărilor pentru emanciparea femeilor. În aceste condiții, problematica femeilor deținute avea să intre pe agenda organizațiilor internaționale, fiind adoptate o serie de documente cu caracter programatic pentru a crește adecvarea condițiilor de detenție la particularitățile de gen. Avem în vedere, de exemplu, Regulile Națiunilor Unite referitoare la tratamentul femeilor deținute și măsurile neprivative de libertate pentru femeile aflate în conflict cu legea (cunoscute și sub numele de Regulile de la Bangkok) sau o serie de îndrumări elaborate la nivelul Consiliului Europei.

Cu toate acestea, la nivelul sistemului penitenciar din România se manifestă încă o inerție în raport cu necesitatea de a individualiza și în funcție de genul persoanei condamnate intervenția în vederea reintegrării sociale. În acest sens, Strategia națională de reintegrare socială a persoanelor private de libertate 2020-2024 (Guvernul României, 2020) nu are nici o mențiune cu privire la problematica tratamentului individualizat, fie și numai cu privire la femeile deținute.

În lipsa unui corp de cercetări substanțial axat pe problematica particularităților în funcție de gen ale procesului de reintegrare, principalul risc îl reprezintă acela de a proiecta eventualele programe de reabilitare, plecându-se de la premisa conform căreia procesul de reabilitare al femeilor este identic sau în mare parte similar cu acela al bărbaților și folosind abordări teoretice identice.

Pe lângă faptul că această abordare se situează în directă descendență a principiului (care trebuie evitat) de a crea programe care să fie aplicabile pentru toate categoriile de persoane aflate în conflict cu legea penală (Brayford et al. 2013), cercetările demonstrează existența unor particularități de gen semnificative

care nu pot fi ignorate (Heilbrun et al. 2008, Cameron and Telfer 2004, Messina and Esparza 2022).

Un al patrulea argument îl reprezintă faptul că studiile de gen pot ajuta profesioniștii din domeniul justiției penale să înțeleagă nevoile și experiențele unice ale victimelor infracțiunilor bazate pe gen, iar prin înțelegerea acestor nevoi profesioniștii pot oferi victimelor un sprijin mai eficient.

În harta noastră imaginată zona aceasta este complet albă, în condițiile în care profesioniștii din sistemul de justiție penală se află în prima linie a celor care pot oferi suport sau pot repara consecințele traumatice ale conduitei violente. Ei sunt cei care, până la urmă, transpun în realitatea imediată prevederile legale menite să protejeze persoanele supuse victimizării.

În context românesc, adoptarea unui cadru normativ pare să contribuie *per se* la rezolvarea problemelor. În cazul specific al victimelor infracțiunilor sau al violenței de gen, actele normative ce vizează aceste categorii par a fi elaborate mai degrabă din necesitatea de a alinia cadrul normativ din România la o serie de cerințe derivate din aderarea/apartența la Uniunea Europeană sau din imperativele care derivă din calitatea de membru al Consiliului Europei sau a Organizației Națiunilor Unite. Este suficient să consultăm expunerile de motive care însoțesc Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor (Camera Deputaților, 2004) sau ale Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (Camera Deputaților, 2001) pentru a observa referințele la reglementările internaționale și lipsa oricăror referințe la realități sociale din context românesc care impun protecția legii.

De la profesioniști (fie că vorbim despre polițiști, procurori, judecători, avocați sau persoane care lucrează în domeniul corecțional) se așteaptă să aplice „în litera și spiritul lor” actele normative, nefiind însă acordată atenția cuvenită unor aspecte precum existența unor programe de formare și educație cu privire la problemele violenței bazate pe gen; sensibilizare la victimizare prin înțelegerea impactului psihologic asupra victimelor; identificarea și recunoașterea violenței bazate pe gen; crearea unor rețele profesionale care să îi sprijine pe profesioniști în coordonarea eforturilor ori localizarea resurselor comunitare în vederea eficientizării suportului pentru victime.

Dacă ne referim la formarea inițială a viitorilor profesioniști, problemele violenței de gen par a fi mai degrabă preocuparea unor facultăți precum cele de sociologie, asistență socială sau științe politice și mai puțin a facultăților de drept ori a instituțiilor care îi formează pe viitorii polițiști. Aceasta în condițiile în care acestea din urmă îi formează pe cei mai mulți dintre viitorii practicieni din sistemul de justiție penală. Problematika formării profesioniștilor în probleme

legate de victimizare în general și victimizare bazată pe gen în special este lăsată pe seama unor inițiative ale unor organizații neguvernamentale sau a unor proiecte pan-europene, inițiative cărora de cele mai multe ori le lipsește caracterul sistematic.

Importanța celor menționate anterior este subliniată și de o serie de cercetări care evidențiază faptul că, în absența unor preocupări explicite, curriculele educaționale pot contribui la propagarea unei masculinități hegemonice în rândul viitorilor polițiști (Prokos and Padavic 2002) sau că promovarea unei legislații progresiste în materie de gen este un demers incomplet dacă nu este însoțit de o formare a celor care trebuie să o pună în practică (Kohen 2014).

Un al cincilea motiv este reprezentat de faptul că studiile de gen pot contribui la identificarea inegalităților de gen care pot apărea în procesul penal, cum ar fi diferențele în aplicarea pedepselor.

Despre modul în care în context românesc judecătorii aplică pedepsele cunoaștem foarte puțin, procesul de luare a deciziilor nefiind cercetat. Aceasta în condițiile în care în spațiul occidental cercetarea în acest domeniu a fost una intensivă începând cu anii '70 (Tonry 1997, Tata and Hutton 2017, Ashworth and Kelly 2021). Deși judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, modul în care aceștia iau decizii, factorii care sunt de natură a interfera cu procesul decizional trebuie să fie cercetați cu scopul de a fi asigurat tratamentul echitabil al justițiabililor; de a realiza o evaluare a modului în care deciziile judecătorești influențează o serie de aspecte precum reabilitarea persoanelor aflate în conflict cu legea, fenomenul recidivei sau siguranța publică ori de a crește transparența procesului decizional și, în consecință, de a crește încrederea în actul de justiție.

În contextul specific al studiilor de gen, au fost efectuate în diferite jurisdicții o serie de cercetări care au subliniat, de exemplu, existența unor disparități bazate pe gen în ceea ce privește pedepsele aplicate (Pina Sanchez and Harris 2020, Carmichael and Pereira 2019, Stacey and Spohn 2006). De asemenea, se remarcă emergența unor cercetări care focalizate asupra modului în care genul se intersectează cu factori precum statutul socioeconomic, etnia ori orientarea sexuală în cadrul procesului de individualizare a pedepsei, apreciindu-se că o abordare intersecțională oferă o mai bună înțelegere referitoare la multiplele dimensiuni ale inegalității întâmpinate în cadrul sistemului de justiție penală (Steffensmeier et al. 2017, Gaub and Holtfreter 2015, Girgenti 2015). De asemenea, se remarcă existența unor studii care caută să evalueze dacă genul judecătorului sau al victimei are vreo relevanță în cadrul procesului decizional (Curry et al. 2004, Stauffer et al. 2006, Steffensmeier and Hebert 1999).

Hic sunt leones. Investigarea modului în care sunt luate deciziile în cadrul procesului penal ridică o serie de dificultăți care țin atât de interacțiunea cu

judecătorii, dar și din contextul instituțional în care se poate desfășura cercetarea. Dacă avem în vedere interacțiunea cu judecătorii, dificultățile pot să rezide în lipsa de disponibilitate a subiecților de a coopera cu cercetătorul sau evitarea de către subiecții cercetării în a discuta/recunoaște existența unor aspecte de ordin subiectiv care ar interfera cu procesul decizional (de exemplu, existența unor prejudecăți, experiențe de ordin personal care au condus la generalizarea unor experiențe etc.). De asemenea, judecătorii pot percepe demersul cercetătorilor ca fiind unul de natură a afecta independența de care se bucură conform legii. Dacă ne raportăm la contextul instituțional în care se desfășoară cercetările, dificultățile pot apărea în raport cu datele insuficiente, diversitatea din cadrul instituțiilor judiciare, ceea ce face dificilă o analiză comparativă ori aspecte legate de confidențialitate (Mears 1998, Blumstein 1982, Vincent 1993).

Harta nu este același lucru cu teritoriul, acesta din urmă având o existență independentă în raport cu hărțile. Oamenii s-au putut mișca (mai mult sau mai puțin sigur, este drept) prin teritorii bazându-se pe hărți uneori aproximative, alteori mai exacte. În cazul metaforei noastre, dacă harta o reprezintă cunoștințele pe care le avem despre sistemul de justiție penală, teritoriul este reprezentat de sistemul de justiție, respectiv de instituțiile și cei care lucrează în cadrul acestora sau care, într-o formă sau alta, sunt afectați de deciziile acestora.

Indiferent de acuratețea informațiilor pe care le avem despre acest sistem (de exemplu, informații statistice, despre modul în care se aplică procedurile sau cu privire la valorile persoanelor care lucrează în cadrul său etc.), sistemul de justiție penală funcționează, iar această funcționare poate presupune uneori perpetuarea unor stări de fapt care contribuie la revictimizare ori a unor stereotipuri, ignorarea nevoilor specifice ale victimelor etc.

Este evident faptul că nu putem aștepta o cartografiere integrală a teritoriului, respectiv nu trebuie să așteptăm până ce vom cerceta în detaliu problemele legate de gen din sistemul de justiție penală pentru a putea întreprinde o serie de măsuri de natură a limita discriminările, perpetrarea violenței bazate pe gen etc.

Așadar, întrebarea la care urmează a formula o serie de răspunsuri este ce poate fi făcut pentru ca sistemul de justiție penală să fie mai receptiv la problemele legate de gen?

În primul rând, este importantă sensibilizarea și formarea profesională. Toți actorii sistemului de justiție, inclusiv judecătorii, avocații și personalul judiciar, ar trebui să primească instruire adecvată cu privire la problemele de gen, inclusiv stereotipurile de gen și violența de gen. Așa cum menționam, acest lucru nu trebuie să constituie o excepție în cariera profesională, ci trebuie să se producă încă din cadrul studiilor universitare.

Implementarea egalității de gen, în sensul că este esențial ca sistemul de justiție să promoveze și să protejeze egalitatea de gen în toate aspectele sale, de la proceduri judiciare și accesul la justiție, până la ocuparea funcțiilor cheie în cadrul sistemului.

Reducerea stereotipurilor de gen este la rândul ei esențială, fiind important să existe o abordare deschisă și o acțiune orientată spre combaterea stereotipurilor de gen care pot influența deciziile judecătorești și percepția publicului cu privire la justiție. Aceasta poate fi realizată prin educație, formare și sensibilizare.

Protecția victimelor de gen reprezintă o altă direcție de acțiune fundamentală. Sistemul de justiție trebuie să ofere protecție adecvată și sprijin victimelor violenței de gen. Aceasta poate include ordine de protecție, centre de primire și consiliere, precum și garantarea confidențialității și nediscriminării în toate procesele legate de victimă.

Abordarea discriminării de gen trebuie să fie la rândul său prioritară, prin aceasta având în vedere ca sistemul de justiție să abordeze în mod activ și să sancționeze discriminarea de gen în toate formele sale, inclusiv discriminarea în ocuparea forței de muncă, discriminarea salarială și discriminarea în accesul la justiție.

Includerea perspectivei de gen în activitatea curentă, astfel încât instanțele și autoritățile judiciare să ia în considerare perspectiva de gen în analiza și rezolvarea cazurilor – aceasta poate include evaluarea impactului de gen în luarea deciziilor și asigurarea unei abordări echitabile și nediscriminatorii față de toate părțile implicate. Este important să existe în cadrul sistemului de justiție penală o preocupare pentru dezvoltarea unor protocoale specifice și mecanisme eficiente pentru a aborda cazurile de violență de gen. În acest sens putem avea în vedere, de exemplu, crearea unor instanțe specializate în violența de gen, care să ofere sprijin victimelor și să gestioneze cazurile într-un mod sensibil la problemele de gen. De asemenea, trebuie să existe o preocupare reală și substanțială pentru a dezvolta programe de protecție și intervenție pentru victimele de violență de gen și se pot asigura resurse adecvate pentru serviciile de consiliere și suport. Tot din această perspectivă a includerii perspectivei de gen în activitatea sistemului de justiție, adaptarea procedurilor judiciare trebuie să fie privită ca activitate prioritară, urmând să fie adaptate pentru a ține cont de perspectivele de gen și pentru a minimiza riscul de revictimizare. De exemplu, audierile pot fi organizate într-un mod care să ofere un spațiu sigur și nediscriminatoriu pentru părțile implicate. De asemenea, se pot implementa măsuri pentru a asigura că părțile implicate pot fi ascultate și au acces la informații și resurse necesare, indiferent de genul lor.

Promovarea participării egale. Prin aceasta avem în vedere faptul că este necesară promovarea participării egale a femeilor în toate aspectele sistemului de justiție, inclusiv în funcțiile de conducere și luarea deciziilor. Acest lucru poate fi realizat prin inițiative de mentorat, programe de promovare și crearea unui mediu favorabil pentru femei.

Colectarea și analiza datelor de gen în scopul de a înțelege în mod adecvat problemele de gen în cadrul sistemului de justiție. În aceste sens, apreciem că este necesară colectarea și analiza datelor de gen relevante. Aceasta poate oferi o bază solidă pentru luarea deciziilor politice și îmbunătățirea continuă a sistemului.

Colaborarea și parteneriatul sunt vitale, urmând ca sistemul de justiție penală să colaboreze cu organizațiile și instituțiile relevante din societatea civilă și sectorul non-guvernamental pentru a aborda în mod eficient problemele de gen și a promova schimbarea.

Nu în ultimul rând, sistemul de justiție ar trebui să fie supus monitorizării și evaluării continue pentru a identifica eventualele lacune și pentru a se asigura că politicile și practicile existente sunt adecvate realităților de gen. Aceasta poate contribui la îmbunătățirea și adaptarea continuă a sistemului de justiție în acest domeniu.

BIBLIOGRAFIE

- Abbott, L., 2014, "The Pregnant Woman In Prison", *Howard Journal Of Criminal Justice*.
- Adevarul.Ro, 2012, „Academia De Poliție Te Vrea «Bărbată»”, Link: <https://adevarul.ro/Stiri-Interne/Societate/Academia-De-Politie-Te-Vrea-Barbata-1092137.html> (Accesat la data de 18.06.2023).
- Andrea, M.-F. & B.A. Cristina, 2020, "The Portrait Of Inmate Mothers From Romanian Prisons – Case Study", *On Legal Medicine From Cluj*, 66.
- Apa, Z.L., R. Bai, D.V. Mukherejee, C.T. Herzig, C. Koenigsmann, F.D. Lowy & E.L. Larson, 2012, "Challenges And Strategies For Research In Prisons", *Public Health Nursing*, 29, 467-472.
- Ashworth, A. & R. Kelly, 2021, *Sentencing And Criminal Justice*, Bloomsbury Publishing.
- Blumstein, A., 1982, "Research On Sentencing", *Just. Sys. J.*, 7, 307.

- Brayford, J., F.B. Cowe & J. Deering, 2013, *What Else Works?: Creative Work With Offenders*, Routledge.
- Camera Deputaților, 2001, „Expunere De Motive”, Link: <https://www.cdep.ro/Proiecte/2001/400/70/8/Em478.Pdf> (Accesat la data de 22.06.2023).
- Camera Deputaților, 2004, „Expunere De Motive”, Link: https://www.cdep.ro/Proiecte/2004/200/40/6/Eml_PL246_04.Pdf (Accesat la data de 22.06.2023).
- Cameron, H. & J. Telfer, 2004, “Cognitive-Behavioural Group Work: Its Application To Specific Offender Groups”, *The Howard Journal Of Criminal Justice*, 43, 47-64.
- Carlen, P. & A. Worrall, 2004, *Analysing Women's Imprisonment*, Taylor & Francis.
- Carmichael, J.T. & C. Pereira, 2019, “Gender Disparity In Sentencing”, *The Encyclopedia Of Women And Crime*, 1-5.
- Constantin, E.-C., 2013, “The Main Coordinates Of The Romanian Police Personnel Career Development”, *Pub. Sec. Stud.*, 2, 155.
- Cormoș, G., 2009, “Women Humiliated In The Romanian Communist Prisons”, *Scientific Journal Of Humanistic Studies*, 1.
- Cruz, A. & S. Klinger, 2011, “Gender-Based Violence In The World Of Work: Overview And Selected Bibliography”, *International Labour Office. Geneva: Ilo*.
- Curry, T.R., G. Lee & S.F. Rodriguez, 2004, “Does Victim Gender Increase Sentence Severity? Further Explorations Of Gender Dynamics And Sentencing Outcomes”, *Crime & Delinquency*, 50, 319-343.
- Daly, K., 1987, “Discrimination In The Criminal Courts: Family, Gender, And The Problem Of Equal Treatment”, *Social Forces*, 66, 152-175.
- Dobre, C.F., 2011, “Women Remembering Communism In Romania: Former Political Detainees' Perspectives”, *Архиви На Жени И Малцинства*, 42-58.
- Fitz-Gibbon, K., 2014, “Overcoming Barriers In The Criminal Justice System: Examining The Value And Challenges Of Interviewing Legal Practitioners”, *Reflexivity In Criminological Research: Experiences With The Powerful And The Powerless*, Springer.
- Gaub, J.E. & K. Holtfreter, 2015, “New Directions In Intersections, Inequality, And Sentencing”, *Women & Criminal Justice*, 25, 298-312.
- Girgenti, A.A., 2015, “The Intersection Of Victim Race And Gender: The “Black Male Victim Effect” And The Death Penalty”, *Race And Justice*, 5, 307-329.
- Guvernul României, 2020, „Hotărârea Nr. 430/2020 Privind Aprobarea Strategiei Naționale De Reintegrare Socială A Persoanelor Private De Libertate 2020-2024”, <https://lege5.ro/Gratuit/Gm3tinbtga3a/Hotararea-Nr-430-2020-Privind-Aprobarea-Strategiei-Nationale-De-Reintegrare-Sociala-A-Persoanelor-Private-De-Libertate-2020-2024?Pid=317533692#P-317533692> (Consultată la data de 22.06.2023).

- Heilbrun, K., D. Dematteo, R. Fretz, J. Erickson, K. Yasuhara & N. Anumba, 2008, "How "Specific" Are Gender-Specific Rehabilitation Needs? An Empirical Analysis", *Criminal Justice And Behavior*, 35, 1382-1397.
- Iacob, Vlad, 2022, „Directorul De Penitenciar Care A Hărțuit Sexual O Polițistă A Fost Reținut. Cum O Amenința Pe Subordonata Sa”, <https://ziare.com/hartuire-sexuala/director-penitenciar-baia-mare-abuz-politista-1773666> (Accesat la data de 18.06.2023).
- Kohen, B., 2014, "Gender Training For The Judiciary In Argentina", *International Journal Of The Legal Profession*, 21, 333-344.
- Mears, D.P., 1998, "The Sociology Of Sentencing: Reconceptualizing Decisionmaking Processes And Outcomes", *Law & Soc'y Rev.*, 32, 667.
- Messina, N.P. & P. Esparza, 2022, "Poking The Bear: The Inapplicability Of The Rnr Principles For Justice-Involved Women", *Journal Of Substance Abuse Treatment*, 140.
- Micle, M.I., O. Gabriel & D.Ș. Săucan, 2013, "Legal And Extralegal Factors Influencing Judge's Penal Decisions", *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 78, 697-701.
- Micle, M.I., G. Oancea & D.Ș. Săucan, 2020, "A Challenge For The Penitentiary System: Transgender Inmates", *Revista De Psihologie*, 66, 61-76.
- Moloney, K.P., B.J. Van Den Bergh & L.F. Moller, 2009, "Women In Prison: The Central Issues Of Gender Characteristics And Trauma History", *Public Health*, 123, 426-430.
- Obrinteschi, D., 2021, „Maternitate În Penitenciar”, *Revista Română De Sociologie*, 32, 305-327.
- Phelps, A.W., 1949, "Factors Influencing Judges In Interpreting Statutes", *Vand. L. Rev.*, 3, 456.
- Pina Sanchez, J. & L. Harris, 2020, "Sentencing Gender? Investigating The Presence Of Gender Disparities In Crown Court Sentences", *Criminal Law Review*, 2020, 3-28.
- Prokos, A. & I. Padavic, 2002, "There Oughtta Be A Law Against Bitches': Masculinity Lessons In Police Academy Training", *Gender, Work & Organization*, 9, 439-459.
- Rothchild, J., 2007, "Gender Bias", *The Blackwell Encyclopedia Of Sociology*.
- Rush, B.R. & T.C. Wild, 2003, "Substance Abuse Treatment And Pressures From The Criminal Justice System: Data From A Provincial Client Monitoring System", *Addiction*, 98, 1119-1128.
- Sloan, J., 2018, "Saying The Unsayable: Foregrounding Men In The Prison System", *New Perspectives On Prison Masculinities*, 123-144.
- Sollund, R., 2005, "Obstacles And Possibilities In Police Research", *Outlines. Critical Practice Studies*, 7, 43-64.

- Stacey, A.M. & C. Spohn, 2006, "Gender And The Social Costs Of Sentencing: An Analysis Of Sentences Imposed On Male And Female Offenders In Three Us District Courts", *Berkeley J. Crim. L.*, 11, 43.
- Stauffer, A.R., M.D. Smith, J.K. Cochran, S.J. Fogel & B. Bjerregaard, 2006, "The Interaction Between Victim Race And Gender On Sentencing Outcomes In Capital Murder Trials: A Further Exploration", *Homicide Studies*, 10, 98-117.
- Stefan, C.-E., 2012, "Management Of Diversity In Public Order Institutional System", *Pub. Sec. Stud.*, 1, 149.
- Steffensmeier, D. & C. Hebert, 1999, "Women And Men Policymakers: Does The Judge's Gender Affect The Sentencing Of Criminal Defendants?", *Social Forces*, 77, 1163-1196.
- Steffensmeier, D., N. Painter-Davis & J. Ulmer, 2017, "Intersectionality Of Race, Ethnicity, Gender, And Age On Criminal Punishment", *Sociological Perspectives*, 60, 810-833.
- Știrile ProTv, 2019, „Acuzații Extrem De Grave, La Adresa Unui Polițist Din Capitală: O Studentă Aflată În Practică În Aceeași Secție Și Echipă Cu El, Îl Acuză De Agresiune Sexuală”, Link: <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/politistul-acuzat-de-agresiune-sexuala-lasat-liber-seful-lui-vizat-de-acuzatii-ase-manatoare.html> (Accesat la data de 18.06.2023).
- Tata, C. & N. Hutton, 2017, *Sentencing And Society: International Perspectives*, Routledge.
- Tonry, M.H., 1997, *Sentencing Matters*, Oxford University Press.
- Turner, K.B. & J.B. Johnson, 2006, "The Effects Of Gender On The Judicial Decision Of Bail Amount Set", *Fed. Probation*, 70, 56.
- Vincent, B.M., 1993, "Research In Sentencing", *Federal Sentencing Reporter*, 6, 22-24.
- Visher, C.A., 1983, "Gender, Police Arrest Decisions, And Notions Of Chivalry", *Criminology*, 21, 5-28.
- Wistrich, A.J. & J.J. Rachlinski, 2017, "Implicit Bias In Judicial Decision Making How It Affects Judgment And What Judges Can Do About It", *Chapter*, 5, 17-16.
- Zedner, L., 1991, "Women, Crime, And Penal Responses: A Historical Account", *Crime And Justice*, 14, 307-362.

ENGENDERING THE MEDICAL PROFESSION IN ROMANIA: IS THERE ANY FAIRNESS OF THOSE IMBALANCES?

Rezumat. Studiile sociologice care au ca punct de plecare teoriile sau abordările feministe privind profesia de medic pot aduce o serie informații valoroase pentru domeniul medical și pentru societate în ansamblu. Aceste perspective pot promova o abordare holistică a sănătății, care ia în considerare aspectele sociale, culturale și de gen în diagnosticare și tratament. Acest lucru poate duce la îmbunătățirea sănătății pacienților, luând în considerare atât contextul lor de viață și experiențele personale, cât și pe cele ale profesioniștilor care activează în sectorul sanitar.

Inegalitatea de gen este o problemă continuă în cadrul societății în general și, mai precis, în educația medicală și a profesiilor medicale (Wånggren & Finn 2022). Studiile feministe pot contribui la identificarea și combaterea inegalităților de gen în domeniul medical. Acestea pot scoate în evidență diferențele în tratament, acces la resurse și oportunități profesionale între medicii de gen feminin și masculin și pot propune soluții pentru a le diminua. În diverse lucrări, discriminarea la locul de muncă împotriva femeilor medic este descrisă drept una obișnuită, plecând de la faptul că femeile raportează niveluri mai ridicate de lipsă de respect din partea colegilor și sunt tratate mai puțin formal decât bărbații (Mangurian, Linos, Sarkar, Rodriguez, & Jagsi 2018). Pentru sistemul autohton de sănătate sunt dificil de regăsit date edificatoare în această privință, acest studiu reprezentând un punct de plecare. Lucrarea de față se dorește un prim pas în descrierea unei populații înalt pregătite profesional și un demers inițiativ pentru cercetări viitoare.

Concluzia generală: Grupul profesional al medicilor din România este caracterizat de prezența mai multor femei, mai vârstnice, mai puțin dispuse la emigrare și mai stresate!

Abstract. Sociological studies that have as their starting point feminist theories or approaches regarding the medical profession can bring a series of valuable information for the medical field and for society as a whole. These perspectives can promote a holistic approach to health that considers social, cultural and gender aspects in diagnosis and treatment. This can lead to the improvement of patients' health, taking into account their life context and personal experiences, as well as those of professionals working in the health sector.

* Dr. Radu-Mihai Dumitrescu, MD, Medicover Romania, Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială.
Conf. Univ. Dr. Nicolae-Adrian Dan, Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială.

Gender inequality is an ongoing problem within society in general and, more specifically, in medical education and the medical professions (Wångren & Finn 2022). Feminist studies can help identify and combat gender inequalities in the medical field. They can highlight differences in treatment, access to resources and professional opportunities between female and male doctors and propose solutions to reduce them. In various works, workplace discrimination against female doctors is described as common, based on the fact that women report higher levels of disrespect from colleagues and are treated less formally than men (Mangurian, Linos, Sarkar, Rodriguez, & Jagsi 2018). For the local health system, it is difficult to find edifying data in this regard, this study representing a starting point. The present work aims to be a first step in describing a highly professionally trained population and an initiative approach for future research.

General conclusion: The professional group of doctors in Romania is characterized by the presence of more women, older, less willing to emigrate and more stressed!

Introducere

Creșterea diversității și a reprezentării echilibrate legate de gen reprezintă deziderate primare ale studiilor legate de gen. Promovarea studiilor feministe în domeniul medical poate contribui la atragerea și menținerea unui număr mai mare de femei în această profesie, în specializările în care, tradițional, bărbații sunt atrași majoritar prin scheme și tendințe sociale preexistente. Astfel de condiționări sociale impun și o reprezentare aproape exclusivă a femeilor în anumite specializări precum cele care oferă îngrijire populației pediatrice. Aceste reprezentări diferențiate în funcție de gen nu pot fi separate de nivelul remunerației medicilor care rămâne unul net inferior pentru specializările din sfera medicinei interne și a pediatriei, comparativ cu specializările chirurgicale. Femeile continuă să fie grupate în specialitățile cele mai slab plătite (Boesveld 2020). O reprezentare mai echilibrată de gen în medicină poate aduce perspective diferite, abordări inovatoare și o mai mare empatie în relația medic-pacient.

Studiile feministe pot sprijini dezvoltarea unei comunicări mai eficiente între medici și pacienți, o îmbunătățire a relației medic-pacient. Aceasta poate încuraja medicul să fie mai empatic și să înțeleagă mai bine nevoile și preocupările specifice ale pacientelor și pacienților, ceea ce poate duce la o relație mai solidă și la îmbunătățirea respectului reciproc. Există evidențe ale faptului că o forță de muncă diversă, inclusiv în ceea ce privește reprezentarea de gen, îmbunătățește îngrijirea pacienților și îmbunătățește rezultatele finale în materie de îngrijire a sănătății (Wilbur et al. 2020).

Studiile legate de gen pot ajuta la identificarea și înțelegerea problemelor de sănătate specifice femeilor și bărbaților, precum și a modului în care factorii sociali și culturali pot influența sănătatea lor. Aceasta poate îmbunătăți cercetările

și practicile medicale, adresând mai bine nevoile tuturor pacienților. În plus, această perspectivă conduce la reevaluarea stereotipurilor de gen. Abordarea feminisă în domeniul medical poate contribui la demontarea stereotipurilor de gen legate de profesie și la combaterea prejudecăților împotriva medicilor de gen feminin. Aceasta poate sprijini egalitatea de șanse și tratament în profesie și în practicile medicale.

Cadrul general

Istoria medicinei și a bolilor este pe cât de socială și culturală, pe atât de științifică. Este o istorie a oamenilor, a trupurilor și a vieții lor, nu doar a medicilor, chirurgilor, clinicienilor și cercetătorilor. Iar progresul medical nu a mers înainte doar în laboratoare și spitale, prelegeri și manuale; a reflectat întotdeauna realitățile lumii în schimbare și semnificațiile faptului de a fi uman (Cleghorn 2021). Întreaga realitate a sistemului social se reflectă în sistemul de îngrijire; de aceea, studiile de gen în medicină sunt la fel de relevante în medicină ca pentru orice altă latură a activității și vieții oamenilor.

Inechitățile și inegalitățile legate de gen existente la nivelul societății sunt translatate și în cadrul sistemului sanitar chiar dacă, în cadrul funcțional al acestuia, activează un grup social înalt calificat profesional. Cultura și structurile medicale sunt implicit părtinitoare împotriva femeilor. Mediile sociale echitabile în privința educației, mentoratului, angajării, promovării, recompensării și sprijinului pentru integrarea vieții profesionale medicale sunt necesare pentru a aborda disparitățile de gen în medicină (Ford Winkel et al. 2021). Eforturile explicite de a crea culturi și politici instituționale incluzive sunt esențiale pentru a sprijini o forță de muncă diversă.

Reprezentarea femeilor în cadrul profesiei de medic a urmat o tendință ascendentă în ultimii 60-70 de ani. În Statele Unite ale Americii, procentul de femei care au obținut certificare universitară de medic a crescut de la 5% în 1952, la 48% în 2011; o ușoară scădere s-a observat după anul 2006 (Institute of Education Sciences, 2012). Femeile continuă să fie subreprezentate în practica medicală din Statele Unite. În 2010, femeile reprezentau 34% dintre medicii și chirurgii din Statele Unite; cu toate acestea, femeile reprezentau 91% din asistentele medicale înregistrate în 2011 (U.S. Dept of Labor, 2012). Profesia de medic continuă un proces de feminizare; pentru alte profesii din sfera îngrijirii sănătății procesul este mult mai amplu. Fenomenul este unul global dar se înregistrează diferențe între situația din Europa și cea din Statele Unite ale Americii (Mensik 2023). Proporția medicilor femei a crescut în toate țările OECD (Organizația pentru

Cooperare și Dezvoltare Economică) în ultimele două decenii, iar medicii femei sunt în medie mai tineri decât bărbații. În 2019, aproape jumătate din toți medicii din țările OECD erau femei (OECD, 2021).

Metodologie

Cercetarea *Dimensiuni ale malpraxisului în România. Analiza și diagnoza prevalenței epuizării profesionale în rândul medicilor și a tendințelor de migrație*, ordonată de Colegiul Medicilor din România, conduce la primul Raport național care descrie grupul profesional al medicilor, în raport cu o serie întregă de indicatori socio-demografici. Aspectele legate de gen reprezintă doar o parte a cercetării la care au răspuns un număr de 8121 de medici, dintr-un efectiv național de aproximativ 53000.

În vederea creării unei imagini asupra malpraxisului în România, am creat un formular cu întrebări specifice legate de malpraxis și teme conexe, precum și întrebări care să surprindă statusul socio-demografic în populația de medici și am trimis invitația de participare tuturor medicilor din România prin intermediul și cu sprijinul Colegiului Medicilor din România. Rezultatele analizelor bazate pe eșantion au fost ponderate, luând în considerare în același timp următoarele caracteristici: genul respondenților, vârsta acestora, regiunea din care fac parte și categoria de specialitate medicală. Scopul acestei ponderări a eșantionului este dat de necesitatea de a ne asigura că ținem cont de numărul efectiv de persoane în populație într-o anumită subcategorie, la intersecția celor patru caracteristici considerate, astfel încât dacă avem mai multe răspunsuri într-o subcategorie raportat la total, atunci să oferim o importanță mai mică răspunsurilor celor din această categorie. Alternativ, ponderăm prin crearea unei importanțe mai mari a răspunsurilor celor dintr-o subcategorie unde avem mai puțini respondenți decât în populație. Pentru crearea regiunilor, am utilizat clasificarea oficială la nivel European NUTS-II (Eurostat, 2013). Pentru crearea categoriilor vârstă și specialități medicale, am considerat o clasificare standard care să creeze un număr suficient de mic de categorii relevante.

Link-ul de acces la formularul online a fost trimis de către Colegiul Medicilor din România către toți medicii înregistrați cu drept de practică pe teritoriul României; datele au fost colectate în perioada 12 februarie 2023-5 martie 2023. Datele înregistrate prin utilizarea acestui chestionar auto-administrat au fost procesate statistic utilizând programul IBM SPSS Software versiunea 29.0. Cercetarea a primit avizul favorabil al Comisiei de Specialitate Bioetică a Colegiului Medicilor din România în data de 10 ianuarie 2023.

Rezultate și discuții

1. Distribuția în funcție de gen a populației de medici din România

Datele provenite din baza de date a Colegiului Medicilor din România (Registrul Medicilor) ne oferă deja o imagine generală: *69,43% din populația de medici la nivel național este reprezentată de femei*. Distribuția regională nu este una uniformă, observându-se un procent mai mare în regiunea Nord-Est (73,03%) și regiunea Sud-Vest Oltenia (71,88%); explicațiile pot cuprinde nu doar aspecte profesionale, ci și unele generale, precum includerea acestei populații în circuitele de migrație și tendințele diferite în legătură cu genul.

Tabel 1

Distribuția teritorială a populației de medici în funcție de gen

	Feminin	Masculin	TOTAL	Feminin	Masculin
	N	N	N	%	%
Neamț	560	188	748	74,9	25,1
Iași	2145	777	2922	73,4	26,6
Bacău	720	263	983	73,2	26,8
Galați	590	218	808	73,0	27,0
Olt	479	178	657	72,9	27,1
Dolj	1796	673	2469	72,7	27,3
Botoșani	397	149	546	72,7	27,3
Mehedinți	310	117	427	72,6	27,4
Ilfov	340	130	470	72,3	27,7
Suceava	683	264	947	72,1	27,9
Constanța	1250	500	1750	71,4	28,6
Gorj	485	199	684	70,9	29,1
Prahova	814	335	1149	70,8	29,2
Giurgiu	183	77	260	70,4	29,6
Brașov	1182	508	1690	69,9	30,1
Dâmbovița	416	179	595	69,9	30,1
Vaslui	346	150	496	69,8	30,2
Cluj	2393	1042	3435	69,7	30,3
București	7714	3378	11092	69,5	30,5
Timiș	2290	1007	3297	69,5	30,5
Brăila	334	148	482	69,3	30,7
Sibiu	849	383	1232	68,9	31,1
Argeș	783	359	1142	68,6	31,4
Vâlcea	495	227	722	68,6	31,4
Covasna	258	122	380	67,9	32,1
Teleorman	328	158	486	67,5	32,5

	Feminin	Masculin	TOTAL	Feminin	Masculin
	N	N	N	%	%
Buzău	401	195	596	67,3	32,7
Mureș	1310	648	1958	66,9	33,1
Bihor	1150	575	1725	66,7	33,3
Hunedoara	574	288	862	66,6	33,4
Vrancea	307	162	469	65,5	34,5
Călărași	164	87	251	65,3	34,7
Arad	572	304	876	65,3	34,7
Maramureș	545	291	836	65,2	34,8
Satu Mare	372	204	576	64,6	35,4
Ialomița	211	116	327	64,5	35,5
Sălaj	246	136	382	64,4	35,6
Harghita	325	183	508	64,0	36,0
Caras-Severin	306	178	484	63,2	36,8
Alba	410	246	656	62,5	37,5
Tulcea	148	92	240	61,7	38,3
Bistrița-Năsăud	260	167	427	60,9	39,1
TOTAL	35441	15601	51042	69,43	30,6

În topul feminizării profesiei medicale se găsesc județe din Nord-Est (Neamț, Iași și Bacău), unde 3/4 din populația de medici este de sex feminin, iar la polul opus se găsesc județele Bistrița-Năsăud, Tulcea și Alba, unde proporția este de 3/5.

Profesia de medic, la fel ca toate celelalte legate de îngrijire, a urmat în ultimii 40 de ani un traseu al „feminizării”. Pentru România, repartiția de gen în cadrul specialităților medicale, conduce la identificarea zonelor de activitate profesională medicală reprezentate aproape exclusiv prin femei, precum și cele care rămân apanajul bărbaților. Specialitățile medicale din grupa medicinei interne sunt cele în care femeile domină efectivul de profesioniști (Reumatologie 93,65%, Genetică Medicală 93,33%, Neurologie 87,83%, Hematologie 87,83%). Similar altor sisteme de sănătate, specialitățile care presupun îngrijirea copiilor sunt puternic feminizate: Neonatologie 93,79%, Pediatrie 94,23%.

Din considerente metodologice, specialitățile medicale avizate în România au fost grupate pe categorii de specialități, așa cum se poate vedea în tabelul de mai jos.

Tabel 2

Distribuția națională a medicilor pe categorii de specialități medicale

Categorii de specialități	Specialități	%
1 Medicină de familie	Medicină de familie	24%
2 ATI	Anestezie, medicină de urgență	6%
3 Specialități medicale	Alergologie și imunologie clinică, boli infecțioase, cardiologie, dermatovenerologie, diabet, endocrinologie, gastroenterologie, geriatrie, medicină internă, nefrologie, pneumologie, neurologie, pneumologie	23%

Categoriile de specialități	Specialități	%
4 Medicină de laborator	Microbiologie medicală, medicină de laborator, anatomie patologică, medicină legală	5%
5 Oncologice	Hematologie, oncologie medicală, radioterapie	2%
6 Psihiatrie	Psihiatrie, psihiatrie pediatrică	4%
7 Pediatrie – chirurgicale	Chirurgie pediatrică, ortopedie pediatrică	1%
8 Pediatrie – interne	Cardiologie pediatrică, gastroenterologie pediatrică, nefrologie pediatrică, neurologie pediatrică, pediatrie, oncologie și hematologie pediatrică, pneumologie pediatrică	5%
9 Sănătate publică	Epidemiologie, igienă, sănătate publică și management sanitar	2%
10 Specialități imagistice	Medicină nucleară, radiologie și imagistică medicală	4%
11 Chirurgie generală	Chirurgie generală, otorinolaringologie, urologie	7%
12 Chirurgicale majore	Ortopedie traumatologie, neurochirurgie, chirurgie vasculară, chirurgie toracică, chirurgie cardiovasculară	4%
13 Microchirurgie	Oftalmologie, chirurgie plastică, chirurgie orală	4%
14 Obstetrică-ginecologie	Obstetrică-ginecologie	5%
15 Reabilitare	Expertiză medicală, medicină fizică și reabilitare, medicină sportivă, medicina muncii	4%
16 Altele	Farmacologie, genetică medicală	0%

Modul în care se ierarhizează grupele de specialități medicale în funcție de gradul „feminizării” profesiei poate fi regăsit în tabelul de mai jos.

Tabel 3

Distribuția legată de gen în cadrul grupelor de specialități medicale

Categoriile de specialități	Feminin	Masculin
Pediatrie – interne	89.9%	10.1%
Medicină de laborator	79.5%	20.5%
Medicină de familie	78.3%	21.7%
Reabilitare	78.0%	22.0%
Specialități medicale	75.7%	24.3%
Sănătate publică	74.3%	25.7%
Psihiatrie	74.0%	26.0%
Altele	74.0%	26.0%
Oncologice	73.2%	26.8%
Microchirurgie	66.5%	33.5%
ATI	66.4%	33.6%
Specialități imagistice	65.6%	34.4%
Obstetrică-ginecologie	60.8%	39.2%
Pediatrie – chirurgicale	40.8%	59.2%
Chirurgie generală	32.3%	67.7%
Chirurgicale majore	17.2%	82.8%
TOTAL	69.6%	30.4%

În ceea ce privește gradul profesional, se constată că în totalul medicilor specialiști femeile reprezintă 71,5%, iar în totalul medicilor primari, 68,1%. Dacă ne uităm însă în interiorul populației de medici femei, observăm că există un ușor dezechilibru raportat la gradul profesional, în sensul că femeile medic având primariatul reprezintă doar 55,2% în totalul populației de femei, în timp ce în totalul populației de medici bărbați procentul corespunzător este de 59,1%. Vârsta medie a medicilor specialiști este de 43 de ani, atât la bărbați, cât și la femei, în timp ce vârsta medie a medicilor primari este de 55 de ani la bărbați și 54 la femei.

Din punct de vedere al vârstei medii pe categorii de specialități (medici primari și specialiști deopotrivă), situația din România arată că vârsta medie cea mai mică în populația de medici femei o regăsim în domeniul Pediatrie – chirurgicale (42 ani), iar cea mai mare în specialitatea Medicină de familie (56 ani).

Tabel 4

Vârsta medie a medicilor în funcție de gen și grupă de specialități

Categoriile de specialități	Feminin	Masculin
Pediatrie – chirurgicale	42	50
Chirurgicale majore	43	46
ATI	44	46
Oncologice	44	46
Specialități medicale	46	50
Psihiatrie	46	48
Chirurgie general	46	49
Pediatrie – interne	47	52
Specialități imagistice	47	48
Microchirurgie	47	46
Obstetrică-ginecologie	47	53
Medicină de laborator	49	48
Reabilitare	50	52
Sănătate publică	51	49
Medicină de familie	56	56
Altele	43	46

Specialitățile chirurgicale sunt cele în care proporția poate să fie modificată în favoarea bărbaților. Specialitățile în care femeile sunt cel mai puțin reprezentate sunt: Urologia 10,75%, Ortopedie-Traumatologie 13,71%. Tendințele globale sunt în direcția accesării de cât mai multe femei a unor specialități chirurgicale care, în urmă cu doar câteva decenii, erau strict apanajul genului masculin. Întâlnim din ce în ce mai frecvent femei în rândul chirurgilor vasculari (38,46%) sau în rândul neurochirurgilor (17,85%). Specialitatea Obstetrică-Ginecologie poate reprezenta

un caz special. Pentru îngrijirea sănătății femeii și pentru supravegherea nașterii există mai multe profesii; profesia de moașă este una tradițional reprezentată de femei, în timp ce medicul obstetrician aparține genului masculin. Astăzi, obstetricienii sunt în proporție de 67,50% femei.

2. Evaluarea sindromului burnout

Evaluarea sindromului de epuizare profesională în cadrul grupului profesional al medicilor s-a făcut utilizând scala Burnout Assessment Tool (BAT, Schaufeli, De Witte și Desart 2019), autoadministrată, inclusă în cadrul chestionarului general al studiului. Modul în care au variat scorurile pe cele patru paliere de risc pentru burnout a fost urmărit pe o serie de determinanți: vârstă, grupă de specialitate medicală, regiune geografică și genul medicului care a răspuns la invitația transmisă de Colegiul Medicilor. Între femeile și bărbații medici s-au observat diferențe de percepție a stresului, atât în ceea ce privește scorul general, cât și în ceea ce privește scorul pe componentele de evaluare a sindromului burnout.

În cazul femeilor medic au fost observate procente mai ridicate de scoruri din categoriile de risc înalt (High) și foarte înalt (Very High) comparativ cu bărbații; 34% *vs.* 28% pentru riscul înalt și 4% *vs.* 3% pentru riscul foarte înalt. Cu alte cuvinte, procentul de femei medic care se află la un risc ridicat pentru sindromul de epuizare profesională este de 38%, comparativ cu cel de 31% înregistrat în cazul bărbaților.

Evaluarea sindromului burnout pe componentele sale a dezvăluit o serie de diferențe între femei și bărbați. Pentru componenta epuizare și pentru cea care evaluează simptomele secundare s-au identificat procente semnificativ mai mari în rândul femeilor medic.

Femeile înregistrează scoruri mai mari pentru componenta de epuizare și simptome secundare în cadrul evaluării burnout la medici; numărul și volumul populațiilor analizate nu permit însă generalizări sau explicații valide pentru medicii care profesează în sisteme de sănătate diferite sau chiar în regiuni geografice diferite. Există câteva explicații posibile pentru acest fenomen, deși este important să reținem că fiecare individ este unic și nu toți medicii femei se încadrează în această tendință. Așteptările pacienților și ale oamenilor, în general, sunt diferite în funcție de gen (Linzer & Harwood 2018), iar dinamica relației medic-pacient este modificată în funcție de genul participanților. Se poate să ne aflăm în fața unei scheme create la nivel social, prin care presiunea resimțită de femeile medic să fie mai mare și să justifice gradul mai mare de epuizare resimțită.

Rezultatele noastre sunt similare celor din studiul citat anterior și vin să întărească o serie de mesaje utile pentru sistemul de sănătate. Femeile medic trebuie susținute în cadrul sistemului și să conștientizeze că există date care explică experiențele trăite de ele; bărbații medici, mai ales cei care ocupă poziții administrative sau de conducere, ar trebui să ajusteze interacțiunile și schemele funcționale specifice îngrijirilor medicale, având în minte expunerea mai mare la stres în cazul femeilor. Sistemele de sănătate și furnizorii de servicii medicale trebuie să creeze programe și să aloce fonduri pentru tratarea sindromului de epuizare și pentru măsuri profilactice diferențiate în funcție de gen.

Deși există o lipsă de investigații care să analizeze și să raporteze datele privind epuizarea medicilor în funcție de gen, există dovezi care sugerează că femeile medici experimentează stresul și epuizarea în mod diferit față de omologii lor bărbați. Femeile medic sunt mai susceptibile de a se confrunta cu discriminarea de gen, prejudecățile de gen, deciziile amânate în viața personală și barierele în calea progresului profesional, toate acestea putând contribui la instalarea sindromului burnout (Chesak et al. 2020).

Factori socioculturali și de gen sunt probabil cei mai importanți. Femeile pot fi supuse unor presiuni sociale și culturale diferite față de bărbați, ceea ce poate contribui la creșterea riscului de epuizare și de manifestare a unor simptome secundare. Aceste presiuni pot include responsabilitățile multiple, cum ar fi îngrijirea copiilor și a membrilor familiei, care pot duce la o mai mare solicitare emoțională și o mai mare presiune de timp. Implicațiile factorilor sociali și culturali variază în funcție de sex. Medicii de sex feminin lucrează în mod obișnuit ceva mai puține ore comparativ cu omologii lor de sex masculin, dar sunt cel puțin la fel de probabil să raporteze indicatori care descriu sindromul burnout (Thomas 2004). Pot fi regăsite mai multe studii care să arate că, în general, femeile au un scor mai mare la dimensiunea epuizare profesională și mai scăzut la dimensiunile de personalizare și realizare personală (Maslach, Schaufeli & Leiter 2003). De asemenea, ele poartă adesea o responsabilitate mai mare pentru cerințele de acasă (Mobilos, Chan & Brown 2008). Femeile care urmează cariere în domeniul îngrijirilor medicale acordă o valoare mai mică pozițiilor de conducere, remunerației și recunoașterii profesionale în comparație cu bărbații (Buckley, Sanders, Shih, Kallar & Hampton 2000). Toate aceste diferențe dintre femei și bărbați susțin ipoteza că valorile și volumul de lucru gestionabil ar interacționa diferit pentru femeile și bărbații medici atunci când prezic epuizarea profesională (Leiter, Frank & Matheson 2009).

Inegalitățile de gen și discriminarea rămân prezente în toate sistemele sociale, chiar dacă reprezentarea acestora este diferită. În anumite sisteme de sănătate,

femeile pot fi supuse discriminării sau inegalităților de gen, cum ar fi salarii mai mici, promovări mai puține și mai puțin sprijin din partea instituțiilor medicale. Acești factori pot contribui la stresul cronic și epuizarea profesională în rândul medicilor femei.

Inegalitatea de gen rămâne predominantă la nivel mondial în mediul academic medical. O privire mai atentă a experiențelor de gen ale femeilor medic prin prisma culturii este necesară pentru a avansa înțelegerea inegalității de gen în acest context. Cu toate acestea, relativ puține studii au investigat modul în care practicile sociale și culturale afectează implicit, dar semnificativ, inegalitatea de gen de-a lungul carierei femeilor medic. Schimbările planificate de cultură la nivel individual, organizațional și național sunt imperative pentru a întrerupe cercul vicios care există în labirintul dezvoltării carierei femeilor medic (Han, Kim, Kim, Cho & Chae 2018). Diferențele semnificative între funcțiile administrative și de conducere deținute de bărbați și femei ilustrează un „fenomen de scurgere”, constând într-un număr disproporționat de scăzut de femei care obțin funcții de conducere în medicină. Potențialul maxim al numărului tot mai mare de femei medic nu va fi atins fără eforturile continue de îmbunătățire a mediului medical spitalicesc (Arrizabalaga et al. 2014).

Caracteristicile individuale nu pot fi ignorate atunci când se analizează populația medicilor. Există diferențe individuale în abordarea stresului și în modul în care fiecare persoană își gestionează resursele psihologice și emoționale. Unele cercetări sugerează că femeile pot avea tendința de a-și internaliza mai mult stresul și de a-și exprima emoțiile într-un mod mai intens. Aceste caracteristici pot contribui la un risc mai mare de epuizare și simptome secundare.

Stabilitatea rolului social și echilibrul dintre muncă și viața personală reprezintă un alt aspect important; maternitatea și îngrijirea copiilor este doar unul dintre aspectele care interferă cu continuitatea carierei de medic și aduce o diferență semnificativă comparativ cu bărbații. Femeile pot întâmpina dificultăți în menținerea unui echilibru între viața profesională și viața personală, ceea ce poate crește riscul de epuizare. Este deja de domeniul evidenței că un echilibru adecvat între viața profesională și viața personală este important pentru prevenirea burnout-ului.

Este important să subliniem că acestea sunt doar câteva posibile explicații pentru discrepanțele observate în evaluarea burnout-ului la medicii femei. Fiecare individ este influențat de o combinație unică de factori și este important să se ia în considerare toți acești factori în evaluarea și abordarea burnout-ului în mediul medical.

Manifestarea sindromului burnout ca o formă de boală, în care oboseala cronică este doar o formă de manifestare, iar din punct de vedere clinic putem întâlni o serie întreagă de simptome, este cu o prevalență superioară în cazul femeilor medici. Diferențele semnificative între femei și bărbați ridică nevoia unor programe de prevenție care să ia în considerare aceste diferențe.

Tabel 5

Distribuția scorurilor din categoria de risc „înalt” și „foarte înalt” pe componente ale sindromului burnout, în funcție de genul medicului respondent

	Epuizare	Distanțare mentală	Control emoțional	Control cognitiv	Simptome secundare
Bărbați	53%	20%	25%	21%	22%
Femei	59%	15%	24%	21%	35%

Rezultatele acestei cercetări sugerează că atunci când sunt supuși stresului, atât femeile, cât și bărbații medici pot experimenta afectări ale controlului emoțional și cognitiv într-o măsură similară. Există mai multe motive posibile pentru această observație, însă cele mai multe se pot datora contextului profesional.

Răspunsul biologic la stres nu pare să difere semnificativ în funcție de genul individului. Atunci când suntem supuși stresului, organismul nostru declanșează răspunsul de luptă sau fugă, care implică eliberarea de hormoni de stres precum cortizolul și adrenalina. Acești hormoni pot afecta funcționarea sistemului nostru cognitiv și emoțional în mod similar, indiferent de sex.

Presiunea profesională reprezintă un continuum în activitatea medicală și este diferită în funcție de specialitatea medicală exercitată și de condițiile directe de practică profesională. Medicii, indiferent de gen, sunt expuși unor niveluri ridicate de presiune în ceea ce privește furnizarea de îngrijiri medicale de calitate, luarea deciziilor critice și gestionarea unor situații complexe și stresante. Această presiune poate duce la afectarea controlului emoțional și cognitiv în mod similar la femei și bărbați medici. Contextul profesional îi afectează relativ uniform pe medicii implicați. Medicii, indiferent de sex, lucrează într-un mediu profesional care este solicitant din punct de vedere emoțional și cognitiv. Cerințele ridicate, volumul mare de muncă, responsabilitățile multiple și deciziile dificile pot afecta capacitatea de control emoțional și cognitiv a oricărui medic, indiferent de sex.

Componenta burnout în care scorurile medicilor bărbați, pentru categoriile superioare de risc, au fost mai mari decât pentru femei a fost distanțarea mentală; în cazul acesteia, bărbații medici au înregistrat procente de 20%, comparativ cu 15% femeile.

Se pot sugera o serie de motive pentru constatarea că bărbații medici pot fi mai afectați decât femeile pe componenta de distanțare mentală în cazul stresului profesional. Rolurile sociale și stereotipurile de gen pot fi una dintre categoriile de motive. Bărbații pot fi supuși unor presiuni sociale și așteptărilor legate de masculinitate, care pot influența modul în care își gestionează emoțiile și se raportează la stresul profesional. În anumite culturi există așteptări conform cărora bărbații ar trebui să fie puternici, rezistenți și să nu arate vulnerabilitate. Aceste așteptări sociale pot face ca bărbații să se simtă mai puțin confortabili în a-și exprima emoțiile și a căuta sprijin sau ajutor atunci când sunt epuizați sau stresați. Tot acest context poate genera un răspuns mai mare în privința distanțării mentale a bărbaților. Bariera comunicării emoționale poate reprezenta un factor suplimentar. Bărbații pot avea o tendință mai mare de a-și reține emoțiile și de a evita exprimarea lor într-un mod deschis. Acest lucru poate duce la o distanțare mentală mai mare, în care bărbații pot avea dificultăți în a se conecta cu propriile emoții și în a le exprima. Distanțarea mentală poate fi o strategie de coping utilizată de unii bărbați pentru a face față stresului, dar poate contribui și la o mai mare încărcătură emoțională pe termen lung.

Credințele și atitudinile legate de autonomie și independență pot fi exprimate mai puternic de bărbați, care pot percepe superior valori precum autonomia și independența, iar aceste trăsături pot fi promovate în cultura profesională medicală. Aceasta poate face ca bărbații să aibă o rezistență mai scăzută în a cere ajutor și în a se distanța mental de stresul și presiunea profesională. Nerespectarea sau ignorarea nevoilor și grija față de propria persoană se manifestă diferit. Bărbații pot fi mai puțin dispuși să se angajeze în comportamente de auto-ajutor și să acorde atenție nevoilor lor personale și emoționale. Ei pot ignora semnalele de stres și pot subestima importanța găsirii unui echilibru între viața profesională și viața personală, ceea ce poate contribui la o distanțare mentală mai mare și la o mai mare susceptibilitate la burnout, în care componenta distanțare mentală să predomină.

3. Intenția declarată pentru migrație

Acest aspect a fost investigat utilizând o scală a intensității răspunsurilor pe patru paliere: Sigur Nu, Probabil Nu, Sigur Da, Probabil Da. Intenția declarată de a migra este mai mare în rândul bărbaților medici comparativ cu cea a femeilor, în ambele categorii de răspunsuri afirmative ca intensitate. Global, intenția declarată de a migra în cazul bărbaților este de 31,5%, în comparație cu cea a femeilor de 25,9%. În cazul răspunsurilor de tipul „Probabil da”, procentele au

fost de: bărbați *vs.* femei 23,1% *versus* 20,7%. Pentru răspunsul de intensitate maximă, „Sigur da”, procentele au fost de: bărbați *vs.* femei 8,4% *vs.* 5,2%.

Rezultatul ne indică o șansă mai mare de a exista o tendință de a migra superioară în cazul bărbaților medici, aceștia constituind un grup cu mobilitate profesională superioară femeilor. Diferențele între declarațiile medicilor, în funcție de gen, sunt semnificative și se pot explica prin tendințele sociale generale în care migrația bărbaților este superioară femeilor; rolul social al femeilor în cadrul familiei și al comunității este diferit din multe aspecte, diferențele aduse de decalajele în privința dezvoltării profesionale ca urmare a unor condiții care țin de viața personală (inclusiv decizia de a avea copii) pot contribui la această diferență. Altfel spus, femeile medici constituie un grup cu o stabilitate mai mare pentru sistemul sanitar prin tendința inferioară pentru migrație profesională.

Femeile pot fi mai susceptibile să aibă responsabilități familiale mai mari, inclusiv îngrijirea copiilor și a membrilor familiei (Carr & al. 1998). Aceste responsabilități pot face ca emigrarea sau schimbarea serviciului să fie mai complexă și mai dificilă pentru femei (Mayrhofer & al. 2008; Valcour & Tolbert 2003). Ele pot fi mai puțin dispuse să se mute în străinătate sau să-și schimbe locul de muncă pentru a menține stabilitatea familială și a oferi suportul necesar copiilor și partenerilor lor. În anumite culturi sau societăți, se pot observa diferențe în așteptările de gen și în rolurile tradiționale. Femeile pot fi mai puternic legate de comunitățile și rețelele sociale existente, iar acest lucru poate face ca emigrarea sau schimbarea serviciului să fie mai puțin atractivă sau mai dificilă din punct de vedere social (Vidyasaga & Rea 2004; Gjerberg 2003; Song & Cheng 2020). Din punct de vedere al oportunităților profesionale, femeile pot fi supuse unor bariere structurale și de gen în accesul la anumite specializări sau locuri de muncă din domeniul medical. Aceste bariere pot include discriminarea în recrutare, promovare și salarizare, care pot face ca femeile să fie mai puțin dispuse să emigreze sau să-și schimbe serviciul în căutarea unor condiții mai bune. În plus, unele sisteme de sănătate pot oferi mai puțin sprijin și susținere pentru femeile medic în ceea ce privește echilibrul între viața profesională și viața personală, ceea ce poate contribui la rezistența lor la schimbare (Buddeberg-Fischer & al. 2010). Femeile medic pot dezvolta o conexiune mai puternică cu comunitatea și pacienții lor în cadrul locului lor de muncă actual. Această conexiune poate fi un factor important în decizia de a rămâne într-un anumit loc sau de a evita emigrarea sau schimbarea serviciului. Sentimentul de apartenență și impactul pozitiv asupra pacienților pot fi motive puternice pentru femeile medic de a rămâne la locul lor actual de muncă.

Acestea sunt doar câteva posibile explicații pentru tendința mai redusă a femeilor medic de a emigra sau de a-și schimba serviciul. Este important să reținem că aceste tendințe pot fi influențate de o combinație de factori individuali, societali și contextuali, iar fiecare medic, indiferent de gen, poate avea motivații și priorități unice în luarea deciziilor legate de carieră și locul de muncă.

4. Model explicativ al relațiilor între apariția malpraxisului, starea de burnout și intenția de migrație

Datele de frecvență care au fost înregistrate la întrebările din cadrul studiului au permis o analiză descriptivă, cu caracter general; multe din aspectele identificate sunt concordante cu cele identificate în literatură. Pentru a obține informații solide în privința corelațiilor sau relațiilor de cauzalitate, seriile de date au fost introduse într-un model conceptual reflectat într-unul matematic. Pentru prezenta lucrare am selectat o serie de rezultate legate de genul respondenților. Modelul curent a plecat de la dorința de a testa dacă există conexiuni între apariția unui eveniment de malpraxis, o stare de burnout și o eventuală intenție de migrație. Măsura în care aceste concepte sunt conectate poate fi evaluată prin testarea legăturilor între ele în același timp și controlând o serie de caracteristici socio-demografice și alte caracteristici ale medicilor din România. Am creat un model de ecuații structurale care să cartografieze relațiile posibile între variabile, folosind estimarea Full Information Maximum Likelihood.

Medicii care au o probabilitate de mai mare de a declara o stare de burnout sunt mai degrabă femei decât bărbați, mai tineri decât mai în vârstă. Deși coeficientul de corelație este scăzut în intensitate ($\beta = 0.061$), acesta este pozitiv și semnificativ statistic și arată atenția care trebuie acordată acestei legături. Medicii care declară o stare apropiată de burnout este mai probabil să declare că ar dori să migreze, coeficient pozitiv, mai crescut ca intensitate ($\beta = 0.198$) și semnificativ statistic. Intenția de migrație o exprimă mai degrabă bărbații decât femeile, cei mai tineri decât cei mai în vârstă. În cazul femeilor medic, intensitatea intenției de migrație este chiar negativă ($\beta = -0,07$) și semnificativă statistic.

Indicii de adecvare ai modelului la date arată următoarele: CFI este 0.994, mai mare decât limita necesară de 0.9, RMSEA este 0.058, mai mic decât limita de 0.08, iar PCLOSE este 0.210, mai mare decât 0.08 (Arbuckle 2012) (Byrne 2013), astfel că vom putea merge mai departe în interpretarea coeficienților modelului.

Concluzii

Date relevante care să caracterizeze populația de medici din România sunt dificil de găsit. Datele de cercetare și raportul general din care au fost extrase informațiile din prezenta lucrare pot sta la baza unui raport național mai amplu și mai detaliat. Diferențele legate de gen reprezintă un punct important de legitimare a unor politici naționale privind personalul medical înalt calificat, precum și pentru cele menite să îmbunătățească condițiile de muncă în sistemul de sănătate, care se vor reflecta în calitatea, eficacitatea și eficiența tratamentelor medicale.

Profesia medicală este din ce în ce mai „feminizată”, urmând tendințele globale; gradul în care s-a produs depășește valorile atinse în alte sisteme de sănătate. O serie întreagă de tendințe culturale și scheme sociale continuă să impună o serie de inegalități în ceea ce privește accesul femeilor către anumite specialități; cele care se ocupă de îngrijirea copiilor sau cele cu un nivel mai redus al veniturilor sunt exercitate aproape exclusiv de femei. Specialitățile chirurgicale continuă să fie dominate de bărbați într-un context sociocultural tradiționalist. Chiar dacă profesia medicală este puternic feminizată, accesul la specializarea de vârf (primariat) este mai redus în cazul femeilor comparativ cu bărbații. Deși nu avem date rezultate din această cercetare, și accesul la funcții manageriale este mai redus în cazul femeilor comparativ cu bărbații (Adler 1993; Izraeli & Adler 1994; Cook & Glass 2014; Sabharwal 2015). Cert este însă faptul că în ultimii 20-30 de ani, accesul femeilor la poziții de leadership a sporit semnificativ, în special în zona țărilor OECD.

Femeile resimt stresul profesional mai puternic decât bărbații medici, înregistrând scoruri de risc pentru burnout superioare, în special pentru componenta epuizare profesională și manifestările simptomelor secundare. Pe de altă parte, se mențin mult mai stabile pe componenta distanțare mentală în cazul expunerii la stres.

Femeile medic reprezintă o resursă mai stabilă pentru sistemul de sănătate autohton prin tendința lor mai redusă la migrație. Această tendință mai redusă nu este neapărat rezultatul unei opțiuni clare în această direcție, ci are și o puternică componentă condițională, ca efect al culturii (patriarhale) și socializării de rol, dar și al maternității și centrării femeilor pe creșterea copiilor într-un climat (autohton) pe care îl cunosc și controlează mai bine, migrația putând aduce cu sine incertitudine crescută, insecuritate (temporară sau permanentizată) și alte riscuri suplimentare.

Grupul profesional al medicilor din România este caracterizat de prezența mai multor femei, mai vârstnice, mai puțin dispuse la emigrare și mai stresate!

The straight conclusion is that there is no symmetry to life. What goes around does not come around. But we can create a better world by putting the fundamentals for further developments in equality of chances between men and women.

REFERINȚE

- Adler, N.J., 1993, "An international perspective on the barriers to the advancement of women managers", *Applied Psychology*, 42(4), 289-300.
- Arbuckle, J.L., 2012, IBM® SPSS® Amos™ 21 User's Guide.
- Arrizabalaga, P., R. Abellana, O. Viñas, V. Viñas, A. Merino & C. Ascaso, 2014, "Gender inequalities in the medical profession: are there still barriers to women physicians in the 21st century?", *Gac Sanit*, 28(5), 363-368. <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2014.03.014>.
- Boesveld, S., 2020, "What's driving the gender pay gap in medicine?", *CMAJ*, 192(1), E19-E20. <https://doi.org/10.1503/CMAJ.1095831>.
- Buckley, L.M., K. Sanders, M. Shih, S. Kallar & C. Hampton, 2000, "Obstacles to promotion? Values of women faculty about career success and recognition. Committee on the Status of Women and Minorities", Virginia Commonwealth University, Medical College of Virginia Campus, *Academic Medicine: Journal of the Association of American Medical Colleges*, 75(3), 283-288. <https://doi.org/10.1097/00001888-200003000-00021>.
- Buddeberg-Fischer, B., M. Stamm, C. Buddeberg, G. Bauer, O. Hämmig, M. Knecht & R. Klaghofer, 2010, "The impact of gender and parenthood on physicians' careers-professional and personal situation seven years after graduation", *BMC health services research*, 10(1), 1-10.
- Byrne, B.M., 2013, "Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming", second edition, *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming, Second Edition*, 1-396. <https://doi.org/10.4324/9780203805534>.
- Carr, P.L., A.S. Ash, R.H. Friedman, A. Scaramucci, R.C. Barnett, L.E. Szalacha, ... & M.A. Moskowitz, 1998, "Relation of family responsibilities and gender to the productivity and career satisfaction of medical faculty", *Annals of internal medicine*, 129(7), 532-538.
- Chesak, S.S., S. Cutshall, A. Anderson, B. Pulos, S. Moeschler & A. Bhagra, 2020, "Burnout Among Women Physicians: a Call to Action", *Current Cardiology Reports*, 22(7), 1-9. <https://doi.org/10.1007/S11886-020-01300-6/METRICS>.
- Cleghorn, E., 2021, "The Long History of Gender Bias in Medicine | Time", Retrieved July 16, 2023, from <https://time.com/6074224/gender-medicine-history/>.
- Cook, A. & C. Glass, 2014, "Women and top leadership positions: Towards an institutional analysis", *Gender, Work & Organization*, 21(1), 91-103.

- Eurostat, 2013, *NUTS 2 regions in Romania, 2010 and 2013*.
- Ford Winkel, A., B. Telzak, J. Shaw, C. Hollond, J. Magro, J. Nicholson & G. Quinn, 2021, "The Role of Gender in Careers in Medicine: a Systematic Review and Thematic Synthesis of Qualitative Literature", *J Gen Intern Med*, 36(8), 2392-2401. <https://doi.org/10.1007/s11606-021-06836-z>.
- Han, H., Y. Kim, S. Kim, Y. Cho & C. Chae, 2018, "Looking into the labyrinth of gender inequality: women physicians in academic medicine", *Medical Education*, 52(10), 1083-1095. <https://doi.org/10.1111/MEDU.13682>.
- Institute of Education Sciences, U.S.D. of E., 2012, *Digest of Education Statistics*. Retrieved from http://nces.ed.gov/programs/digest/d12/tables/dt12_294.asp.
- Izraeli, D.N., N.J. Adler & D.N. Izraeli, 1994, *Competitive frontiers: Women managers in a global economy* (pp. 3-21). Cambridge, MA: Blackwell.
- Leiter, M.P., E. Frank & T.J. Matheson, 2009, "Demands, values, and burnout Relevance for physicians", *Canadian Family Physician • Le Médecin de Famille Canadien*, 55. Retrieved from www.cfp.ca.
- Linzer, M. & E. Harwood, 2018, "Gendered Expectations: Do They Contribute to High Burnout Among Female Physicians?", *Journal of General Internal Medicine*, 33(6), 963-965. <https://doi.org/10.1007/S11606-018-4330-0/FIGURES/1>.
- Mangurian, C., E. Linos, U. Sarkar, C. Rodriguez & R. Jagsi, 2018, "What's holding women in medicine back from leadership", *Harvard Business Review*, (June 19), 1-12. Retrieved from https://www.mendeley.com/catalogue/feab9d2d-694d-340b-9e40-09fcef8f5c5c/?utm_source=desktop&utm_medium=1.19.8&utm_campaign=open_catalog&userDocumentId=%7Be99d6b4c-5394-322e-acad-6795c8ad21bb%7D.
- Maslach, C., W.B. Schaufeli & M.P. Leiter, 2003, "Job Burnout", 52, 397-422. <https://doi.org/10.1146/ANNUREV.PSYCH.52.1.397>.
- Mayrhofer, W., M. Meyer, M. Schiffinger & A. Schmidt, 2008, "The influence of family responsibilities, career fields and gender on career success: An empirical study", *Journal of Managerial Psychology*, 23(3), 292-323.
- Mensik, H., 2023, "Women making up more of physician workforce | Healthcare Dive", Retrieved July 28, 2023, from <https://www.healthcaredive.com/news/AAMC-us-physician-workforce-women-specialties/640621/>.
- Mobilos, S., M. Chan & J.B. Brown, 2008, "Women in medicine", *Canadian Family Physician*, 54(9).
- OECD, 2021, *Health at a Glance 2021: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd.org/gender/data/the-proportion-of-female-doctors-has-increased-in-all-oecd-countries-over-the-past-two-decades.htm>.
- Sabharwal, M., 2015, "From glass ceiling to glass cliff: Women in senior executive service", *Journal of public administration research and theory*, 25(2), 399-426.

- Schaufeli, W.B., H. De Witte & S. Desart, 2019, "Burnout Assessment Tool (BAT) – Test Manual", KU Leuven, Belgium: Internal report.
- Song, J. & T.C. Cheng, 2020, "How do gender differences in family responsibilities affect doctors' labour supply? Evidence from Australian panel data", *Social Science & Medicine*, 265, 113475.
- Thomas, N.K., 2004, "Resident Burnout", *JAMA*, 292(23), 2880-2889. <https://doi.org/10.1001/JAMA.292.23.2880>.
- U.S. Dept of Labor, 2012, *Household Data Annual Averages – Table 11. Employed persons by detailed occupation, sex, race, and Hispanic or Latino ethnicity*. Retrieved from <http://www.bls.gov/cps/cpsaat11.htm.%0D>.
- Valcour, P.M. & P. Tolbert, 2003, "Gender, family and career in the era of boundarylessness: Determinants and effects of intra-and inter-organizational mobility", *International Journal of Human Resource Management*, 14(5), 768-787.
- Wånggren, L. & G.M. Finn, 2022, "The Future of Healthcare is Feminist: Philosophical Feminism in Health Professions Education", *Applied Philosophy for Health Professions Education: A Journey Towards Mutual Understanding*, 141-156. https://doi.org/10.1007/978-981-19-1512-3_10.
- Wilbur, K., C. Snyder, A.C. Essary, S. Reddy, K.K. Will & Saxon Mary, 2020, "Developing Workforce Diversity in the Health Professions: A Social Justice Perspective", *Health Professions Education*, 6(2), 222-229. <https://doi.org/10.1016/J.HPE.2020.01.002>.

ANANYA ACHERJEE, ESWARAPPA KASI*

UNHEARD VOICE OF TRIBAL WOMEN: AN ETHNOGRAPHIC EXPLORATION FROM THE COUNTRYSIDE OF INDIA

Abstract. Women face lot of problems, but these are often invisible in our society. Tribal women are not an exception to this phenomenon. Most of them face day-to-day struggles, including – but not limited to – child marriage, widowhood at young age, forced sexual relations, dominating behaviour of their partner and in-laws, work-place sexual exploitation, social stigma, prevailing inhibition about menstruation and feminine hygiene, and unwanted pregnancy. On the other hand, their educational level and socio-economic status are also very low, which may affect their position in the society. The question regarding how they sustain their day-to-day lives in immensely deplorable conditions is one which needs to be asked. By using discourse analysis our paper tries to extrapolate the inherent and intriguing nature of oppressed tribal women and their precarious livelihoods. This paper, therefore, seeks to address the everyday struggle of tribal women to mitigate their position in the society vis-à-vis family. The paper primarily draws its inferences both primary and secondary sources of data. The primary data, especially personal narratives of women, are gathered by an ethnographic field engagement with the Gond, and Panika tribal women by the first author. Secondary sources are gathered from published articles in different thematic journals and online sources.

Introduction

If an investigative light is shed on their unrevealed life, then one can penetrate the inherent issues in their lives, as well as explore the myriad sectors of their unspoken life. In India, arranged marriage is a dominant social practice. In tribal societies, teenagers below the legal age of 21 are married off, even as they are unaware of the meaning of marriage. Child marriage in the tribal communities is

* Ananya Acherjee, Doctoral Fellow, Savitri-Jyotirao Phule Fellowship for Single Girl Child, University Grants Commission, Government of India at the Department of Education, Faculty of Education, Indira Gandhi National Tribal University, Amarkantak, Anuppur (Dist), Madhya Pradesh, India.
Eswarappa Kasi, Assistant Professor of Anthropology, Department of Tribal Studies, Art, Culture & Folk Literature, Faculty of Tribal Studies, Indira Gandhi National Tribal University, Amarkantak, Anuppur (Dist), Madhya Pradesh, India.

resulted by their poor economic conditions, and which incurs excessive expenses. This social evil has been prevalent in India since the medieval era, despite of various attempts to curb it by several rulers, academicians, civil society activists and government bodies. Furthermore, they cannot afford their children's education, added to these are prevailing social conditions in their vicinity. During personal interaction with a respondent during my ethnographic fieldwork, one respondent reported that they have no freedom to continue their education once they marry.

It is apt to remember the statement by Sonawat (2001) that tribal communities are typically united via kinship, live in joint families, and employ barter systems. Within these joint families' women are responsible for all household matters. This in turn leaves them no time for their self-improvement and self-education. People from these communities typically engage as primary workers, otherwise known as "red collar workers", wherein they are engaged during all working hours merely in order to meet the most basic subsistence requirements. Furthermore, it is reported that tribal women are subjected to frequent acts of violence from their husbands and in-laws. In addition, among tribal communities, it is commonly observed during our fieldwork that they have habituated to consume *mahua*¹ – local liquor, everyday and they informed us that it is very common practice for them to have it. They feel that *Mahua* act as a common source of recreation and self-consolation for men. It is also informed us by one respondent that men who is unemployed or not getting any wage work in their village, habituated to consume Mahua to forget the pain. Sometimes, this is also a main reason of beating of their partners as informed by one respondent from the study area. This is further leading to severe financial loss of their entire families. On women who must bear the burden of not only their family but also, they undergo workplace harassment from their masters. Women face these actions silently due to their livelihood predicaments. Some of the women who resist and complain have to loss their livelihood and face severe family and societal agony. It is apt to mention here the statement of Foucault, who mentions while discussing his theorization of power that "resistance always means empowering oneself" (Foucault 1980).

¹ Mahua has a scientific name, *madhuca longifolia*, which is an Indian tropical tree and is very much prevalent in the tribal region of Madhya Pradesh. In fact, it is custom in tribal society, to offer mahua to all their relatives and family during all their festive seasons, celebrations, and rituals with lot of vigour and happiness.

Theoretical arguments and related Literature review

Women are often considered a taboo in Indian society. Girl children do not enjoy their basic rights; even proper education is not available for them. They are forcefully entered into married life without knowledge of the meaning of marital life. Yet, they are burdened with carrying the relationship forward indefinitely. Rani (2022) aptly says that the status of women in Haryana – where marriage is the only designated task for a woman – is one where they have no capacity to take decision in their lives. It is only after marriage that they can take part in elections as well.

Feminism² arrived in India in late nineteenth and early twentieth century. The main goal of the feminism was to open opportunities for women with a focus on suffrage. A section of feminism, termed liberal feminism, has stated that in a society, both men and women must exercise their rights equally. They offered the “Equality Theory”, which sought to establish the truth that if one is not happy with her marriage; she can leave the relation and be free to enter a new relation of her choice. According to Younis et al (2020), foreplay is an important act in a sexual relation, and it is observed by many scholars that it occupies pivotal place in the sexual acts of a couple or collusion in a sexual relation. However, many women in India – especially tribal people – are not aware of this phenomenon and in fact, it lacks importance amongst the tribes³ of the field area as reported by the respondents.

Similarly, exhibitionism⁴ is very common among the upper-class or elite Indian society wherein the human body is often treated as a canvas. Among Indigenous communities, though it is comparatively less prevalent, voyeurism, a similar implementation of sexual gaze – the act of observing those who are

² There is voluminous literature on feminism in across the disciplines of social sciences. For our paper, we have used following types of feminism to extrapolate our arguments. *Radical feminism* fought to overthrow the patriarchal structure of capitalist society to free women from traditional domestic roles. *Societal feminism* believes that the way to achieve women’s liberation is to dismantle the capitalist society that allows women’s labour to go unpaid. *Cultural feminism* roles such as motherhood are celebrated in cultural feminism as a natural beauty of the female body, soul, and spirit.

³ The word is used synonymously with indigenous peoples in India. Anthropologists, sociologists and other humanist scholars have used the term *adivasis* and for affirmative action policy of the state, the term scheduled tribe is in vogue in India. For further research and information, see for instance, the works of Kasi (2017 & 2022); Mowshimkka (2018) and Xaxa (2004 & 2008)

⁴ It is defined by many scholars of sexology as a “paraphilia” which provides them pleasure and numerous studies have tried to explain it vividly. For further reference see for instance the works of Asman (2020); Florencio (2021); Hugh-Jones et al (2005); Jones (2021); Loos (2020); Sunden (2023) and among others.

unaware of being observed– is more common. The subjects of voyeurism in these societies are typically prevalent as reported by our respondents where people who are in a place where they have a reasonable expectation of privacy, such as their home, washrooms, hotel rooms, changing rooms, trial closets, and other such private areas. It is also apt to mention the notion of Radical Feminists who oppose the sex industry and pornography, while sex-positive Feminists opine that various expressions of female sexuality can be empowering to women, helping them freely choose their actions. Sultana (2022), in her paper, discusses the contradictions regarding sex work as both as an empowering and degrading profession. In Feminist literature, it is often said that sex workers are victims, even though in the present era it is considered among many – including sex workers – a skill like merely any other profession. Sex workers work in three ways – born, sold, and by willingness. There are many reasons for willingness, like economic need, vulnerability, family dislocation, and physical and sexual abuse.

Sex-positive Feminism supports sex in a mechanical way. Men usually take the upper hand in these kinds of relations. Crow (2018) observed that mechanical sex may be at the root of this phenomenon. Due to men's predominant attention towards self-satiation in a patriarchal society, as well as an overwhelming demand for virginity and inexperience being placed on women, there remains little to no impetus for couples in these communities to turn sex into an enjoyable act. Kapadia (2018) aptly said that marriage is a dangerous thing, and if no cooperation is present in the relationship of a couple, then it makes the relationship dysfunctional. Though cultural feminists like Alcoff (1988) argue that women are treated as the living epitome of mothers, if women are oppressed in this manner, then their voices remain unheard. Radical Feminist Anne Koedt (1973) speaks of the "myth" of the vaginal orgasm while discussing women's sexuality. Pritchard (2012) explains that a lack of physical intercourse may affect one's whole-body system, which is another way in which sex-unaware couples suffer in the tribal community.

Thus, scholars have argued that sexual relationship is an important element in one's marital life. As women get married at a younger age, they are not aware of sex and therefore their partners often occupy a dominant position in sexual matters. During our interaction with informants, one respondent informed us that all women in their societies expect their partner to be manly in nature, forceful and take a leading role in their sexual life, which makes them feel happy and able to enjoy their sexual life. Due to the lack of sex education in academic curriculum, as well as widespread taboo on conversations regarding menstruation – although it is a social and physiological phenomenon – Indian women generally display inhibition. In tribal societies there exist certain rituals to address women's

menstrual phases. Some respondents have reported that these four to six days are unbearable for them. For instance, among tribal and rural societies of India, there are prevailing social conditions which are still in practice. Despite educational, economic, and technological progress, people still consider it taboo and force girls and women to practice rituals related to their menstrual cycle. For instance, in our study area tribal people do not allow a woman or girl who is in the cycle to cook food, enter their house for three days, meet their husbands, and force them to practice a kind of untouchability by maintaining their separate glasses, plates, eating areas, and beds. Due to the lack of sexual education as discussed earlier, teenage, pre-marital, and failed pregnancies are common in these communities. At school as well as in society, the youth are actively segregated on a gender basis, and as a result, they enter a relationship with no proper preparation. Contraception is not common in tribal societies, and instead many take recourse in coitus interruptus⁵ as per our observations in our study area. Teenage pregnancy is common in tribal societies, not merely because of lack of contraception, but also due to underage marriages. Pre-natal and post-natal conditions are not maintained properly, leading to health issues for young mothers. Poor economic conditions also determine their relationships. This results in sex-selective migration, which is very common in their society as observed during our interaction with the respondents in our study visits to their habitations. It drives them into illegal relationships, which further disturbs the social and familial relations among them. Adultery is commonplace in our study area. One respondent reported that she had indulged in adultery after being divorced. While cuckolding⁶ is not common among them, gerontophilia or sexual attraction towards the elderly is very common because of financial needs. The opposite however is not common in these communities, despite the relatively large number of young widows found in our study area. This study seeks to serve as a window to the hidden voices of these tribal women.

⁵ It is a method of birth control in which a man, during sexual intercourse, withdraws his penis from a women's vagina prior to ejaculation and then directs his penis away from the vagina to avoid insemination. There is a very scant literature available on the topic in India and many scholars from outside India have attempted to explore it as part of their research. For further research and information, see the works of Carter et al (2012); Doherty (2000); Doherty & Stuart (2011); Ghislandi (2016); Higgins et al. (2014); Lampiao (2014); Wigginton et al. (2015); and among others.

⁶ Cuckolding is a phenomenon usually found in contemporary societies where both men and women have an extra-marital relationship. Interestingly, this kind of reference can be found in Shakespeare's drama *Othello*. Though, few scholars from social sciences have tried to research on the topic and for further reference see the works of Hall & Hearn (2019); Hearn & Hall (2018); Miller & Nichols (2012); Nayar (2011); and among others.

Lisnek et. al (2022), discussed the #Metoo movement in their paper. In the aftermath of this movement, women have begun to feel safer to some degree, although men have arguably had the opposite experience in instances, instead often feeling afraid to talk to their female co-workers and women in general. Male have begun following the “Billy Graham Rule” as a result, and avoiding female candidates regarding employment considerations. However, it also helps women to become empowered, though it is not widely known throughout India yet. This research discusses how it can be raised in effectiveness for the marginalized communities. Rani (2021) study has been conducted in the three villages in Haryana, where the “purdah” or veil system still prevails. This practice has affected the women of these villages not only physically but also psychologically. They have no control over decision making processes. Nor do they have the right to vote before marriage, since only married women there are allowed to register as voters. If they become a member of the village “panchayat”, or governing body, then their husbands act in their stead. Even if they are allowed to attend the panchayat meetings, they are afraid to take an active part. Even when in positions of power, women in these villages are ignored by most of the villagers.

Smith (2002) discusses in his paper, “Voice is the Language of Unheard”, that there is a sharp decline among elite, middle, and lower classes of the society. In the narratives from Pennsylvania, which are addressed here, the lower-class people appear to have suffered the most. They have no shelter, nor food other than what they eat from trash cans. The higher classes refuse to understand the situation of the classes below themselves. Roy (2014) explains in her paper, “The Voice Unheard: Re-negotiating gender, Masculinity and Participation”, the problems which women face in our patriarchal society. When women speak of their grievances in public, these grievances find establishment. They are aware of their own voice of sufferings, according to the author. When they raise their voices, even men participate in the fight for the rights of women.

Gray (2007) discusses in “(Re) considering voice”, about mental illnesses in Western Australia. But the voices of the women thus suffering remain unheard because of the patriarchal society. According to Gayatri Spivak, the “Subaltern” cannot speak. They may have language, yet nobody can listen to their voice. According to the author, breaking this silence is of paramount importance, for women to come to new life. Das et al. (2022) explain the patriarchal social structure in their paper. They observe that as a by-product of dominant patriarchy, notions such as those men cannot rape, are formed and propagated. Even in the instances where this does occur, the victim’s voice remains unheard due to de-masculinization issues. Even the LGBTQIA+ community faces this

situation at times, and find no avenues to seek restitution due to the crime being unrecognized. Though thanks to the Justice Verma Committee, rape has recently become gender-neutral, but the difference between notion and practical implementation remains.

Pritchard (2012) discusses the suicide rate among the female youth, as a comparative study of European countries and Latin America. Latin America faces severe issues in this regard. In Latin America, higher mortality rates are caused by youth pregnancy. Due to higher birth rates, they also suffer from poverty, maternal mortality, violence, exploitation, and oppression. Because of traditional Catholic perspectives, family planning is restricted in these regions, and fertility control is entirely illegal. Hardesty & Gunn (2019) explains stigma as a cruel form of social control. Prostitution, homosexuality sex, sodomy is stigmatized in our social system. Women are forcefully going in this occupation. Street prostitution is so much dangerous. If in our society survival sex, re language their language, popularise the term recovery centre then may be the situation under control.

Singh et al (2019) discuss the nutritional status of pregnant women mainly in Purnea, Bihar. The regional government does not spend money, and thus no funds are available at the healthcare centres. Lacking sufficient birth-control planning, permanent nurses are not available – most of the posts therefore must be filled with contractual workers. ANMs do not receive salary in due time either. During the foetus' development period, more needs to be done by the governing bodies to take care of the maternal health. Kapadia (2018) discusses in "Where Marriage is Dangerous for Women", issues such as unemployment, domestic violence, and alcoholism. Familial violence is common among Dalit people and as a result, suicide rates are also high in their communities. In a patriarchy society where male is traditionally allocated the power to abuse women, such abuse becomes quite natural for women. Sex-selective abortion is also common in Indian society, regardless of the illegal status of sex-determination procedures. Women who are within the 15-69 years age-group and who are well educated have been suffering from depression, with a climb in their suicidal rate as well. The divorced and separated women, in turn, are leading a better lifestyle in comparison.

Prakash & George (2019) discuss Convention 190 in their paper. Women who work they are not safe, not only in work, but also during work-related trips, travel, and training activities. Unskilled women who work in informal sectors have witnessed instances of harassment. This Convention is placed to protect women. In places such as Delhi, India, free transportation is made available for

women. Regional governments should implement further policies for women, which may help to protect women. Goli et al. (2019) work discussed about marriage system in Indian context. It is also discussing vividly on inter-caste, inter-religion, inter-class marriage system. In India, inter-caste and inter-religious marriage has recently increased. However, it is still only prevalent in urban areas and economically sound families. Inter-religious marriage occurs even less among ST and Muslim families. Inter-class marriage is typically dominant among young girls, ST communities who live in urban areas, and people from the Christian communities, as well as those who are educationally sound.

Methodology

Study Area: The present study is carried among two tribal groups from Lalpur village. The tribes belong to Gond and Panika community respectively. These tribes are dominant in the studied region. The researchers conducted a survey in Lalpur village, under Tehsil Sohagpur. It is 35 km away from sub-district headquarter Pushparajgarh, and 60 km away from district headquarter Anuppur. Total population of Anuppur is 10, 64,989 (Census of India, 2011). Hindi and Bagelkhandi are the two main languages of the people in this region. Lalpur is a small village or hamlet in Beohari Tehsil in Anuppur district of Madhya Pradesh, India. It is located 100 km north of district headquarters, 478 km from state capital Bhopal. Lalpur is surrounded by Ramnagar Tehsil towards west, Rampur Naikin Tehsil towards north, Jaisinghnagar Tehsil towards south, and Majhuli Tehsil towards East. Rewa, Maihar, Sidhi, and Satna are cities close to Lalpur. As per the Constitution of India and Panchayati Raj Act, Lalpur village is administrated by the Sarpanch, who is the elected representative of village.

Population: The total population of Madhya Pradesh state is 8.77 crores (80.7 million). The Scheduled Caste Population is 11342320 (11.3 million). The Scheduled Tribe population of the state is 15316784 (11.53 million). The Scheduled Tribe people live below the poverty line (Census of India, 2011). In Lalpur, there are 6,013 people, of which 3,015 are male while 2,998 are female. In Lalpur, male literacy stands at 71.82% whereas female literacy rate is 54.76%. Total number of houses in Lalpur village is 1,519. Total number of workers is 2,209, main worker number 1,000, and marginal workers are 1,209. In our field study from panchayet we have collected the data that the total Gond and Panika population are respectively 607 and 145.

Sample Selection

During our field visit to the communities, researchers faced dubious reactions from the people. Due to the sensitivity of the topic and the nature of the data being collected, from the village, which is closer to researchers' university, (IGNTU), the villagers are unwilling to respond to our queries. However, several of them had been unable to restrain themselves after decades of suppressing their emotions. Some of the women work in the university as a cooking or housekeeping staff. Due to their affiliation with the university, the first author is familiar to them, and this familiarity helped them overcome their inhibition. Thus, based on snow ball sampling, we have chosen 5 women as our cases and key informants for our study.

Tools of data collection

In this study, both primary and secondary data have been used. Snowball sampling has been used for sample selection. First, they were hesitating to explain themselves but after sometime when researcher became familiar for then then they came and gave their narratives. The researcher collected narratives as a case study. Five women have been selected randomly to unravel inherent existing voices from the tribal women in the study area. Schedules have been prepared for data collection. First author also gathered personal narratives by closely participating in their work at girl's hostel mess, IGNTU during the night hours.

Data and Discussion

Gond women are involving in agriculture and agricultural labour for their livelihood in the study village. The percentage is 70%. After that highest percentage is in category of home maker. Some of the women are engaged in petty business activities such as running tiffin centre, groceries shop and vegetable shop and this constitutes 10%. Only 2% of women are engaged in Anganwari. Available land in the village is both wet land and dry land. Rainwater is the major source of irrigation for the farming communities. Though they have Johilla river nearby which also provides the other source of irrigation. In that village, the drinking water shortage is one of the main problems because of its locational issue, hilly region. They have no mechanized way for irrigation purpose because of their economic status. The

main crops are paddy, wheat, maize, different types of pulses, and they do have kitchen garden in the backyard of their house.

Table

Livelihoods among Gond and Panika Tribal Women

Different sectors of workers	Gond		Panika	
	Total number	Percentage	Total number	Percentage
Agriculture	20	40	20	40
Agricultural labor	15	30	9	18
Petty business	5	10	4	8
Anganwari	1	2	5	10
Home maker	9	18	12	24
TOTAL	50	100	50	100

Source: Researcher Field data.

Among Panika Tribe, 58% of women are depending on agriculture and agricultural labour in the study village. In that area a central university, Indira Gandhi National Tribal University is located, and so 10% of women are working in that university as a contractual worker such as housekeeping staff, working in mess. Only 8% of Panika women are engaged in petty business as mentioned earlier. Rests of the women are home makers in the study village. The land available and type of crops they grow are same as of Gond women in the study village. The women who work in the organized sector, IGNTU, is getting a monthly salary on an average of Rs. 15000 per month. Animal Husbandry is a common practice among both the communities. Dairy is another source of income for them and they supply their milk to IGNTU campus.

In the next section, an attempt is made to extrapolate the life course narratives, in the form of case studies, of tribal women of our study area. These narratives of tribal women are vividly explaining the precarious nature of their lives and livelihoods in the study area and which are further substantiate our argument.

Case Study

Sunita, aged 35 years old, is a resident of Lalpur village. She is working in the *papad*⁷ making activity in her home-based enterprise. She belongs to Panika tribal

⁷ It is Indian dough of black gram bean flour either deep fried or cooked with dry heat.

community. She informed us that she had been married off without her consent in her early age. It was an arranged marriage – a system wherein parents choose the groom for a girl without any consideration towards the wishes or needs of the girl. Her in-laws' lived in Jaithari, which is 55 km from her village. They have given a birth of baby boy. However, her husband was abusive and suspicious from the very beginning. Usually, if a woman gives birth to a son, then the amount of abuse in the relationship may decrease, because of their patriarchal mind set of the family, but her situation had become worse. She had eventually surmised that her husband might be in another relationship. Regardless, she did not want to return home, because these societies are highly averse towards reaccepting a daughter after marriage. Even her mother, father, brother, and sister-in-law refused to let her return home. Still, left with no choice, she had returned home with her son. After few months, she got engaged with a man who was from Bilaspur and a policeman by profession. They loved each other and enjoyed intimacy frequently, without any feeling of guilt, because they both had a dysfunctional past. This man had also wanted to marry her even though he had been in a marital relationship, he was also not happy with this marital relationship. Divorce is a difficult process in India; therefore, they had decided to continue the relation without legal validation. She reported that she has doubts at times, regarding the ethics of their actions on relationship, as her immediate society and upbringing made her to think along these lines as well. In this case study, Sunita Bai's act of entering in the world of adultery had been in her own interest, and shows her boldness and silent protest society. Sex-positive Feminist indicates masculine sexual dominance as the root of female oppression, to which this incident is an act of resistance.

Case Study

Budin, aged 45 years old and belongs to Gond tribal community. She explained that she was married at the age of 15. She was remained at her parental home until she had reached puberty. Later, after the performance of puberty ritual, her parents accompany her to her in-law's place. She informed us that due to new location and people initially she was feeling alienated in her in-law's place. In addition, she had been forced to enter a physical relation as she was not prepared for the same. Ghastly, she informed us that *she had felt that a hot poker had been inserted into her vagina*. However, she had eventually adjusted herself within this relation, even to the extent of finding joy in that forceful relationship. Now she

feels no attraction neither towards sex, nor her husband anymore. She believes that her age is also preventing her to feel any kind of relationship. Now she is managing her house as well as participating in agricultural work along with her husband. She also narrated that they get very meager income from agricultural produce and hence they also participate in wage works available in and outside of their village. Sometimes, they also go to construction works available from the IGNTU campus. She also informed the first author that *life is very difficult during the crisis situation such as COVID-19 pandemic but we have to cope up and carry on leading the remaining part of the life cycle.*

Case Study

Saraswati, aged 34 years old and she belongs to Panika tribal community. She informed us that she works as a guard at the IGNTU campus. Her duty usually is a shifting in nature, where half of the days in a month they have to do night duty and remaining half will be on day time. She narrated her experience regarding her duty and felt happy that due to her job she has respected her society and neighbourhood. She is financially independent and which really make her happy leaving her personal life behind. Her parents are cultivating their small piece of land and she also supports their livelihoods. She has informed the researcher that she had a boyfriend when she was in school. They had travelled for their examination, and she had shared a room with him. The boy had been working an office clerk at that time. They had regular intercourse without any protection. Upon being asked whether she was not afraid, she responded that “they loved each other, and that her boyfriend was a reliable person”. But due to caste related issues – as the boy is not belonging to Panika tribe – they had been unfortunately not married. The boy had married later with her consent. They are still in a relation even now and the girl astonishingly decided to be remained single for her entire life. Her feelings for him have been questioned by others, as well as the fact that she has crossed the marriageable age. She mentions that she can neither accept another man in her life, nor be accepted by another. This woman has enough courage to discourse her agony and take firm conclusion about her life. It is apt to mention here the notion of societal feminists like Armstrong (2020) who argued that “women have some rights to protect her inherent rights”.

Case Study

Another respondent, Devi of the Gond tribe, aged 44 years old, has reported that she works as a house-keeping staff at the Department of Education at the researchers' university. She is happy for her work because she has a work on continuous basis and sometimes, when she is not well, she requests her manager for a leave. She has also mentioned that due to IGNTU campus, they are able to get work regularly and lead decent life with their regular wages as well. She narrated past and said that she was married in 1997. After one and half years of her marriage, she had become pregnant and delivered a daughter. After delivering a baby girl and sun-stroke syndrome of the society, she had faced numerous problems from her in-laws' and her husband's abusive behavior. After a few years, she delivered a girl child in the second issue (delivery) also. After three attempts, she finally had a son. Her two daughters are students at the Commerce Faculty of the University. She has reported that dowry is a very common practice in their society; she is not an exception to this phenomenon. Her first coital experience had been four days after her marriage, but she had not experienced orgasm. She also mentioned that both found sex more enjoyable when her husband had been drunk and they involve in sex. Now she is in a relationship with her co-staff of the university. She said that she cannot control her emotion and she really enjoys this relationship. Adultery is prevalent in the society and which gives them physical and mental pleasure. This view is supported by the cultural feminists such as Alcoff (1988) and from Devi's experience; it is observed that working women gives priority for their self and pleasure, which is also evident in this case of Sunaina.

Case Study

Sabita Bai, 28 years old, from the Gond tribe, has two children. She is working as a security guard at IGNTU. She is very happy about her job as she is also getting equal payment as men security guards of the IGNTU. Further, she narrated that due to this job, she is also able to send her children to campus school. Her husband works at the university as a security guard. They live in a rented accommodation outside of the campus main gate. She narrated her story that her in-laws live in Khirdesh, which is nearly 65 kms to IGNTU campus. Her marriage was an arranged marriage. She informed us that she had her first coital experience after four days of their marriage. She has also reported that she was

completely ignorant regarding female orgasm. According to her, she used to enjoy sex before the birth of her two children, and now she is not enjoying it. The regularity of their sexual intercourse has been decreased to once or twice in a week, which is also forceful kind of activity as revealed by the informant. This scenario is prevailed among the respondents of our study area due to various reasons such as familial, societal, economic, and psychological in nature.

Conclusion

To conclude, we summarize our argument from the respondents who stated that “few of the tribal women revealed that a vast number of tribal people of our village including those who are sexually active – display ignorance and confusion regarding concepts such as precum (it is a clear mucus like liquid that appears at the tip of the penis during sexual excitement) and orgasm⁸. Most of them have also reported that they do not experienced orgasm, while they are in their intercourse though it may be considered the most important part in sexual activities” as is also observed by many feminist scholars. During our interaction with our respondents, most of the tribal women observed that due to lack of awareness about their life and education, majority of them has married at their early age. Due to patriarchal tendencies and fear of their society majority of the tribal women accepts prevailing conditions as explained in our five life narratives. Adding to this precarious nature of the society and lack of health infrastructure in their locality they face numerous health problems. For instance, tribal women are not used to contraceptive and STD protection like condom or pills. Coitus interruptus is very common in their society, which is also indicative of the patriarchal society where tubectomy is not common practice. Asha Kormi – local ANM – usually visits and provides them with Levonorgestrel and Ethinyloestradiol tablets for safe sex. However, they are afraid of using these tablets because they believe that their fertility may reduce. Tribal women in the study area strictly follow their menstrual cycle and use the so-called “safe days” period as a protection. During their menstrual cycles they are barred from entering their kitchens and places of worship. They are even made to stay away from their husbands these periods. After the cycle is over, they clean everything and use

⁸ Orgasm is a state where couple reach highest level of satisfaction in their intercourse. There are numerous studies which explain socio-cultural interpretations of orgasm and its related meaning. For further information and reference, see the works of Beres (2017); Frueh (2003); Frith (2015); Shaer et al. (2020) and among others.

turmeric for home purification. Due to this traditional method, most of them suffer from menstrual problems such as irregular periods leading to other health problems. One of the respondents explained that she feels itching over her vaginal surface, while some are suffering from cysts. Though, they cannot discuss these matters with others in their community who are unaware of such issues. Some of them use herbs and alternate medicine for their health, which often have adverse effects on their health.

Despite of these limitations, tribal women enjoy the relationships on an instinctive basis. But they eventually face lack of fulfilment either due to lack of interest, attention, or alcoholism practice of their husband's, or sex selective migration. This social process of tribal women displays an inclination towards adultery. Despite the prevalent gap between metropolitan and tribal societies, some of the respondents among tribal women have come forward and narrated their personal stories which have sociological bearing in order to understand their voices and we tried to engage their unheard voices with discourse analysis in our paper.

REFERENCE

- Alcoff, L., 1988, "Cultural feminism Versus Post-Structuralism: The Identity Crisis in Feminist Theory", *The University of Chicago Press*, 13(3): 405-436.
- Beres, M., 2018, "What does faking Orgasms have to do with sexual consent?", *Sexualities*, 21(4): 702-705.
- Carter, M.W., A.R. Bergdall, D. Henry-Moss, K. Hatfield-Timajchy and L. Hock-Long, 2012, "A Qualitative Study of Contraceptive understanding among young adults", *Contraception*, 86: 543-550.
- Census of India, 2011, *Statistical Abstract of Anuppur District*. Bhopal: Government of Madhya Pradesh.
- Crow, M., 2018, "Couple relationship Problems and Sexual Dysfunctions: therapeutic Dysfunction", *Advance in Psychiatry Treatment*, 18(2): 154-159.
- Das, S., S. Pramanik, D. Ray and D. Banerjee, 2022, "The Unheard Voices: Lived Experience of Sexual Abuse in Male Superior", *Indian Journal of Psychological Medicine*, 44(5): 474-478.

- Doherty, I.A. & G.S. Stuart, 2011, "Coitus interruptus is not Contraception", *Sexually Transmitted Diseases*, 38(4): 356.
- Doherty, L., 2000, "New Approaches to sexual Health services in a rural health board area: Involving Service users and primary care Professionals", *International Journal of STD & AIDS*, 11(9): 594-598.
- Elisabeth, A., 2020, "Marxist and Socialist Feminism" in NA Naples (ed.) *Companion to Feminist Studies*, pp. 35-52, Wiley.
- Foucault, M., 1980, *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-1977*. London: Harvester Wheatsheaf.
- Frith, H., 2015, "Sexercising to Orgasm: Embodied Pedagogy and Sexual Labour in Women's Magazines", *Sexualities*, 18(3): 310-328.
- Frueh, J., 2003, "The Aesthetics of Orgasm", *Sexualities*, 6(3-4): 459-478.
- Ghislandi, P., 2016, "Coitus Interruptus" in Weekes-Shackelford, V., T. Shackelford, V. Weekes-Shackelford (eds.), *Encyclopaedia of Evolutionary Psychological Science*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-16999-6_71-1.
- Goli, S., D. Singh and T.V. Sekher, 2019, "Exploring the Myth of Mixed Marriages in India: Evidence from a Nation-wide Survey", *Journal of Comparative Family Studies*, 44(2): 193-206. <https://www.jstor.org/stable/43613088>.
- Grey, J., 2007, "(Re)considering Voice", *Qualitative Social Work*, 6(4): 411-430.
- Hall, M. and J. Hearn, 2019, "Revenge Pornography and Manhood Acts: A Discourse Analysis of Perpetrators' Account", *Journal of Gender Studies*, 28(2): 158-170. <https://doi.org/10.1080/09589236.2017.1417117>.
- Hardesty, M. and A.J. Gunn, 2019, "Survival Sex and Trafficked women: The Politics of representing and Speaking about Others in Anti-oppressive Qualitative Research", *Qualitative Social Work*, 18(3): 493-513.
- Hearn, J. and M. Hall, 2018, "This is my cheating ex': Gender and Sexuality in Revenge Porn", *Sexualities*, 22(5-6): 860-882. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1363460718779965>.
- Higgins, J.A., Gregor, L., Mathur, S., Nakyanjo, N., Nalugoda, F., & Santelli, J.S. (2014). Use of withdrawal (coitus interruptus) for both pregnancy and HIV prevention among young adults in Rakai, Uganda. *The Journal of Sexual Medicine*, 11(10): 2421-2427.
- Kapadia, K., 2018, "Where Marriage is Dangerous for Women", *Economic and Political Weekly*, 53(48).
- Kasi, E., 2022, "The Complexity of the 'Tribal' Question in India: The Case of the Particularly Vulnerable Tribal Groups", *Journal of Asian and African Studies*, 1-18. <https://doi.org/10.1177/00219096221123748>.

- Kasi, E., 2017, "Livelihoods, Poverty and Development of Adivasis: Reflections from a Village in South India", *Contemporary Voice of Dalit*, 9(2): 194-208. <https://doi.org/10.1177/2455328X17723390>.
- Lampiao, F., 2014, "Coitus Interruptus: Are There Spermatozoa in the Pre-ejaculate", *International Journal of Medicine and Biomedical Research*, 3(1): 1-4.
- Lisnek, J.A., C.L. Wilkins, M.E. Wilson and P.D. Ekstrom, 2022, "Backlash against the #MeToo Movement: How Women's Voice Causes Men to Victimize", *Group Process and Intergroup Relations*, 25(3): 682-702.
- Miller, J. & A. Nichols, 2012, "Identity, Sexuality and Commercial sex among Sri Lankan *nachchi*", *Sexualities*, 15(5-6): 554-569. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1363460712446120>.
- Mowshimkka, R., 2018, *Being Scheduled: Anthropology of Tribes in India*, Chennai: Shankar IAS Academy Book Publications.
- Nayar, S.J., 2011, "A good man is impossible to find: Brokeback Mountain as heteronormative tragedy", *Sexualities*, 14(2): 235-255. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1363460710384643>.
- Ohebshalom, N., 2018, "Organismic Bodies: The Orgasm in Contemporary Western Culture Hannah Frith", *Feminism and Psychology*, 29(1): 137-141. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0959353518796863>.
- Pritchard, C., 2012, "Giving a voice to the Unheard? Is Female Youth (15-24 Years) Suicide Linked to Restricted Access to Family Planning? Comparing Two Catholic Continents", *International Social Work*, 56(6): 798-815.
- Prakash, N. & S. George, 2019, ILO Convention 190 Gender-based Violence and World of Work, *Economic and Political Weekly*, 51.
- Rani, S., 2021, "Women's Struggle for a voice in Local governance: Challenges for Veiled Women in Haryana, India", *Indian Journal of Gender Studies*, 1-14. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/09715215211030585?icid=int.sj-abstract.citing-articles.2>.
- Roy, A., 2014, "Those Voices Unheard: Re-negotiating Gender, Masculinity and Participation", *Journal of Asian and African Studies*, 49(6): 746-756.
- Rani, S., 2021, "Women's Struggle for a Voice in Local Governance: Challenges for Veiled Women in Haryana, India", *Indian Journal of Gender Studies*, 28(3): 426-439.
- Shaeer, O., D. Skakke, A. Giraldo, E. Shaeer and K. Shaeer, 2020, "Female Orgasm and Overall Sexual Function and Habit: A Descriptive Study of a Cohort of U.S. Women", *The Journal of Sexual Medicine*, 17(6): 1113-1143.
- Singh, C., S. Shrivastava, G. Singh and N. Acharya, 2019, "Delivering Nutrition to Pregnant Women Fiscal Bottlenecks in Purnea, Bihar", *Economics and Political Weekly*, 20(ND): 31-35.

- Smith, K.K., 2002, "Violence is the Language of the Unheard", *The Journal of applied Behavioural Science*, 38(1).
- Sonawat, R., 2001, "Understanding families in India: A Reflection of Societal changes", *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 17(2): 177-186.
- Sultana, H., 2022, "Intimacy, Trust and Exploitation: sex Worker Relationship with their Intimate Partners in a Bangladesh Brothel", *Asian Journal of Social Science*, 50(4): 284-291. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1568484922000211>.
- Wigginton, B., M.L. Harris, D. Loxton, D. Herbert, J. Lucke, 2015, "The Feminisation of Contraceptive Use: Australian Women's accounts of accessing contraception", *Feminism & Psychology*, 25(2): 178-198.
- Xaxa, V., 2008, *State, Society and Tribes: Issues in Post-Colonial India*, Noida, India: Pearson.
- Xaxa, V., 2004, "Women and gender in the study of Tribes in India", *Indian Journal of Gender Studies*, 11(3): 345-367.
- Yadav, S. and K.R. Priya, 2021, "Migrant Workers and Covid-19: Listening to the Voices of Invisible India", *Journal of Anthropological Survey of India*, 70(1): 62-71.
- Younis, I., M.A. Ibrahim, D.M. El-Habbaq & R.K. Farag, 2020, "Foreplay Importance from the Pont of View of a Sample of Egyptian Women", *The Egyptian Journal of Dermatology and Venereology*, 40(1): 53-58.

THE STATISTICS OF FEMALE STUDENTS IN THE ROMANIAN HIGHER EDUCATION (1948-1989)

The higher education was as an important part of the educational system in Romania, starting from the second half of the XIXth century grounded on the following measures: establishments of the Faculty of Law from Bucharest (1859), University of Iași (1860) and University of Bucharest (1864) and by adopting of the Law of Public Education/Instruction (1864).

In the XIXth century and even in the beginning of the XXth century, many of the students were males, mostly with a good financial status. For the women, the access to the higher education was more complicated. Mentalities of those times, especially family beliefs and other “private arrangements” convinced many women to postpone and or give up attending higher education or even any other form of education at all. This was even more common in situations were women wanted to follow disciplines or types of higher education “acknowledged to be the domain of men”, like it was the case for many disciplines of medicine, engineering and other technical sciences. This was not only the case of Romania, but it was rather common for other countries as well. In the interwar period, women started to attend higher education in bigger numbers, but nothing close as those of men students.

At the end of the 1940s and after the World War II and the change of the political regime in Romania, more women attended the higher education. This was mainly a political measure, but also a necessity to satisfy economic needs and also a sign of changes happened already in the society, no matter what new political regime was established. Many men that went to fight in the World War II lost their lives or were absent because of serving the country, and women generally started then to be more “present” in the society. Establishment of a new

* Works at the Museum of the University of Bucharest.

political regime was based in a certain way also on attracting women to exercise more “active” roles in the society. The removal of barriers to attend the educational system was one of the ways to make it possible, and women started after 1948 to gradually attend also this type of education in important numbers in different types of higher education compared to the previous period. The trend of attending higher education by more women in this period was also related to the increase of access to education of women to lower degrees of education, and therefore a natural process (Rüegg 2011: 182).

This article tries to follow the increase of females that attended the higher education between 1948 and 1989, with help from the statistics, legislative acts and other important sources and also deals with an interesting case of restrictive imposed conditions against women in accessing higher education.

Laws and Regulations Regarding the Access of Females to Higher Education

Soon after the communist regime was established in Romania, a reform of education was put into action on August 3rd, 1948 that stated:

Public education constitutes, in the Romanian People's Republic, an equal right for all citizens of the Romanian People's Republic, regardless of sex, nationality, race or religion. It is organized exclusively by the State on the basis of structural unity and it is established on democratic, popular and realistic-scientific bases. Public education is secular (Decree no. 175, 1948).

As the political or the economical activities, education also started to be closely controlled by the State, and previous firm beliefs mentioned in the reform of education were in fact null to the authorities, when some persons were declared as enemies of the State (even if only someone from their family or close to them was accused in this way) or just suspect of carrying operations that could be tagged as such. This fact did not change until 1989, when the communist regime ended violently.

Still, as compared to the previous laws of (higher) education, starting from 1948 there were clear mentions, towards increasing the access in (higher) education.

The next law of education in Romania, number 11, from May 13, 1968, also had a clear statement: “Citizens of the Socialist Republic of Romania have the right to education, regardless of nationality, sex or religion, without any limitation that could constitute discrimination” (Law no. 11, 1968).

From the statement of reasons to this law, we understand that for the authorities of that time, the law „expresses the deeply democratic character of our party's

policy in the field of education, ensuring the exercise of the right to education of all citizens, without distinction of nationality, race, sex, religion and without any restriction that could constitute discrimination" (Law no. 11, 1968). The Romanian Communist Party was the main guarantor and, at the same time, interpreter of all these principles, as a sole party in a dictatorial regime. The last law of education adopted in Romania until 1989, Law number 28 from December 21, 1978, recalled the previous references regarding the access to higher education.

Other important legislative acts regarding higher education were consulted (Decision no. 1003, 1957; Decision no. 1052, 1962; Decree of the State Council no. 147, 1974), but special mentions regarding the access of females to higher education were not found.

Accessing different types of higher education was done sometimes only by compliance with additional conditions. For example, the possession of a tractor driving license was needed in order to participate to the entrance exam in an agricultural institute (later, other conditions were introduced for different types of higher education). Also it is important to mention that after the introduction of the Law no. 14/1973 of the organization of national defense of the Socialist Republic of Romania, men eligible to follow a military training course and successfully passing the admission exam were attending a higher education institution only on the next year, after the military training (not the case of men that deemed to be not eligible for military training course or women). On the other hand, regulations that specifically targeted the access of female students in the higher education were established at the end of 1970s. Thus, in 1978, among the conditions for the admission in the higher education there was one for the candidates at the Mines specialization: "Only male candidates can apply for the Mines specialization (engineers and sub engineers)" (*Admiterea* 1978: 45).

In the following year, even more limiting regulations applied: "Only male candidates can apply for the Mines, Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits specializations, as well as for the places intended for the Ocean Fishing Fleet in the Fisheries Technique specialization" (*Admiterea* 1979: 50).

In 1980, again, a new year, other changes: "Female candidates can also apply for the specializations Mines and Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits, with the specification that 75 percent of the planned vacancies will be filled only by male candidates. Only male candidates can apply for the Fisheries Technique specialization for the places intended for the Ocean Fishing Fleet" (*Admiterea* 1980: 92). In 1982 there were no restrictive mentions for the candidates at the Fisheries Technique specialization, but the other were still in place (*Forum* 4/1982: 97). In 1985, the conditions modified once again: "Female candidates can also enroll

in the Mines specialization, with the specification that at least 90% of the planned places will be filled by male candidates" (*Forum* 3/1985: 68). This was supplemented by a footnote with unclear restrictions again for women: "The minimum percentage of men admitted, approved for the Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits, will be posted in due course at the college" (*Forum* 3/1985: 68). From the available sources at the moment, we did not find the exact percentage, but starting from 1987 there was a clear mention: "Female candidates can also apply for the specializations Mines and Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits, with the specification that at least 90% and 75% of the planned places will be occupied by male candidates" (*Forum* 3/1987: 70).

We can understand the authorities of those times in setting these restrictions against women accessing the Mines and Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits thinking they were based on the type of work the graduates will do, requiring hard physical work. Some other specializations in higher education are indeed more physical intensive and required in communism a special test in order for the candidates to pass the admission exam. For example, among admission conditions for domains of specializations like Metallurgy, Mines, Oil and Forestry, candidates were subjected to a special medical examination and tests of physical resistance (for Fisheries Technique specialization these implied physical and water resistance – swimming, rowing, athletics tests), even in 1989 (*Forum* 3/1989: 71). Still, the admission conditions for Mines and Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits specialization were restrictive in terms of studying places, just based on sex, and not on physical conditions of the candidates, which is discriminating for women. In the following paragraphs, we will follow closely also how these conditions were translated into statistics, but after a general view.

Important archival documents for the organization of higher education were consulted, but other special mentions regarding the access of females were not found. For example, in 1966 a study was made only for the use of the authorities (*Studiu privind dezvoltarea învățământului în Republica Socialistă România*), that was intended to summarize the recent past evolution of the Romanian education and to present the intended decisions for the near future. Among the many problems and solutions for the benefit of (higher) education, we did not find measures improving female representation in higher education (SANIC, CC PCR-SA 39/1967: ff. 86-204v). Also, schooling plans were not mentioning the study places separate for men and women, which would have hinted towards a special attention from the authorities (AMEd 223/1980, 224/1980; SANIC, CC PCR-SA 28/1989: ff. 20-23; SANIC, CC PCR-SA 36/1988: ff. 40-42v). Another interesting document was *Documentary for substantiating the number of domains and specializations in higher education*, from

1989, in which although changes were planned for specializations included in the Mines domain or other specializations and domains, there were no mentions about female students (SANIC, CC PCR PA 131/1989). In a document from 1981, *Report on the conduct of the admission contest in higher education*, we can find out that an important number of study places (5868 out of 25140) were proposed to be reallocated in a new admission contest because no successful candidates existed for them. This document reveals us that for the Mines and Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits specializations a small number of female candidates were declared to be students, which they were over the percentage of study places imposed for them (SANIC, CC PCR PA 10/1981: ff. 40-45v). This is very important, because thus we have a proof that no matter how strict the conditions were for female candidates trying to access some types of higher education specializations, sometimes exceptions were being made. This was possible also because the authorities needed specialists in these types of specializations, based on indicators set in the economic plans and on political decisions.

Statistics of Female Students in Romania between 1948 and 1989

In 1948 a total of 48676 students were enlisted in the Romanian higher education out of which 15090 were female students (31%), while in 1989 there were 164507 total number of students and among them, 79487 female students (48%). Thus, we can see a clear improvement of the rate of female students from the total number of students, almost equal to that of male students. In 1950s, in average there were 33% female students, in 1960s 38%, in 1970s 43% and in the 1980s 45%. For three decades it was a steady increase each time with 5% of more female students enlisted in the Romanian higher education. The slow increase in 1980s was due to the increase of the importance of technical higher education, while the other types of higher education received fewer study places because of the budget constraints. In average, in the period 1948-1989, almost 40% (or in rough numbers, 52885) of the total number of students were female students and in the entire Romanian education system there were in average 42% of female participants (1943792) (*Învățământul în România* 1996: 8). The highest number of female students was recorded in 1979 (82192), while the highest percentage of female students was registered a decade later (49.63%). At the other end, the lowest number and percentage of female students was encountered in 1948 (see Table 1).

Table 1

Total number of students (1948-1989)

Year	Total number of students	Female students	Male students
1948	48676	15090	33586
1949	48615	16049	32566
1950	53007	17406	35601
1951	61123	20578	40545
1952	71513	22833	48680
1953	80593	26880	53713
1954	78860	28375	50485
1955	77633	27517	50116
1956	81206	28452	52754
1957	80919	26498	54421
1958	67849	22441	45408
1959	63208	21837	41371
1960	71989	24106	47883
1961	83749	28360	55389
1962	98929	35433	63496
1963	112611	41610	71001
1964	123284	47349	75935
1965	130614	51360	79254
1966	136948	55072	81876
1967	141589	59363	82226
1968	147637	63286	84351
1969	151705	64656	87049
1970	151885	65353	86532
1971	148428	63863	84565
1972	143985	58353	85632
1973	143656	63713	79943
1974	152728	66555	86173
1975	164567	73690	90877
1976	174888	77419	97469
1977	182337	80619	101718
1978	190560	81736	108824
1979	192546	82192	110354
1980	192769	82113	110656
1981	190903	81677	109226
1982	181081	76889	104192
1983	174042	75255	98787
1984	166328	72583	93745
1985	159798	71658	88140
1986	157174	73064	84110
1987	157041	73889	83152
1988	159465	76536	82929
1989	164507	79487	85020

Source: *Învățământul în România*, 1996, p. 101.

If we look at the type of education (full-time, evening and extra-mural) we can see that female attended in an average of 42% the full-time studies, 27% evening studies and 39% extra-mural studies (the latter two, available in the Romanian higher education from 1949) (*Învățământul în România* 1996: 101). Not all types of higher education were available for all the attending forms of education. For example, students in medicine and pharmacy higher education attended only full-time studies. In the Romanian higher education there were also other institutions of higher education, apart from institutes of medicine and pharmacy: technical (polytechnics and “monotechnics” institutions, construction institute, sub-engineers institutes, agricultural institutes), pedagogical institutes and universities, architecture institute, institutes of artistic education, institute of physical education and sports.

We need to have a closer look at the statistics of higher education to understand more about the representation of women in higher education. We use statistics of institutions of higher education in Romania from the Archive of National Institute of Statistics (by statistical data collection from yearly published books). Based on this sources we can reconstruct good series of data in order to find out more about the access of women in higher education: what type of higher education was the most important in terms of female students which attended it or which types of faculties were attended by women in important numbers.

The most important type of higher education in terms of the number of female students was the technical higher education. Though this may come as a surprise, in fact it should not be: most important number of study places was given by the authorities to this type of higher education mirroring the way how the economy was grounded on industrial development. If we take for example only the last decade of communism, in average 40403 female students attended the technical higher education. In terms of ratio between male and female, the latter were representing 37% in the technical higher education, but other types of higher education had more important female students ratios: economic 68%, university and pedagogical 65%, medicine and pharmacy 54%, law 50% and artistic 46%.

The situation at the level of faculties may be important, because different institutions had many types of faculties. For example new universities established after 1945 like that from Craiova had as faculties the following: medicine, economic sciences, electrotechnics, mechanics, philology, natural sciences, agriculture and horticulture. So just a view at the institution level would definitely not suffice, though, granted, University of Craiova is an extreme case of an institution with a variety of faculties. In sub-engineers institutes, mainly the former pedagogical institutes, female students were near a third of the total number of students. Among technical institutions of higher education, there is an interesting case

regarding the National Chemistry Institute, established in 1977. Encompassing different branches of chemistry, from those with industrial/technical application to theoretically application, in average, 80% of the total number of students from the National Chemistry Institute were female. This is not a surprise because the most female students from different faculties functioning in the structure of polytechnics from Bucharest, Timișoara and Iași were attending faculties of industrial chemistry. In universities from Bucharest, Iași, Cluj-Napoca, Timișoara, the most female students studied at philology faculties. The same was true for pedagogical institutes established in the 1960s. At universities from Brașov, Craiova and Galați, the situation was different, mirroring the main characteristics of these universities, that had an industrial education orientation, as presented for Craiova. At agricultural institutes the agricultural faculties attracted the most important number of female students (not horticulture, zootechnics or veterinary medicine). At the Academy of Economic Studies female students were in majority, with an increasing trend starting from 1980. Almost all the medicine and pharmacy institutes were registering percentages close to 60% for the female students, but this is somehow misleading for the Romanian society, because this type of institution of higher education attracted a good number (more than half of the total) of international students and only a small portion of them were represented by women (around 17%) (Maier 2016: 307–312). If we count only Romanian female students the percentage would be in general 10% higher. In artistic higher education around 45% of the total number of students were female (closer to only 30% for the Institute of Theater and Cinematography).

Statistics of female students at Mines and Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits specializations

As we identified previously when dealing with the admission conditions in the higher education, two of the Romanian higher education specializations were only available for male students and only later also for female students, but only on strict rates established for the female students. Let us take a closer look at this situation.

For Mines specialization, although the access conditions from 1978 mentioned that “only male candidates can apply for the Mines specialization” (this is the first academic year for which we found restrictive conditions for females), in fact the statistics shows us that 4 female students, at least from the total number of female candidates, were registered. In 1979 there were no female students enlisted, but the number of them in the first year of study in 1980 was 260 out of 1236 students.

In fact, in the next years, 1981-1984, in average 172 female students entered higher education at the Mines specialization. In this period, as previously, the access conditions clearly stipulated that no female candidates can access this type of specialization. From 1985 up to the end of communism, the access conditions to Mines specialization allowed only 10% of the students to be female. Was this condition respected? Yes, it was, except in 1989 (10.2%): in average 8% of the total number of students in the first year were females. But if we account for the year 1984, we can see that a quarter of the total number of students were female, in a time when no females were actually allowed. The conditions published in *Forum* magazine were the official conditions, but the actual statistics of the Mines specialization demonstrate that they were not respected. A possible reason for this situation may be that for this specialization there were few candidates, and since the political regime was on and on trying to convince unsuccessfully more male candidates to higher education to follow this specialization, the system had to adapt, but this was not made public, from what we know.

For the other specialization, Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits, in 1978 we have no specific mention as we have for Mines specialization. In 1979, there is a totally different situation: no female candidates were allowed to enlist at this specialization and this was a condition respected: of the 699 students that entered in the first year, there were only male. But this changed radically in the following years, when a quarter of the total students allowed to follow this specialization could be female: in 1980 (so, the following year since no female students were allowed) we have almost 18% female students. For the period 1980-1989, when the access conditions allowed and kept the maximum of 25% of the total number of students to be female, we have an average of 19% female students per academic year (a maximum of 24.50% in 1981). This means that the access conditions for Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits specialization were respected as opposed to Mines specialization, or at least sometimes some exceptions for a few female students were made (taking into account a previous document presented for the academic year 1981/1982 which accepted female students over the percentage allowed; see Figure 1).

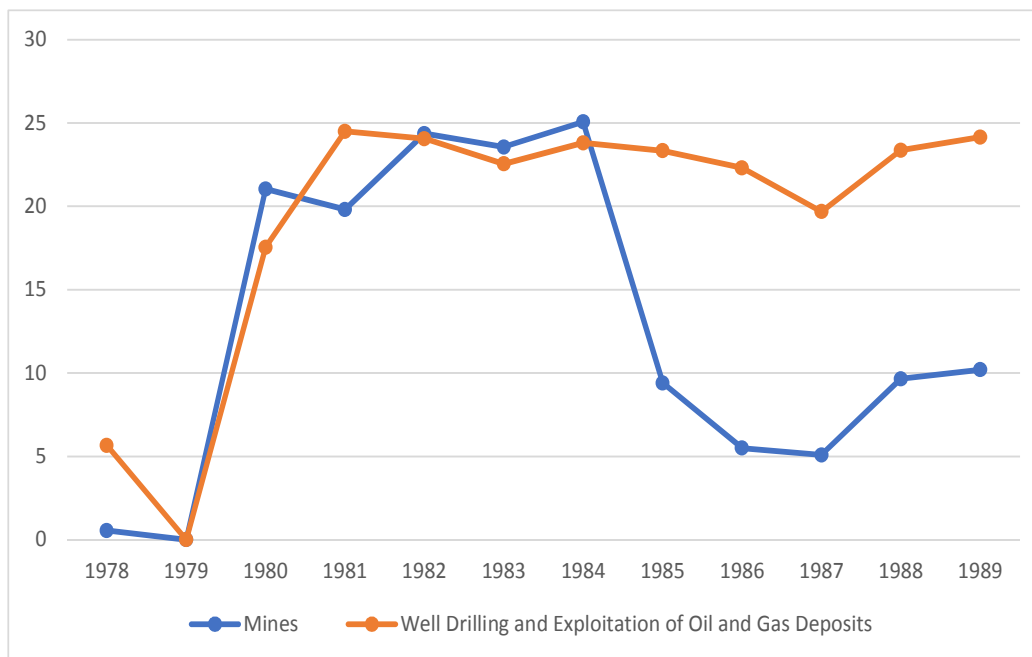

Figure 1. The percentage of female students in the first year of study at Mines and Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits specializations (1978-1989)

(Note: Sources for the statistical data: ANSI, *Învățământul superior, 1978/1979-1988/1989*; SANIC CC PCR-PA, 117/1989.)

Conclusions

In the 1948-1989 period, the number of female students in the Romanian Higher Education increased more than 5 times: in 1948 there were 15090 female students, while in 1989 there were 79487. The last number was not the highest for female students, but that was 1979, when 82192 female students attended Romanian higher education. Because starting from the end of 1970s, other types of higher education than technical received less and less study places, mainly due to budgets constraints, numbers of female students started to decrease. This is obvious when we look at the ratio between female and male students for different types of higher education. For example, economic and university and pedagogical and medicine and pharmacy higher education were attended by many female students also in terms of actual numbers, not only proportions.

Looking at the access conditions for the higher education there were no differences for women, except starting from 1978. From then, we have seen the

restrictive conditions imposed for women trying to be students at specializations Mines, Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits and the Ocean Fishing Fleet study places at the Fisheries Technique specialization. This measure was probably based on the beliefs that women could not endure the hard physical work that the graduates in these specializations would have to take, but also maybe some of the female graduates of these specialization refused to actually work in the field and followed a career more based on office work. We need to consult more documents to clear this problem, but this actually happened irrespective of the sex of students (and in fact it was a problem even in the 1950s) and in the context of financial crisis and of the economic plans pointing to an increase of mineral resource production, it was important to determine “a valid amount” of graduates, taking into account the inherent losses of the educational system. We have focused on Mines, Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits specializations. There was a period when females could not attend these specializations, and shortly afterwards, and until 1989, a period when study places for female students were limited at 90% for Mines specialization and 75% for Well Drilling and Exploitation of Oil and Gas Deposits. This limit was for the most part respected, but there were times when it was surpassed, especially since graduates in these specializations were highly sought after according to the economic plans.

REFERENCES

- Maier, Valentin, 2016, *Foreign Students Enrolled in the Medicine and Pharmacy Higher Education in Romania (1975-1989)*, in *Clujul Medical*, vol. 89, nr. 2, 307-312.
- Rüegg, Walter (ed.), 2011, *A History of the University in Europe*, vol. IV: *Universities since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.

Archives

Decree no. 175 from August 3, 1948 for the reform of education.

Law no. 11 May 13, 1968 from regarding the education in Socialist Republic of Romania.

Decision no. 1003 from June 25, 1957, of the Central Committee of the Romanian Workers' Party and the Council of Ministers of the Romanian People's Republic regarding the improvement of higher education, regarding the improvement of evening and non-frequent general and higher education.

Decision no. 1052 from October 23, 1962 regarding the improvement of evening and extra-mural general and higher education.

Decree of the State Council no. 147 from June 5, 1974, regarding the nomenclature of profiles and specializations in higher education, as well as institutions and faculties in the system of the Ministry of Education and Education.

Admiterea în învățământul superior 1978, București, Forum, 1978, p. 45.

Admiterea în învățământul superior 1979, București, Forum, 1979, p. 50.

Admiterea în învățământul superior 1980, București, Forum, 1980, p. 92.

Forum, 4/1982, p. 97.

Forum, 3/1985, p. 68.

Forum, 3/1987, p. 70.

Forum, 3/1989, p. 71.

SANIC CC PCR-SA = Serviciul Arhivele Naționale Istorice Centrale, archival fund CC al PCR-Secția Cancelarie, files 39/1967, ff. 86-204v; 36/1988, ff. 40-42v; 28/1989, ff. 20-23.

SANIC CC PCR-PA = Serviciul Arhivele Naționale Istorice Centrale, archival fund CC al PCR-Secția Propagandă și Agitație, files 10/1981, ff. 40-45v; 131/1989.

AMEd = Arhiva Ministerului Educației, files 223/1980, 224/1980.

ANSI = Arhiva Institutului Național de Statistică (Archive of National Statistics Institute), *Învățământul superior*, 1978/1979-1988/1989.

Învățământul = ***, *Învățământul în România – date statistice*, București, 1996, p. 8, 101.

EXPRESII *QUEER* ÎN CULTURA ASIATICĂ. EXPLORING *BROMANCE* & *BL*

Abstract. In the recent years, various Asian productions have begun to gain popularity both in Asia and beyond. In an American-dominated Western society, Asia is finally starting to emerge, and not just through the well-known Japanese animations. This may be attributed to the rising visibility of trends such as Hallyu culture (K-Pop music and K-Drama television series) of South Korea, Chinese historical dramas, or BL (boys' love) television series from Thailand and Taiwan. But what seems unusual is the increasing use of queer expressions, a fresh element that could be considered the unexpected unifying factor of these Asian trends. Three distinct models of these queer expressions – those in South Korea, Thailand, and China – are the focus of my research. On the one hand, Thailand has a BL series production business that is free to explore a wide range of issues related to the love between two men. On the other hand, there is China, which, despite censorship, uses cinematic techniques to defy it and depict relationships of a queer nature. And last but not least, we have a culture like South Korea, which, although conservative in many respects, slowly gains “courage” in addressing gay themes, quietly expanding the bromance area previously established for years in both music and television series.

Keywords: Queer, LGBTQ+, Bromance, BL, Fan service, Queer(baiting) vs. Queer(coding), CP/SHIP (character pairing)

Introducere

Când vorbim despre expresii *queer* în context asiatic, în cadrul lucrării de față, vorbim despre acele elemente care se „abat” de la normele tradiționale, cum ar fi relațiile, comportamentul sau aspectul unor indivizi adesea asociate cu comunitatea LGBTQ+. Cercetarea curentă își propune să trateze anumite elemente care au câștigat vizibilitate în Asia și internațional, și care ar putea fi considerate *queer*, fie din perspectiva *western culture*, fie din perspectiva

* PhD Candidate in Cultural Studies, Școala Doctorală „Spațiu, Imagine, Text, Teritoriu”, University of Bucharest. E-mail: diana.buhus@s.unibuc.ro

culturilor asiatice. Din considerente de spațiu alocat, au fost selectate doar trei perspective diferite ce țin de expresiile *queer*, sau percepute *queer*, cu privire la bărbați, din jurul conceptelor *bromance* și BL. Perspectivele nu sunt prezentate după aceleași criterii, ci pornind de la numitorul comun dat de conceptele de *bromance* și/sau BL.

Primul concept, *bromance*, “is a portmanteau combining the words ‘brotherly’ and ‘romance’ and refers to a close relationship between two male characters without a romantic component” (Rahmawati et. al 2020: 448). Termenul este utilizat pentru a descrie relația dintre doi bărbați, care este mai apropiată decât între frați, dar mai puțin apropiată decât cea a unui cuplu romantic. Celălalt termen, BL, reprezintă inițialele de la *Boys’ Love* și face referire, în general, la o relație romantică sau intimă între doi bărbați: “Boys’ love, often abbreviated as BL, is a sub-genre of Japanese manga which features romantic relationships between men” (Rahmawati et. al 2020: 440). Dacă pentru o relație BL aspectul *queer* este evident, o relație de tip *bromance* este percepută la fel de *queer*, cel puțin din perspectiva *western culture*, unde, în general, prietenii¹ dintre bărbați nu pot fi considerate atât de intime pentru a putea fi catalogate drept *bromance*. Astfel, relațiile de tip *bromance* care sunt prezente în anumite culturi asiatice, pot fi percepute drept *queer* din afară, chiar dacă pentru cultura unde sunt prezente acestea sunt tratate ca ceva firesc². Poate pentru că, așa cum ar spune unele voci, “the western perception of «queer» dominates the general population’s conception” (Stolze 2021: 23).

Queer în Asia

Asia este încă un continent conservator, politica anumitor regiuni favorizând o imagine a bărbatului tradițională. Expresiile de natură *queer* pot fi riscante, nu doar din prisma stigmatizării sociale, ci și datorită cadrului legislativ³. Chan, Tan și Cassidy vorbesc în lucrarea lor despre complexitatea *queer* în context asiatic:

¹ Deoarece, în cazul în care bărbații prezintă semne de afecțiune reciprocă, acest aspect ar putea fi perceput, de cele mai multe ori, drept gay.

² Aici cu sensul de comun, uzual, des întâlnit, care face parte din cultura respectivă, deci, nu sunt privite drept *queer* acolo.

³ “There are regions where governments are taking measures to grant some rights to sexual minorities (e.g., Taiwan legalized same-sex marriage in 2019; Pakistan recognized «transgender» as a separate gender category in 2017). There are also places where homosexuality is still considered illegal (e.g., Iran) or is not legally protected from discrimination (e.g., Hong Kong)” (Chan, Tan & Cassidy 2023: 2456).

We understand ‘queer’ as ‘definitional indeterminacy’ (Jagose 1996: 1). As a verb, to *queer* means to reject ‘a fixed, essentialized notion of sexual identity’ (Eguchi 2021: 197). Queerness taps into a zone of possibilities regarding sex, sexuality, gender, and intimacy. In this respect, Asia provides a complicated context for the development and survival of queer communities as social norms and laws regarding same-sex relationships and gender transition vary across regions. (Chan, Tan & Cassidy 2023: 2456)

Terminologii

Emily Williams notează că genul BL apare în Japonia anilor 1970 sub diferite forme precum manga, anime sau nuvele – care abordează povești despre “beautiful young men in same-sex relationships” (2020: p. 2). Acestea sunt realizate, în general, de către femei cu scopul de a fi „consumate” tot de femei, așadar audiența principală a acestui gen este populația feminină (Williams 2020: 2). La începuturile acestui tip de creații era utilizat termenul de *shōnen-ai* – tradus “boys’ love” – iar poveștile prezentate abordau “younger characters inhabiting romantic foreign settings” (Welker: 45) (Williams 2020: 2). Rahmawati et al. aduce la cunoștință faptul că genul BL nu era exclusiv producțiilor profesionale, ci includeau “texts created by fans, commonly known as *doujinshi*⁴ and fanfiction (Strickland 2006)” (2020: 440). Popularitatea⁵ *Dōjinshi* a luat naștere în anii 1970 prin abordarea unor practici de „eroticization and homoeroticization» of male rock stars, many of whom were foreigners [...] (Welker: 54)” (Williams 2020: 3) sau erau perechi formate din persoane din rândul media non-BL (Williams 2020: 10).

În anii 1980 este popularizat acronimul *yaoi*⁶ pentru a indica “homoerotic and homosexual romances between two or more young, attractive male characters” (Rahmawati et al. 2020: 441). Folosit inițial pentru a un caz individual, iar apoi pentru o antologie, termenul devine denumirea generică a genului BL (Williams 2020: 3). În general, BL manga și *yaoi dōjinshi* sunt utilizate ca sinonime atât în rândul fanilor, cât și în mediul academic (Williams 2020: 3). Folosit “as a polite version of gay” (Rahmawati et al. 2020: 448), în Japonia *yaoi* are conotații mai intense, utilizarea sa fiind un indiciu că povestea bărbaților conține “relatively

⁴ Varianta *doujinshi* – este varianta termenului din articolul citat, regăsit în alte lucrări și sub forma *Dōjinshi*, care sunt unul și același lucru.

⁵ Ce este interesant despre acest tip de *fanfiction* este faptul că în Japonia ele pot fi comercializate, de exemplu, la convenții, cum ar fi *Komiket* sau chiar în magazine (Williams 2020: 10).

⁶ Acronim de la “*yama nashi, ochi nashi, imi nashi* or «no climax, no punchline, no meaning»” (Welker: 55) (Williams 2020: 3); “Japanese phrases *yamanashi* (no climax), *ochinashi* (no ending), and *iminashi* (no meaning)” (Rahmawati et al. 2020: 441).

explicit sexual scenes” (Rahmawati et al. 2020: 448). Pentru a indica o poveste fără conținut sexual este utilizat termenul de *Shounen-ai*, unde, chiar dacă există scene romantice, apropierea fizică se rezumă la “hugging and kissing” (Rahmawati et al. 2020: 448). În afara Japoniei sunt utilizate mai curând BL sau *boys’ love* (Rahmawati et al. 2020: 441-442). Wong (2020) discută despre genul BL, introducând explicațiile lui Chunyu Zhang:

Pure love BL is a homoerotic version of *tanbi* (the worship and pursuit of aesthetic beauty), while those including more explicit sexual depictions are usually termed *yaoi* [...] Overall, BL is usually created and read by young women, who have been called *fujoshi* (written 腐女子 in Japanese) or the “rotten girls”. (Zhang 2016: 249) (Wong 2020: 1-2)

În relațiile gay prezentate în genul BL, partenerii au un rol stabilit prin anumite denumiri, astfel *Seme* denumește dominantul, *Uke* denumește submisivul (sau dominatul), iar uneori sunt și personaje de tipul *Seke*, care sunt versatile, deci pot avea ambele roluri (Rahmawati et al. 2020: 448).

Deși relațiile prezentate în BL nu sunt mereu reprezentări fidele ale homosexualității (Rahmawati et al. 2020: 440, 442), unii considerându-le creații homofobice⁷ (Williams 2020: 6-7), să nu uităm totuși că genul BL este rezultatul imaginarii⁸ feminin despre bărbați, ca o formă de expresie *queer* față de însăși comunitatea *queer*. Însă nu doar audiențele feminine sunt „consumatoare” de BL, ci chiar și bărbații, “including straight ones” (Williams 2020: 6), una dintre posibilele explicații fiind pusă pe seama faptului că “it is a form of «self-feminization» in response to pressures by society to be more manly” (Nagaike: 193) (Williams 2020: 6).

Shipping

Termenul japonez pentru fanele⁹ BL – *fujoshi* sau “rotten women” (Williams 2020: 3) are un sens oarecum derogatoriu, de aceea “*fujoshi* in Japan are still somewhat

⁷ “not proper depictions of homosexuality and are therefore homophobic” (Nagaike 190) (Williams 2020: 6-7).

⁸ Am putea să le considerăm “manifestations of women’s fantasies about relationships between men” (Rahmawati et al. 2020: 446). Japonia a extins utilizarea BL peste manga, anime, filme. Astfel, grație popularității BL și a imaginarii feminin, “Ikebukuro’s Boy’s Love Academy can exist. It is a character cafe” (Williams 2020: 14). Clientela merge acolo mai mult pentru posibilitatea de a experimenta live scene BL, pentru că “some menu items are more about buying a scripted romantic scene between two of the waiters/«students», than the food (Coello)” (Williams 2020: 15).

⁹ Termenul pentru femeile fane BL este *fujoshi*, iar termenul pentru bărbații fani este *fudanshi* (Rahmawati et al. 2020: 442).

stigmatized” (Williams 2020: 15), în special pentru o practică numită *shipping*. Rahmawati et al. vorbește despre această practică după cum urmează:

Within the subculture of fan fiction, shipping is commonly understood as placing two fictional characters in a romantic relationship [...]. The ‘ship’ in ‘shipping’ is derived from the ‘ship’ in the world ‘relationship’. Moreover, the active verb ‘to ship’ refers to the act of creating a romantic storyline involving two characters¹⁰ (Kircher 2015) (Rahmawati et al. 2020: 441).

Cuplurile rezultate poartă un nume a cărui denumire poate îmbrăca mai multe variante. Cele mai comune sunt alăturarea¹¹ numelor celor doi (unde cel în rolul de *seme/top* este menționat primul, urmat de numele celui în rolul de *uke/bottom*) sau combinarea¹² numelor (urmând aceeași procedură) (Rahmawati et al. 2020: 447). Așadar, deoarece primul nume indică dominantul, iar al doilea nume indică dominatul, uneori există adevărate dezbateri între fani despre cum ar trebui să se numească cuplul rezultat în urma procesului de *shipping*.

Thailanda

Thailanda are în prezent o industrie dezvoltată în ceea ce privește producțiile de seriale BL. Acestea au devenit populare nu doar în Asia, ci și internațional, fenomenul accelerându-se în perioada *lockdown*-ului. Deși din afară comunitatea LGBTQ+ din Thailanda poate părea acceptată, totuși, stigmatizarea publică încă este prezentă – pentru persoanele gay, dar în special pentru bărbații care ar putea fi percepuți ca feminini. Abia după un cadru legislativ dat de “People’s Constitution” din anul 1997 sunt permise în mod public discuții despre “gay problems on screen” (Prasannam 2019: 68) la televiziunea thailandeză. Un moment important este dat de producția filmică *Love of Siam* din 2007, pe care Prasannam o numește “vernacular queerness in the Thai context” (2019: 68). Această producție poate fi considerată primul *yaoi* thai. Alt punct cheie este cartea cu conținut BL, *Love Sick*, serializată între 2007-2010, care, deși publicată fără vreun distribuitor, devine o senzație (Prasannam 2019: 69).

¹⁰ În practica de *shipping*, utilizată atât pentru relații heterosexuale, cât și pentru relații queer, cuplurile pot fi formate din personaje fictive sau chiar persoane reale, cel mai adesea celebrități (Rahmawati et al. 2020: 441).

¹¹ “For example, in the ship of Naruto and Sasuke, Sasuke acts as a *seme* and Naruto as a *uke*; therefore, the ship is titled *Sasuke-Naruto*” (Rahmawati et al. 2020: 447).

¹² “For example, the *Sasuke X Naruto* ship can also be combined as *SasuNaru*” (Rahmawati et al. 2020: 447).

Colaborare cu autori

Abia după 2012, grație GMMTV, se consideră că televiziunea thai îmbrățișează cu adevărat conținutul de tip *yaoi* (Prasannam 2019: 69). Despre adaptarea *Love Sick the Series* (2014-2015) Prasannam spune că “offers a new genre of Thai TV as it manifested its own specific narrative grammar” (2019: 71). Această adaptare deschide drumul pentru producțiile adaptate după cărți. GMMTV, precum și alte agenții, dezvoltă o strategie interesantă de dialog și negociere direct cu fanii prin care “purchase [...] from fan culture” (Prasannam 2019: 72), astfel se începe o colaborare (care va fi pe termen lung) cu industria autorilor de cărți BL (Prasannam 2019).

Serializare/sezoane/extindere

Pe lângă strategia de colaborare cu autorii, de exemplu, în cazul seriei *Sotus* (2016) – care înregistrează un mare succes, inclusiv în China¹³ – GMMTV produce cu aceiași actori protagoniști un *sequel*¹⁴, *Sotus-S* (2017) (Prasannam 2019: 74), și chiar un *spin-off*¹⁵ – *Our Skyy the Series* (2018) (Prasannam 2019: 74). Un alt exemplu de serie BL care a fost extinsă este *TharnType: The Series* (2019) sezonul 1, *TharnType: 7 Years of Love* (2020) – sezonul 2, la care se adaugă și episoadele speciale.

Serialele BL thai au uneori o interconectivitate inedită între povești, deoarece sunt cazuri în care un autor scrie mai multe nuvele ale căror acțiuni se desfășoară în același loc, dar cu focus pe alt fir narativ în fiecare. Pentru că nuvelele au același autor, dacă una este adaptată, difuzată și devine populară, atunci și celelalte au aceeași șansă. De exemplu, așa a fost cazul seriilor *Love by Chance* (2018), *TharnType* (2019, 2020) – un prequel al *Love by Chance*, *TharnType 2: 7 Years of Love* (2020, 2021) sau *Don't say No* (2021) – un *spin-off* al *TharnType 2*. Aceste serii BL sunt adaptări ale unor nuvele ce aparțin aceluiași autor, Mame, iar evenimentele sunt plasate în același univers.¹⁶

Popularitatea CP¹⁷

GMMTV devine un important jucător în industrie, în 2016 producând un serial chiar cu propriile staruri – *Kiss The Series* (Prasannam 2019: 74). A face producții cu

¹³ Fiind tradusă și distribuită acolo (Prasannam 2019: 74).

¹⁴ *Sotus-S* continuă povestea din primul sezon, dar în afara mediului universității.

¹⁵ *Our Skyy* este o serie interesantă în ceea ce privește construcția sa, în sensul că fiecare episod este dedicat unui „cuplu” popular din producțiile *yaoi*, ca un fel de episoade speciale.

¹⁶ Alte cazuri similare sunt pentru seriile *Manner of Death* (2020) și *Triage* (2022) sau pentru *Until We Meet Again* (2019) și *Between Us* (2022).

¹⁷ CP – termen utilizat pentru a denumi o pereche, un cuplu, *character pairing*.

propriile staruri va deveni după acest moment ceva la care și alte agenții vor aspira. Datorită popularității neașteptate a unui cuplu secundar din această serie, TayNew¹⁸, GMMTV îi aduce în atenția publicului și mai mult prin participarea lor la un eveniment dedicat unei relansări de carte de la EverY's booth (Prasannam 2019: 75).

Shipping & Fanservice

Dacă în cazul Japoniei fanele *fujoshi* sunt cele care se ocupă de „cuplare” – *shipping* –, în cazul Thailandei chiar managementul companiilor face această „cuplare”. Mai concret, cultura BL thai încurajează fenomenul de a „cupla” personajele, ba chiar și actorii care le interpretează. De exemplu, dacă un *screen couple* devine popular într-o serie prin interpretarea unor personaje BL, managementul companiei sesizează oportunitatea de promovare și poate extinde seria cu încă un sezon, cu episoade speciale, cum deja a fost precizat anterior. Această strategie întărește popularitatea actorilor în rolul personajelor jucate. Însă, strategia de promovare a unui *screen couple* se extinde și în afara ecranului prin varii activități unde actorii, care nu mai sunt în rolul personajelor, sunt puși în situații care pot genera apropiere fizică pentru a stimula imaginația fanilor prin ambiguitatea relației afișate. Astfel de activități sunt realizate “through games, verbal teasing or skinship”¹⁹ (Prasannam 2019: 78), practici care intră sub incidența a ceea ce se numește în rândul cunoscătorilor drept *fanservice*. După cum se observă, în cazul producțiilor BL thai, *fanservice*-ul este încurajat de managementul companiilor, actorii performând practic și în afara rolului. Deși prin astfel de strategii se pot încuraja situațiile în care unii fani consideră că acele cupluri de actori sunt reale, totuși, așa cum notează Prasannam, “yaoi couples are staged” (2019: 78), deci fanii ar trebui să vadă “shipping as a spectacle” (2019: 78), fără prea multe așteptări.

Același CP, producții diferite

Dacă un CP este destul de popular, pe lângă strategiile de extindere a unei serii, episoade speciale sau activități în afara rolului, aceștia pot primi roluri în alte producții BL,

¹⁸ *TayNew* este numele „cuplului” de actori, format din *nickname*-urile lor. Numele este dat de rolul personajelor pe care le interpretează și implică faptul că personajul interpretat de Tay este cel dominant (*top*), iar cel interpretat de New este cel dominat (*bottom*). În cultura BL, thai dinamica personajelor interpretate este transferată astfel la numirea „cuplului” de actori care le interpretează.

¹⁹ *Skinship* este un termen care se referă la atingeri.

sub aceeași formulă de cuplu. Adică, de la popularitatea interpretării unor roluri se ajunge la popularitatea actorilor, sub formă de cuplu, care favorizează apariția lor, tot împreună, în calitate de *screen couple*²⁰, în alte producții. Un astfel de exemplu este „cuplul” OffGun, prezent în mai multe serii precum *Secret Love: Puppy Honey 1&2* (2016, 2017), *Our Skyy* (2018), *Theory of Love* (2019), *I’m Tee, Me Too* (2020) (nu sunt cuplu, dar sunt percepuți ca foarte apropiați datorită interacțiunilor), *Not Me* (2021).

Industria de serii BL din Thailanda se focusează pe adaptări ale unor nuvele BL deja populare, anunțul ecranizării lor aducând un *boost* de anticipare a popularității seriei, chiar cu mult timp înainte de începerea filmării propriu-zise. Este anunțată componența actorilor din acea producție, unde CP-ul popular este în prim-plan. Se realizează trailere care au rolul de a menține interesul fanilor, în unele cazuri chiar și pentru un an de zile, până la finalizarea filmărilor și difuzarea propriu-zisă a seriei. Uneori sunt dezvăluite chiar și imagini cu scene de la filmări sau de la pregătirea actorilor pentru a intra în rol, de obicei astfel de momente evidențiind natura intimă dintre actorii care fac parte din distribuție și/sau cei care formează CP-ul.

Desigur, nu mereu se poate apela la strategia cuplurilor populare, în acest caz anticiparea unei serii fiind dată de conținutul nuvelei BL populare care va sta la baza adaptării seriei respective, dar și de cât de promițători sunt actorii, de multe ori necunoscuți, care sunt descoperiți de public prin trailerele de prezentare ale seriei. GMMTV nu apelează mereu la strategia cuplurilor populare, introducând actori noi pe lângă cei deja cunoscuți, cum a fost și cazul seriilor *2gether* (2020) (actorii BrightWin au devenit extrem de populari după difuzarea seriei) sau *Cutie Pie* (2022) (aici unul din actori, Zee, era deja cunoscut din altă serie populară – *Why R U?* – 2020, iar celălalt actor – Nunew – a câștigat popularitate datorită *Cutie Pie*).

De la BL la muzică

O altă strategie de captare a atenției pentru o serie BL este muzica – OST²¹, uneori chiar actorii fiind cei care le cântă, crescându-le popularitatea nu doar actricească, ci și muzicală, prin promovarea talentului vocal. Astfel de exemple sunt Bright și Win – *2gether* (2020), Still *2gether* (2020), Nunew – *Cutie Pie* (2022), Mew – *TharnType* (2019, 2020) sau Jeff Satur – *KinnPorche* (2022).

²⁰ Alte astfel de *screen couple* populare sunt MaxTul (protagoniști în *Together with Me 1 & 2* – 2017, 2018, *Manner of Death* – 2020) sau TayNew (*side couple* în *Kiss the Series* – 2016, protagoniști în *Dark Blue Kiss* – 2019, *I’m Tee, Me Too* – 2020) etc.

²¹ OST – prescurtare de la *original soundtrack*, indică melodia/melodiile de început, de final sau din interiorul unei serii/film.

Intimitate sau poveste?

De ce devin populare seriile BL thai? La prima vedere, ar fi vorba despre scenele intime dintre cuplu/cupluri și, desigur, despre partea vizuală – aspectul fizic al actorilor – în perfectă concordanță cu influența BL japoneză. Deși la început seriile BL thailandeze se focusau mai mult pe relația dintre protagoniști, ploturile devin mai complexe. Alături de tematica din mediul universității, care a fost și încă mai este suprautilizată, există și alte tipuri de tematici care fac o recontextualizare a lumii BL thailandeze. Printre acestea le regăsim pe cele care scot în evidență probleme politice și chiar arta ca mijloc de luptă socială (*Not Me*), traficul de droguri și de ființe umane (*Manner of Death* – 2020), probleme socio-culturale, ca exploatarea populației din zonele rurale (*The Tale of 1000 Stars* – 2021), acceptarea propriei sexualități (*I Told Sunset About You* – 2020), abuzurile sexuale suferite de bărbați (*TharnType* – 2019, *Love in the Air* – 2022) sau chiar tematici fantasy/SF, cum sunt *trapped in a time loop* (*Triage* – 2022), personaj mitic – *grim reaper* (*Dear Doctor I'm coming for soul* – 2022), reîncarnarea (*Until We Meet Again* – 2019).

China

China conduce o politică destul de restrictivă față de expresiile de natură *queer* în spațiul public, care se reflectă nu doar în societate, ci mai ales în producțiile TV, seriale, filme sau *web series*. Un moment de cotitură pentru cenzurarea exprimărilor artistice de natură *queer* în rândul producțiilor filmice a fost seria BL, cunoscută sub numele de *Heroin* (*Addicted*, 2016) care a fost brusc întreruptă²². Drept urmare, producțiile chinezești de natură BL au început să fie transformate de producători din povești de iubire între doi bărbați în povești despre prietenia lor profundă. Așadar, adaptările după nuvele BL devin *bromance*. Ca și în cazul seriei *Advance Bravely* (2017-2018) care, pentru a putea trece de cenzura chinezească și a evita o posibilă blocare după primul sezon, a trebuit să schimbe direcția plot-ului în sezonul doi.

Însă de unde această „aversiune” față de producțiile *queer*, mai cu seamă față de cele care au conotații homosexuale²³? Williams menționează faptul că în

²² Nu doar seria a fost oprită, ci și actorilor li s-a interzis să mai apară împreună pe ecran, sau să mai aibă vreun contact timp de câțiva ani.

²³ Pentru că există totuși producții care fac referire directă, de exemplu, la relații lesbiene, cum este cazul seriei *Accidentally Meow on You* (2022). În această *C-drama* (termen pentru seriile din China), sora protagonistului are câteva replici în care spune în mod direct că este într-o relație cu altă femeie, ba chiar protagonistul îi atrage atenția să nu cumva să flirteze cu protagonista, față de care el are sentimente, lăsând să se înțeleagă că astfel de situații s-au mai întâmplat și în trecut – comportament care indică destul de direct cel puțin interesul său romantic ca femeie pentru femei.

China ilegalitatea homosexualității a durat începând cu perioada dinastiei Qing până în 1997, când a fost decriminalizată, iar apoi abia în 2001 a fost scoasă de pe lista bolilor mintale (Williams 2020: 8). Wong vorbește despre contextul apariției genului BL pe teritoriile vorbitoare de limbă chineză, după cum urmează:

The popularity of BL and GL in China can be traced to its emergence in the 1970s in the greater Sinophone public spheres (Shih 2007), and the subsequent lifting of the Martial Law (1987) in Taiwan further ushered in new formations of queer and non-normative gender and sexual expressions (Martin 2012). With the arrival of Japanese anime and comics in Taiwan that featured exquisite stories of male beauty and male-male romance, Hong Kong also became a fertile ground for the transnational commercialization of BL manga (Zhang 2016: 205) (Wong 2020: 2)

Danmei

Se pare astfel că genul BL pătrunde în China continentală în anii 1990, prin Taiwan (Williams 2020: 4) și Hong Kong, avându-și rădăcinile în BL-ul japonez (Hu et al. 2023: 278). În limba chineză, pentru a face referire la genul BL, este utilizat termenul *danmei* – similar, în ceea ce privește caracterele kanji, cu un alt cuvânt din limba japoneză – *tanbi*²⁴. Nu doar termenii *danmei* și *tanbi* au aceleași caractere kanji, ci și denumirea fanilor are “the same kanji/characters [...] in Japanese *fujoshi* and in Chinese *fūnǚ* both mean rotten woman”²⁵ (Zhang: 250) (Williams 2020: 9). BL-ul chinezesc – *danmei* – înglobează, în general, “boys’ love (BL), manga, cinema, internet literature and fan-made texts that feature love between beautiful young men” (Wong 2020: 1). Nu doar Thailanda are o afinitate față de rolurile partenerilor dintr-o relație BL, ci și China, doar că semnificația este oarecum diferită. În BL-urile din Japonia “*seme* and *uke* refer to the top and bottom in a sexual relationship, and in Chinese *gong* and *shou* are used, both literally meaning attacker and receiver respectively” (Yang and Xu: 8) (Williams 2020: 9).

Deși BL, în general, nu reprezintă realistic relațiile gay, *danmei* este asociat inevitabil cu grupurile *queer*, de aceea “the relationship between queer groups and the danmei subculture is more complicated” (Hu et al. 2023: 279). În plus, există autori ale unor nuvele *danmei* populare care sunt de fapt bărbați gay (Hu et al.

²⁴ *Tanbi* – “aesthetic” that was often used to refer to media that catered to the tastes of young women such as BL in Japan” (Feng: 4) (Williams 2020: 4). În Japonia, în secolul al XX-lea, *tanbi* era utilizat pentru a face trimitere la literatura *Western* care avea conotații homoerotice – “homoerotic subtext” (Welker: 52) (Williams 2020: 8-9).

²⁵ “Rotten, because they are viewed as being unfit for marriage because of their ‘strange’ tastes and obsession with queer narratives” (Williams 2020: 9).

2023: 279). În China, *danmei* se poate găsi aproape exclusiv doar online (Williams 2020: 10), acest aspect dând naștere unor comunități online de fani „consumatori” de BL (Williams 2020: 4). Datorită ilegalității conținutului de natură sexuală, adaptările *danmei*²⁶ sunt cenzurate (Williams 2020: 10). Cenzurarea adaptărilor nu se reduce doar la excluderea scenelor de natură sexuală, ci și la “perspectives of gender and sexuality because of the male homoerotic content, as well as its widespread female readership, including the underaged” (Hu et al. 2023: 278).

Adaptări BL controversate

În 2016 apar două producții BL, *A Round Trip to Love* și *Uncontrolled Love*, adaptări ale unui bine-cunoscut autor al genului BL, Lan Lin (Wong 2020: 4). Surprinzător, ambele producții conțin scene care indică în mod direct natura BL a conținutului. *A Round Trip to Love* este un BL care poate fi privit drept „a queer affective genre of gay revenge and family melodrama. The film revolves around the irreconcilable social differences” (Wong, 2020, p. 3) între protagoniști, iar *Uncontrolled Love* este asemănător, “about queer love torn apart by social and economic differences” (Wong 2020: 3). Pe lângă tematizarea realității sociale (Wong 2020: 4), Lan Lin apelează la o portretizare violentă a relațiilor din ambele povești care stau la baza filmelor, strategie pe care se pare că o utilizează frecvent în scrierile sale, care au tendința să fie orientate “around the strong seme (the attacker/top) vs. weak uke (the receiver/bottom) [...] combination and trope” (Wong 2020: 4). Deși filmele portretizează explicit relațiile BL, ambele au un final tragic, ca un fel de metaforă pentru realitatea din China unde astfel de relații sunt sortite eșecului și condamnării de către societate.

Tot în 2016 apare seria TV *Addicted*, o adaptare după o nuvelă a lui Chai Jidan (Williams 2020: 14) care abordează din nou contextul inegalităților sociale, însă “expands the possibility of BL in overcoming the neoliberal division of social strata in contemporary China” (Wong 2020: 4). Deși provin din medii sociale diferite, protagoniștii Gu Hai și Bai Luoyin descoperă că au în comun dificultățile emoționale date de abandonul suferit în copilărie, amândoi crescând fără mamă (Wong 2020: 4), aspect care îi ajută să se apropie unul de celălalt. După 12 episoade și difuzarea unor scene “that dared to openly display the romance was taken off the air [...] for seemingly ‘no reason’” (Campbell) (Williams 2020: 14), seria nemaiputând fi accesată deoarece este blocată de SARFT²⁷ (Hu et al. 2023: 275).

²⁶ Aici vorbim despre acele *danmei* care au astfel de conținut.

²⁷ *State Administration of Radio, Film and Television*.

În 2018 sunt lansate atacuri media împotriva aspectului feminin²⁸ al bărbaților (Hu et al. 2023: 283). În plus, genul BL câștigă din nou popularitate datorită succesului înregistrat de adaptarea *Guardian* (Hu et al. 2023: 283). Deși în adaptarea acestei povești BL nu au existat scene intime, totuși, la opt zile după difuzarea completă a seriei, între 2 august și 10 noiembrie 2018, platforma *Youku Video* o blochează temporar. Serialul reappare, însă anumite scene cu conotații romantice dintre protagoniști sunt șterse (Hu et al. 2023: 285). Tot în 2018, platforma de danmei *Jinjiang* – parte din “female centered literature websites” (Williams 2020: 4), este amendată, însă nu li s-a explicat mai exact ce anume au încălcat (Hu et al. 2023: 283). Totodată, datorită producerii și comercializării a peste “5000 copies of pornographic material” (Gan) (Williams 2020: 12), autorul *danmei* Tianyi este arestat și condamnat la 10 ani de închisoare (Hu et al. 2023: 283, Williams 2020: 12).

Strategia bromance

După întreruperea seriei *Addicted* și transformarea în *bromance* a adaptării BL *Advance Bravely*, pentru a evita cât mai mult cenzura, mai multe producții, tot adaptări BL, cum sunt *Guardian* (2018), *The Untamed* (2019) sau *Word of Honor* (2021), aplică aceeași strategie de “bromance-as-masquerade, depicting male-male romance under the guise of homosocial bromance to pass censors and engage with the mainstream media” (Hu and Wang 2021) (Hu et al. 2023: 275).

În ultimii ani, mai multe C-drame ale genului istoric au devenit populare, nu doar în China, ci și internațional, unele având un plot *fantasy* și personaje care posedă capacități excepționale – precum arte marțiale, puteri supranaturale etc. *Danmei* urmează trendul, așa că “in China much of the popular *danmei* is science fiction, *xianxia*, or *wuxia* (old martial arts genres)” (Williams 2020: 17-18). Dacă filmele *A Round Trip to Love*, *Uncontrolled Love*, și seria *Addicted* sunt adaptări cu acțiunea “reality-oriented and materially grounded concerns with neoliberalism, queer sexuality and social disparity” (Wong 2020: 4), am putea spune că *Guardian*, *The Untamed* și *Word of Honor* sunt la polul opus, deoarece acțiunea este plasată în altă epocă, ba chiar în altă lume²⁹. De aceea, Wong le numește “a historical time-

²⁸ Unul dintre motive ar putea fi debutul grupului de băieți Nine Percent, ai cărui membri “were also regarded as ‘little fresh meat’, as their effeminate physical appearance and delicate make-up did not conform to the norms of hegemonic masculinity” (Hu et al. 2023: 283).

²⁹ Poate acest aspect să fie unul din motivele pentru care, cel puțin la vremea aceea, au reușit să treacă de cenzură, fie ele și adaptări BL transformate în *bromance*. Unii fani explică acest lucru prin faptul că adaptările care au acțiunea plasată în realitatea prezentului sunt mai greu de

travel narrative of queer bromance and male homoeroticism dressed in an updated period drama style” (Wong 2020: 4).

The Untamed

Williams notează că *Mo Dao Zu Shi*, o nuvelă *danmei* populară a autorului Mo Xiang Tong Xiu, cunoscută în limba engleză drept *Grandmaster of Demonic Cultivation*, are ocazia să fie adaptată în format multiplu (Williams 2020: 13). Pe lângă cenzurarea aspectelor explicite de natură romantică, “these adaptations also cut out moments of moral ambiguity from the protagonist, implying both homosexuality and the morally ambiguous actions of the protagonist are things that must not be endorsed by being shown on T.V.” (Williams 2020: 13-14). În ciuda cenzurii, totuși, adaptările sunt pline de indicii *queer*. În seria *The Untamed*, deși nu există nici un sărut, nici o îmbrățișare, se indică indirect natura romantică și de cuplu a relației protagoniștilor, Lan Wangji și Wei Wuxian. Putem vedea simboluri gay, precum iepurii³⁰, „sărutul” iepurilor, „sărutul” iepure-măgar³¹ sau prezența unei ilustrații explicit gay³², care portretizează doi bărbați într-o postură intimă. Avem trimiteri către tradiții legate de căsătorie prin scene precum cea în care Lan Wangji, în stare de ebrietate, îi dăruiește doi cocoși³³ lui Wei Wuxian; scena darului³⁴ de bani de buzunar unei fete, în care Lan Wangji, la semnul lui Wei Wuxian inițiază acest act sau scena în care cei doi fac plecăciuni către strămoși, asemeni unui cuplu căsătorit. Interesante sunt trimiterile către reprezentarea unei familii de natură *queer*, unde Wei Wuxian și Lan Wangji sunt portretizați ca și cum ar prelua postura de părinți ai băiatului de care au grijă amândoi. Chiar și numele melodiei cântate de Lan Wangji este dat de unirea numelor celor doi – *WangXian*, asemeni practicilor de *shipping* populare în rândul fanilor BL.

În plus, personajul Lan Wangji este construit foarte interesant. Portretizat ca o persoană inexpresivă, doar Wei Wuxian reușește să îi provoace schimbări de expresie sau de comportament. Lan Wangji, deși afirmă că nu atinge alte persoane, mai

acceptat. În schimb, dacă povestea are loc într-o epocă sau lume inexistentă, deci nerealistă, balansează în mod favorabil avizul pentru difuzare. Desigur, acestea sunt doar speculații.

³⁰ Trimitere către *Tu'er Shen/Tu Shen* – zeul iepure, care este, de altfel, zeul homosexualității.

³¹ Unde iepurele este animalul preferat al lui Lan Wangji, deci, îl simbolizează pe acesta, iar măgarul este animalul de drumeție a lui Wei Wuxian.

³² S-ar părea că arta ilustrată poate trece de cenzură.

³³ Ca o trimitere directă către obiceiul tradițional al dăruirii la nunțile din China a unei perechi cocoș-găină, doar că aici sunt utilizați doi cocoși pentru a indica natura relației celor doi protagoniști.

³⁴ Momentul face din nou trimitere la un obicei tradițional pe care îl fac cuplurile.

târziu este surprins cum chiar el inițiază interacțiune fizică³⁵ doar cu Wei Wuxian. Lan Wangji este cunoscut pentru strictețea cu care respectă cele 3000 de reguli sacre din Gusu – locul clanului său –, însă pentru Wei Wuxian le încalcă, cu prețul unor pedepse fizice. Deși cei doi se duelează la început din cauză că Wei Wuxian vrea să intre cu alcool în Gusu, împotriva regulilor, mai târziu, Lan Wangji este surprins cum el însuși ascunde în casă două carafe din *Emperor Smile*, vinul preferat al lui Wei Wuxian. Alte indicii sunt panglica de pe fruntea lui Lan Wangji, despre care acesta spune că este sacră, rezervate atingerilor doar din partea familiei și *significant other* – pe care doar Wei Wuxian o atinge în nenumărate rânduri – sau felul cum se adresează unul altuia, folosind apelativele³⁶ *Wei Ying* și *Lan Zhan*.

Desigur, nu toate acestea sunt evidente pentru toată lumea, aspect care poate le-a și favorizat trecerea de cenzură. Deși sunt voci care consideră că statul nu ar interveni mereu în cazul adaptărilor BL, cum ar fi *The Untamed*, care a primit laude³⁷ pentru alinierea cu sentimentul naționalist – însă fără a-i fi precizată și natura de proveniență BL a adaptării – totuși, includerea sentimentului naționalist ar fi de fapt mai mult o strategie din partea producătorilor seriei pentru a putea trece de cenzură (Hu et al. 2023: 276).

Word of Honor și danmei crack

În ciuda cenzurii, chiar și sub umbrela *bromance*, adaptările au avut un impact major în rândul fanilor BL, astfel că femeile din China au început să fie interesate de bărbați cu aspect efeminat și mai mult decât înainte (Hu et al. 2023: 286). În anul publicării lucrării sale, 2020, Williams notează faptul că în China “there are no laws against *danmei* content existing” (Williams 2020: 18). Atitudinea statului față de astfel de producții se schimbă însă, începând cu 2021, odată cu seria *Word of Honor*, o altă producție populară, adaptare a nuvelei BL *Faraway Wanderers* (2021) a lui Priest (Hu et al. 2023: 275, 284). Similar cu *The Untamed*, protagoniștii au în grijă un tânăr discipol, momentele dintre aceștia portretizând adesea

³⁵ Cu scopul de a-l apăra, sau când Wei Wuxian este rănit, de exemplu.

³⁶ Lumea prezentată în această serie are anumite reguli în ceea ce privește adresarea, fiecare personaj având mai mult de un nume, utilizate în varii contexte, oficiale, intime etc, iar aceste nume utilizate de către cei doi pot fi folosite doar de către cei foarte apropiați, la fel ca în cazul panglicii lui Lan Wangji; în plus, nimeni altcineva nu mai utilizează aceste nume când li se adresează, deci această adresare este practic exclusivă doar lor. Apelativele sunt numele lor de curtoazie.

³⁷ “*The People’s Daily* published a small article titled ‘The Untamed: Writing the beauty of national style’” (Hu et al. 2023: 276).

imaginea unei familii preocupate de copilul lor. Seria utilizează inteligent dublarea replicilor, spectatorii nativi mai vigilenți sesizând că se pot citi pe buze³⁸ adevăratele replici, dinainte de cenzură. Dialogul dintre protagoniști conține referințe către literatura, tradițiile sau mitologia chinezească, multe dintre acestea făcând trimitere către iubire, relații romantice, căsătorie sau chiar virilitate, chiar și după cenzură, astfel de trimiteri fiind încă sesizabile. Desigur, sunt multe elemente *queer* demne de menționat și de analizat, dar datorită limitei de spațiu, acestea vor fi lăsate pentru lucrări și cercetări ulterioare.

În august 2021, la doar câteva luni de la difuzare, toate producțiile în care a jucat și conturile din social media ale unuia dintre protagoniștii *Word of Honor*, Zhang Zhehan, sunt blocate datorită listării sale drept “an ‘immoral celebrity’ by the party-state” (Hu et al. 2023: 275). Incidentul³⁹ este urmat imediat în septembrie de un anunț al SARFT împotriva adaptărilor BL și a bărbaților cu aspect efeminat (Hu et al. 2023: 287) prin care interzice “all media platforms from producing content related to ‘sissy pants’ deformed aesthetics” (Hu et al. 2023: 284). În cazul Chinei, datorită asocierii inevitabile dintre *sissiness* și *queer*, această interdicție atât a *danmei*, cât și a aspectului efeminat al bărbaților⁴⁰ poate fi privită drept o aversiune directă față de grupurile *queer* (Hu et al. 2023: 276).

Coreea de Sud

Datorită popularității în creștere a *Hallyu*⁴¹ în afara continentului asiatic, fenomenul are mulți fani internaționali. Starurile *Hallyu* ar putea provoca un șoc cultural acestora prin felul în care arată sau prin felul în care se comportă, nu de puține ori artiștii *Hallyu*, în special bărbații, fiind percepuți drept *queer* datorită acestor

³⁸ În unele cazuri, ceea ce se aude nu se potrivește cu felul cum se mișcă gura celui care vorbește. Există bloguri sau canale de Youtube care intră în detaliu, explicând exact ce se spune, ce implicații au replicile, și cum se traduc acestea.

³⁹ Desigur, incidentul actorului poate foarte bine să nu fie legat de interzicerea dată de SARFT, însă nu putem spune același lucru despre popularitatea seriei *Word of Honor*, care este mult mai plauzibil să fi contribuit la decizia interzicerii *danmei*.

⁴⁰ O astfel de intervenție oficială a statului în ceea ce privește, până la urmă, felul în care arată o persoană și libertatea sa de exprimare prin felul în care arată mă duce cu gândul la politica extrem de restrictivă a Coreei de Nord, unde, de exemplu, există chiar o serie de tunsori agreate de partid, cetățenii neavând libertatea de a se tunde altfel, chiar dacă și-ar dori.

⁴¹ Stolze notează despre *Hallyu*, citându-l pe Yi, David (2020) – “also known as the ‘Korean Wave’, is defined as ‘the global popularity of South Korea’s cultural economy exporting pop culture, entertainment, music, TV dramas, and movies’” (Stolze 2021: 2).

aspecte. Iar aici vorbim de o percepție *queer* “constructed by the history of the Western ideology of viewing homosexuality” (Stolze 2021: 19).

Bărbați machiați

La primul contact cu K-Pop se poate observa că toți artiștii poartă machiaj, mai concret, atât membrii *girl groups*, cât și *boy groups* sunt machiați. Și aici vorbim despre un machiaj care este asociat unei imagini feminine. Pentru că în cultura vestică, în special americană, un bărbat machiat este asociat cu o persoană gay (Stolze 2021: 27), de aici și una din percepțiile de natură *queer*. Însă, în cultura sud-coreeană, machiajul bărbaților este la fel de firesc ca machiajul femeilor. Sud-coreenii pun mare accent pe aspectul fizic (Stolze 2021: 39) și în cazul bărbaților, nu doar în contextul K-pop⁴², ci și în viața de zi cu zi⁴³, astfel “this practice of beauty and visual upkeep is common to see on the streets of Seoul’s Gangnam district” (Stolze 2021: 18). De aceea, industria produselor de înfrumusețare și îngrijire personală⁴⁴ masculine este în continuă expansiune.

Idolii K-pop sunt percepuți drept feminini datorită imaginii lor și vestimentației. Din ce în ce mai multe grupuri de băieți au membri care, ca BTS⁴⁵, poartă elemente “such as [...] skirts, fishnets, corsets, wearing makeup and jewelry [...] also consistently wear genderfluid pieces onstage as they celebrate freedom of expression” (Stolze 2021: 14). Dacă adăugăm părul vopsit, lung sau extensiile de păr, un necunoscător poate fi confuz atunci când privește artistul, grație ambiguității în reprezentarea genului, unde linia dintre masculin și feminin este uneori foarte fină. Însă aici vorbim despre ceea ce o persoană din cultura vestică ar considera feminin sau masculin. Pentru că, așa cum a fost menționat anterior, pentru sud-coreeni, un bărbat machiat este ceva firesc. Starul gay sud-coreean Holland explică relația “between makeup and gender, saying ‘that in Korea, makeup has no gender or sexuality. Makeup is not just for women or necessarily feminine’” (Stolze 2021: 36), iar restul elementelor sunt sau devin din ce în ce mai firești și acceptate în industria K-Pop, îmbrățișarea lor reprezentând “an important fashion statement against toxic masculinity” (Stolze 2021: 14).

⁴² În cazul K-pop, aspectul fizic este un mare atu pentru un artist, la fel de important ca talentul său.

⁴³ Datorită competitivității crescute în Coreea de Sud, aspectul fizic și felul în care se afișează un bărbat, de exemplu, îi creează mai multe șanse de a fi angajat, de a avea un post mai bun.

⁴⁴ De obicei se prescurtează utilizând termenul de *K-Beauty*.

⁴⁵ Grup K-pop de băieți, format din 7 membri, aparțin de agenția Big Hit, au debutat în 2013 și au câștigat în ultimii ani varii premii internaționale, aducând o vizibilitate mare fenomenului K-pop.

Flower boy

Coreea de Sud promovează acest tip de *flower boy*, termen utilizat pentru a descrie un bărbat frumos, cu aspect tânăr și oarecum efeminat. În coreeană provine de la termenul *kkotminam*, care s-ar traduce drept „un bărbat ca o floare”, cu aspect delicat (Almqvist-Ingersoll 2019). Și în cazul culturii japoneze avem termenul de *bishonnen*, care face referire la bărbații cu trăsături similare celor din manga sau anime-uri (Almqvist-Ingersoll 2019). Inclusiv Thailanda și China au propriile versiuni ale unei reprezentări de *soft masculinity*, cum este denumită imaginea unor astfel de bărbați. În Coreea de Sud, imaginea de *flower boy* nu este în mod necesar *queer*, însă poate fi percepută drept *queer* internațional, datorită stereotipurilor care încă se învârt în jurul a ceea ce este sau ar trebui să fie feminin sau masculin în cultura vestică. Deși “all societies still correlate sexuality and gender expression” (Stolze 2021: 15), putem trata acest tip de *queer*, nu ca ceva care face trimitere în mod necesar la comunitatea LGBTQ+, ci mai curând ca ceva ce iese din tiparele reprezentărilor genului, în ceea ce privește imaginea și aspectul fizic, prin urmare, o expresie *queer*.

Trecând de la imaginea exterioară la cea interioară, *Hallyu* propune un bărbat care nu se teme să fie vulnerabil, să-și arate sentimentele, așadar, un bărbat sensibil. Această sensibilitate este adesea observată și cel mai bine portretizată în cazul serialelor sud-coreene – *K-dramas*, unde personajele masculine sunt surprinse plângând, suferind, dezvăluindu-și temerile interioare. Și idolii K-pop devin emoționali în anumite momente față de fani, în situații cu o încărcătură emoționantă deosebită (dificultăți, rememorarea unor momente din parcursul lor artistic, surprize etc.) sau prin melodiile lor, “finding other positive ways of expressing their own forms of masculinity through vulnerability”, asemeni *boy group* BTS (Stolze 2021: 11-12).

Apropiere și fanservice

Pe lângă imaginea exterioară și cea interioară, un alt aspect perceput drept *queer* este comportamentul bărbaților unul cu celălalt. În K-pop grupurile mixte, de băieți și fete, nu sunt ceva comun, de aceea toți membrii unui grup K-pop sunt fie toți fete, fie toți băieți. Coreea de Sud are o politică de promovare a unei imagini *family friendly*, atât în cazul difuzărilor TV, cât și în alte situații în societate. Acestor aspecte li se adaugă și faptul că starurile K-pop nu pot fi într-o relație romantică (public), mai ales în primii ani de activitate. Datorită contextului descris,

interacțiunile dintre fete și băieți, femei și bărbați, nu sunt încurajate, artiștii evită astfel apropierea sau atingerea – *skinship*.

În schimb, dacă interacțiunile *male-female* nu sunt văzute cu ochi buni (percepute fie ca imorale, fie ca indiciu că cei care le inițiază sunt într-o relație), cele dintre membrii aceluiași sex sunt apreciate, mai ales de fani. Dacă în cultura vestică de obicei nu e ceva comun ca doi bărbați – care nu sunt gay – să se țină de mână sau să se îmbrățișeze, pentru cultura *Hallyu* acest tip de *skinship* este firesc, precum machiajul bărbătesc. Acest tip de relație, în care bărbații au comportament foarte apropiat unul cu celălalt, intră în incidența relațiilor *bromance*. Însă, pentru că în general în cultura vestică un astfel de comportament între bărbați nu este unul comun este perceput drept *queer* și îl putem trata drept *queer* doar din prisma faptului că este diferit de cele comune.

În K-pop fanii acceptă astfel de apropieri, fiind mai mult decât încântați să vadă membrii unui grup cum sunt afectuoși unul cu celălalt, comportamentul fiind pus adesea pe seama *fanservice*-ului. Uneori *fanservice*-ul poate lua intensități neașteptate, pe cât de controversate, pe atât de atrăgătoare pentru comunitățile de fani. De exemplu, cei care sunt mai dezinhibați pot chiar să-și sărute colegii de grup, ca în cazul unuia dintre membrii grupului de băieți Super Junior. Poate că datorită unor astfel de comportamente *fanservice*-ul a fost perceput drept *queer*. Totuși, situațiile de acest tip sunt destul de rare în cazul K-pop, *fanservice*-ul sud-coreean nefiind la fel de intens ca cel thailandez. Este mult mai temperat și, de cele mai multe ori, intră, așa cum am menționat deja, sub incidența *bromance*.

K-Pop ships

Datorită unor astfel de interacțiuni, unde există mult *skinship*, fanii au început să îi „cupleze” pe cei care le inițiază. Cuplurile imaginate de către fani, sau membrii din grup care au cea mai bună chimie unul cu celălalt, se regăsesc în fiecare grup K-pop și poartă denumirea de *ships*. Iar despre practica de „cuplare” – *shipping* – s-a discutat deja anterior. Dacă în cazul CP-urilor thailandeze acestea aveau o conotație intimă și romantică, în cazul *K-pop ships*, acestea sunt percepute, în general, drept *bromance*. Însă, există și situații în care fanii atribuie un înțeles romantic acestor „cupluri”/*ships*, percepându-i drept un cuplu adevărat. Nu știm cât de confortabili sunt idolii K-pop cu aceste *ships*, dar le este certă contribuția la creșterea popularității lor ca artiști și la crearea unei imagini *queer friendly*.

De la percepție *queer* la *BL*

Pe lângă imaginea (percepută) *queer* a masculinității starurilor K-pop, există și expresii *queer* în cazul K-dramelor⁴⁶. Un element precursor al tematicilor *BL* au fost seriilele cu tematica *gender bender*, în care *female lead* se deghizează în băiat, iar *male lead* sau alte personaje bărbătești încep să se simtă atrase de „bărbatul” care e de fapt femeie, ca în cazul *To the Beautiful You* (2012). Cea mai comună apropiere între doi bărbați este sugerarea unei relații de tip *bromance*, adică o prietenie mai profundă. De multe ori, personajele masculine au o chimie extraordinară, chiar dacă nu sunt cuplate în mod romantic, cum este cazul protagoniștilor din *The Devil Judge* (2021) sau *Chief Kim* (2017). De fapt, protagoniștii *Chief Kim* câștigă premiul pentru cel mai bun cuplu în 2017, deși personajele nu au avut o relație romantică. Chiar dacă nu sunt decât un *side couple*, avem o reprezentare directă de *boys' love* în seria *Love with Flows* (2019).

Method acting sau *fanservice*?

O producție care abordează tematica *BL* este filmul *Method*⁴⁷ (2017), cu o poveste între un *K-Pop Idol* și un actor veteran, celebru pentru utilizarea *the method acting*⁴⁸. Impresionant este faptul că privitorul se întreabă pe tot parcursul filmului *Method* dacă ce se întâmplă între cei doi este real, sau este doar un joc actoricesc din partea starului K-pop care încearcă să își însușească *the method acting*. Cunoscătorii termenului ar putea face legătura cu metoda lui Stanislavski, Jerzy Grotowski fiindu-i elev și dezvoltându-și în timp propria metodă ca o continuare a metodei mentorului său (Richards 2004: 5). Actorii lui Grotowski nu interpretează un rol, ei se dezvăluie pe sine (Sloviak; Cuesta 2007: 15-16). Acest aspect este relevant, deoarece un star K-Pop nu își permite să fie într-o relație publică, cu atât mai

⁴⁶ *K-drama* – denumirea pentru seriilele sud-coreene.

⁴⁷ *Method* este o dramă sud-coreeană care a generat o multitudine de păreri împărțite, datorită prezenței *BL* în scenariu, element considerat inutil, drept pentru care este văzută ca fiind cea mai slabă producție a femeii regizor Bang Eun Jin. Să aibă oare această considerație o legătură cu alegerea tematicii *BL*, care poate părea controversată și faptul că regizorul este femeie? Ar fi interesant de imaginat o părere față de această producție într-un context extern, să îl numim mai puțin tradițional.

⁴⁸ Această metodă sugerează faptul că actorul nu iese din rol chiar și în afara filmărilor, menținându-și personajul în viață până la finalul proiectului, este o metodă care pune în valoare calitățile actoricești foarte mult, dar care este foarte periculoasă, deoarece actorul poate pierde simțul realității dacă nu este atent și se lasă imersat prea mult în personajul interpretat.

puțin într-una de natură *queer*. În schimb, dacă se utilizează *the method acting* (ca și cum ar juca un rol în afara scenei) sau pretextul *fanservice*-ului (fanii presupun că e doar un joc și atât), atunci, de fapt, poate acel artist se joacă pe sine ca rol, se preface că se preface, fără a fi nevoit să se compromită public.

Noi apariții BL

A juca într-o serie cu tematică *queer* pare destul de riscant pentru cariera unui *K-Pop Idol*, deoarece poate fi perceput drept gay, de aceea este surprinzătoare creșterea producției de seriale cu focus principal pe tematica BL. Serii precum *Color Rush* (2020) sau *Semantic Error* (2022), în care joacă *Kpop Idols*, au cunoscut o popularitate extraordinară și în Coreea de Sud, nu doar internațional. Mai mult, se pare, paradoxal, că tocmai apariția în *Semantic Error* într-un rol *queer* a salvat cariera artistică a unuia dintre protagoniști⁴⁹, *K-Pop Idol* de altfel, serialul câștigând și un premiu pentru cel mai bun cuplu în 2022. Toate aceste apariții *queer* din ce în ce mai proeminente nu fac decât să demonstreze faptul că societatea sud-coreeană începe să fie mai permisivă în a le tolera, cel puțin în cazul serialelor.

În loc de concluzie

Am văzut, așadar, că serialele BL thailandeze au anumite strategii prin care au reușit să capete popularitate. Majoritatea acestor seriale sunt adaptări ale unor nuvele BL, creând astfel o bună colaborare cu anumiți autori. Managementul agențiilor încurajează „cuplurile” să continue apropierea fizică sau intimă dintre aceștia, promovând practica *fanservice*-ului. Deși poate părea controversată, este totuși o parte din cultura BL thai care a contribuit la popularitatea genului atât local, în Thailanda, cât și în Asia sau internațional. Industria BL thailandeză produce cantitativ mai multe serii decât alte regiuni care abordează acest gen, fiind cea mai experimentată din acest punct de vedere. Este interesant de observat ce direcții vor aborda pe viitor producțiile BL și cum anume vor trata practica CP în cazul actorilor.

În cazul Chinei, după decizia interzicerii adaptărilor BL, producții precum *Immortality*, care deja au fost filmate de foarte mult timp (peste 2 ani), încă așteaptă avizul pentru a fi difuzate. Având în vedere atitudinea Chinei față de conținutul

⁴⁹ Membru al K-pop *boy group* DKZ, Park Jae Chan.

queer, dar în special față de *BL*, nu se poate anticipa care va fi soarta acestor seriale. Unii dintre fanii *danmei* încă speră într-o ameliorare a politicii față de *BL*, pe când alții deja s-au resemnat și acceptă ideea că poate aceste adaptări nu vor fi difuzate deloc. Actorii care au jucat în astfel de adaptări sau care intenționează să accepte un astfel de rol pe viitor, vor trebui să fie foarte precauți pentru ca prezența lor într-o astfel de producție să nu le afecteze negativ cariera artistică sau chiar viața personală. Însă, poate doar și din considerente financiare (contribuție economică favorabilă bugetului Chinei) și datorită prezenței unor actori deja cunoscuți pentru rolurile din alte producții non-*BL*, aceste adaptări ar putea vedea totuși lumina, chiar și după o cenzurare mai intensă a plot-ului.

Și, nu în ultimul rând, în ceea ce privește societatea sud-coreeană, aceasta se prezintă destul de *open-minded*, având în vedere circumstanțele istorice și socio-politice. De aceea, deschiderea societății către toleranță este destul de rapidă față de alte regiuni unde subiectele *queer*, deși au vechime, să spunem în rândul populației și *entertainmentului*, cum este cazul Thailandeii, tot sunt supuse unor critici. Iar această afirmație poate fi susținută nu doar de creșterea producției de seriale *BL*, ci și de difuzarea unei emisiuni (*His Man*) de tip reality show special pentru persoanele gay, prima emisiune de acest fel din Coreea de Sud, ajunsă deja în 2024 la sezonul trei.

Desigur, deja a fost menționat, sunt multe aspecte *queer* demne de analizat, atât în contextul celor trei regiuni prezentate în această cercetare, cât și în altele. Însă acestea pot face subiectul unor cercetări ulterioare, lucrarea de față neîntrând în prea multe analize specifice. Este cert totuși faptul că cele trei regiuni – Thailanda, China și Coreea de Sud – oferă fiecare perspectivele lor *queer* într-un mod distinctiv, *bromance* și *BL* fiind unele dintre ele.

REFERINȚE

*** 2009, „Prințul constant” în *Ryszard Cieślak, actor emblematic al anilor '60*, George Banu (coord.), trad. rom. Andreea Iacob, Fundația Culturală „Camil Petrescu”, revista *Teatrul azi* (supliment), București: Editura Cheiron, 11-19.

Ahmed, Sarah, 2006, “Introduction: Find Your Way”, Cap. 2 “Sexual Orientation”, în *Queer Phenomenology, Orientation, Objects, Others*, Durham: Duke University Press.

- Alaimo, Stacy, 2018, "Material Feminism in the Anthropocene", în *A Feminist Companion to the Posthumanities*, Cecilia Asberg, Rosi Braidoti (eds.), Cham: Springer.
- Almqvist-Ingersoll, Petter, 2019, *Conceptually androgynous. The production and commodification of gender in Korean pop music*, Umea Universitet, Umea Center for Gender Studies, Master Thesis in Gender Studies, Supervisor: Johanna Overud, PhD. Disponibil online: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1341295&dswid=6567> (accesat la 31 ianuarie 2021).
- Bibiri, Raluca, 2014, *Feminitatea. De la diferență la în/diferență sexuală*, București: Editura Universității din București.
- Bourdieu, Pierre, 2001, Cap. I "A Magnified Image", în *Masculine Domination*, trad. Richard Nice, Cambridge: Polity Press.
- Brook, Peter, 2009, *Împreună cu Grotowski. Teatrul este doar o formă*, editor George Banu, Grezegorz Ziolkowski, Paul Allain, trad. rom. Anca Măniuțiu, Eugen Wohl, Andreea Iacob, Fundația Culturală „Camil Petrescu”, revista *Teatrul azi* (supliment), București: Editura Cheiron.
- Chan, Lik Sam, Elija Cassidy Jia Tan, 2023, "Introduction" Special Issue of "Queer Cultures in Digital Asia", în *Journal of Communication*, vol. 17, 2455-2462. Disponibil online: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/21105> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Goffman, Erving, 1956, *The Presentation of the Self in Everyday Life*, Edinburgh: University of Edinburgh, 10-47, 132-152.
- Hu, Tingting, Ge Liang, Chen Ziyao, Xia Xu, 2023, "Masculinity in crisis? Reticent/han-xu politics against danmei and male effeminacy", în *International Journal of Cultural Studies*, vol. 26, nr. 3, 274-292, DOI: <https://doi.org/10.1177/13678779231159424> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Kang, Dredge Byung' chu, 2018, "Surfing the Korean Wave: Wander Gays and the Crisis of Thai Masculinity", în *Visual Anthropology*, vol. 31, nr. 1-2, 45-65, DOI: <https://doi.org/10.1080/08949468.2018.1428013> (accesat la 15 martie 2023).
- Künzler, Alma, 2020, "Investigating the Influence of Asian Boys' Love on Fans' Views and Experiences of Real-life People and Relationships", MA Thesis in Master Gender Studies, Faculty Humanities, Supervisor: Vasiliki Beli, Utrecht University. Disponibil online: <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/37587> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Le Bon, Gustave, 1991, *Psihologia maselor*, trad. rom. de dr. Leonard Gavrilu (după ediția 40), București: Editura Științifică.
- Leyens, Jaques-Phillippe, Richard Y. Bourhis, *Stereotipuri, discriminare și relații intergrupuri*, trad. rom. de Doina Tonner, Iași: Editura Polirom.

- Lin, Jenny, 2019, review of the book *Boys' Love, Cosplay, and Androgynous Idols: Queer Fan Cultures in Mainland China, Hong Kong, and Taiwan* by Maud Lavin, Ling Yang, and Jing Jamie Zhao (eds.), în *Feminist Encounters: A Journal of Critical Studies in Culture and Politics*, vol. 3, nr. 1-2, article no. 19, DOI: <https://doi.org/10.20897/femenc/5925> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Lipovetsky, Gilles, Jean Serroy, *Ecranul Global. Cultură, mass-media și cinema în epoca hipermodernă*, trad. rom. de Mihai Ungureanu, Iași: Editura Polirom.
- Mirzoeff, Nicolas, 2002, cap. 1 "The Subject of Visual Culture", în *The Visual Culture Reader*, second edition, London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 3-23.
- , 2009, *An Introduction to Visual Culture*, second edition, London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 1-20.
- Mitchell, W.J.T., 2002, cap. 5 "Showing Seeing. A Critique of Visual Culture", în Nicholas Mirzoeff, *The Visual Culture Reader*, second edition, London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 86-101.
- , W.J.T., 2005, *What Do Pictures Want_The Lives of Images*, University of Chicago Press.
- Mulvey, Laura, 1999, *Visual Pleasure and Narrative Cinema. Film Theory and Criticism: Introductory Readings*, Leo Braudy and Marshall Cohen (eds.), New York: Oxford UP, 833-844.
- Nozawa, Emiko, 2023, "Boy's Love, Transmedia Storytelling, and LGBT Awareness in Contemporary Japan", în Sirpa Salenius (ed.), *Gender in Japanese Popular Culture. Rethinking Masculinities and Femininities*, Switzerland: Palgrave Macmillan Cham, 175-207, DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-12942-1_7 (accesat la 15 septembrie 2023).
- Prasannam, Natthanai, 2019, "The Yaoi Phenomenon in Thailand and Fan/Industry Interaction", în *Plaridel, Journal of Communication, Media, and Society*, vol. 16, No. 2, 63-89, DOI: <https://doi.org/10.52518/2020.16.2-03prsnam> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Rahmawati, Davie, Wiratri Anindhita, Amelita Lusida Decintya, Ngurah Rangga Wisesa, 2020, "An Ethnography of Shipping as a Communication Practice Within the *Fujoshi* Community in Indonesia", în *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, vol. 426, Proceedings of the 3rd International Conference on Vocational Higher Education (ICVHE 2018), Indonezia: Atlantis Press, 440-450, open access DOI: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200331.178> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Richards, Thomas, 2004, *At Work With Grotowski on Physical Actions*, London and New York: Routledge, 1995, edition in the Taylor & Francis e-Library.

- Salenius, Sirpa (ed.), 2023, *Gender in Japanese Popular Culture. Rethinking Masculinities and Femininities*, Switzerland: Palgrave Macmillan Cham, open access DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-12942-1> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Sloviak, James, Jairo Cuesta, 2007, *Jerzy GROTOWSKI*, London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2007, edition in the Taylor & Francis e-Library.
- Stolze, Katherine, 2021, "Kpop's Influence on Redefining Masculinity within Heteronormative Regimes", în *Denison Student Scholarship*. 93, Disponibil online: open access <https://digitalcommons.denison.edu/studentscholarship/93> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Williams, Emily, 2020, "BL and Danmei The Similarities and Differences Between Male x Male Content and its Fans in Japan and China", în *Honors Projects*. 501, Bowling Green State University. Disponibil online: <https://scholarworks.bgsu.edu/honorsprojects/501> (accesat la 15 septembrie 2023).
- Wong, Alvin K., 2020, "Towards a queer economy of boys' love in contemporary Chinese media", în *Continuum, Journal of Media & Cultural Studies*, vol. 34, Issue 4, 500-513 (în *Jurnal*), 1-14 (download – sursa), Routledge Taylor & Francis Group, DOI: <https://doi.org/10.1080/10304312.2020.1785078> (accesat la 15 septembrie 2023).

Videografie

- Donna Haraway: Cyborgs, Dogs and Companion Species 2000 post by European Graduate School Video Lectures. Disponibil online: <https://www.youtube.com/watch?v=yxHIKmMI70&list=PLC017E496EEE63132>, (accesat la 5 februarie 2021).
- Gender politics in K-Pop post by The Korea Society. Disponibil online: <https://www.youtube.com/watch?v=6ECfNRrPi44>, (accesat la 17 mai 2020).
- Kimmel, Michael, *The Guy's Guide to Feminism*. Disponibil online: <https://www.youtube.com/watch?v=bJEdSjkMF4>, (accesat la 5 mai 2020).

INTERSECTIONALITY: THE *PROS* AND *CONS* OF A CONCEPTUAL TRANSPLANT

Abstract. Since the success of the Starting Line Group to push the EU into adopting the Equality Directives in the 2000s, NGOs have always been at the forefront of anti-discrimination legislation in the European arena. One such example is the exemplary work conducted by the European Roma Rights Centre in advancing the rights of the Roma communities before the European Court of Human Rights. Over the past years, there has been a strong effort by NGOs to have national and European courts as well as legislators recognize intersectionality. Their efforts will be assessed against the increasing criticism from American theorists (Thomlinson, Crenshaw) on the application of intersectionality outside its original scope: a better situation for African-American women. Has the NGO-ization of discrimination reached its limits with the attempt to transplant intersectionality on the European shores?

Keywords: anti-discrimination, intersectionality, NGO-ization, travelling theories

The NGO-ization of discrimination. The intersectionality paradox

Over the past decades, the role of NGOs in carrying the voices of citizens and representing their interests has been increasingly questioned. From being the “guardians” of democracy and pluralism, the “watchdogs” ensuring that governments will not overstep their powers and rights will not be abused, more and more voices have accused nongovernmental institutions of “being colonized by governmental ways of doing business” (Lang 2013: 60). Scholars and practitioners accused NGOs of institutionalization, professionalization and over bureaucratization, in a nutshell of NGO-ization. One of the most criticized consequences of the process of NGO-ization is that it “tends to turn down the volume of public advocacy”, by replacing it with “a preference for PR instead of public engagement” (Lang 2013: 205).

* Guest lecturer, Faculty of Political Science, University of Bucharest. Email: emanuela.ignatouiu@gmail.com.

Hence, by depicting the work of a coalition of entities, the Starting Line Group, and that of the European Roma Rights Centre, a powerful NGO, I will highlight the incredible and lasting mark they left on the European non-discrimination landscape (Part I). In the second part of the paper, I will investigate the attempts to replicate the model in order to establish the concept of intersectionality in Europe and the causes for their (momentary) failure (Part II).

I. Building the European anti-discrimination system by NGO-ization: a success story

The Starting Line Group – a crucial stakeholder for enacting EU anti-discrimination legislation

2000 was a remarkable year in the European Union. Under less than a year, several proposals forwarded by the European Commission in order to prohibit discrimination came to fruition: the Council Directive implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of ethnic and racial origin (Directive 2000/43/EC)¹; the Council Directive establishing a general framework for employment equality (Directive 2000/78/EC), as well as the Council Decision establishing a Community Action Programme to combat discrimination (Decision 2000/750).

The three proposals were adopted against an increased background of racial and ethnic tensions spreading all across Europe, which had culminated with the shocking election in 2000 in Austria of the far right party, the Freedom Party², led by Jörg Haider. In fact, European institutions had been aware of the perils posed by racism and xenophobic rhetoric long before, ever since radical right parties were elected to the European Parliament during the 1984 election³, which prompted worried Members of the European Parliament to draw a response⁴. In this context, it might seem that there has been a smooth and constant effort leading to the extraordinary adoption in 2000 of the pieces of legislation mentioned above.

However, this incredible success was mostly due to the work of the Starting Line Group, a powerful coalition comprising of over 400 organizations, which was created in 1991 with the aim to actively work in the area of anti-discrimination.

¹ Directive 2000/43/EC (known as RED – the Racial Equality Directive) would be later accompanied by the Equal Treatment Directives (2004/113/EC, and 2006/54/EC).

² “Freedom” in this case being very ironic for what the party actually stood for.

³ In particular the French National Front, led by Jean Marie Le Pen.

⁴ See especially the work conducted by the British MEP, Glyn Ford, and the 1985 “Evrigenis Report”.

The campaign was directed by Isabelle Chopin, a French lawyer specialized in anti-discrimination law⁵ and by Jan Niessen, the former Migration Policy Group Director⁶. Their core belief was that “a well-informed policy debate among and between representatives of all sectors of society- public, private and business – could lead to the adoption of effective European anti-discrimination policies” (Isabelle Chopin and Jan Niessen 2001: 5).

Based on a joint initiative by the Dutch National Bureau against Racism, by the UK Commission for Racial Equality and by the CCME (the Churches Committee on Migrants in Europe), the group set up “an increasingly well-organized NGO lobby on racism”⁷. They targeted the major EU institutions, in particular the European Commission and the European Parliament. They’ve set a group of legal experts who prepared a draft directive for the elimination of racial discrimination⁸, which was not only submitted in 1993, but was also explicitly mentioned by the European Parliament in its 1993 and 1994 resolutions⁹. It’s worth mentioning that the Starting Line Group had also submitted a proposal for the amendment of the treaties in order to provide the EU with the competence to enact the draft directive¹⁰.

The work of the Starting Line Group “formed an innovative and optimistic response to the general absence of any coherent EU policy on combating racism at that time” and it was in line with their declared goal “to combat racism through the adoption of concrete legal measures and sanctions” (Chopin 1999: 111).

⁵ Isabelle Chopin is currently the specialist coordination in non-discrimination law of the European network of legal experts in gender equality and non-discrimination, as well as the director of the Migration Policy Group.

⁶ He was also the member of the Editorial Board of the European Journal of Migration and Law, and co-founder of the European Anti-discrimination law review.

⁷ Directorate-General for Research, European Union Anti-Discrimination Policy: from equal opportunities between women and men to combat racism, working document, Public Liberties Series, LIBE 102 EN, https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/libe/102/text1_en.htm, accessed on 25.02.2023.

⁸ This draft directive, submitted by the Starting Line Group, can be consulted in Dummett, “The Starting Line [...]” 530–538. The Starting Line Group had also drafted two other proposals: a proposal for a Directive on the rights of third-country nationals in general and to extend voting rights in municipal and European elections to third-country nationals with five-years residence. For more, Bell, “Meeting the challenge?” 53.

⁹ Two separate resolutions, in 1993 and 1994, the Parliament urged the Commission to take the Starting Line proposal as a basis for the preparation of a directive to be submitted to the Council of Ministers (1993 resolution, OJ 1993 C 342/19, 20.12.93; 1994 resolution, para. 9, OJ 1994 C 323/154, 20.11.94).

¹⁰ Eventually Article 13, included in the Amsterdam Treaty, would constitute the legal basis for such legislative measures.

In the end, only part of the provisions proposed by the Starting Line Group had been included in the Racial Equality Directive: for instance, whilst the Starting Line directive also forbade religious discrimination, the EU directive only included racial discrimination. In other instances, as in the case of harassment, the EU directive constitutes an “improvement on the original Starting Line Text”. Interestingly enough, after analyzing the various differences between the proposed and the enacted directives, Mark Bell made several recommendations addressed specifically to NGOs, such as this one: “NGOs should seek to ensure that national legislation implementing the Racial Equality Directive should extend the same level of protection to discrimination on grounds of religion or belief” or this one: “NGOs should seek to ensure that national implementing legislation includes an express ban on incitement or pressure to discriminate” (Bell 2001: 24-29).

Hence, the adoption in 2000 of the three proposals encompassed more than a decade work by various stakeholders, such as social partners, authorities at various levels (regional, local, national), experts and academics, specialized bodies, EU institutions. That informal network of “nearly 400 non-governmental organizations, semi-official organizations, trade unions, churches, independent experts and academics (Chopin 1999: 111) had succeeding in addressing many of their demands¹¹ and, as shown by Terri E. Givens and Rhonda Evans Case, the Starting Line Group was one of such “strategic actors [which] developed and used discourses to pass antidiscrimination legislation at EU level [by using] evolving discourses around racism in Europe from the mid-1980s through the late 1990s” (Givens Evans Case: 2014).

With the adoption in particular of the Racial Equality Directive, a new chapter in the EU anti-discrimination law started, “a step beyond the traditional focus on discrimination [...] (Bell 2001: 54)” and, as such, a new set of legal tools were now available across the European Union which, as I will show in the next part, NGOs were not shy in making use of them.

ERRC – Seeking non-discrimination remedies for the Roma

But the Starting Line was not the only NGO-led effort to further anti-discrimination measures at the European level. In fact, around the same time as the Starting Line

¹¹ The Group also included the Commissioner for Foreigners of the Berlin Senate, the Belgian Centre for Equal Opportunities and Against Racism, Caritas Europa, the European Jewish Information Centre, the Migrants Forum and the European Anti-Poverty Network.

Group would draft its proposals, a new stakeholder was about to take the stage: the European Centre for Roma Rights (ERRC).

Created in 1996, ERRC is a “Roma-led international public interest law organization working to combat anti-Romani racism and human rights abuse of Roma” (ERRC, “Who we are”). From the very beginning, ERRC aimed to create legal protection for Roma within the framework of equality, respect of rights and of human dignity (Petrova, “The 10th anniversary”). The methods of choice were: research, policy development, advocacy, human rights education, and especially strategic litigation.

Governed by a multinational Board of Directors, the ERRC has several sources of funding¹² thanks to which it set in motion more than 500 court cases in 15 countries to “bring to justice state and non-state actors who have discriminated against Romani individuals or have committed violence against them, [thus] securing over 2 million EUR in compensation for Romani individuals for the abuse they have suffered and the subsequent failure of their respective governments to ensure justice”¹³.

Their focus on strategic litigation is very much in accordance with their objective to apply the American Civil Rights Model to the case of the Roma (Ignăţoiu-Sora, 2011)¹⁴. Their endeavor was inspired by practitioners¹⁵ familiarized with the American model focused on seeking justice before the courts, and, in this respect, they would depart from a traditional approach, formerly present in

¹² Private foundations, international organizations, governments. Billionaire George Soros is one of the biggest donors to Roma rights groups – Otto Pohl, Gypsies Gain a Legal Tool in Rights Fight, New York Times, 7 May 2006, <https://www.nytimes.com/2006/05/07/world/europe/07roma.html>, accessed on 8 Feb 2023. For more, see. <http://www.errc.org/who-we-are/overview>, accessed on 10.02.2023.

¹³ Idem. As already mentioned, strategic litigation is not the only area where the ERRC is deeply active: it also has an extensive research program, human rights education and media campaigns supporting effective state responses to violence and hate speech against Roma; school desegregation; an end to forced evictions; justice for victims of coercive sterilization.

¹⁴ See also, James Goldston, Race discrimination impact litigation in eastern Europe – a discussion of legal strategies to confront racial discrimination, 15 July 1997, <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=4>, accessed on 20.02.2023. Goldston made the remark that “The kinds of discrimination Roma face are, however, generally manifestations of practice, not of law. Europe has few ‘Jim Crow’ laws of the kind which, for many years in the United States, expressly treated African-Americans differently from whites – by mandating segregation in public schools, for example. Rather, in administering, applying and interpreting rules and statutes which are, on their face, racially neutral, public officials commonly treat Roma differently from – and, almost invariably, worse than – racial/ethnic majorities.”

¹⁵ The best example is that of James Goldston, who was one of the trial lawyers in the D.H. case. He had worked for 13 years as Executive Director of the Open Society Justice and he was an Assistant U.S. Attorney in New York. Goldston served as the Legal Director of the European Roma Rights Center.

Europe, where emphasis was put rather on enacting legislation and policies¹⁶. Their main aim was to seek recognition of the plight of the Roma persons all over in Europe, not necessarily through laws and policies, but by addressing directly to courts so they sanction systemic, deep-entrenched racial discrimination against them. “We take racists to court. The cases we take across Europe are designed to expose and eliminate discriminatory structures that violate the rights of Roma” (ERRC, “Strategic litigation”)¹⁷.

In order to achieve this aim, an enormous amount of work and resources had been put by the ERRC, which had multiple discussions with lawyers and experts in sociology in order to both “obtain sufficiently compelling proof of race discrimination” and [on] “how to devise legal strategies for challenging it and obtaining remedies”¹⁸. These talks would result in a series of strategic litigation conducted on behalf of plaintiffs by the ERRC before the European Court of Human Rights¹⁹: *Anguelova v. Bulgaria*²⁰, *Nachova v. Bulgaria*²¹, *Orsúš and others v. Croatia*²², *Horváth and Kiss v. Hungary*²³ and most importantly *D.H. and Others vs. the Czech Republic* (or the Ostrava case)²⁴ – the first case “challenging and ultimately condemning racial segregation in schools against the Czech Republic”²⁵. The case had been submitted to the Court in 2000 and it was only in 2007 that the Grand Chamber gave its historical ruling. However, the ERRC worked closely with the plaintiffs not only during the processing, but also prior to the actual submission to the Court.

¹⁶ In fact, the very model proposed by the Starting Line Group enforces the idea that Europe was more prone to tackle anti-discrimination and racism by enacting legislation and policies.

¹⁷ It is important however, that in many of these cases, other NGOs intervened as well. In the *Horváth and Kiss v. Hungary*, for instance, ERRC worked with CFCF (the Chance for Children Foundation). It is worth noting that in the Ostrava case, an amicus brief has been filed by Human Rights Watch and Interights. There were submissions by the European Network against Racism, by the European Roma Information Office, by the Minority Rights Group International, the Roma Education Fund and many others.

¹⁸ Goldston details how in April and May 1997, ERRC held discussions with sociologists and lawyers from Hungary (in partnership with the Constitutional and Legislative Policy Institute – COLPI), as well as with lawyers from Czech Republic, Romania, Bulgaria and Hungary in order to discuss possible models of anti-discrimination litigation (footnote 15).

¹⁹ By 2005, thirty such cases had been brought by the ERRC before the European Court of Human Rights (ERRC Legal Activities 2005). All of the cases involving Roma issues, raised the alleged violation of art. 14, which forbids discrimination.

²⁰ Application no. 38361/97.

²¹ Application no. 43577/98 and 43579/98.

²² Application no. 15766/03.

²³ Application no. 11146/11.

²⁴ Application no. 57325/00.

²⁵ See footnote 15.

The Ostrava case

Using the methods learnt and applied in the American system, ERRC “pioneered civil rights litigation on behalf of the Roma, using litigation before national courts and at the European Court of Human Rights”²⁶.

At that time, “Roma suffered discrimination in virtually every sphere of public life – access to education, housing, even police protection against official or skinhead violence. In many countries in Europe, Roma lived in third-world conditions in segregated outskirts of urban areas [...]. Worse yet, this fundamental injustice – an entire people relegated to poverty and exclusion – was accepted by many as “normal”. Even among some human rights advocates at that time, a blind spot existed when it came to the Roma. This gap in empathy and awareness offered an opportunity for me [James Goldston] and my colleagues at ERRC to address some of those problems by furthering the rule of law – documenting facts, presenting legal claims, seeking to enforce court judgments that, little by little, and then with increasing frequency, found in favor of Roma complainants”.

In a 2005 communication from the Open Society Justice Initiative²⁷, it is mentioned that “the European Court of Human Rights [...] will hear oral argument in two of the most important cases in its history concerning racial violence and discrimination against Roma”²⁸. The press release mentions *Nachova v. Bulgaria* concerning the deadly shooting by military police soldiers of two Roma conscripts and *D.H. and Others v. Czech Republic*²⁹.

In the Ostrava case (*D.H.*), the plaintiffs were 18 Roma children, who had been placed in “special” remedial schools set for persons deemed to be mentally deficient. During all the stages of the trial and even prior to it, the plaintiffs were heavily assisted by the ERRC³⁰.

In fact, in order to apply the fight against discrimination to the situation of Roma, the ERRC embedded the needs of the Roma communities “in the discrimination discourse [...] and as a result of this strategy, in all its reports and applications the ERRC brought an increased and continuous focus on the discrimination faced by the Roma. This amplified use of the discrimination discourse prompted a new

²⁶ See footnote 15.

²⁷ Open Society Justice Initiative, *Historic deliberations in Roma Rights Cases at Europe’s Premier Human Rights Tribunal*, 2005, <https://www.justiceinitiative.org/newsroom/historic-deliberation-s-roma-rights-cases-europes-premier-human-rights-tribunal>, accessed on Feb 12, 2023.

²⁸ *Idem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ By 2005, thirty such cases had been brought by the ERRC before the European Court of Human Rights (ERRC Legal Activities 2005). All of the cases involving Roma issues, raised the alleged violation of art. 14, which forbids discrimination.

readiness from other different actors [...] to use legal tools for the fight against discrimination in order to change the situation of the Gypsies/Roma. In turn, this attitude resulted in the absorption of Roma – related legal questions into the discrimination discourse” (Ignățoiu-Sora: 1700-1701). The approach was, as mentioned above, a serious departure from the traditional European ways in protecting minorities, as it appears from a comparison to the previous rulings of the European Court of Human Rights³¹. Especially that, around the time the Ostrava case was submitted before the European Court of Human Rights, there were “two approaches to protect the rights of Romani people: minority approach v. vulnerable-group approach”³². In protecting its minorities, Europe relied mainly on two international treaties, enacted by the Council of Europe: the Framework Convention for the Protection of National Minorities³³ and the European Charter for Regional or Minority Languages³⁴. Unfortunately, neither would secure the access of Roma to education, housing rights, etc. as the treaties rather focused on the preservation of the cultural identity of minorities. Such endeavor was not the best fit for the Roma, especially in the Eastern and Central Europe, as they were severely impacted by the socio-economic changes and some of their traditional lifestyles had been largely severed under the Communist regimes³⁵. Fighting systemic discrimination approach did not constitute a third approach until the ERRC committed to it.

The OSTRAVA case, “built on intensive qualitative and quantitative research into the situation of Roma in Czech schooling [revealing] racial disparities of shocking proportions: [such as that] “in Ostrava, the Czech Republic’s third city, despite the fact that Roma comprise approximately 10 percent of the local population, more than 15.000 Czech children of primary school age attend school every day without meeting a single Romani classmate”³⁶.

The case was especially important given that, as mentioned in the submissions to the court, by assigning them to special schools, the children were forever to be relegated to second class citizenship, with heavy consequences seen in a smaller percentage of Roma pupils attending universities.

³¹ See in particular *Buckley v. United Kingdom*, Application no. 20348/92.

³² Stefano Valenti, “The protection of the rights of the Roma people by national human rights structures”, Workshop debriefing paper, Feb 2009, Budapest. See also, Jennifer Devroye, “The case of *D.H. and Others v. the Czech Republic*”, (2009).

³³ It was signed in 1995 and it came into effect in 1998.

³⁴ It was adopted in 1992 and it entered into force in 1998.

³⁵ Istvan Pogany, “Minority Rights and the Roma of Central and Eastern Europe” (2006). See also, Jennifer Devroye, “The case of *D.H. and Others v. the Czech Republic*”, (2009).

³⁶ See footnote 28: over half of the Romani child population was schooled in remedial special education; any randomly chosen Romani child is more than 27 times more likely to be placed in schools for the mentally disabled than a similarly situation non-Romani child.

In the end, the Grand Chamber concluded that there had been a violation in the case of Art. 14 of the Convention read in conjunction with Article 2 of Protocol no. 1. The ruling was considered “groundbreaking” especially by the ERRC, which had invested an enormous amount of resources and time in this case”.³⁷ (Ignăţoiu-Sora 2011: 1709) In fact, “this entire process led to the creation of a [new] model for the protection of the Roma, based exclusively on the issue of discrimination and on the fight against it. This enabled NGOs representing Roma interests on the one hand to concentrate the protection of the Roma around issues of dignity and equality; on another hand it gave them the opportunity to use various international and European instruments” (Ignăţoiu-Sora 2011: 1711).

The Ostrava case was a huge win for the ERRC, as “[...] a new terminology was introduced and words like ‘systematic’ and ‘practice’ started to be used before the Court”³⁸.

II. Can any concept be transplanted successfully? The case for intersectionality

As seen above, NGOs have been instrumental in, firstly, having legislation be adopted at European level and, secondly, in putting teeth into it and produce effects at national level – by adjudicating them at the highest European levels. A quick overview shows not only favorable rulings by the European Court of Human Rights, but also very active national Equality Bodies, regularly issuing reports documenting racial discrimination and decisions condemning it. NGOs have been detrimental in all of these activities. But is such success also possible in relation to intersectionality? My hypothesis, which I will prove in the last part of this paper, is that with intersectional discrimination, NGOs have proved their limits.

³⁷ Many others rallied with ERRC in understanding the historical value of the ruling in D.H. as a “landmark”. See for instance Jennifer Devroye, “The case of D.H. and others v. the Czech Republic” (2009). Devroye mentions three reasons for why the ruling is considered a landmark: “it is the first time the court has considered a nationwide pattern of discrimination; the first time the ECHR has recognized by name the principle of indirect discrimination; it clarifies that, in cases where a policy has a discriminatory impact, the existence of discriminatory intent is not relevant”.

³⁸ The complainant’s intention was to obtain from the ECHR recognition and sanction of a “state of discrimination” or of a “generalized discrimination” against the Roma. In order to achieve these aims, complainants and the NGOs supporting them proactively encouraged the Court’s embracing of new concepts and legal tools, such as indirect discrimination. This effort was supported by the provision of ethnic statistics indicative of indirect discrimination and justifying the shift of the burden of proof” (Ignăţoiu-Sora).

Advocating for the sanction of intersectional discrimination

Currently, there is no definition and no sanction of intersectional discrimination at the European level, although multiple appeals were issued in order to rectify the problem. In 2018, the European Network against Racism, for instance, urged European policy makers to adopt an intersectional perspective³⁹ for at least five reasons: to acknowledge how severe are multiple marginalizations; to understand the reality of discrimination; to design better policies aiming at achieving equality which would ultimately lead to full equality, to build a stronger solidarity.

A year later, in 2019, the Center for Intersectional Justice⁴⁰ highlighted that: “Intersectional discrimination should be enshrined in the EU legislative framework for anti-discrimination and for gender equality. Policy measures in these fields should include targeted measures and provisions on intersectional discrimination, acknowledging the combined effects of discrimination on combined and multiple grounds (e.g. gender equality policies and national action plans against racism)”⁴¹.

Similar efforts were displayed at national level: in Romania, a draft law was submitted in October 2020 with the aim to sanction intersectional discrimination. The proposal was submitted before the Romanian Parliament by a number of MPs from different political parties, following intense advocacy by CADO (Center for Advocacy and Human Rights)⁴². In the draft law, intersectional discrimination is defined as “Any difference, exclusion, restriction or preference based on two or more [prohibited criteria] that manifests itself simultaneously and inseparably”. Such an act “is to be considered an aggravating circumstance in establishing the contravention, unless one or more of its components fall under the criminal law”⁴³. This would be the second attempt to include intersectional discrimination in Romania, as in 2015, the Anti-Discrimination Coalition had sent

³⁹ Founded in 1997, ENAR represents an EU-wide network of NGOs fighting against discrimination, <https://www.enar-eu.org/>, accessed on 2.02.2023.

⁴⁰ A Non-profit organization, which was founded in Berlin, in 2017. They “engage in advocacy and policy-oriented research to make anti-discrimination and equality policy more inclusive and address structural inequalities more effectively in Europe” <https://www.intersectionaljustice.org/>, accessed on 24.02.2023.

⁴¹ Wadzanai Motsi-Khatai, *Intersectional Discrimination in Europe: relevance, challenges and ways forward*, Center for Intersectional Justice, 2020, https://www.intersectionaljustice.org/img/intersectionality-report-FINAL_yizq4j.pdf, accessed 26.02.2022.

⁴² <https://cado.org.ro/romania-primul-stat-membru-al-uniunii-europene-care-propune-spre-reglementare-discriminarea-intersectionala/>, accessed on 20.02.2023.

⁴³ For more see Adriana Iordache (coord.). *Comparative analysis in Romania, Finland and Italy of discrimination legislation, policies and legal decisions on multiple discrimination*, <https://evermade-hdl.s3.eu-central-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2021/03/15150741/Comparative-analysis-in-Romania-Finland-and-Italy-on-multiple-discrimination.pdf>, 2021, accessed on 20.02.2023.

an open letter with the intent to improve the anti-discrimination legislation. The definition of intersectional discrimination as an aggravated circumstance was part of their list of demands. However, the legislator did not retain their proposition⁴⁴.

In Malta, a draft bill explicitly included the term “intersectional discrimination”. In Spain, the draft bill “Proposición de Ley integral para la igualdad de trato y la no discriminación”, initiated in 2019 by the Parliament by the Socialist Parliamentary Group and subsequently retrieved⁴⁵, contained a very advanced notion of intersectional discrimination. In fact, Art. 7, entitled “Discriminación múltiple e interseccional”, provided that:

[I] Multiple discrimination occurs when a person is discriminated against, simultaneously or consecutively, for two or more factors provided for in this law. Intersectional discrimination occurs when various factors among those provided for by this law concur or interact [concurrer o interactúan], generating a specific form of discrimination. In the case of multiple discrimination, the justification for the unequal treatment [...] must be provided in relation to each of the grounds for discrimination. Likewise, in the case of multiple or intersectional discrimination, the measures of positive action [...] must take into account the concurrence of the various causes of discrimination.

Such failed attempts, had Sandra Fredman state in her 2016 seminal report that: intersectional discrimination is neither addressed, not sanctioned and even “multiple discrimination remains marginal in the legislation and case law of the vast majority of the European states” (Fredman 2016: 54).

However, since then, several European Parliament Resolutions have explicitly referred to intersectionality⁴⁶ and, very importantly, the newest Gender Equality Strategy 2020-2025 contains an intersectional perspective⁴⁷. Even before, there have

⁴⁴ Interview with Romanita Iordache (Interview 27 October 2020 A. Iordache, Comparative analysis, 2021.). During the same interview, Ms. Iordache explained the resistance displayed by key stakeholders in the field (for instance for Istvan Haller, member of the Romanian Equality Body, the important thing is “not to have both multiple discrimination and intersectional discrimination in law, but that these forms of discrimination are sanctioned) by the fact that there is a lack of exposure to and lack of familiarity to the concept, to its application and impact, as well as to the theoretical debates, such as the critical race theory, in the US.

⁴⁵ <http://www.eduardorojotorrecilla.es/2022/08/ley-integral-para-la-igualdad-de-trato.html>, accessed on the 20.02.2023.

⁴⁶ European Parliament Resolution on the Situation of Women with Disabilities, (2018/2685(RSP)), 29 November 2018; European Parliament Resolution on the Situation of Fundamental Rights in the European Union in 2017, (2018/2103(INI)), 16 January 2019; European Parliament Resolution on the Fundamental Rights of People of African Descent in Europe, (P8_TA(2019)0239), 26 March 2019.

⁴⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025, COM/2020/152 final. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>.

been attempts to address the concept before the European Court of Justice – even if the term used was very different. In the *Parris* case⁴⁸, for instance, Advocate General Kokott proposed the sanctioning of “compound” or “combined” discrimination. His initiative was, however, unsuccessful⁴⁹, proving that ECJ failed to understand intersectionality. For many scholars, this failure was not lack of acknowledgment, but rather a refusal to “overcomplicate EU anti-discrimination jurisprudence to a degree that would dilute the effectiveness of its prohibitions” (Schiek, 2018) . Or, as Fredman mentions “the extent of intersectional disadvantage in the EU is difficult to gauge because of the lack of comprehensive data reflecting intersectional experiences” (Fredman, “Substantive equality”, 2016). What was so difficult to gauge that made intersectional discrimination unrecognized in the European Union? This is what I will explore in my last part of the paper.

Resistance to a transplant: the intersectional discrimination story

Coined by Kimberle Crenshaw, a legal scholar, intersectionality is defined as: “the complex, cumulative way in which the effects of multiple forms of discrimination (such as racism, sexism, and classism) combine, overlap, or intersect especially in the experiences of marginalized individuals or groups”⁵⁰. Crenshaw had built on the crossroads metaphor, “Consider an analogy to traffic in an intersection, coming and going in all four directions. [...] If an accident happens in an intersection, it can be caused by cars traveling from any number of directions, and, sometimes, from all of them. Similarly, if a Black woman is harmed because she is in the intersection, her injury could result from sex discrimination or race discrimination” (Crenshaw 1991), to highlight how important is to take into account overlapping as well as multiple identities and experiences in order to fully remedy wrongs and provide justice. As she later explained: “My objective [...] was to illustrate that many of the experiences Black women face are not subsumed within the traditional boundaries of race or gender discrimination as these boundaries are currently understood, and that the intersection of racism and sexism factors into Black women’s lives in ways that cannot be fully captured wholly by looking at the race or gender dimensions of those experiences separately”⁵¹.

⁴⁸ C-443/15 *Parris*.

⁴⁹ Similar missed opportunities are to be found in the *Achbita* and *Bougnanou* cases: C-157/15 *Achbita*, C-188/15- *Bougnanou*.

⁵⁰ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/intersectionality>, accessed on 12.02.2023.

⁵¹ *Idem*.

More exactly, “intersectionality rejects the understanding of discrimination as a function of a single categorial axis and emphasizes the need to recognize discrimination resulting from the intersections of multiple axes of race, caste, religion, sex, gender, disability, age, sexual orientation etc. It seeks to reconceptualize the way we understand such intersectional discrimination, in order to present a more accurate vision of the prevailing social inequalities that correspond with people’s lived realities. [...] intersectionality illuminates the dynamic of the sameness and difference in patterns of group disadvantage based on multiple identities understood as a whole, and in their full and relevant context, with the purpose of redressing and transforming them” (Atrey 2019: 77).

Or, the European legal system, as depicted above, traditionally understands and addresses discrimination through a single-axis angle. Even the favorable decision in the Ostrava case was not followed by adequate reforms⁵². Judges sanction discrimination when they are grounded solely on race, gender, sexuality, religion, etc, or, less frequently, in conjunction with others (“multiple discrimination”) but never in an overlapping, entangled way (“intersectional discrimination”). The consequence for this failure is not only that wronged individuals might never receive adequate remedy, or that perpetrators might not be sanctioned in an aggravated manner, but also that systems of domination, oppression and inequalities will never be addressed. Such failure is hard to grasp, especially since equality and non-discrimination are core values of the EU:

“The Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. These values are common to the Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men prevail”⁵³.

⁵² “Ten years after this historical judgment that ruled wrongful diagnosis and placement of Romania children in special schools was discriminatory and illegal. These pernicious practices remain widespread. School segregation remains so pervasive in Central Europe that the European Commission was prompted to launch infringement proceedings against the Czech Republic, Hungary and Slovakia for systemic breaches of the Race Equality Directive (RED). The path from judgments to justice has proven so be so tortuous and the pace of change so slow, in a region beset by democratic backsliding and pervasive antigypsism, that in retrospect for many, DH seems like a bittersweet victory. Bernard Rorke, #Bettogether: Europe must finally call time on school segregation, 15 Nov 2016, <http://www.errc.org/news/bettertogether-europe-must-finally-call-time-on-school-segregation>, accessed on 21.02.2023. See also, Open Society Justice Initiative, Strategic Litigation Impacts. Roma School Desegregation, <https://www.justiceinitiative.org/publications/strategic-litigation-impacts-roma-school-desegregation>, accessed on 21.02.2023.

⁵³ Lisbon Treaty, art. 2.

The explanation lie mostly in the stance Europe took in relation to racism, following the horrors of the Second World War. In contrast to the US, where there is an active and voiced effort to address racial inequalities, Europe took rather a different approach: omission of race, colour-evasiveness or even erasure of race from discourses, judicial rulings or even statistics⁵⁴. The post-racial approach took by Europe cannot favor the perception of intersectional discrimination, which would imply not only an individual wrongdoing (such as in the cases of direct discrimination and, to a certain degree, in the case of indirect discrimination – which are fully recognized and sanctioned by EU legislation) but systemic and structural inequalities, entire systems of oppression which should be denounced⁵⁵.

These unique difficulties of the discourses around racism in Europe are further complicated by the resistance⁵⁶ to the legal transplant of the concept and by criticisms stemming from the very founders of the concept. Crenshaw, for instance, claimed that once the concept reached the European shores, she “hardly recognized the concept because its meaning had been so distorted or inverted through unfaithful and careless reading”⁵⁷. Other critics of such conceptual transplant underlined effects such as depoliticization, whiteness, displacement and even the total obliteration of the very subject it was initially intended for⁵⁸.

Conclusions

Starting with the Starting Line Group, NGOs have been detrimental in shaping the anti-racial landscape in Europe. However, their successes were not without limits and sometimes they did not manage to produce the social changes they sought. In spite of such constraints, the NGOs involved in racial equality proved to be “the engine for ideas and aspirations of what sort of society we might become, how we might choose to live together and alternative directions for us to

⁵⁴ In many European countries it is illegal to collect ethnic and racial data. For more, see Center for Intersectional Justice, *Intersectional discrimination in Europe: relevance, challenges, and ways forward*, European Network against Racism, 2019, https://www.intersectionaljustice.org/img/intersectionality-report-FINAL_yizq4j.pdf, accessed on 02.02.2023.

⁵⁵ Cho, Sumi. “Post-Racialism”. *Iowa Law Review* (2009), 94(5): 1589–1650.

⁵⁶ For more, see Mathias, Moschel. *Law, Lawyers and Race. Critical Race Theory from the US to Europe*, Routledge, 2014.

⁵⁷ Kathy Davis, *Who owns intersectionality? Some reflections on feminist debates on how theories travel*, *European Journal of Women’s Studies* 2020, Vol. 27 (2), 113–127.

⁵⁸ Barbara Tomlinson, “To tell the truth and not get trapped: Desire, distance, and intersectionality at the scene of argument”, *Signs*, 38:4 (2013).

consider and debate. [...] They provide places for learning the democratic process, they build a sense of community and they help the average citizen wanting to speak to government about an issue” (Lang: 203). The NGOs engaged in this process faced multiple obstacles: legal limits, working transnationally, in multiple legal systems at the same time, cultural and societal differences in approaching racial inequalities and past wrongdoings. In this particular case NGOization has proved a strong element in achieving success: by having a professional, institutionalized organization, by being able to count on a consistent funding source, the ERRRC, for instance, continues to be a strong public advocate and champion Roma rights.

Intersectionality does not seem to have the same pathway. A preliminary conclusion indicates that, contrary to racial equality, NGOs are not having the same success in advancing intersectionality. It might just be that on European shores intersectionality will be shaped by other actors and in other forms.

BIBLIOGRAPHY

- Atrey, Shreya, 2019, *Intersectional Discrimination*, OUP: Oxford.
- Bell, Mark, 2001, “Meeting the challenge? A comparison between the EU Racial Directive and the Starting Line Directive’ in Chopin, Isabelle and Niessen, Jan (eds.), *The starting line and the incorporation of the racial equality directive into the national laws of the EU Member States and accession states*, Commission for Racial Equality and Migration Group, Belmont Press: 22-54.
- CADO, Centre for Advocacy and Human Rights, 2020, „Romania, primul Stat Membru al Uniunii Europene care propune spre reglementare discriminarea intersecțională”, <https://cado.org.ro/romania-primul-stat-membru-al-uniunii-europene-care-propune-spre-reglementare-discriminarea-intersecionala/>, accessed on 20.02.2023.
- Cho, Sumi, 2009, “Post-Racialism”, *Iowa Law Review*, 94(5): 1589-1650.
- Chopin, Isabelle and Niessen, Jan (eds.), 2001, *The starting line and the incorporation of the racial equality directive into the national laws of the EU Member States and accession states*, Commission for Racial Equality and Migration Group, Belmont Press.

- Chopin, Isabelle, 1999, "The Starting Line Group: A Harmonized Approach to Fight Racism and to Promote Equal Treatment", *European Journal of Migration and Law* 1: 111-129.
- Crenshaw, Kimberle, 1989, "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine. Feminist Theory and Antiracist Politics", *Columbia Law School*, 139-167.
- Crenshaw, Kimberle, 1991, "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color", *Stanford Law Review* 46: 1241-1299.
- Davis, Kathy, 2020, "Who owns intersectionality? Some reflections on feminist debates on how theories travel", *European Journal of Women's Studies* 2020, Vol. 27 (2), 113-127.
- Devroye, Jennifer, 2009, "The case of D.H. and Others v. the Czech Republic", *Northwestern Journal of International Human Rights*, 7:1.
- Dummett, Ann, 1994, "The Starting Line: a proposal for a Draft Council Directive concerning the elimination of racial discrimination" *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 20, no. 3: 530-538.
- European Parliament, 1985, "(Evrigenis Report) Committee of Inquiry into the Rise of Fascism and Racism in Europe. Report on the findings of the inquiry. December 1985", accessed on Feb 20, 2023. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/557b5ea7-34f9-4399-aa0d-14f19aab1d90>.
- European Network Against Racism, n.d., <https://www.enar-eu.org/>, accessed on Feb 2, 2023.
- ERRC, n.d., "Who we are" <http://www.errc.org/who-we-are>, accessed on Feb 15, 2023.
- ERRC, n.d., "Strategic litigation", <http://www.errc.org/what-we-do/strategic-litigation>, accessed on Feb 27, 2023.
- Givens, Terri E., Rhonda Evans Case, 2014, *Legislating equality, the politics of antidiscrimination policy in Europe*, Oxford Press.
- Fredman, Sandra, 2016, "Intersectional discrimination in EU gender equality and non-discrimination law", European Commission, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d73a9221-b7c3-40f6-8414-8a48a2157a2f>, accessed on Feb 10, 2023.
- Fredman, Sandra, 2016, "Substantive equality revisited", *International Journal of Constitutional Law* 14(3): 69-79.
- Goldston, James, 1997, "Race discrimination impact litigation in eastern Europe – a discussion of legal strategies to confront racial discrimination", 15 July, <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=4>, accessed on Feb 20, 2023.
- Ignățoiu-Sora, Emanuela, 2011, "The discrimination discourse in relation to the Roma: its limits and benefit", *Ethnic and racial studies*, 34:10, 1697-1714.

- Iordache Adriana (coord.), 2021, "Comparative analysis in Romania, Finland and Italy of discrimination legislation, policies and legal decisions on multiple discrimination", <https://evermade-hdl.s3.eu-central-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2021/03/15150741/Comparative-analysis-in-Romania-Finland-and-Italy-on-multiple-discrimination.pdf>, accessed on Feb 20, 2023.
- Lang, Sabine, 2013, *NGOs, Civil Society and the Public Sphere*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Motsi-Khatai, Wadzanai, 2020, *Intersectional Discrimination in Europe: relevance, challenges and ways forward*, Center for Intersectional Justice, https://www.intersectionaljustice.org/img/intersectionality-report-FINAL_yizq4j.pdf, accessed on Feb 26, 2022.
- Moschel, Mathias, 2014, *Law, Lawyers and Race. Critical Race Theory from the US to Europe*, Routledge.
- Petrova, Dimitrina, ERRC, 2006, "The 10th anniversary of the European Roma Rights Centre", <http://www.errc.org/roma-rights-journal/the-10th-anniversary-of-the-european-roma-rights-centre>, accessed on Feb 20, 2023.
- Pohl, Otto, 2006, "Gypsies Gain a Legal Tool in Rights Fight, New York Times", 7 May, <https://www.nytimes.com/2006/05/07/world/europe/07roma.html>, accessed on Feb 8, 2023.
- Pogány, István, 2006, "Minority Rights and the Roma of Central and Eastern Europe", in *Human Rights Law Review*: 6(1), 1-25.
- Ryan, John, "Lawyer Limelight: James Goldston", 2016, <https://www.lawdragon.com/lawyer-limelights/2016-07-15-lawyer-limelight-james-goldston>, accessed on Feb 10, 2023.
- Schiek, Dagmar, 2018, "On uses, mis-uses and non-uses of intersectionality before the Court of Justice (EU)", *International Journal of Discrimination and the Law*, 18(2-3): 82-103.
- Tomlinson, Barbara, 2013, "To tell the truth and not get trapped: Desire, distance, and intersectionality at the scene of argument", *Signs*, 38:4.
- Valenti, Stefano, 2009, "The protection of the rights of the Roma people by national human rights structures", Workshop debriefing paper, Council of Europe, Feb, Budapest, <https://rm.coe.int/16806f1517>, accessed on Feb 12, 2023.

SURROGACY MOTHERHOOD: WHAT DOES IT MEAN, WHAT IT INVOLVES

One of the main reasons for the current debate on surrogacy is due to initiatives aimed at regulating it, both at national and international levels. These regulatory approaches highlight the complexity of this practice, and bear witness to the close, reciprocal relationship between the emergence and development of a social practice and its political and legal legitimization. The aim of this article¹ is to outline what surrogacy is, and the main issues raised by its regulation. Starting with a descriptive definition, and through the lens of the ethics of consideration, I will critically address the arguments in favor of regulation, show why surrogacy should be subject to feminist analysis, and indicate the implications of possible regulation.

What surrogacy is and how to deal with it

Surrogacy is both a social practice and a globalized market. As a social practice, it consists in a woman who (most often) is already a mother, carrying a pregnancy and giving birth to a child, in order to hand it over at birth to people who have asked her to do so and who claim to want to be the child's parents. The woman may or may not receive money for this (remuneration, compensation). And the child may or may not come from her oocytes. This social practice is at the root of

* Sociologist at Institut de Recherche et de Formation à l'Action sociale de l'Essonne (IRFASE). Ana-Luana Stoicea-Deram teaches Social and Family Policies at the Institut de recherche et de formation à l'action sociale de l'Essonne (IRFASE). She previously taught at the University of Bucharest, Université Paris 12 and Institute of European Studies (Paris). E-mail: analuana.deram@irfase.com.

¹ This article is based on a presentation given at the invitation of Collectif Société (Québec) on January 27, 2023. I would like to thank the members of the Collectif for their stimulating comments and questions, which have enriched the present text.

a global market, estimated in 2022 to be worth around 14 billion dollars, and likely to grow by almost 25% over the next ten years (Global Market Inside, 2022).

As soon as the medical techniques making it possible were perfected in the late 1970s, surrogacy motherhood became legal in some states. It was in the USA that the first woman gave birth to a child as a surrogate mother, free of charge, in 1976; and then, in 1980, another woman inaugurated what has since been known as commercial surrogacy – to which she later testified in a book, *Birth Mother. The Story of America's First Legal Surrogate*, published in 1988 under the pseudonym Elizabeth Kane. Since then, as surrogacy has become increasingly globalized, most countries have adopted legislation on the subject, so that today's legislative landscape is highly diverse, ranging from the broadest and most creative acceptance of case law (in some US states), through tolerance, to prohibition; this landscape is shifting, characterized by legislative movements to relax the law (Canada, UK, USA, Japan) or to restrict it (India). At international level, on the other hand, the regulatory trend is a one-way street, involving a constant quest for international regulation. These include the Hague Conference on Private International Law, which in 2010 initiated a legislative project to draw up an international instrument to guarantee the recognition of cross-borders surrogacy contracts; the Council of Europe, which in 2016 attempted to push through a report aimed at obtaining this same recognition of the effects of surrogacy contracts in states where the practice is not legal; and the European Union, through the adoption by the European Parliament of a legislative proposal aimed at the recognition in all EU states of parenthood established in one of the states even when the designation of parents is made on the basis of a commercial surrogacy contract (which is prohibited in most European countries) (European Parliament Press release, 2023).

Whether at state or inter-state level, regulation calls for political thought and action. Politics must be based both on principles and values beneficial to the common good, and on documented knowledge of reality. To guide us in our analysis of the understanding surrogacy and its consequences, I propose to adopt the perspective of the politics of consideration, as envisaged by Corine Pelluchon in her book, *L'éthique de la considération*.

The philosopher first defines consideration, then proposes an ethics of consideration and finally, with a view to applicability, indicates what might be the framework of a politics of consideration. For Pelluchon, consideration rests on three things, which are the link between the recognition of our carnal condition, of being begotten, compassion towards others, whose misfortune touches us and who are no longer objects of envy, and the capacity to marvel at the beauty of things.

In consideration, the value I recognize in others is not relative to my point of view. To have consideration for someone, whether a human being or an animal, means recognizing that they have a value of their own and vouching for their dignity, affirming that they cannot be reduced to a thing or a means, and that their existence enriches the world. Following this logic, having consideration for someone also means recognizing the limits and vulnerability of human beings. It presupposes a relationship with others in which they are part of my identity, which engages my responsibility towards them, an attitude that is opposed to both indifference and domination (emphasis added).

Showing consideration is “not just a question of abstract ethics, but above all it must nourish a political vision”. This political horizon of consideration stems from the fact that it is essentially concern for the world, and that “transcendence is a lived knowledge that drives action and implies the desire to transmit a habitable world”. The notion of a habitable world is essential to any political project. The politics of consideration is based on two categories: natality and conviviality. From this perspective, the newborn is the face of consideration.

Natality is the major category of politics (Hannah Arendt). It refers to the symbolic and political significance of birth which, through the link that unites us to other generations and to the common world, is the schema of the human condition. It is the foundation of a politics of consideration, i.e., a political organization in which human beings, as part of a world older than themselves, participate in the efforts of past and present generations to make it habitable and renew it.

The question we have to ask ourselves, faced as we are with thinking about surrogate motherhood, is how to think about the world in which we live and which we are passing on (or about to pass on) to those who will come after us, so that the freedom intrinsic to birth, and which we have enjoyed, can be perpetuated; so that we can guarantee it to those who will follow us. If today's adults are free to make their own choices, to act as they please, including by taking part in contracts in which the birth of other human beings is planned and remunerated, it is important to reflect on the conditions of possibility for the freedom of human beings who are born now and who will be born. In other words, how do we think about a world in which we know that “each newborn is an unpredictable and totally new being” (Pelluchon), and in which politics must both recognize that “birth, unlike reproduction, is the symbol of freedom” (Pelluchon) and integrate the practice of surrogacy and its associated market, in which the commodification of the living is racing ahead.

Why regulate and why not regulate

There are several arguments in favor of regulating surrogacy. I'll group them into two stages, depending on whether they're aimed at the possibility of using

surrogacy motherhood or the fact that it's already been carried out; the two stages complement each other and are generally presented together.

Upstream of the possibility of using surrogacy, the arguments for it to be regulated are: the state of affairs (it is possible and already exists); ineluctability; and the rhetorical question "why not?". The state of affairs refers to the existence of medical techniques of artificial human reproduction (ART), in vitro fertilization and artificial insemination (to which we can now add embryo selection, pre-implantation diagnosis, sex selection and even selective abortion), which, thanks to the commodification of healthcare, are used without medical reason, with the sole aim of satisfying the desires of the people who request them (some of whom do so within the framework of surrogacy arrangements). If these techniques represent, as such, scientific and technical progress, their use (for whatever reason) is considered social progress, and is therefore seen as inescapable, since progress must necessarily be accepted and desired by all. Finally, since it's technically possible, and this possibility represents progress, "why not" resort to it – the question is rhetorical, in the sense that no one can wish to refuse progress; by asking it, we give the impression that there's nothing dangerous or harmful about using ART. It also makes any criticism invisible. And we also avoid saying that in surrogacy arrangements, ART are used on women in perfect health (they have to be, to become surrogate mothers), who have carried natural pregnancies without difficulty, and who do not wish to become mothers of the child that would result from the pregnancy for which ART are used. This raises the question of the status of mothers in surrogacy, to what extent are they considered, and more specifically, how can we be sure that they are not "reduced to a thing or a means".

Downstream, once surrogacy has been used, the reasons invoked refer to the children born of surrogate mothers. It is for them that regulations are needed, to recognize the parent-child relationship with the commissioning persons (and not otherwise). Recognition of this link is seen not only as a child's right, but even as his or her best interest, regardless of the child's genetic links with the adults who requested his or her birth; sometimes, the child has only a partial genetic link, or even no genetic link at all, with these people, being born from purchased genetic material (sperm and oocytes). If the child's filiation is to be recognized with the people who requested his or her birth, whatever his or her links with them, then this would mean that any mode of conception must be regulated, and that the filiation link is necessarily to be recognized with the commissioning persons (whatever the mode of conception). On the other hand, regulationist approaches agree in refusing any recognition of the child's bond with the woman who gives birth to him or her.

Acceptance of these arguments means that they are valid. However, the reasoning they imply is not accepted in other circumstances, in relation to other practices (rape, excision, child trafficking, cloning, etc.).

All these arguments are visible, highly audible in the media and presented as indisputable. We may hypothesize that this is due to the status of the actors they serve. The point of view they represent is that of the operators of the practice (medical, legal, logistical) and of the clients (and also, recently, of the resulting children – who are in a special position, as they are mobilized post facto).

As far as the operators of the healthcare system are concerned, the main explanation for the acceptability of their point of view is the availability of technology, presented as we have seen as scientific and therefore, necessarily, social progress. Technical progress cannot be opposed, and is therefore a source of progress in its own. The interests of lawyers and logistics players (transport, hotels, banks) are economic in nature, and weigh heavily on political decisions. In their case, the “why not” is clear to all. And nobody worries about the market value associated with the birth of human beings conceived by contract, and resulting from eugenic selections that depend solely on the financial power of their commissioning persons.

For the clients, they are presented as obtaining satisfaction for a desire which, if unfulfilled, generates suffering. The particularities of the client are sometimes put forward as justification for the incommensurability of their suffering and the legitimacy of their request. Two points need to be made about this procedure. Firstly, linking a characteristic (personal or categorical) to the need for surrogacy presupposes a direct or necessary link between the two; however, such a link does not exist (e.g. women without a uterus; homosexual men). This would mean that the absence of a uterus necessarily generates a desire for a child; but if the presence of a uterus is not synonymous with a desire for a child (not all healthy women with a uterus want to be mothers), there is no reason to believe that its absence would be. The same reasoning can be applied to homosexuality. Some homosexual men claim that their homosexuality prevents them from having children, and demand that access to surrogate motherhood be recognized as a right (as activists from the Men Having Babies association did, for example, at a trade fair in Brussels in 2022); but other homosexual men do not wish to become parents, and still others are opposed to surrogate motherhood.

Secondly, granting specific rights on the basis of a specificity (absence of a uterus, homosexuality, etc.) would lead to a hierarchy of suffering. In a democracy, such a hierarchy is unacceptable. The desires expressed by individuals are equally legitimate because they emanate from citizens with equal rights, and when these

desires are formulated as needs, they must be taken into consideration by society and satisfied. However, this would lead to discrimination: why should the right of access to surrogate motherhood be granted to homosexual men, and not to others? would you have to prove your homosexuality to have access to it? To accept these arguments is, in fact, to accept access to surrogacy for everyone, because the hierarchy of suffering is undemocratic.

The only stakeholder whose interests are not (for the moment) mobilized to justify recourse to this practice is women.

The necessity of a feminist approach

However, to understand the possibility of surrogacy motherhood, the feminist perspective should be considered essential, for at least three reasons.

First and foremost, because women are the only ones whose lives are at stake. As we all know, every pregnancy as such represents a risk to a woman's health and life. Pregnancies obtained using artificial reproductive techniques (ART) are more risky than natural pregnancies – even for women who use their own oocytes. Finally, pregnancies achieved through surrogacy arrangements are more risky because the genetic material used is often foreign to the woman's body and also because of the dissociation it implies (Lahl et al. 2022). Pregnancies involving the insemination of several embryos from the sperm of two men are even riskier (the American Society for Reproductive Medicine recommends the transfer of a single embryo, clearly demonstrating the risks to the pregnancy). In a “comparison of perinatal outcomes between spontaneous vs. commissioned cycles in gestational carriers for single and same-sex male intended parents”, Pavlovic et al. find that “commissioned cycles were significantly associated with adverse perinatal outcomes (25,6% vs. 9,9%)”.

As early as the surrogacy contract, it is stipulated that the woman who becomes the mother is aware of this risk and takes full responsibility for it. In other words, both the lawyers and the clients are aware of these risks to the mother's health and life; they are also quantified, as far as the risks of organ loss (ovaries or uterus) are concerned, and in some countries life insurance is provided for the mother by contract.

Secondly, because this perspective is rooted in the grid of inequalities. Everywhere, in every situation, surrogate mothers are in a position of inferiority in relation to those who commission them. American sociologist Heather Jacobson illustrates this in her book, *Labor of Love. Gestational Surrogacy and the*

Work of Making Babies. She notices that: “As it is currently practiced in the United States, commercial surrogacy is therefore largely available as a route to parenthood only to people with considerable means or with access to enough credit” (32); while as concern women who became surrogate mothers, she specifies: “I characterize roughly half my sample as working class or lower middle class and roughly half as solidly middle class. I characterize one family as professional middle class” (48). An Australian study shows that, even when the practice is considered “altruistic” (and non-commercial), inequalities are present. In Australia, surrogate mothers are close to the sponsors, but earn less, belong to lower socio-professional categories, and live in poorer housing areas than the sponsors: “The surrogates were more likely than the intended mothers to have an elementary/nonprofessional occupation (OR 7.16; 95% CI, 2.9-17.7; P%.001). In the male groups, the partners of surrogates were also more likely to have an elementary occupation than the intended fathers (OR 6.37; 95% CI, 2.3-17.6; P%.001)” (Montrone et al.: 647).

And thirdly, because of an argument completely ignored by any other analytical framework: because surrogacy is based on a whole range of forms of violence against women (Stoicea-Deram 2022). If we look at the international definitions of violence against women, and compare them with the content of the contracts, we see that this is indeed contractualized violence. Payment is not made for the child, but to compensate the woman for the violence she knowingly accepts.

The first article of CEDAW Declaration (1993) stipulates that: “the term ‘violence against women’ means any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life”.

One contract I studied, mentioned at the section “Assumption of the Medical and Psychological Risks” that:

The Gestational Carrier represents and warrants that she has consulted with a physician and is aware of all physical, personal injury and medical risks, including death, which may result from the administration of medications including Lupron, Estradiol, progesteron, embryo transfers, pregnancy complications, and childbirth contemplated by this Agreement. The Gestational Carrier represents and warrants that she has consulted with a mental healthcare professional and is aware of the psychological risks associated with the Gestational Carrier acting as a gestational host and relinquishing the Child that the Gestational Carrier has carried and delivered (emphasis added).

The contract and the advocates of surrogacy regulation mention “reasonable payment”. This raises the question of who decides, and in relation to what this

payment is considered reasonable. Again by contract, the mother-to-be claims to be giving informed consent to “foreseen and unforeseen losses”. But once again, the question arises as to what the woman who becomes a surrogate mother knows about the risks involved. As we saw, American contracts mention some of the drugs administered, including Lupron. However, the Food and Drug Administration has not given its approval for the use of Lupron in infertility treatments; in IVF, it is used off-label. The risks associated with its use in this context are therefore unknown (It is therefore also an abuse).

These three aspects (the risk to the woman’s health and life, the structural inequalities in the relationship between the sponsors and the surrogate mother, and the violence deliberately inflicted on/suffered by the mother) call into question the lack of consideration for the mother. The contract quoted above refers to the surrogate mother as “carrier” and “host”, terms that dehumanize her.

In the world we’ll be handing down tomorrow, regulating surrogacy is tantamount to validating and enshrining violence against mothers in social and institutional organization. And at the same time, by accepting this violence and abuse of mothers, we would also be accepting that some of the children who will be born should not be treated in the same way as others, particularly as regards the respect for their human rights.

Disposing of a human being

There is only one prerequisite for surrogacy to exist. This is that a woman who voluntarily gives birth to a child must be able to dispose of it as she wishes. However, this condition only applies in principle. In fact, in surrogacy, a woman disposes of the child she gives birth to in order to (and only in order to) hand it over to the people who have requested its birth (Stoicea-Deram 2021). The contract stipulates that the woman hands over the child at birth to the commissioning parties. She can therefore dispose of it in order to hand it over, but cannot dispose of it in order to do otherwise – like, keep him or her. Very few of the surrogate mothers who have changed their minds and wanted to keep the child have been successful. This was possible in the UK, where the law still provides for this right for the woman giving birth. But in the USA, those who wished to reverse their decision were never able to keep the child.

On the other hand, clients who, for one reason or another, changed their minds, abandoned the child ordered by contract – both in the USA, and in countries

where corruption is massive, the market developed because of women's poverty, and law enforcement virtually non-existent (Ukraine, Georgia, Greece, Mexico).

Disposing of a child in this way is tantamount to disposing of a human being. In a society in which we are supposed to have equal rights, disposing of another human being is contrary to the values on which the political framework is built. What place is there for consideration for others, how can we guarantee their self-worth and respect for their dignity, when we can dispose of them in this way?

Freedom in relationship, a dizzying freedom

The ability of a woman who has just given birth to a child to dispose of this newborn raises a number of issues concerning the freedom of the woman herself and her freedom in relation. I will focus on three aspects, namely the limits of this capacity, the status of the newborn and the qualification of the relationship between a woman who has just given birth and the child born of her.

A woman's capacity to dispose of a child to whom she gives life implies knowing, or at least questioning, the limits of this capacity and the criteria for establishing these limits. From the point of view of the ethics of consideration – which is the opposite of indifference and domination – it would be important to know the legitimacy of the authority that would define these limits and criteria; to know its status, as well as the nature and content of these limits. To put it plainly, we need to be able to specify what constitutes a woman's right to dispose of the child she brings into the world. What's more, if she can dispose of a child, can she dispose of any child she gives birth to? If not, why not?

In fact, in most societies, and even more so in states governed by the rule of law, a woman who gives birth to a child cannot dispose of it as she pleases. The relationship between the woman who gives birth and the child is organized, structured, socially and legally framed. In states governed by the rule of law (those concerned with regulating surrogacy), this relationship is already codified by law: the woman who gives birth is the mother of the child. If she is unwilling or unable to assume maternity, she receives help and can even renounce the parent-child relationship, but cannot dispose of the child.

The only circumstance in which she can, under the rule of law, is when she acts as a "surrogate" mother.

This raises the question of the status of the newborn child handed over in this way – the name given to the practice misrepresents what is done and what

happens to the child. We speak of “gift”, “surrogate motherhood” and “gestation for others”. But none of these syntagms can be accepted as anything other than metaphors. For example, “surrogate” means someone who acts in the place of others; but a pregnant woman is not substituting herself for anyone, she is experiencing pregnancy and childbirth. “For others” implies the freedom to dispose of what one would do “for others”; yes, for an object or a service. But what about a human being? The term “gift” is flattering for recipients, but intellectually hollow. Gestation is a biological process, a physiological phenomenon that occurs in the body of a viviparous female. A physiological process cannot be donated. As for making a gift of a child, if we consider that the child is a human being, equal in rights to the adults who decide whether or not to bring him or her into the world, it would be important to clarify the articulation of the rights of both parties.

Lastly, the nature of the relationship between a woman who voluntarily becomes pregnant and the child she gives birth to is also open to discussion, insofar as it potentially concerns all women who give birth to children. What is this woman for this new-born child?

Admitting that a woman who gives birth can dispose of the child as she pleases, admitting that she doesn't have to be considered its mother, nor (if she doesn't want to) to refer it to society, removes from the woman the recognition of her experience, and exempts society from any obligation towards this woman, and thus towards the child too – since it's the woman alone who would be in a position to decide the child's fate. If it's possible to do it for one woman, it's possible to do it for any other woman.

The implications of surrogacy regulation

The consequences of surrogacy on human rights are paradoxical and, as such, weaken these rights not only in their specific dimension, as women's rights or children's rights, but also universally.

To return to the subject of regulation mentioned at the start of this presentation, I'd like to take up the analysis of David Pontille et al., who assert that “the hybrid nature of biotechnologies linked to the life sciences exacerbates the challenges of regulation and redoubles the complexity of the phenomena”.

These authors take up the work of JP Gaudillère and PB Joly on the appropriation and regulation of biotechnological innovations (published in *Sociologie du travail* in 2006), in which they identify four forms of regulation and their combinations:

Professional, market, state, consumerist-civic,

These combine according to historical periods and national contexts. This provides information on the regime of knowledge production that prevails at a given historical moment: the current period is characterized by a retreat from state and professional regulation in favor of tensions between market regulation and consumerist-civic regulation.

If we apply this typology to the regulation of surrogacy, there is even a coincidence between these two last forms of regulation, insofar as consumerist regulation joins market regulation, and part of civic regulation.

References to autonomy and pragmatism now dominate, and the notion of human dignity has been abandoned. Dignity, like integrity, is the foundation of human rights. Guaranteeing human dignity is also part of the consideration policy project.

Attempts to regulate using liberal arguments (ineluctability, technical and therefore social progress, free will/consent...) transparently invite us to believe that consent is enough to get rid of our fundamental rights. For the moment, these rights are inalienable. And even if a woman knowingly consents to be subjected to violence in order to satisfy another's person desire, if this violence violates her dignity, she cannot be asked to do so. Admitting that one person renounces her dignity for the benefit of another undermines the human dignity of all.

Given that the interpersonal relations that govern the contractualization of new, custom-designed human beings are not governed by consideration, it is up to institutions to ensure that the world we are working together to transmit is habitable by free human beings. To guarantee their freedom, I propose the following: if, in order to render me a service (likely to make me happy for a long time), the person who can do so incurs serious, real and irreversible risks, for him or herself and for his or her family, then, out of consideration for him or her and for me, I refrain from asking him or her to do it. And all the more so when it's a mother.

REFERENCES

European Parliament, 2023, Press release, *Recognition of parenthood in the EU: no discrimination against children's rights*, 07.11.2023, https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2023/11/press_release/20231031IPR08715/20231031IPR08715_en.pdf.

- Global Market Insights, 2022, *Surrogacy Market*, <https://www.gminsights.com/industry-analysis/surrogacy-market>.
- Jacobson, Heather, 2016, *Labor of Love. Gestational Surrogacy and the Work of Making Babies*, Rutgers University Press.
- Lahl, Jennifer et al., 2022, "A Comparison of American Women's Experiences with Both Gestational Surrogate Pregnancies and Spontaneous Pregnancies", *Dignity: A Journal of Analysis of Exploitation and Violence*, vol. 7.
- Montrone, Miranda, Kerry A. Sherman, Jodie Avery, Iolanda S. Rodino, 2020, "A comparison of sociodemographic and psychological characteristics among intended parents, surrogates, and partners involved in Australian altruistic surrogacy arrangements", *Fertility and Sterility*, Vol. 113, No. 3, March, 642-652.
- Pavlovic, Z. et al., 2020, "Comparison of perinatal outcomes between spontaneous vs. commissioned cycles in gestational carriers for single and same-sex male intended parents", *Journal of Assisted Reproduction and Genetics*, Apr. 37(4): 953-962.
- Pelluchon, Corine, 2018, *Ethique de la considération*, Seuil.
- Pontille, David, Fabien Milanovic, Emmanuelle Rial-Sebbag, 2007, « Collectionner le vivant : régulation, marché, valeur », *Revue d'économie industrielle*, 120, 4e trim., https://www.researchgate.net/publication/30436820_Collectionner_le_vivant_regulation_marche_valeur/link/57a479fa08ae455e85383734/download?tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uInB1YmxpY2F0aW9uIn19.
- Stoicea-Deram, Ana-Luana, 2021, « Une femme peut-elle disposer de l'enfant auquel elle donne la vie ? », in M. Segalen & N. Athéa (coord.) *Les Marchés de la maternité*, Odile Jacob, 187-201.
- Stoicea-Deram, Ana-Luana, 2022, « Invisibiliser la violence contre les femmes », in A.L. Stoicea-Deram & M.J. Devillers, *Ventres à louer. Une critique féministe de la GPA*, L'Echappée, 225-239.
- Stoicea-Deram, Ana-Luana, 2023, « Quand la mère providence supplée à l'Etat social », in *Les Cahiers de santé publique et de protection sociale*, no. 43 <https://cahiersdesante.fr/editions/43-decembre-2022/quand-la-mere-providence-supplee-a-letat-social/?print-posts=pdf>.

ABSTRACTS OF THE WORKS
PRESENTED AT THE CONFERENCE

SIMONA-NICOLETA VULPE¹

DOCTORS, MONKS, AND MARIE CURIE.
GENDER REPRESENTATIONS IN RELIGIOUS
ARTICLES ON SCIENTIFIC CONTROVERSIES

Abstract. This research was focused on controversies regarding vaccination and climate change. In my presentation, I will emphasize the visual rhetoric employed in 86 images from Orthodox Christian magazines published in Romania. In these images, gender representations associate epistemic authority and credibility with male experts, while female experts are depicted as anonymous subjects for the most part. In the religious images included in the articles, such as icons, the visual rhetoric completely excludes women. However, images from public protests against vaccination are heterogenous in regard to gender representations. The visual rhetoric strategies employed in these articles strengthen skeptical discourses on vaccination and climate change.

¹ PhD Candidate, Interdisciplinary School of Doctoral Studies, University of Bucharest Research Assistant, Center for Advanced Studies in Organizations and Complex Networks, University of Bucharest. E-mail: simona.vulpe@drd.unibuc.ro.

ANA-MARIA RENȚEA*

ELECTION OR SUBJECTION? THE GENDER ISSUE IN COSMETIC SURGERY: A FEMALE PLASTIC SURGEONS' VIEW

Abstract. The presentation aims to discuss the interplay between gender and cosmetic surgery – a prominent gendered practice – from a sociological perspective, as derived from the Romanian female plastic surgeons' discourse concerning their male counterparts and the female patients. For the present study, I conducted ten interviews with female plastic surgeons and I spent four months in a private plastic surgery hospital from Bucharest while doing participant observation. The analysis showed that during their daily work with women, female plastic surgeons regard their own medical expertise as being limited and inferior to that of the male plastic surgeons, who are thought to have a greater authority due to their traditional domination over women and the medical profession. However, the female plastic surgeons counterbalance this perceived lack of legitimation by using several strategies: 1. the employment of their personal experience with the cosmetic procedures, so as to support women in choosing and recovering after cosmetic surgery; 2. the creation of an intimate and empathetic relation with the female patients, through chatter and confession; 3. taking up the role of the "psychotherapist" for other women. By mobilizing these gender-specific strategies, the female plastic surgeons thus regain their "lost" scientific authority, but also change it, both in a positive manner (partnership/friendship/"sisterhood" and women empowerment) and a negative one (the perpetuation of the idea that women need to take care of their beauty or adjust the "flawed" maternal body). This results in an ambiguous and dual stance from the female plastic surgeons' part on other women, whom they downgrade to a passive subject (or even object), but invest them with agency (or even independence) at the same time.

* PhD student, Doctoral School of Sociology, University of Bucharest. E-mail: ana.rentea@drd.unibuc.ro.

ANANYA ACHERJEE, ESWARAPPA KASI*

UNHEARD VOICES OF TRIBAL WOMEN: AN ETHNOGRAPHIC EXPLORATION FROM THE COUNTRY SIDE OF INDIA

Abstract. Women in India comprise nearly half of the total population of India. Majority of them are engaged in unorganised sector. Mostly they are from social and economically backward segments of the society. Further, majority of women either are unskilled or semi-skilled workers with little or no education. They face serious work related glitches such as sexual exploitation by the contractor, job insecurity, and wage discrimination and among others. In addition, they also face lot of problems but these are invisible due to our societal nature. Tribal women are not exceptional in these cases. Most of them are facing their day to day struggle like child marriage, becoming widow at younger age, forceful sexual relationships, and dominating behaviour of their partner and in-laws, work place sexual exploitation, social stigma, prevailing inhibition about menstrual period, and unwanted pregnancy. All these issues are visible but unheard to scholars and practitioners. It is a burning issues that how tribal women manage their day to day life with immense deplorable conditions. Our paper seeks to address how they manage their daily life in addition to raising their voice against all these problems in their vicinity. The paper is also addressed the way tribal women cope up with all these discriminatory attitudes in their society. The paper is based on both primary and secondary data sources. The primary data is collected by an ethnographic fieldwork from Bolpur (West Bengal) and Lalpur (Madhya Pradesh) areas of India. The secondary data is collected from both published and unpublished sources of relevant literature.

Keywords: Tribal Women, Unheard Voices, Patriarchy, Gond, Santal, Ethnography, India

* Ananya Acherjee, Doctoral Scholar, Indira Gandhi National Tribal University, India. E-mail: ananyaacherjee@gmail.com.
Eswarappa Kasi, Assistant Professor, Indira Gandhi National Tribal University, India. E-mail: kaside@igntu.ac.in.

FOTARISMAN ZALUCHU*

STUNTING AND GENDER IN-EQUALITY, INDONESIA CASE STUDY

Abstract. The problem of stunting is always seen from a nutritional perspective. Even though stunting under five is closely related to the gender status of pregnant women, mothers under five and breastfeeding mothers. As a result, the object of intervention is always women which results in widening the gender inequality gap. In Indonesia, we carry out stunting interventions involving both wives and husbands, so that stunting is not only the responsibility of the woman but also the husband. Our approach uses the church as a local channel and uses educational modules in the local language.

* Dr. S.K.M., M.P.H, Universitas Sumatera Utara. E-mail: fotarisman.zaluchu@usu.ac.id.

ANGELICA MARINESCU*

FRANCOPHONY, MEDIA AND GENDER STUDIES

Abstract. In the framework of the exchanges favored by A.U.F. (Agence Universitaire de la Francophonie) in partnership with the University of Bucharest, it is important to note the efforts made to introduce the gender dimension both at teaching and research level. By introducing courses connected to gender and media representations at the Masters Communication, Médias, Sociétés, at the Faculty of Sociology and Social Work, and Médias, Développement, Sociétés, at the Faculty of Journalism and Communication Studies, University of Bucharest, as well as during the Francophone Colloques and Summer Schools, researchers as Pr. Emeritus Daniela Roventă-Frumușani enhanced the need to bring awareness into the relationship between gender, media representations, politics and society.

REFERENCES

- Roventă-Frumușani, D., 2009, *Concepts fondamentaux pour les études de genre*. Paris: Editions des archives contemporaines.
- Roventă-Frumușani, D., 2022, *Femmes, medias, societates*. București, Tritonic.
- Morelli, P. & A. Marinescu, 2014, *Intersections. Construction des savoirs en information communication dans l'espace francophone*, Second International Conference in Information and Communication Sciences, 20e Colloque Bilatéral Franco-Roumain (<http://studylibfr.com/doc/592380>).

* Faculty of Journalism and Communication Studies, University of Bucharest; Associate Researcher, Institute of Sociology, Romanian Academy. E-mail: angeli.marinescu@gmail.com.

ADRIAN-NICOLAE DAN*

VIOLENCE AGAINST WOMEN IN ROMA FAMILIES

Abstract. The article addressed the topic of violence against women in Romania. Violence against women is a matter of intense debate over the last two decades, including Romania. However, there is little research on violence in the ethnic Roma community, specifically intra-family violence in Roma families. The present article is based on research data collected in 2014-2015 and it shows an increased level of violence in these families, as well as a high awareness of need for specialized services and legal instruments to address the problems of domestic violence. The study is a brief radiography on the phenomenon, and although the research data is generous, we cannot consider the study to be representative of the entire Roma population in Romania.

* Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest. E-mail: adrian.dan@sas.unibuc.ro.

CARMEN VOINEA*

CONSUMUL CULTURAL AL TINERILOR ȘI TINERELOR DIN ORAȘELE MICI ȘI MIJLOCII. PERSPECTIVE FEMINISTE

Abstract. Orașele sunt spații gândite, proiectate și construite de către adulți, care în România deseori ratează întâlnirea cu tinerii. Plecând de la practica proiectului de cinecluburi feministe F-Sides Chapter dedicate adolescenților, obiectivul principal al cercetării a fost explorarea consumului cultural al tinerilor și tinerelor și cartografierea ofertei culturale din orașele mici și mijlocii, cu accent pe felul în care acestea le permit să exploreze teme feministe și să își formeze propriile poziții politice și cetățenești. Un obiectiv secundar al cercetării a fost formularea unor recomandări pentru factorii de decizie de la nivel local, cât și pentru operatorii culturali din sectorul nonguvernamental.

* Associate Lecturer, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest; Faculty of Administration and Public Management, Bucharest University of Economic Studies. E-mail: carmen.giorgiana.voinea@gmail.com.

NICOLETA ELENA APOSTOL*

GENDER AND WORK IN THE CONTEXT OF COGNITIVE CAPITALISM

Abstract. The presentation takes as a point of departure the idea that we are shifting from industrial capitalism to cognitive capitalism, a new mode of production, requiring cooperation – collective cognitive labor power – instead of a rigid division of work – i.e., the traditional separation between conceptual and executional tasks, productive of hierarchical and horizontal forms of occupational segregation. The question that arises is how this capitalism – increasingly dependent on abstract, intellectual work – is affecting the gender division of labor, which had as a point of departure the embodied/material differences between women and men. I offer insights from an in-depth interview study with software workers (n = 10 women, n = 10 men) based in Bucharest, Romania. The findings show that the cooperative work practices experienced by software workers contribute to degenderize the workplace system of signification, and some of its key interactions. However, as the cognitive capitalist mode of production overlaps with more traditional gender patterns, the outlets for manifesting forms of hegemonic masculinity at work do not disappear.

* Faculty of Journalism and Communication Studies, University of Bucharest. E-mail: nicoleta.apostol@fjsc.ro.

NANCY (ATHANASIA) KATRAKI*

SELF-NARRATION IN ART:
GENDERED VIOLENCE & TRAUMA

Abstract. My PhD thesis examines contemporary works in visual and performing arts as enactments that seek to be transformed into public confessions of gender-based violence and of resistance. I explore how the self-narrated body in vulnerability produces cultural meanings. My interest focuses on the different kinds of knowledge that the experiences of these vulnerable and marginal subjects produce and on how the latter could turmoil the political field by foregrounding a more inclusive community and a more impartial architecture of the public and urban space. I am focusing on a multidisciplinary Phd research and my main areas of interest are Gender studies, Cultural Studies, Queer Philosophy, Political Philosophy and Aesthetics.

* PhD candidate, University of Thessaly, Greece. E-mail: sibalbaniaou@gmail.com.

DRAGOȘ OBREJA*

ONLINE GENDER-SWAPPING AND THE FIGHT AGAINST HEGEMONIC MASCULINITY

Abstract. This article examines the trajectories of gamers who repeatedly use online gender-swapping as a subversive way of protesting against one or more hegemonic values. Thus, I interviewed 104 participants who play every time, or almost every time with avatars of a different gender than theirs. What I call purposive subversions prove to be systematically directed against male players who manifest attitudes specific to hegemonic masculinity, and who display multiple forms of toxicity when they discover players that are part of structurally disadvantaged categories. Using this critical case, this study uses hybrid masculinities and hybrid femininities in order to observe two main subversive dimensions: (1) an ideological subversion, in which the disadvantages of the participants turn into a constant militancy against a sexist, racist and homophobic patriarchy, and (2) a socio-economical subversion in which the main target of discontent is represented by male toxic players who constantly invest in games, in order to aggressively demonstrate their gamic superiority over the other categories of players. These dimensions show that the masculinities framework manifests itself complexly in the virtual environment, depending on the main values that structurally disadvantaged players want to acquire through online gender-swapping. Eventually, such an approach may prove useful in understanding video games as racialized, sexualized and homophobic institutions.

* PhD candidate, University of Bucharest, Department of Sociology. E-mail: dragosm.obreja@gmail.com; dragos.obreja@s.unibuc.ro.

OLIVIA SCHNEIDER*

HIDDEN IN PLAIN SIGHT: A GENDERED PERSPECTIVE ON SEX WORKERS' ACCESS TO HEALTH CARE IN MALTA

Abstract. Sex work has historically been a highly gendered area of discourse with women being perceived as the passive and abused while men seem to be framed solely as perpetrators. Focusing on Malta as a locality, I will talk about the intersections of gender and health in the context of sex work against the backdrop of a highly politicised discourse and a culture heavily influenced by traditional cultural and religious values. Addressing the challenges that sex workers face through an intersectional lens, I aim to gain a nuanced understanding of the interplay of factors that shape their experiences, including gender, ethnicity, and socio-economic status.

* MA student, Social Anthropology, University of Oslo. E-mail: oliviasc@student.sv.uio.no.

DIANA BUHUȘ*

REPREZENTĂRILE GENDER ÎN CULTURA HALLYU A COREEI DE SUD

Abstract. When we are looking at a Hallyu artist, the very first thing that we notice is how they look and how they are presenting themselves in public as an image. In my study, I will show how the gender identity of Hallyu culture is represented in a different manner, outside the paradigms of Western cultural representations. This difference can often lead to confusion over the proper interpretation or reception of these representations' particularities, such as the flower boys' apparent more feminine portrayal of men or some South Korean celebrities' apparent queer conduct (queer from the perspective of Western society). Soft masculinity, gender depictions that occasionally straddle the boundary between masculine and feminine, and cosmetic surgery are a few of the topics up for dispute in relation to one's K-artist image. These so-called controversies are addressed by voices that have often applied ideological filters from Western culture that are not valid when we refer to Asian cultures, more specifically, Chinese, Korean, Japanese, Thai, and others that are close to those. It is important to recognize that a distinct gender representation is contextual and not discriminatory. However, due to these different representations and their association with the LGBTQ+ image, the latter began to gain more visibility and, why not, perhaps tolerance.

Keywords: flower boy, soft masculinity, gender ambiguity, Queer, Fan service, Skinship, Bromance, BL (boys' love).

* PhD Candidate in Cultural Studies, Școala Doctorală „Spațiu, Imagine, Text, Teritoriu”, University of Bucharest. E-mail: diana.buhus@s.unibuc.ro.

CORINA ILINCA*

INCLUSION OF AN INTERSECTIONAL DISADVANTAGE FACTOR IN QUANTITATIVE RESEARCH

Abstract. Creating an index of intersectional disadvantage or using structural equation modeling for accounting at the same time for multiple disadvantages is an interesting approach for measuring to what extent more disadvantaged positions may exist simultaneously for groups of people and to what extent the compound coexists with other characteristics. Gender, age, social status, ethnicity, among others, may be considered together for measuring intersectional disadvantage, that in turn can be connected to other features.

* Lecturer, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest. E-mail: corina.ilinca@unibuc.ro.

RIDDELL ALICE*

DIGITAL AND MATERIAL CULTURE OF GENDERED SAFETY PRACTICES IN URBAN SPACES

“I don’t have my taser with me
but I’ve got My Kitty” (Marisol)

Abstract. In times of insecurity and uncertainty in urban spaces, my research in Brooklyn has found women and non-binary folks turning to non-lethal weaponization in the form of safety gadgets; self-defence weapons, such as tasers, pepper sprays, alarms and kubotans. These tools are frequently advertised directly to women and appeared gendered as such, from pink spikey cat ears attached to key rings, to cute mushroom-shaped tasers. This presentation will address the complex relationship between safety-gadgets and their user's perception of safety in the city. This presentation will explore how this connects to the digitization of safety, as these gadgets are often advertised and purchased via TikTok. My interlocutors also use TikTok to watch and post videos about their experiences of gender-based violence in the city, such as harassment, stalking and assault, posted as a means of empowerment, to warn others, and to engage in community conversation.

* PhD candidate, Anthropology, University College London (UCL). E-mail: alice.riddell.15@ucl.ac.uk.

MONICA MANOLACHI*

REPRESENTATIONS OF FOOD IN CONTEMPORARY PROSE BY ROMANIAN WOMEN WRITERS

Abstract. This presentation refers to two of my previously published articles that tackle the relationship between literature and the meaning of food in novels and memoirs by contemporary women writers born in Romania and living in the country or abroad. For research purposes, the representations are grouped in four categories: ritual and sacrifice; space and boundaries; food production, trade and consumption; writing, translation and publishing as forms of spiritual food production and trade. The paper aims at showing some of the structural transformations of these representations, which reflects a definitely gendered thematic approach to writing and the transition from a centralized socio-economic system to democracy and market economy. It also maps some of the ways in which these transformations influence the aesthetics of the literary text, either fictional or autobiographical.

REFERENCES

- “‘You’ll Even Eat Fire’: Food in Contemporary Prose by Romanian Women Writers”,
Journal of Philology and Intercultural Communication, vol. 1:1, January 2017,
Bucharest, Military Technical Academy Publishing House, 17-31.
- “‘Food Is Always a Sign of Life’: The Role of Food in Contemporary Prose by
Romanian Women Writers”, in *Food Cultures across Time: Flavours and
Endeavours*, Anca-Luminița Iancu, Alexandra Mitrea (eds). Cambridge:
Cambridge Scholars Publishing, 2021, 87-106.

* University of Bucharest, Department of Modern Languages. E-mail: monica.manolachi@lls.unibuc.ro.

THEODORA-ELIZA VĂCĂRESCU*

WOMEN IN SOCIAL RESEARCH IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE. EDITED BOOK PROJECT

Abstract. Last year Zoltán Rostás and I edited a book about the development and elimination of social sciences and sociology in CEE between the two world wars (*Mărire și decădere. Sociologia gustiană în context central-est-european după Marele Război* [*Rise and Fall. Gustian Sociology in Central and Eastern European Context after the Great War*], Bucharest: Eikon, 2022). In this edited volume, we included chapters on Bulgaria, Czechoslovakia, Hungary, Poland, Romania, and Russia. Almost all country studies mentioned – briefly or more extensively – the contribution of women social researchers and women’s/feminist academic journals in the field. I believe it is high time to work on a regional project about women in the social sciences, since all the countries had tens or hundreds of women’s/feminist organizations and, moreover, in some cases women researchers were included in larger social research programs. Women in sciences is an understudied field – internationally and especially in the region. Such an endeavor would be a great addition and expansion to women’s history and the history of sciences in general.

* PhD, Independent researcher, Gusti Cooperative. E-mail: theoeliza@yahoo.com.

CRISTINA GUDIN*

ELENA CARAGIANI-STOENESCU,
THE FIRST AVIATOR WOMAN IN ROMANIA

Abstract. Prezentarea va fi despre parcursul profesional al Elenei Caragiani-Stoenescu și despre provocările pe care le presupune opțiunea de a activa într-un domeniu exclusiv masculin. Prezentarea urmărește să atragă atenția asupra rolului femeilor în societatea modernă, indicând prejudecățile existente în secolul XIX și la începutul secolului următor în legătură cu acestea.

* Faculty of History, University of Bucharest. E-mail: cristina.gudin@istorie.unibuc.ro.

ȘTEFANIA MATEI, COSIMA RUGHINIȘ*

URBAN GENDER DISPLAYS AND CONTRAST STRUCTURES

Abstract. We present our ongoing research on urban gender displays (Goffman 1976) in advertising billboards and commemorative statues. We find that gender essentialism is both reproduced and disrupted through the play of contrasts and similarities between representations of femininity and of masculinity. We rely on Dorothy Smith's (1978) concept of "contrast structures" and we propose a typology of contrast structures in gender displays, to better understand how they structure and restructure gendered characters, in the present day cities.

* Ștefania Matei, Associate Professor, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest.
E-mail: stefania.matei@unibuc.ro.
Cosima Rughiniș, Professor, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest.
E-mail: scosima.rughinis@unibuc.ro.

VERONICA OANCEA, COSIMA RUGHINIŞ*

OLDER WOMEN'S EXPERIENCES OF SOCIAL MEDIA USE: A CASE STUDY OF A ROMANIAN DIGITAL COMMUNITY

Abstract. I will present a qualitative case study of social media use by senior Romanian women, in a Facebook community with a dominantly elderly membership. Previous studies have shown that senior people encounter specific challenges when using digital technologies in general and social media in particular, and they develop coping tactics for pursuing their goals in a rapidly changing and unfamiliar technological context. I propose an exploratory typology of women users of social media, identifying several possible factors that shape technology use, related to women's personal histories, education, and professional background. I also discuss some observed differences between women's and men's patterns of use. A deeper understanding of senior women's experiences with social media might inform the design of better technological platforms, adapted to the cultural specificities of senior users.

* Veronica Oancea, PhD student, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest. E-mail: veronica.oancea@drd.unibuc.ro.
Cosima Rughiniş, Professor, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest. E-mail: cosima.rughinis@unibuc.ro.

IONELA BĂLUȚĂ*

(UN)DOING GENDER STUDIES. ATTACKS ON GENDER STUDIES: ACADEMIC AND POLITICAL STAKES

Abstract. On June 16, 2020, the Romanian Parliament passed a law amending the National Education Law to prohibit the teaching of gender identity in any educational or training process. Gender studies training was already in a rather vulnerable situation, characterized by: unfinished and fragile institutionalization, precarious professionalization, long-standing ideological and political opposition, consolidation of anti-gender positions. The debates occasioned by this attempt to ban gender represent a heuristic terrain for reflecting on the new obstacles and oppositions to gender and gender studies. Who are the actors attacking gender studies? With what kind of arguments? What are challenges and the consequences for the future of gender studies? I argue that thinking about the institutionalization and professionalization of gender (Zaidman 2001; Griffin 2002; Zimmerman 2008, Lapeyre 2014) must be related to analyses of gender equality opposition and anti-gender campaigns (Verloo 2018, Kuhar & Paternotte 2017, Bereni & Trachman 2014). The attacks on gender studies mobilize diverse actors and go beyond the issues of introducing a new and critical theoretical approach. Banning gender amounts to political control over knowledge production and paves the way for de-democratization (Paternotte & Verloo 2021).

* Professor, Faculty of Political Science, University of Bucharest. E-mail: ionela.baluta@unibuc.ro.

ANCA MIHAI*

REFLECTIONS OF THE WOMEN WHO EXPERIENCED
(AT LEAST ONCE) THE FLOODING OF THEIR HOME
IN RURAL AREAS

Abstract. My presentation focuses on the reflections of women who experienced (at least once) the flooding of their home in the rural areas: how they perceive losses, respond to the hazard and participate in the recovery, as well as social support. It explores the perception of vulnerability and resilience in disasters.

* Lecturer, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest. E-mail: anca.mihai@unibuc.ro.

VALENTIN MAIER*

EVOLUȚIA POPULAȚIEI STUDENȚEȘTI FEMININE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ROMÂNESC (1948-1989)

Abstract. După 1948, învățământul superior românesc a trecut prin mai multe transformări radicale, unele pozitive, altele negative. A fost dezvoltată rețeaua de centre universitare și diversificată rețeaua instituțiilor de învățământ superior și a crescut și numărul studenților. Dacă au existat unele tipuri de învățământ care au fost limitate pentru studente, precum învățământul de mine sau petrol și gaze, totuși per ansamblu se poate constata o creștere a numărului de studente, chiar și în învățământul ingineresc. La fel cum au fost și unele tipuri de învățământ cu o proporție importantă de studente, ca în cazul învățământului de medicină și farmacie. În comunicare vor fi prezentate rezultatele reconstituirii statistice a numărului de studente din învățământul superior românesc din perioada 1948-1989, cu diferite specificități pe tipuri de învățământ și centre universitare, dar și câteva scurte studii de caz pentru anumite specializări din învățământul superior.

* Scientific researcher, Museum of the University of Bucharest. E-mail: valentin.maier@g.unibuc.ro.

LAURA GRÜNBERG, DIANA ELENA NEAGA*

WHAT IS FEMINISM? PERCEPTIONS AMONG PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN ROMANIA

Abstract. In view of befriending young pupils in Romania with feminism, we considered necessary to investigate first their level of information, awareness and perceptions about feminism: what do they know about it, wherefrom, what are the main connotations linked with the concept, could they name feminists in Romania, etc. Based on the findings from this explorative research **based** on semi-structured questionnaires (<https://ongen.ro/wp-content/uploads/2022/02/Ce-Este-Feminismul-Raport.pdf>) a series of publications and trainings **have** been developed. The research is part of the project “EGALIS. Egalitate de gen prin schimbare socială și educație” (Active Citizens Fund Romania, SEE Grants 2014-2021, coordinated by the Romanian Coalition for Gender Equality, <https://ongen.ro/egalis/>).

* Laura Grünberg, Professor, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest, Romania. E-mail: laura.Grünberg@unibuc.ro.
Diana Elena Neaga, Associate Professor, Nicolae Titulescu University, Romania. E-mail: diana_elena_neaga@yahoo.com.

ROXANA MARINESCU*

GENDER EQUALITY PLANS: ON THE PATH TOWARDS FEMINIST UNIVERSITIES IN ROMANIA

Abstract. Existence and implementation of Gender Equality Plans constitute an eligibility criterion imposed by the European Commission for financing project proposals of all legal entities, including universities and higher education institutions within the framework of Horizon Europe. In Romania, we have had this requirement in Law 202/2002 on Equal Opportunities and Treatment between Men and Women (never respected so far), which included the design and implementation of Action Plans, as well as appointing a gender equality expert or technician.

This presentation argues that we could use the challenge of designing the universities equality plans, having them voted by the Senate and sanctioned by the Rectors into an opportunity to reverse the neoliberal paradigm in which we are currently dwelling, the first step on the path toward establishing feminist universities. This would entail cultural and organizational changes regarding gender equality, equity, diversity and inclusion, a coherent and sustained engagement with the larger community, with the university as an anchor in society, triggering social, cultural and educational discussions and transformations, as well as moving towards socially just pedagogies, based on social justice and inclusion of a diversity of voices and knowledge systems so far muted.

* Prof. habil., Bucharest University of Economic Studies (ASE), Romania. E-mail: r.e.marinescu@gmail.com.

Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyright-ului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

tipografia.unibuc@unibuc.ro

Bd. Iuliu Maniu 1-3, Complex LEU
tel: 0799 210 566

Tiparul s-a executat la Tipografia
Editurii Universității din București – Bucharest University Press
